PARLAMENTI VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOK MAGYARORSZÁGON

SZERKESZTETTE
FEITL ISTVÁN

Napvilág Kiadó
Budapest, 2016

A kötet megjelenését a Politikatörténeti Alapítvány és az „Európa a polgárokért" program támogatta.

„Európa a polgárokért" program

ISBN 978-963-338-391-9

A képek válogatásában közreműködött Darvasi Piroska és Feitl Írisz
A képek forrása: Complexul Muzeal, Arad; Fortepan; Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár; Magyar Nemzeti Múzeum; Országgyűlési Könyvtár; Országgyűlési Múzeum; Országos Széchényi Könyvtár; Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár; Tragor Ignác Múzeum, Vác

Első kiadás 2016
www.napvilagkiado.eu

Printed in Hungary

TARTALOM

Z. Karvalics László

HÁNYFÉLEKÉPPEN OLVASHATJUK A VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOK TÖRTÉNETÉT?

Ki emlékszik már arra a bizarr kisgazdaplakátra 1989-ből, amelyen nemzetiszínű villám csap az MDF-liliomtól repedt ötágú csillagba a Parlament stilizált kupoláján?

Számomra akkor ez a politikai eklektika mosolyra késztető darabjának tűnt, és soha nem gondoltam volna, hogy a rendszerváltás híres-hírhedt tarkóképével, a *Tovarisi, konyec*cel együtt egyszer még eszmei és művészi értékhordozónak bizonyul majd a 2010-es kampányidőszakot megelőző politikai partizánplakátok kizárólag márkasulykolási célú vagy lejárató igénytelenségéhez képest.

„Ezek a [...] plakátok nem tartalmaznak egyebet, mint buzdító felszólításokat arra, hogy szavazz (ránk). [...] Az ilyen megoldásokba semmi indokolás, semmi magyarázó vagy megokoló vonatkozás nincs bekapcsolva: a plakát legfőbb célja, a leegyszerűsített eszközökön keresztülható akaratszuggerálás van megtestesítve." Olyan, mint a „kereskedelmi reklám".

A jelenség nem új: a fenti idézet Hevesy Ivántól, a magyar avantgárd egyik legeredetibb és leginkább öntörvényű úttörőjétől, a film- és fotóművészeti szakirodalom termékeny gyarapítójától származik, aki az első világháború után tett közzé izgalmas elemzést a *Nyugat* hasábjain a politikai plakátokról (Hevesy, 1922).

Hevesyt természetesen elsősorban azok a plakátok érdekelték, amelyek „nem ilyen egyszerű és nem csak ilyen szuggesztív eszközökkel" dolgoznak. Az igazi választási üzenet, amelynek gondolati és esztétikai tartalma is van, „az értelemre is akar hatni, nem csak megragadni, hanem meggyőzni, érzékeltetni és illusztrálni is". Így válik a politikai plakát „a jövő aktív és harcos művészetévé", amely, ha kell, a „formai tökéletesség" és az „érzékies, harmonikus szépség" rovására „mindig a mondanivaló mélységét és igazságát, ennek egyszerű és meggyőző kifejezését fogja elsőrendű fontosságúnak tartani", és „az esztétikai követelményeket csak annyiban igyekszik kielégíteni, amennyiben az elengedhetetlenül szükséges az eszme minél tökéletesebb kifejezéséhez".

Hevesy egyenesen azt várta, hogy az új festészet, az új művészet – amely csak tömegművészet lehet – éppen a politikai plakátból fog

megszületni. A hozzá közel állók bizonyára tudják, hogyan számolt le az illúzióival az ötvenes, majd – fokozatosan megvakulva – a hatvanas években. Így bizonyára nemcsak művészként, hanem állampolgárként és a közösség iránt mélyen elkötelezett gondolkodóként is keserves csalódásként élné meg a demokráciát megcsúfoló, a politikai plakát értelmezési tartományát és ezen keresztül magát a parlamentarizmust is kiüresítő, az állampolgárokat alacsonyrendű, könnyen befolyásolható szavazógépnek tekintő, s nem véletlenül már az esztétikum minimumát is nélkülöző kampányokat, amelyeket látva lemondó *deja vu* hatalmasodik el rajtunk.

Pedig a kezdetek sem mutattak szebb képet. A Vezúv hamuja sok egyéb mellett közel kétezer éves politikai kampányfeliratok sorát is megőrizte Pompeiiben. A Római Birodalom jelentéktelen kisvárosának polgármesteri és alpolgármesteri *(duumvir* és *aedilis)* hivataláért folyó elkeseredett küzdelem megkövült szövegemlékeiből és más korabeli forrásokból a történészek bátran következtethettek arra, hogy a sokkal nagyobb téttel bíró konzulválasztások is hasonló, ha nem még kiélezettebb mederben folytak (Németh, 2005). A vagyoni és hatalmi erőtérben eltorzított, szinte csak a szilárd intézményi vázra támaszkodó antik demokrácia kampányaiban (a kampánycsend kivételével) majdnem minden jól ismert elem visszaköszön, amellyel a modernnek mondott, a 19. század utolsó harmadában megszülető politikai demokráciák történetében találkozhattunk.

Antik kampányszövegek a Thermopolium d'Asellina falán

Pozitív és negatív üzenetek megjelenítése (a saját jelölt dicsérete, az ellenfél jelöltjének rágalmazása, ellehetetlenítése); a hatáskeltés borzongatóan ismerős eszközei között humor, blaszfémia vagy szórakoztató rigmusok; vizuális attrakciók; specialisták, akik mindkét félnek kínálják kommunikációs szakértelmüket; kampánycsapatok. Választási jog, amely elvileg szabályozza a folyamatokat, de amelynek szövedéke mindig felfeslik valahol, olykor egyenesen választási csalásba *(crimen ambitus)* fordulva. Korrupció és korrupcióellenes retorika. Kézikönyv, amely rutinokat és mesterterveket tartalmaz, hogyan kell különböző helyzetekben sikerre vinni jelölteket. (Illegális) kampányesemények, lakomák, játékok, amelyek egyetlen célja a választói szándék kívánt irányba hajlítása a szavazásra jogosultak vélt vagy valódi alantas ösztöneire apellálva.

S bár látszatra csekély a különbség az ókori Róma *dealbator*ai (a hirdetési célú falfelületekről a riválisok korábbi hirdetményeit eltávolító „fehérre festők") és a plakáttépésre felheccelt aktivisták között, valójában mégis egészen más rekonstrukcióra, értelmezésre és megértésre van szükség e két esetben. Eltérő politikai kultúrák egymástól távoli jelenségeit sodorja ugyanis egymás mellé a kampányháttér, mint felszíni rokonság, amelynek felismeréséhez nem kell pszephológusnak, a választástan hivatásos kutatójának lenni. (A politikatudomány részeként amúgy 1952 óta létezik a pszephológia, amióta a brit történész, Ronald Buchanan McCallum régi idők választásainak tudományos elemzésére megalkotta a kifejezést).

Az elmúlt közel százötven év hazai választási kampányainak történetét fürkészve sem az időtlen általánosságokra, a tipikus mozzanatokra érdemes figyelni, mintha egy egyetemes kampánytörténelem magyar fejezeteként olvasnánk azokat, hanem a „hungarikumokra". Azokra a „különösségekre", amelyek egy rendszerező kampánytörténeti áttekintés révén tárulnak fel a magyar történelemmel kapcsolatban. Ahol a kampányok históriája csak kisablak, amelyen keresztül jól ismert köz- és politikatörténeti eseményekre csodálkozhatunk rá – más szemszögből, mint ahogyan szoktuk.

Kétség sem férhet hozzá, hogy az ekképpen vágott kémlelőnyíláson a megkésett modernizáció és a bibói „eltorzult magyar alkat" számos jellegzetes vonatkozására pillanthatunk rá. Kockánként bontakozik ki előttünk hazánk hosszú huszadik századának minden egymásra következő politikatörténeti hajtűkanyarja, meghatározottsága, zsákutcája és tehertétele. Mert jelentősége van annak is, hogy milyen ritmusban kerülnek például a vagyontalanok, a tanulatlanok vagy a nők a választók, később a választhatók közé. Az általános választójogért vívott küzdelem gazdagon feldolgozott történetének szinte minden epizódját jól ismerjük. De vajon vannak-e eszközeink arra, hogy felmérjük annak a fáziskülönbségnek a gaz-

dasági és kulturális hatáskövetkezményeit, ahogyan például a nők politikai emancipációja zajlik nálunk (például a 19. század közepén még hasonlóképpen perifériás helyzetű, de aztán óriási tempóban felzárkózó skandináv országokhoz képest)?

A választási kampányra minden további nélkül tekinthetünk sűrített történelemként. Pontosan olyan ebből a szempontból, mint a háború (nem véletlen, hogy *kampány* szavunk a hadjárat jelentésű francia *campagne* átvételeként került be a magyar nyelv rendszerébe, első dokumentált előfordulásával 1796-ban!).

Amikor az élet megszokott rendje felborul, s rövid időre más szabályok lépnek életbe, akkor a történésekben letisztultabban, nyersebben tükröződnek a társas lét alapkérdései. S még ha sokszor csak puszta illúzió, hogy a személyes szerepvállalásnak ilyenkor jelentősége lehet, már a különleges tét vélt tudata is kiemel a hétköznapokból. A választások között lefojtott, lappangó konfliktussémák kelnek életre, az indulatok és az ellenségképek manifesztálhatóvá és csatornázhatóvá válnak. De szintúgy fontos a lojalitáskommunikáció is, amire módot adnak a rendkívüliség hetei-hónapjai. Minden támogatás és minden elutasítás, amely fizikai cselekvésbe fordul, egyaránt az agy jutalomközpontját stimulálja: ha egy választópolgár azonosulást érez egy politikai erővel, és ellenszenvet egy vagy több másikkal szemben, ennek kinyilvánítása számára örömforrás.

A Vasas élsportolói szavaznak az 1949. májusi országgyűlési választásokon: az előtérben szavaz Brandi Jenő olimpiai bajnok vízilabdázó, előtte szemüveggel Jeney László olimpiai bajnok vízilabda kapus, középen áll Kárpáti Rudolf, olimpiai bajnok vívó, mögötte a kopaszodó férfi Németh Imre olimpiai bajnok kalapácsvető, csípőre tett kézzel Garay Sándor atléta, mögötte Réti Sándor tornász
Fortepan 33027 / Kovács Márton Ernő

Innen nézve nehéz úgy választástörténetet olvasni, hogy abban a szavazók bábok volnának – puszta díszletek egy olyan színpadi előadásban, ahol a politikai elit magas szintű játszmáihoz („gengszterváltásaihoz") milliónyi statiszta asszisztál. S annak ellenére, hogy Katánghy Menyhért provinciális világából akár még a 2014-es parlamenti választások krónikájába is érkezhetnének anekdoták, mégis felsejlenek egy alapvető civilizatorikus és emancipatorikus változás körvonalai. Minden ellentmondása, atavizmusa, diszfunkciója vagy operettjellege ellenére a választási kaleidoszkópon keresztül szemlélt magyar politikai kultúra ugyanis *tart valahonnan valahová.* Hol jobban, hol rosszabbul, de a választások során olykor valóban képes megnyilvánulni a népakarat (ebből a szempontból természetesen emblematikusak az 1945-ös és az 1990-es választások). Megjelennek a teljesítményértékelés elemei, és kifejezhető az elégedetlenség.

Makád az 1971-es országgyűlési választások idején
Fortepan 47016 / Urbán Tamás

Azon a keskeny ösvényen, amelyen a választási törvények kijelölnek, kétségkívül érzékelhető mozgások indulnak el. S noha a közéleti érdekérvényesítésnek számos óvilági, informális módja is van, amelyek mellett a ritualizált szavazási ceremóniák értelmét olykor joggal kérdőjelezi meg a „politikai osztály" korábbi és várható teljesítményéből kiinduló szkepszis, az országgyűlési választások évei mégis a mindenkori jelentörténet „nevezetes évei".

Amiként ugyanis a történelmi múlt időegyenesét uralkodók tól-ig-jei és nagy csaták memóriába égett évszámai tagolják egységekre, vagy ahogy a személyes emlékezet igazodási pontként kiemeli az iskolakezdések és -befejezések dátumát, később a gyermekek születését, úgy jelentenek fogódzót a megélt köztörténet megragadásához és szakaszolásához az egymást követő kormányciklusok. Mindez azonban külsőség. A választások, az azokon induló pártok és politikusaik kampányfiesztái nem tudják felülírni a lényeget: a cikluskezdő és -befejező időpont között nyújtott kormányzati teljesítmény minőségét és eredményességét, amelyről elfogulatlan mérlegeléssel kiállítható bizonyítvány. Maga a nyers politikai gyakorlat változtatja szükségszerűen a választói percepciót avval, ahogyan a valóság alakításával létfeltételeket, jövőkilátásokat, hangulatot és közérzetet formál. Innen nézve különösen érdekes például, hogy milyen erkölcsi tőkét tudott felhalmozni a közoktatás esedékes magas elfogadottságú fejlesztésével két olyan negyedszázad politikai kurzusa, amelyeket választási vagy kampányszempontból „bohózatba illő bunkokráciával" (a 19. század utolsó évtizedei) vagy „népfrontos", 99,9%-os választási komédiával (a pártállam, a „puha kádárizmus" évtizedei) szoktunk jellemezni.

Úgy tűnik, erről a pártpolitika boszorkánykonyháiban egyként hajlamosak elfeledkezni politikusok és tanácsadóik. A politikai kommunikáció (és annak betetőzéseként a választási kampányokban megjelenített üzenetfelhő) csak kiegészítheti, de semmiképpen nem helyettesítheti a legitimációt biztosító adekvát kormányzati cselekvést. A választók ugyanis érzékenyek a valóság és a sugallt valóság közti rés nagyságára. Preferenciáik nagyon is összetettek, sokrétűek, függetlenül iskolázottságuk mértékétől vagy lakóhelyüktől. Ahol ellentmondóak a személyes tapasztalataik, ott könnyűszerrel átlátnak a retorikán, a megtévesztésmintázatokon. A demagógia felbosszantja őket, még akkor is, ha a lemondó legyintés gyakoribb reakció, mint az indulatra épülő aktivizmus felébredése. Elvesztett bizalmukat nehéz visszaszerezni, pláne puszta kommunikációval. Ennek ellenére a politikai marketingben (ahogy a kereskedelmi televíziók műsortervezési szekcióiban is) a célcsoportot alacsony kulturális szinten álló, könnyen manipulálható tömegnek látják, akik befolyásolásához a kevés is elég.

Emiatt lehet a 18. századi kezdetek után a mai napig „szent tehén" a médiahatalom, a médiaegyensúly számos egymást követő kormányzat politikai filozófiájában. (A történészek 1792 óta dokumentálják a kampánycélú médiaköltések históriáját, ebben az évben az amerikai elnökjelöltek egyaránt támogatói pénzből megjelentett rivális újságok kiadásától reméltek sikert.)

Nem kétséges, hogy lehet némi szerepe egy-egy orgánum birtoklásának, de korántsem akkora, mint az ott előállított tartalmak minőségének. És a médiatartalom sem tudja soha felülírni a bizalmon alapuló családi, rokoni, baráti, munkatársi hálózatokon közlekedő tartalmak erejét. Ideig-óráig állíthatók a sorsközösségből fakadó alapkérdések helyére ideológiailag vezérelt megosztó kvázidiskurzusok, átmenetileg működhet az „elterelés", a „felültematizálás". Egy ügyes kampányjelszónak, egy expresszív plakátnak, egy emlékezetes dallamnak lehet pozitív hozadéka a „feladó" oldalán, de a sáv, amin belül véleménymódosulás vagy figyelemeltolódás remélhető, sokkal keskenyebb annál, mint amit tőle remélnek a jól fizetett kommunikációs fazonszabászok által könnyen befolyásolható, eredményorientált döntéshozók.

A média politikaalakító szerepére és a politika mediatizálódására két különböző dologként kell tekintenünk. A népszerű tömegmédia csatornáira a '80-as évektől kezdődően gyorsuló tempóban „beszivárgó" politikára kezdetben még érvényes lehetett az állítás, hogy pusztán alkalmazkodik – ahogyan tette azt a huszadik században minden egyes mediális forradalom esetén. A pionírnak mondható amerikai politikai porondhoz képest (Harding és a hanglemez 1920-ban, Roosevelt és a rádió a '30-as években, Kennedy és a televízió a '60-as években, Obama és a webkettő 2008-ban) a rádió és az online fegyvertár esetében is minimális a lemaradás a magyar politikai színtéren (Burján, 2010).

Csakhogy mostanra a rosszabbik arcát mutató demokráciákban egyre inkább a kampánycsapatok és politikai elemzők, *spin doctorok* és befolyásos megmondóemberek fejében lévő vélt mintázatok és szabályszerűségek határozzák meg a tartalmakat, sok esetben a választások közti időszakot is kampányzónává betegítve. Csigó Péter metszően pontos leírása jól jellemzi ezt a fordulatot: „a népszerű média közönségének valós preferenciáitól, valós tulajdonságaitól, valós véleményalkotási folyamataitól [...] szisztematikusan divergáló és önmagába zárkózó spekulatív folyamat, amelynek szereplői elsősorban egymás népszerűségszerző stratégiáinak imitálásával vannak elfoglalva." (Csigó, 2015, 61.) Pedig még 1998-ban is „a legtöbb politikai pártot az emberek eszére, tudására, politikai tudatosságára épített" (Hargitai, 2002).

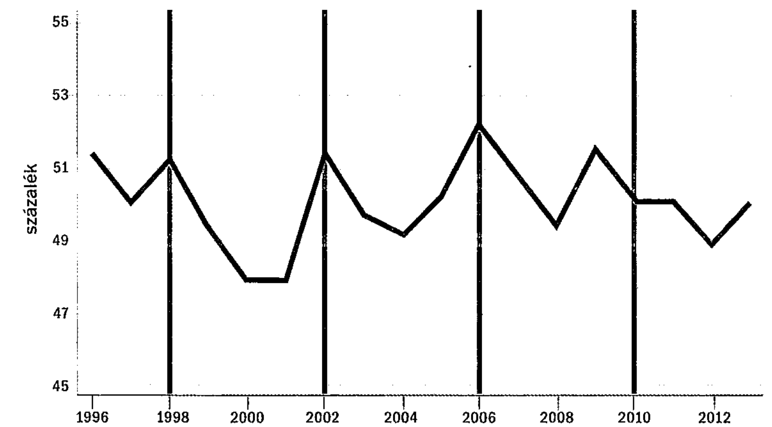

Lovaskocsi szimbólumokkal, 1946
Fortepan 78619 / Berkó Pál

Nem csoda, hogy a „kampány" mostanra mitikussá nőtt: sorseseménnyé, amely (politikai) életről és halálról szól. De egyre inkább a megszokás, a múlttól örökölt szemléleti és cselekvési automatizmusok határozzák meg a lefolyását. A módszerekben, a választói akarat kifürkészésében, a szimpatizánsok azonosításában és mozgósításában, a választási matematikában lehet innovatívnak lenni úgy is, hogy rutinból csináljuk, és a lényegi kérdéseket fel sem tesszük. Mi az értelme a választási kampánynak? Mely célok érhetők el vele, és melyek nem? Mely eszközök vethetők latba, és melyek nem?

Semmiképp nem tekinthető tehát esetlegesnek az sem, hogy a kampányfinanszírozás tartósan az egész magyar demokrácia legsötétebb fekete lyukainak egyike, amely tartósan torzítja a szellemi közéletet és a mindennapi gyakorlatot is. Ugyan miféle mintát és normákat sugároz, s milyen alapon vár el törvénytiszteletet és adótudatosságot a vállalkozásoktól és a polgároktól az a politikai osztály, amely bocsánatosnak tartja a jogszerűtlen és tisztességtelen viselkedést, ha azt a választási siker mindent felülíró célja szentesíti? Ez azonnal egyértelművé teszi azt is, hogy a kormányzás maga nem nemzetépítő küldetésről, hanem egy kiskorúnak tartott társadalom feje felett iparszerűen folytatott hatalmi játszmákról szól, szoros összefonódásban a törvényalkotás direkt befolyásolását és a közhatalom magánérdekekhez hajlítását könnyűszerrel megvalósító gazdasági érdekcsoportokkal. S több, mint lesújtó szembesülni avval, hogy a rendszerváltást követő időszakban a választási évek rendre politikailag motivált extra kiadásokat hoznak.

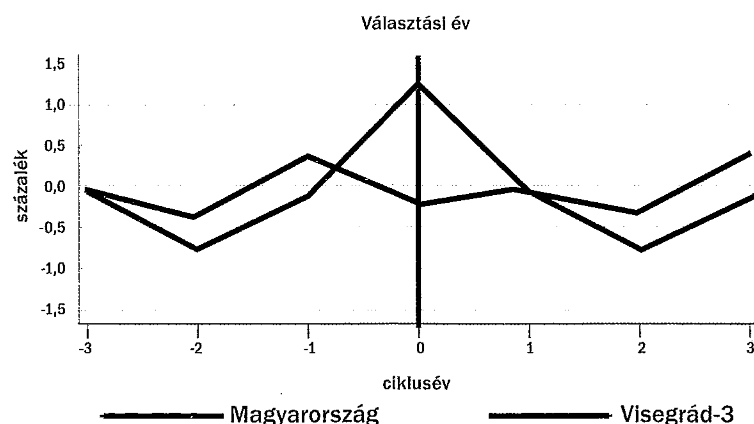
Választási évek és kormányzati forráskezelés
Forrás: Hornok – Koren – Szeidl, 2014

Tudvalevő, hogy az erkölcsi megkérdőjelezhetőségen túl a választási évek túlköltekezése számos praktikus szempontból is kártékony. Baj, ha a racionálisan indokolható megtakarítás helyett a pénz kiáramlik; ha a választási évre való tekintettel halasztanak el korábban esedékes lépéseket; ha valódi szükségletek kielégítésének a helyét látványberuházások veszik el.

A legfájdalmasabb azonban azt kimondani, hogy itt ismét egy „hungarikummal" szembesülünk. A demokratikus intézményrendszer és a politika számos, egymásra kísértetiesen emlékeztető deficitjének elemzésekor a térség posztszocialista országaiban számtalanszor ugyanazon okokat és magyarázó elveket sikerül fellelni. Minél távolabb kerülünk azonban 1990-től, annál inkább tapasztaljuk a különbségek erősödését; Magyarországot a visegrádi országokkal összehasonlítva pedig egyenesen azt látjuk, hogy a költségvetésnek ez a kampányközpontúsága egyedül hazánkra jellemző.

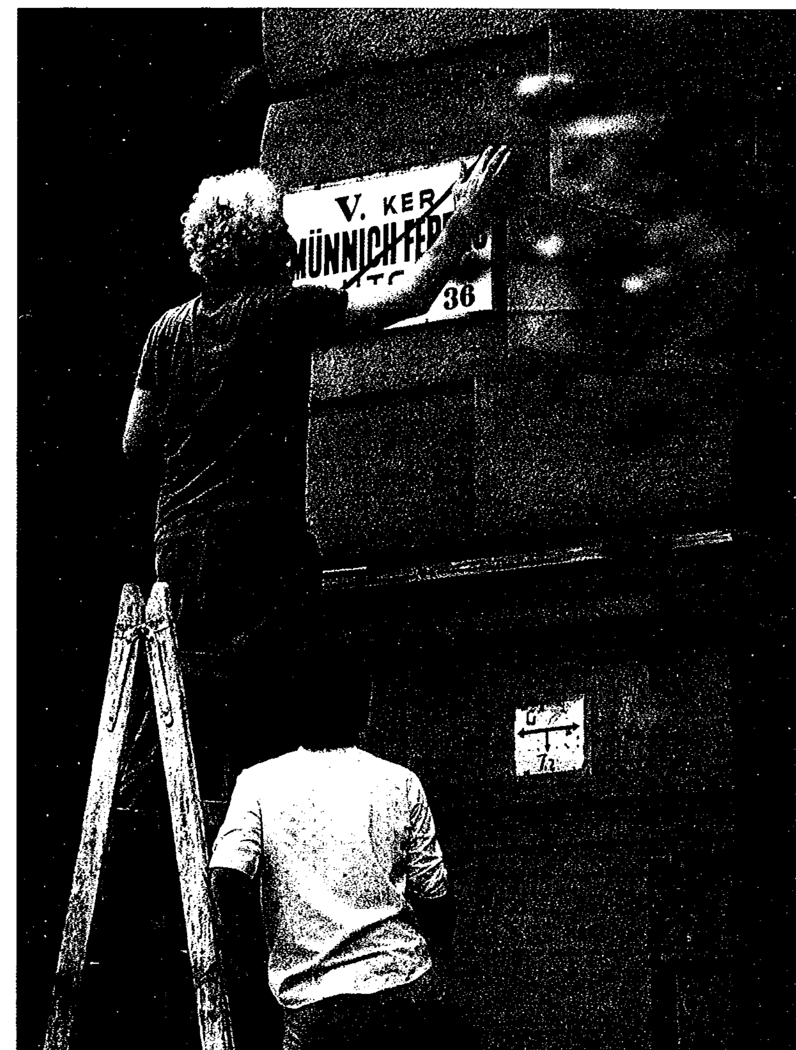
Államháztartási kiadások a választási ciklus éveiben, 1996–2013 (a GDP arányában, hosszútávú tendenciájukhoz viszonyítva)

Adatforrás: Eurostat. Az előrehozott választásokkal végződő ciklus nélkül.

Forrás: Hornok – Koren – Szeidl, 2014

Az, hogy mindez milyen más okokkal együtt magyarázza vagy árnyalja többek között Magyarország fokozatos lemaradását a térség más országaihoz képest, hosszabb elemzést igényelne. Mint ahogy az is, hogy minden, amit kommunikációs tartalomként és mögötte álló gyakorlati elvként a közéleti porondra sodor egy-egy kampány, hogyan és milyen áttételeken keresztül tudott felszínre törni a kulturális kódok kútjából, és fordítva, ami a kampányok során önálló életre kel – jelentésként, szimbólumként, szabályként – az miként ömlik a nyelv, a közös emlékezet és a sokféle közös tapasztalat által formált magyar információközösség vízgyűjtőjébe, s ott hogyan keveredik az új és a régi, az érték és az értéktelen, az

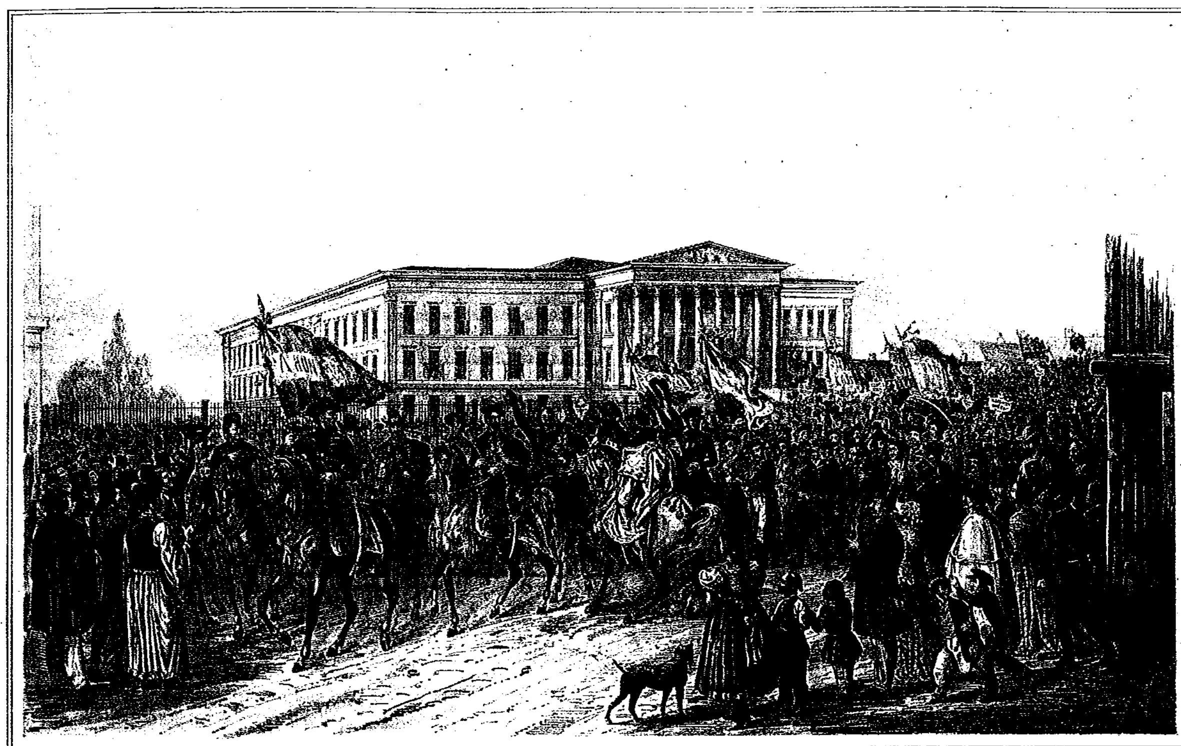

Krassó György visszanevezi az utcát, 1989

Fortepan 60438 / Philipp Tibor

igenlés és a tagadás. Mi történik a kútban két választás között? Milyen minták és elvek erősödnek meg vagy gyengülnek le? S végül: elképzelhető-e kampány nélküli választási időszak (Arash, 2005), vagy a parlamentarizmus jelenlegi kultúrájának (illetve demokráciadeficitjének) világában ez teljes illúzió?

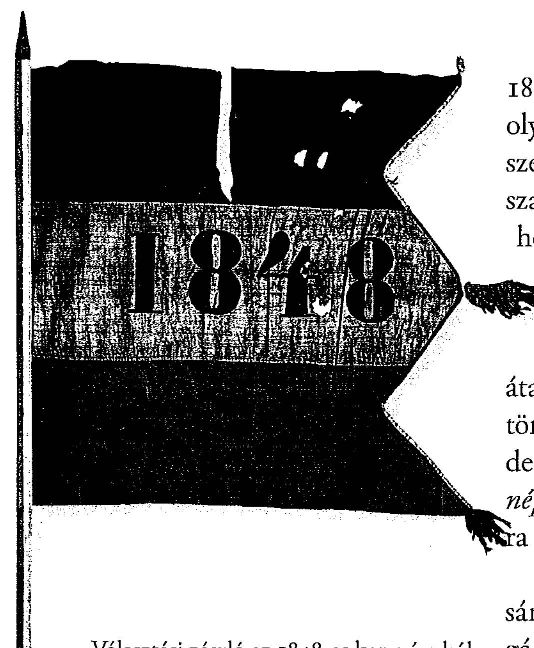
Az egyes választási kampányok időrendet követő áttekintése nem a tárgy *mögé*, hanem a *tárgyra magára* fókuszálja a figyelmet. Aki a magyar politika- (és társadalom-) történet iránt érdeklődik, jól választ, ha ezzel a könyvvel kel útra. Egy otthonos Naprendszeren belül fog új bolygókat felfedezni – vagy újralátogatni, miközben addig be nem járt kontinensekre is eljuthat. Annak puszta szemlélésével, hogy miként következnek egymásra különböző korszakok különböző, sokszor mégis fájdalmasan ismerős sajátosságokkal és eseményekkel jellemezhető választási kampányai, lépésről lépésre szaporodik az adatokból, tényekből, összefüggésekből, szempontokból, történetekből álló olvasói készlet. S minél több figyelemre méltó, jelentésteli darabkát sikerül összelapozgatni, annál nagyobb az esélye, hogy azok mintázatokba rendeződnek, és egyedi olvasatok sorát szülik.

Kedves Gyula

Régi formák új tartalommal – az első népképviseleti választások 1848-ban

Választási zászló az 1848-as kampányból

A rendi országgyűlésen a népképviselet elvét győzelemre segítő leköszönő országgyűlési követek köszöntése, 1848. április 20.

1848 a magyar parlamentarizmus fejlődésében is korszakválasztó: olyan parlamentáris kereteket alakított ki, amelyek már az új korszellem, a népfelség elvének érvényre jutását tették lehetővé. Korszakalkotó jelentősége mellett különösen figyelemre méltó a tény, hogy az általa meghaladott társadalmi berendezkedés törvényhozása alkotta meg ezen kereteket, beleértve az uralkodói szentesítést is, így voltaképpen maga a hatalmi elit törvényesítette a forradalmi változásokat. Nem véletlen, hogy a magyar polgári átalakulás alapjait jelentő törvénycsomagban – a legendás áprilisi törvények között – talán a legrészletesebben kidolgozott, de mindenképpen a legnagyobb terjedelmű *Az országgyűlési követeknek népképviselet alapján választásáról* címet viselő, ötvenhét paragrafusra tagolt V. törvénycikk.

A modern parlamentarizmus megszületésének jogi szabályozására az említett törvény mellett az 1848. évi IV. törvénycikk szolgált, amely az országgyűlés évenkénti üléseztetéséről rendelkezett, s

24

Fölhivás!

Arad város lelkes polgáraihoz.

A nemzeti gyüléssé alakult 1848-iki országgyülés Felséges Királyunk személyes részvétével berekesztetett. Ezen országgyülésre közbizodalommal megválasztott Követeink, kik az országgyülés áldás-dús utolsó szakában, midőn Hazánk felvirágzását egyedül eszközölhető **szabadság, egyenlőség, testvériség** kivivásában munkás részt vettek, már nem a megye követei, hanem a nemzet képviselői voltak, e' mai napon, az az: folyó évi april hó 20-án körünkbe vissza érkeznek. — Fölhivjuk tehát a szépért, jóért és nagyért mindenkor fellelkesülni kész Arad városi minden sorsú és rendű polgártársainkat, miszerint tisztelve érintett **Népképviselőink** körünkbeni szerencsés visszaérkezésük ünneplésére, és irántoki bizalmunk és polgártiszteletünk elismeréseül folyó hó 20-án estve **városunk kivilágitásához** hozzájárulni sziveskedjenek.

Kelt Aradon april 20-án 1848.

Országgyülési népképviselőink aradi tisztelői.

A kormány dönt az országgyűlés július 2-ára történő összehívásáról, 1848. május 19.

Melléklet:

Hazafiak!

Épen most vettük futár által azon tudositást, hogy felséges Királyunk Bécs városát váratlanul elhagyta s utját Insbruck felé vette.

Sietünk ezt a közönséggel tudatni, nehogy e hir más alakban s tán elferditésekkel terjesztve, okot adjon nyugtalanságra, s eszközül szolgáljon izgatásokra, mellyeket a haza jelen körülményei között kerülni s távoztatni minden honpolgárnak legszentebb kötelessége.

Megvagyunk győződve, hogy a magyar nemzet legforróbb ohajtása teljesülne, ha ő Felsége Bécsből távoztával, egyenesen hü magyarjai közé jött volna, hol szentséges személyét buzgó lelkesedéssel környezné azon nép, melly szabadságához s törvényes fejedelméhez szeretetben, hüségben ingadozni soha nem fog. S nem is késtünk a nemzetnek ezen forró ohajtását azonnal ő Felsége elejbe terjeszteni, bizodalmat kérve s remélve a jó Királytól azon néphez, melly századokon keresztül e bizodalmat éppen a veszélyek legnehezebb óráiban olly igen megérdemlette, s melly azt megcsalni bizoyosan képes nem volna soha. És mivel azon alkotmányos viszony, azon hüség és ragaszkodás, melly nemzetünket törvényes Királyunk személyéhez s az uralkodó házhoz köti, változást nem szenvedhet az által, hogy ő Felsége birodalmának valamelly más részébe tette által tartozkodása helyét, hg. Eszterházy Pált mint ő Felsége személyéhez rendelt felelős magyar ministert utasitottuk, hogy Urunkat Királyunkat mostani tartozkodása helyére azonnal kövesse s törvényszabta állásában magas személye mellett maradjon.

Polgárok! Europai események segitették elő hazánkban is az egész nemzet rég óhajtott szabadságának létrehozását; de az egész nemzet egyesült ereje 's osztatlan közremunkálása szükséges arra, hogy az europai mozgalmaknak sokféle irányban zavargó rohama veszélybe ne döntse hazánkat, nemzetünket s annak kivivott szabadságát. — Mi erőnk és tehetségünk szerint teljesitendjük a reánk bizott kötelességet, de hogy nehéz feladásunkban eljárhassunk, a nemzet buzgó s erélyes támogatására van szükségünk.

Szükségesnek tartottuk az országgyülésnek minélelébbi összehivását, s annak határnapjául f. e. julius hónapnak 2-dik napját tüztük ki, s azt ő Felségéhez is felterjesztettük. De rendkivüli körülményeik között addig is minden egyes polgárnak szent kötelessége, mindent elkövetni, hogy a hazát fenyegethető veszélyek megelőztessenek.

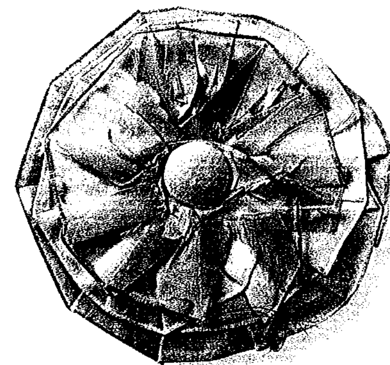
A hazának szent nevében szólitjuk fel tehát a honnak minden polgárát, legyenek erősek és álhatatosak a hon és szabadság iránti szeretetben s a törvényes fejedelem iránti hüségben, legyenek egyetértők s mellőzve minden viszálkodást, mi erőnket megtörhetné, egy czélra egyesülve munkálkodjanak a haza megmentésén. — Felszólitjuk a hon polgárait, hogy azon önkéntes seregnek, melly iránt e rendelet már kibocsátatott, minél nagyobb számban s minél gyorsabban állitását minden módon segitsék elő. — Felszolitjuk végre, hogy midőn most a hazát vész fenyegeti, tegyék a haza oltárára áldozatul vagyonuknak is valamelly részét, s adjanak a hon védelmére — kitől egyébbként nem telik — kölcsönképen pénzt vagy egyéb olly vagyont, mit könnyen pénzé lehet forditani.

Bizunk a nemzet lelkesedésében és azon honszeretetben, melly e hazát a legsulyosabb körülményeik között is megmentette; hisszük, hogy e felszólitásunk nem fog siker nélkül elhangzani; ugyan azért a Belügyminister e mai napon kelt rendeletében közhirré teszi az ajánlatok beszedésének modját és helyeit.

Budapest majus 19-én 1848.

Gróf Batthyány Lajos. Deák Ferencz. Szemere Bertalan.
Klauzál Gábor. Gróf Széchenyi István. B. Eötvös József.

egy-egy országgyűlési ciklus időtartamát három évben szabta meg. Meghatározó jelentősége volt, hogy ettől kezdve az uralkodó csak az évi zárszámadás, illetve a következő évi költségvetés országgyűlési elfogadása után oszlathatta fel, s ebben az esetben három hónapon belül új törvényhozó testületet kellett összehívnia. Az országgyűlést alkotó kamarák maguk alkothatták meg házszabályaikat. Míg a felsőház a rendi országgyűlések felső táblájának a modern parlamentarizmus keretei közé helyezett változata volt (a születési előjogok mellett némileg nagyobb szerepet kapott a hivatalhoz kötődő tagság), addig a képviselőház már egyértelműen az új korszaknak megfelelő elven, a népképviseleten alapult, ami teljesen új választási gyakorlat megvalósítását követelte meg. Ennek szabályozását látta el az 1848. évi V. törvénycikk.

Kokárda 1848-ból

A népképviseleti országgyűlés összehívására vonatkozó nádori és belügyminiszteri közös rendelet, 1848. május 20.

RENDELET

Azon legfontosb eseményeknél fogva, mellyek europaszerte mind kedves hazánk körül, mind annak kebelében naponkint változó és napról napra aggasztóbb alakban mutatkoznak, úgy a' korona és az ország 's kapcsolt részek épségben maradásának mint a' legközelebb mult törvényhozás által megalapitott szabadság biztositásának érdekében, elkerülhetlenül szükségesnek itéltem, Ő Felsége nevében, az országgyülést már e folyó esztendő szent Jakab hava második napjára eső Pünkösd utáni második vasárnapra Pest városába, sietve öszve hivni.

Az országos tanácskozás tárgyai főkép azon eszközök kiállítása és megszerzése leendvén, mellyek által a' vésztől környezett királyi koronának 's hazának díszes, szilárd és független fenállhatása biztosithatik: Önöknek ezennel meghagyom, hogy a' fölebb kitett helyre és időre az 1848-ik V-ik törvényczikkelyben meghatározott számban 's módon választandó és az országgyülés tanácskozásaiban részt veendő képviselőiket pontosan elküldeni a' köztörvényekben megrendelt büntetés terhe alatt, kötelességöknek ismerjék.

Kelt Budapesten, Majus 20. 1848.

István Nádor

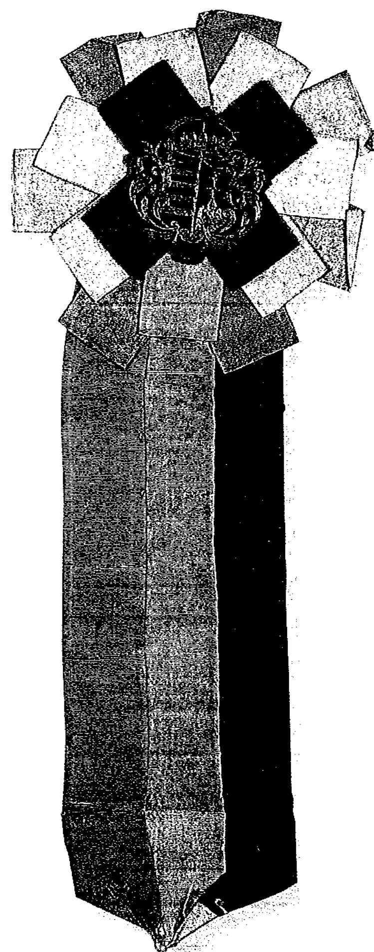
Belügyminister
Szemere Bertalan

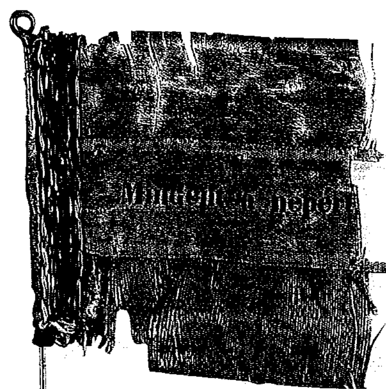

A korteskedés kellékei 1848 nyarán

VÁLASZTÓK ÉS VÁLASZTHATÓK

Ebben a kérdésben a jogkiterjesztés elve érvényesült, ami a korabeli Európa egyik legszélesebb választójogát eredményezte. Így volt ez még akkor is, ha az – a világ akkori gondolkodásának megfelelően – nem terjedt ki a nőkre. A választói névjegyzékbe felvettek arányát az összlakossághoz képest 6,5–7% közé becsülik. Maga a választójog nagyobb arányt biztosított, ám sok helyen (különösen Máramarosban és az Alföldön) a jogosultak vonakodtak felvétetni magukat a névsorba. „…tudja az ég, mit hisz alatta rejleni" – panaszolta a *Közlöny* tudósítója. A nemzetiségi vidékeken uszítás rejlett a dolog mö-

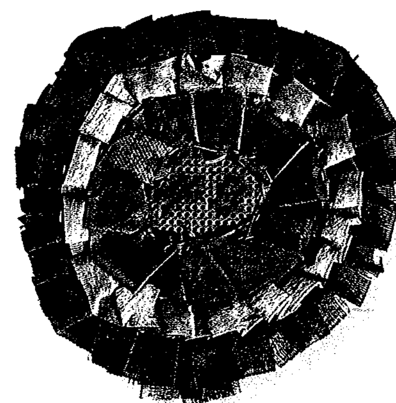

A választási kampány propagandaanyagának kellékei a papírkokárda és jelszavakkal ellátott papírzászlók

gött, Temesben és Máramarosban azt terjesztették, hogy „aki feliratik, annak katonának kell lennie"; az Alföldön már praktikusabb hiedelem járta, az esetleges adótól tartottak. Ahogy egy nyitrai tudósító is megállapította: „Ha vagyonát bemondja, nagyobb portiótól fél".

A választói jog ugyanis vagyoni cenzushoz volt kötve. Eszerint választópolgár lehetett az a húszévesnél idősebb (gyámság vagy köztörvényes bűneljárás alatt nem álló) férfi, aki negyed jobbágytelek nagyságú földtulajdonnal vagy városokban 300 forint értékű ingatlannal bírt; kézművesként saját műhellyel, kereskedőként saját teleppel rendelkezve legalább egy segéddel dolgozott, vagy gyárat

Makray László 48-as huszáralezredes későbbi képviselői kokárdája az 1848-as választási hagyományokra utal

Jegyzőkönyv a kisjenői kerület képviselőválasztásának eredményéről. A képviselő, Fábián Gábor egyike azon honatyáknak, akiket két helyen is megválasztottak. Végül ezt a mandátumot fogadta el

működtetett; saját vagyonból eredő évi 100 forint tiszta jövedelmet tudott felmutatni. Ez alól két esetben volt mentesség: ha korábban választójoggal rendelkezett az illető (a rendi országgyűlések korteshadjárataiban kétes hírnevet szerző vagyontalan bocskoros nemesek és a városi polgárjoggal bírók), vagy megfelelt a műveltségi cenzusnak. Ez utóbbi alapján választójogot kapott az orvos, sebész, gyógyszerész, ügyvéd, tanár, mérnök, az akadémiai művész és a Magyar Tudós Társaság tagja, a lelkész, községi jegyző és iskolatanító.

Választható volt minden 24. évét betöltött választópolgár, ha beszélt a „törvényhozási nyelven", vagyis magyarul. A választójog a fentiek alapján elméletileg vélhetően megközelítette az összlakosság

A nemzeti színű zászlókra jelszavak kerültek a választási kampány során. Az 1848-as választások egyik zászlója

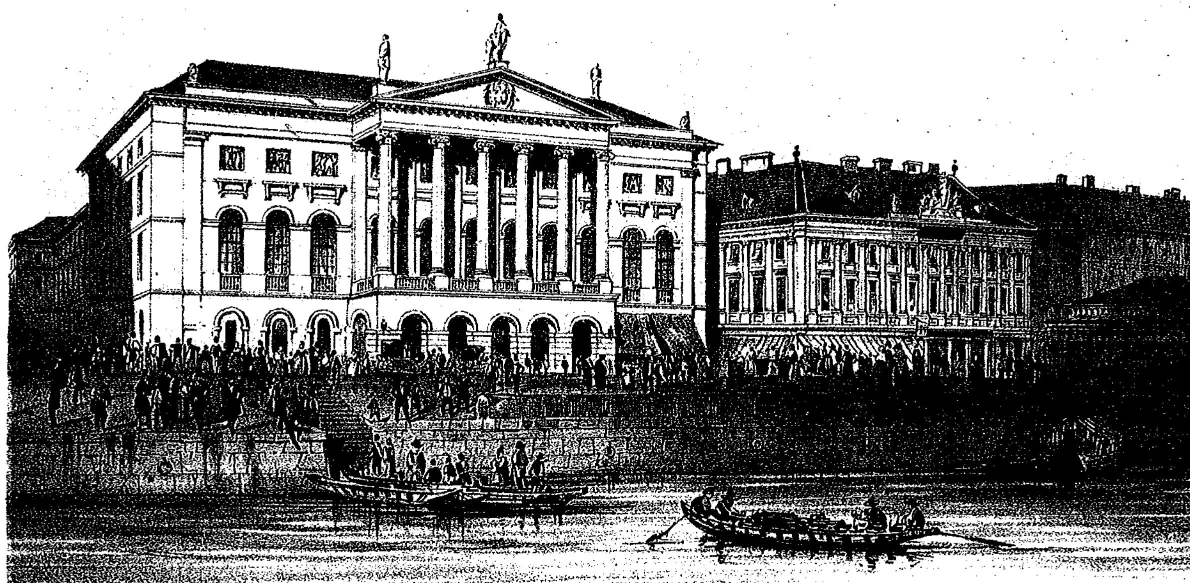
tíz százalékát, amelynél magasabb csak három német államban, és a forradalom utáni, 1848 tavaszán általános férfi választójogot bevezető Franciaországban volt.

A VÁLASZTÁS MENETE

Bár a törvény részletesen tárgyalta, az idő szorításában nehéz volt a választást az előírásoknak mindenben megfelelő módon lebonyolítani, ugyanis a közvélemény nyomásának engedve a kormány május 19-én döntött a népképviselet gyakorlati megvalósításának felgyorsításáról, így a nádor másnap július 2-ára hívta össze az új alapokra helyezett országgyűlést. Az eljárással azonban időkorlátok közé szorította a választás menetét, így a hagyományos korteskedésre viszonylag kevés idő, a későbbiek során megszilárdult választási kampányra pedig még annyi sem maradt.

A törvény szerint a választásokat az országgyűlés megnyitása előtti hat héten belül kellett megtartani. Viszont addig fel kellett állítani egy korábban nem ismert, viszonylag bonyolult választási rendszert. A törvény szentesítését követő húsz napon belül kellett összehívni a vármegyék és egyéb törvényhatóságok közgyűlését, amely kijelölte a hatáskörébe utalt területen az egyes választókerületek kiterjedését; majd a másodalispán elnöklete alatt választási bizottságot alakított, amelyet „középponti választmánynak" neveztek. Ez a bizottság vezényelte le a választást. Megalakítását követően egy héten belül összeült és háromtagú bizottságot küldött ki mindegyik választókerületbe a választópolgárok összeírására, amelyre tizennégy nap állt rendelkezésükre. Az összeírás időpontját leghamarabb a középponti választmány megalakítását követő 21., legkésőbb 30. napra lehetett kitűzni a választópolgárok megfelelő tájékozódása és felkészülése érdekében. Az elkészült névjegyzéket a választási bizottsághoz kellett felküldeni, ahol egy hét állt rendelkezésre az összeállításával kapcsolatos panaszok megvizsgálására és elbírálására. Ezt követően kerülhetett sor a választói névjegyzék hivatalos összeállítására és a választás időpontjának kijelölésére, amelyet tizenöt nappal a választást megelőzően kellett kihirdetni.

Ez a tizenöt nap állt (volna) a kampány rendelkezésére, de legtöbb helyen (különösen a nagy kiterjedésű, aprófalvas kerületekben) képtelenség volt tartani a feszített tempót, így ezen az időszakon kellett megspórolni a máshol „elszaladt" időt. Ráadásul a 24. paragrafus előírta, hogy a választásnak legalább négy héttel az országgyűlés megnyitása előtt meg kell történnie, s bár időközben július 5-re helyezték a megnyitó időpontját, június 8-ig be kellett volna fejezni a választást. Ezt az időpontot csak a választókerületek töredékében tudták tartani, s az első népképviseleti választások sikeres lebonyolításához döntő mértékben járult hozzá az azt felügyelő belügyminiszter, Szemere Bertalan rugalmassága. A törvényhatóságok egy része az eljárásrend betartását, másik része a választás előírt időpontját tartotta fontosabbnak. Így történt, hogy Esztergomban már június 2-án, Pesten pedig (különengedéllyel) csak július 2-án választották meg országgyűlési képviselőiket. A leg-

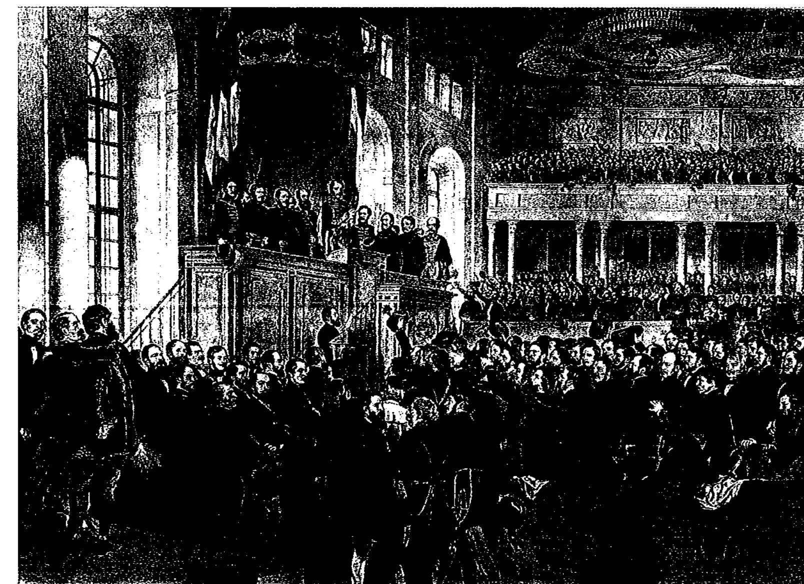
Az első népképviseleti országgyűlés képviselőházának helyt adó Vigadó eredeti épülete 1848-ban

több választókerületben június 20. körül tartották meg a választást úgy, hogy egy hétnél is kevesebb idő telt el a választói névjegyzék kifüggesztésétől számítva.

KAMPÁNY ÉS VÁLASZTÁS

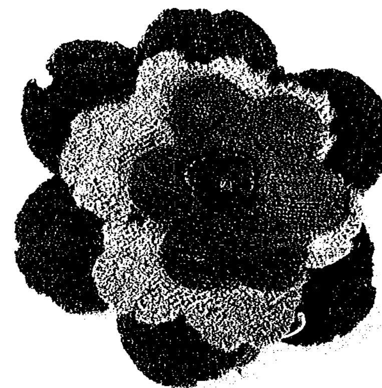
A törvény hivatalos kampányidőszakot nem jelölt ki, s látható, hogy a legtöbb helyen csak néhány nap jutott rá. Lebonyolításában is inkább a reformországgyűlések választásainak korteskedését helyezték előtérbe – a megszokás miatt. Így a népképviseleti parlamentarizmus megszületése jobbára a régi kulisszák között történt, az új típusú törvényhozó testület, a képviselőház megválasztása a hagyományos formák, a kortesbandák közreműködésével zajlott le, nem ritkán azoknak a rendiség korszakában kifejlődött vadhajtásaival megspékelve.

A politikai program kifejtésére leginkább a népgyűlésen kínálkozott mód, ahol a tartalomnál gyakran többet nyomott a latban a képviselőjelölt fellépése, személyiségének varázsa, tekintélye s nem utolsósorban támogatói. Ez egyébiránt segítette az új társadalmi rend kialakításáért szorgoskodókat, hiszen a forradalom győzelmének tekintélynövelő hatásával élhettek. A konzervatív erők nem is igen érvényesültek, vezetőik teljesen háttérbe húzódtak.

Az első népképviseleti országgyűlés megnyitása, 1848. július 5. Középen elöl, a legnevesebb képviselők között helyezték el Sziválk Miklóst, a képviselőházban helyet foglaló három földműves egyikét

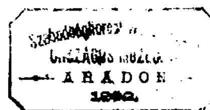
A választás nyílt szavazással történt, sőt, a törvény egyetlen jelölt esetén megengedte a közfelkiáltással történő szavazást is, ami igen kedvező lehetőséget nyújtott a választók befolyásolására. Ezt a legnagyobb hatásfokkal a kortesgazdák tudták megvalósítani. Bejárva a vidéket, jó szóval, de itallal, muzsikával is toborozták jelöltjük leendő szavazóit. Mindez a reformkori követválasztás rutinná vált gyakorlata volt, amelynek legfontosabb elemei az alábbiak voltak: a szavazók felvonultatása a választás helyszínére, ottani egybentartásuk a voksok leadásáig, megóvásuk az ellentábor csábításától vagy fenyegetésétől, netán erőszakosságától. Komoly logisztikai feladatok voltak ezek a kortesgazdák számára, s itt nem feltétlenül a leitatásról, jóllakatásról, „lekenyerezésről" volt szó, hanem a néha félnapi-napi járóföldről érkező emberek ellátásáról, elszállásolásáról. A választók rendszerint már a választás napján tömegben vonultak a szavazóhelyre, ahol a rendre felügyelők úgy igyekeztek elkülöníteni a jelöltek szimpatizánsait, hogy előbb az egyik, majd a másik, esetleg harmadik jelöltre szavazókat hívták voksaik kinyilvánítására. A bizottság feljegyezte az egyes jelöltekre szavazók neveit, így történt meg a szavazatszámlálás. A végeredményt jegyzőkönyvbe vették.

Nits Sámuel nemzetőr kokárdája – a választások rendjét felkokárdázott nemzetőrök felügyelték

Politikai programnyilatkozatokra így a legtöbb esetben csak a választás előestéjén nyílt módja a jelölteknek az egybesereglettek népgyűlésszerű tömege előtt. Országos hírű jelöltek esetében a legtöbbször erre sor sem került, ők meg sem jelentek a választók köré-

2860

Alkotmányunk az 1848-diki törvényhozásnál fogva egészen új alapon és egészen uj elemekből épült föl. A' hübéri rendszert a' népképviselet, a' kiváltságokat a' jog, az osztályok közti különbséget az egyenlőség, az önkényt pedig a' felelőség váltotta fel, és e' gyökeres általakulás' ereje már társodalmi viszonyainkban is érezteti magát.

A törvényhozás bölcs és szerencsés volt e' leggyökeresebb reformokat békésen és a' közrend' felbomlása nélkül megoldhatni.

Most a' végrehajtó hatalom' feladata ugyanazokat a' törvényhozás' teréről az életbe áltvinni, áltültetni, megfogamztatni, szinte békésen, szinte a' közrend' felbomlása nélkül.

Nem kétlem, hogy a' millyen nemeslelkű és a' körülményeket felhasználó volt a' törvényhozás, ha olly lelkiismeretesek, gondosak 's fáradhatlanok lesznek a' végrehajtó hatalom képviselői, az általakulás' szerencsésen megkezdett nagy munkáját dicsőségesen fogjuk az életben bevégezhetni.

Azt sem kétlem, hogy Ön ugy is mint hatósági elnök, ugy is mint a' hazának hív fia, bizonyosan mindent elkövet, mi által a' hozott törvények valósággá válnak a' gyakorlatban; mindazáltal, a' most hozott igazgatási törvények' pontos megtartása, a' rendezésiek' haladéktalan életbe léptetése végett utasitásul adok némellyeket.

Általában megjegyezvén, miképen a' felelős kormány' természete szerint a' törvények' szigoru, pontos, részletes megtartását kivánom, szigorubb, pontosb, részletesb megtartását, mint eddigelé történt hazánkban. Mert a' törvény fölöttünk, és mi annak csak engedelmes és köteles szolgái vagyunk.

Utasítom különösben a' következőkre:

1-ör. A' most hozott 1848-iki/5-dik t. cz./April 11-kétől számitandó 20 nap alatt közgyülést rendelvén tartatni a' megyékben, ennek folytában:

a) Ön f. e. május 1-sőjére, vagy a' mennyiben a' törvények' elküldözése késett, első napjaira közgyülést hirdet.

b) Még a' közgyülés öszvejövetele előtt a' hatóságnak választó kerületekrei elosztása iránt gyülésileg vagy küldöttségileg terv készittetik, a' 7-dik §. értelmében, és figyelmezve az 5-dik §-ban kijelölt helyekre.

c) Szinte intézkedik Ön, vagy kisgyülésileg vagy küldöttségileg, hogy a' XVI-ik t. cz. 2-ik §. b. pontja, illetőleg a' 8. 9-ik §. szerint a' megyebeli minden község már ezen közgyülésre képviselőket azon számmal küldjön, mellyet Önök a' jogterjesztés' szempontjából sem, de különben sem határozhatnak kevesre, mivel csak akképen fognak minden érdekek kellőleg képviseltetni.

2-or. A' közgyülés e' szerint megalakittatván, és öszvehivatván, ebben mindenek előtt:

a) Az 1848-diki törvények kihirdettetnek, 's mind arról hogy a' népnek megmagyaráztassanak, mind arról, hogy a' törvények olcsón legyenek megszerezhetők, intézkedés történik.

b) A' választó kerületezés iránti terv megvizsgáltatván, az megállapittatik, és nekem haladék nélkül megküldetik.

c) Ezután a' választási ügy' vezérletére középponti választmány küldetik ki, akképen, hogy benne minden választó kerületnek legyenek tagjai, és benne helyt foglaljanak elöljárói kivált azon községeknek, mellyek eddigi törvényeinknél fogva a' választásokból ki valának rekesztve.

d) Végeztetvén a' közgyülés egyéb teendői is, végre a' XVI-dik t. cz. 2-dik §. e. pontja szerint megválasztatik az állandó bizottmány szabadon, tagjainak száma a' megye' terjedelme, népessége szerint határoztatván meg. A' törvény' szelleme azt tartja, hogy épen minden jogszerü érdekek' tekintetéből, e' bizottmánybana' tagok a' polgári állapotra leendő figyelmezés nélkül választassanak meg. A' valódi képviselet csak az, mellyben egy érdek sem marad képviselet, még pedig arány lagos képviselet nélkül.

A' törvényhozás ujabb rendeletéig a' XVI. t. cz. 2. §. g pontja szerint közgyülés nem fog tartathatni, hanem annak teendői e' bizottmány által végeztetnek.

A népképviselet alapján történő választás elveiről tájékoztató felhívást tesz közzé Arad megye közgyűlése, 1848. május 6.

ben. Igazi pártcsatákról pedig végképp nem beszélhetünk, hiszen a politikai közvéleményt felmérve konzervatív jelölt csak elvétve indult a választáson. Legtöbbször az Ellenzéki Párt mérsékeltebb és radikális hívei között zajlott választási küzdelem. Jellemző módon alig akadt kinyomtatott program, még a választást utolsóként meg-

A képviselővé választott Boczkó Dániel kortezászlója az orosházi 1848-as választási kampányból

tartó Pesten is csak a szavazás előtt öt nappal készült el Irányi Dániel programnyilatkozata, amikor országos szinten gyakorlatilag már véget ért a választás. A választók a leginkább a forradalom győzelméért végzett tevékenységet értékelték a jelölteknél, így egy-egy hiteles név felvetése egyöntetű támogatást eredményezett. Ezzel magyarázható, hogy a választókerületek felében egyetlen jelölt indult, akiket szinte mindig közfelkiáltással választottak meg. Emiatt a legnépszerűbb reformpolitikusokat több helyen is megválasztották távollétükben. Kossuth Lajos öt helyen, a kormánytagok többsége is két, Szemere három helyen kapott bizalmat. A legérdekesebb Táncsics Mihály kettős győzelme volt, aki mindkét mandátumot elfogadta, s csak a választási törvény értelmeztetése után látta be, hogy az egyikről le kell mondania.

Tanulnia kellett az egész országnak a parlamentarizmust, sok volt a félreértelmezés. Hogy Táncsics biztosan megfeleljen a választójogi feltételeknek, siklósi választói a meglévő műveltségi cenzus mellé a hiányzó vagyonit is biztosították: a választókerülethez tartozó Nagyharsány bírója negyedteleknyi földterületet ajándékozott számára. Egy megválasztott képviselő mandátumát vette el az igazoló bizottság, amikor kiderült, hogy felvidéki mezővárosok 300 forint értékű ingatlanvagyon révén választójoggal felruházott lakosai is szavaztak, mert ez a feltétel csak a rendezett tanácsú városokban volt érvényesíthető. Ugyanakkor a nagy lakosságú, önálló választókerületet alkotó alföldi mezővárosok esetében engedélyezték az ezen elv alapján kiadott választójogot.

1848-ban az átlagos, szabályszerű választás előestéje adott helyet magának a kampánynak. A jelölt leglátványosabb kampányeszköze a nevével feliratozott nemzetiszínű zászló volt, amely alatt hívei a választásnak helyet adó településen felvonultak. A tömeg fáklyás zenével nyilvánította ki tiszteletét jelöltje iránt, amit – többnyire a kortesgazda által felkért – szónokok fokoztak. Ezt követően – mintegy válaszként – szólalt meg a képviselőjelölt, politikai hitvallást

téve. Ebben többnyire általánosságokról esett szó, veretes mondatokba öntve, ahogyan azt az oráció szabályai és divatja megkövetelték. Besze János Esztergomban a tudósítás szerint „a vallásszabadság, nemzetiség, törvényesség bajnokának, a kormány – míg törvények nyomán halad – hív támaszának, a népnevelés, ipar, kereskedés és a hon minden érdekei barátjának nyilvánítá magát a nagy tömegek zajos tetszésére”. Másnap közfelkiáltással meg is választotta a főtéren „zászlók alatt, vidám zene mellett” összegyülekezett 1586 választópolgár. A választás egyik legfontosabb momentumát a választási bizottság elnökének a szavazás megkezdése előtt elmondott beszéde jelentette, amelyben ismertette a választás új szabályait. Ezekről a legtöbben itt hallottak először. Sok elnök fontosnak vélte azt is leszögezni, hogy a megválasztott képviselőt immáron nem kötik a régi rend szerint küldőinek utasításai, a követutasítások, hanem saját lelkiismerete szerint fogja képviselni választóinak érdekeit.

A leírtak mintájára bonyolított választás általában rendben és gyorsan lezajlott, igazi ünneppévé válva a születő népképviseleti parlamentarizmusnak. Az említett esztergomi képviselő-választás során „az egész tény körübelől csak egy óráig tartott, s példás renddel ment végbe”. Sok helyen azonban az új szabályok eltérő értelmezése vagy épp ismeretük hiányosságai nézeteltérésekhez vezettek, s a kampányoló hívek véres verekedésig fajuló összecsapását hozták. Ezen a téren Székesfehérváré a legérdekesebb eset, mert itt a vita kiváltó oka egy nagyon is előremutató forma, a titkos szavazás alkalmazása volt. A választás pünkösdhétfőre esett, így a botrányban nyilván szerepet játszott, hogy a 2022 összeírt választó – az ünnepre való tekintettel – a jelöltek és korteseik „magyar szokásos vendégszeretetének örülhetett, bor is bőven termeve”. Így a vasárnapi kortesfelvonulások már összetűzést hoztak, s „a földmívelők számosabb tagú serege a másik párt egyik zászlóját némi ütlegezés közt elvette”. A feszültség másnap, a választás során tovább nőtt. A a választók cédulákon adták át a választási bizottságnak jelöltjük nevét, s több „megfáradt” gazda is rábízta társára vagy fiára cédulája leadását. Ebből lett a baj: „egy iparost, ki két czédulát akart adni, megöklözött” az ellenpárt szavazóbizottság körül ellenőrködő aktivistája, majd a jogosságot emlegető választási elnököt is „némi tettleges bántalommal illette”. Erre felfüggesztették a szavazást, de aztán hamar megbékéltek a felek, hiszen „nem elvre, de személyre nézve” volt csak különbség közöttük. Az elnököt, aki már hazament, visszahívták, s be lehetett fejezni a választást, majd kihirdetni a győztest. Az affért a *Közlöny* tudósítója úgy értékelte, hogy a megválasztott képviselő „ismeretes becsületessége, és a forradalomkor tanúsított szabadelműsége a kisebbségben maradt pártot is, melly a választás ellen petitiót rebesget, megnyugtathatja”.

Voltak azonban ennél komolyabb kimenetelű összetűzések is, amelyek aztán a képviselői mandátum megsemmisítéséhez és új választás elrendeléséhez vezettek. A szintén Fejér megyei Bodajk választókerületében négy halott és tizennégy súlyos sebesült lett tömegverekedés áldozata. A megújított választás eredményét is megsemmisítették a szabálytalanságok miatt, s csak augusztus közepén

II. Törvényczikkely.

A' legközelebbi közös hongyűlésre küldendő követek nép képviselet alapjàni választàsárul.

A' folyó évi Julius 2-ára már kihirdetett Pesten tartandó közös hongyülésre küldendö Erdélyi követek nép képviselet alapjáni választása a' rögtönös alkalmazás lehetségesitését is tekintetbe vévén csupán ez egy esetre következően lesz intézendő.

1. §.

Nem részesülnek a' választási jog gyakorlatában általán

a) Nő személyek.

b) Külföldiek kik meg honosodva nincsenek.

c) Gazdai, szülöi vagy gyám hatalom alatt álló egyének.

d) Ollyanak, kik bünpörbeli itélet nyomán fenyiték alatt vannak — Egyéb iránt

2. §.

A' bévett vallásak követőji közt (kik közé a' görög nem egyesült szertartásuak is értetendök) a' születés általán sehol semmi külömbséget nem tesz.

3. §.

A' mi a' külön képviseleti joggal fölruházott városokat illeti, ezekben választási joggal fognak birni:

a) mind azon lakosok kik 300 ezüst forint értekü házat vagy földet kizáró tulajdonul vagy hitvesseikkel 's illetöen kis koru gyermekeikkel közösen birnak.

b) Kik mint kézmivesek, kereskedők, gyárosok, megtelepedve vannak, ha tulajdon mühelyel vagy kereskedési teleppel vagy gyárral birnak, 's ha kézmüvesek, folytonoson legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik ha bár a' fennebbi osztályokban nem esnekis, saját földbirtokukból vagy tőkéjökből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó 's biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmekre való tekintet nélkül, a' Tudorok, sebészek-, ügyvédek-, mérnökök-, academiai müvészek, tanárok-, a' magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segéd lelkészek és iskola tanitók, ott a' hol állandó lakások van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a' fönnebbi pontokban irt képességgel nem birnak is.

4. §.

Vármegyéken Fogaras vidékén és Székelyszékekben választói joggal fognak birni:

a) mind azok, kik az 1791-beli 12-ik törv. czikkely szerént közgyüléseken szavazattal birván az országgyülési követek választásába is befolyni eddig is jogositva voltak; ha szinte ezen jog gyakorlatában ezelőtt korlátolva is lettek volna.

b) Külön képviseleti joggal föl nem ruházott városok lakóssai közül mindazok, kik ezen törv. czikkely 3. §-ban irt chategoriák közül valamelyikbe tartoznak.

c) Rendezett tanácscsal el nem látott községekben mind azon lakosok, kikre a' folyó 1848-dik évre az adó lajstrom szerént fej pénzen felyül legalább 8 pengö forint adó van kivetve: és ezeken kivül mindenik község melly az 1791-beli 12-ik tör. czikk nyomán jogositottakon kivül legalább 100 füstöt számlál: béfoly a' követ választásba, szabadon választott két képviselö által. — Kissebb községek pedig 1 képviselő által.

5. §.

Szász törvényhatóságokban városok és helységek lakossai

Az erdélyi országgyűlés is a Pozsonyban szentesített választási törvény alapján alkotta meg választójogi törvényét 1848 júniusában

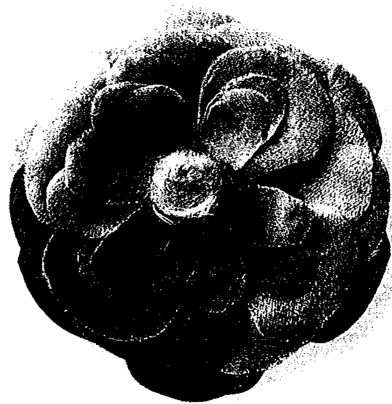
Lipót városi választók névsora 1848.

Agorasztó Péter
Agárdy Mihály
Appiano Jósef
Auxentiades Constantinides
Aranyváry Jósef
Auer Lázar
Agorasztó Miklós
Aranyváry István
Aebly Ádolf
Almásy Pál
Adler János
Alth Alajos
– Almay Jósef
Appiano Alajos
Agner Samu
– Burgmann Károly
Papp Ferencz
Pukolay Dani
– Pfeffer Ignácz
Percel Moricz
Poszert Lajos
Borsody Endre
Barabás Dani
Papp János
Petrényi Tamás
Bauer János
Pfeifer Lipót
Böhm Lajos
Bengyel György
Perláky Sándor
Bazily Miksa
Poszert Ferency
Pozsyányi Károly
Pelák Ágoston
Burghard Ferencz
Pinosics Anseln
Pachl János
Brocher Jósef
Pelczer Lipót
Pféffermann Péter
Berényi György
Palisz Jósef
Paránszky Márton
Beck Siegfried
Bollender János
Blahunka Ferencz
Baksa Jósef
Prünnor Samu
Braudrixler Ferencz
Pauer Sebestyén
Pinterich Jósef
Boor Samu
Petz Ádolf
Perger Iynácz
Brein Ferencz
Buchler Bendek
Barla Károly
Boor Károly
Peszold Jósef
Boks Frigyes
Boks Jakat
Bleich Miklós
Benda Pál
Banffi Pál
Bayer Jósef
Perger Keresztély
Primayer János
Blüdor Lipót
Breszányi Ferencz
Bocko Samu

Bachmayer György
Bauer Dávid
Buky György
Pammer Lipót
Baranyai László
Peszkár György
Pákozky Sigma
Blázy Márton
Pfender Ferencz
Bajzáth Jósef
Breizach Jósef
Panajót Sándor
Belicay János Jósef
Bauer Antal
Béli Mihály
Pavlicska Mátyás
Polgár Károly
Barts Mihály
Paczeld Ferdinánd
Persl Károly
Bánfay Simon
Popovics János
Csernetzky Jósef
Csicsovacs Sophonius
Czere Béni
Csicsmancay Pál
ifj. Csicsmancay Pál
Czechmeister Ferencz
Császár Josef
Cserepes Ferencz
Csillág Béni
Csepcsányi Béla
– Coffin F. Károly
Diell Lipót
Török Frigyes
ifj. Dunszt Máté
Talay Pál
Tretlina Károly
Thoma A. M.
Terczy Manó
– Derra Anasztáz
Demeter Vincze
Thaisz Elek
Tharone Ferdinánd
Tóth Lőrincz
Duchon Ádolf
Tolnay János
Derra Miklós
Dallmer Márton
Dick Frigyes
Till Ágoston
Décsey Lajos
Dőring Jósef
– Tekuch Keresztély
Toth János
Deák Sándor
Tausig Ede
Till Ferdinánd
Tihányi Ferencz
morodai Derra Mihály
del'Adámi Ágoston
Thaller Jósef
Eder Jósef
– Emmerling Károly
– Ebner Fidel
Eglmayer Antal
Erősy Lajos
Eglmayer György
– Eckstein Ádolf
Engert Vilmos

Eisenfels Rudolf
Emey János
Erlesbeck Ferencz
– Erhard Ágoston
Fabiny Theepil
Ferenczy Lajos
Friedrich Ferencz
– Ferdinandy Ignácz
Fellner Sebestyén
Floch Alajos
Fuchs Rudolf
Frölich Zsigmond
Forinyák János
Freund Jósef
Förster János
Flegel János
Füzy János
Formanszk Antal
Friedérick Ferencz
Folget Miklós
Foszl Frigyes
Feldhoffer Imre
Fekete Jósef
– Frankenstein Ádolf
Fábri János
Forster Lajos
Farkas János
Fromhold Károly
Farkas Ágoston
Friesz Konrád
Fabricius Endre
Frölich Frigyes
Festetics Ágoston
Festetics Samu
Festetics Dénes
Fábri Pál
Guggenberger Károly
Gubány György
Gyulányi Rudolf
Granichstädten Tivadár
Gohl Antal
– Grosz Xav. Ferencz
Grossinger Jósef
Gratzl Ferencz
Gozon Mátyás
Gyöngyössy Imre
Görgey János
id. Grosz Ferencz
Geréb Rudolf
Gruber Kamil
Gráf Ignácz
Gilevszky András
Grinczveil Nörbert
Gosztonyi Miklós
Gräfl Jósef
Garay János
Grosz Károly
Ginter Jósef
Grinczveil Urban
Gerstl Károly
Gerster Károly
Gräfl Károly
Gieszrigl Jósef
Griebel Tivadar
Gschwindt Károly
Groman János
Girsik Kárdly
Gruber Jósef
Gruber Ferencz
Gross Jósef

Gelenccy Pál
Győry Endre
Gegus Dani
Gurovics Tamás
Gabler Pál
Hintermayer Jósef
Hartmann Rudolf
Hariss Sándor
Hebelt Engelbert
Hariss György
Höfler Károly
Heller Zachariás
Henglmüller Mihály
Hillebrand Lipót
Heinrich Alajos
– Hild Károly
Horváth Illés
Högel Cassián
Heider János
Hermann Pál
Hauk Károly
Havas Ignácz
Horváth Imre
Hartner Jósef
Heinrich Károly
Heinrich Ferdinánd
Heinrick István
Halbauer Alajos
Horváth Károly
Halberstadt Ferencz
Hariss Szilárd
Holl János
Hamza Antal
Hendelmayer Gusztáv
Hammer Pál
Hochel Vilmos
Hosszú Ignácz
– Hild Jósef
Jentner András
Jánovits Pál
Jósa Peter
Jeney Jósef
Jegg János
Jakobovits Móricz
Jankó Vincze
Jósa Ferencz
Iránek Károly
Jordán Jósef
Jordán István
Illés Antal
Jungfer Ferencz
– Kasselik Endre
Krenner Károly
Karlovszky Zsigmond
Krupinszky János
Kulkey Henrik
Karay Lájos
Kormlzy György
Kanicz M. F.
Kralovánszky György
Kralgvánszky István
– Kaján Sándor
Kasselik János
Kányn Jósef
Kammermayer Antal
Klementis Ferencz
Krámer Lipót
Kilyán György
Komarómy Ferencz
Krausz Károly

Kokárda 1848-ból

tudtak – harmadszori nekifutásra – eredményes képviselő-választást tartani. Különösen Nyitra megyében volt sok tettlegesség és törvénytelenség vagy szabálytalanság miatt megsemmisített mandátum.

A legnagyobb, szintén halottakat eredményező összeütközés Vágvecsén történt. A reformországgyűlési választási emlékeknek megfelelően testi erővel igyekeztek a szavazástól elszorítani egymás híveit a jelöltek. Verekedések már a kampány során előfordultak,

Kigya Ignácz
Kamicser Péter
Knoe Jósef
Kajcsovics János
Kralik Alajos
Kornis Károly
Károly Lajos
Keller Ferencz
Kochmeister Frigyes
Koszigleba Antal
Kielberger György
Kintner Ferencz
Külkey Ede
Kölesz Dani
Kagpel Frigyes
– Kalóczy Károly
Kraus György
Kauser Lipót
Kocsa Zsigmond
Kammermayer Lénard
Kreucz Jósef
Kraner Károly
Kleinert Advlbert
Kosalko János
Kavallky Lajos
Kern Ferencz
Kecskés Sándor
Koppély Fülöp
– Karczag Béni
Kecskés Ede
Kölger Ferencz
Kutlik Jósef
– Krenn Sebestyén
Kern Ferencz
Karacsonyi Guido
Krammer Ferencz
Lángh Ignácz
Liedemann Frigyes
Lössel Farkas
Ludvig Ferencz
Lafrangó Jósef
Lobmayer Mátyás
Liedemann Ferencz
Libasinszky Károl
Lorberer György
Lőrinczy Jósef
László János
Lukács János
Leitenberger Péter
– Lyka Anasztár
Limgurg János
Lechner Károl
Laffite Frigyes
László Miklos
Lobmayer Ferencz
Lueff Mihály
Lumnicer Sándor
Lumnicer Jósef
Liptay László
Lapedato István
Müller Ignác
Fehértói Molnár Jósef
Machó Vencel
idősb Müller Jakab
Müller K. János
Muraly Szilárd
Madenovics Dani

Müller Jósef
Mak János
Majthényi Alajos
Memlauer György
Mészáros János
Málnay Ignác
Müller György
Molnár Jósef
Meister Jakab
Melber Jósef
Mihálovits István
Merz Vilmos
Mader Károly
Mayer János
Müthensz Henrik
Mülner Károly
Moroca Lajos
Mutnyanszky István
Mühr Antal
Maurer Pál
Mayer Jósef
Mácsay Lukács
Matisz Pál
Mayer Albert
Márton Lajós
Mandello Ignác
Nigrinyi Lajos
Nigrinyi István
Neubauer Ferencz
– Nedeczky Florian
Nagy Ferencz
Neszvarba Vencel
Nizsálovszky Antal
Németky János
Nagy Jósef
Nikodem Jósef
Nádasy István
Németky Samu
Neff Ulrik
Naisz Jósef
Nagy János
Ozvald Antal
Ohrgyi Jakab
Ölvös János
Ozvald Jósef
Ordódy Florián
Öeffner János
Offenheimer Sándor
Oberheiser János
Oroszkövy Ferencz
Orosz István
Quenszer Alajos
Ritter Sándor
Rachay Sándor
Ruszter György
Rigl Ferencz
Remete Jósef
Ritter Adolf
Rothbauer Ferencz
Rethli János
Rupp János
Rosti Vince
Rosti Zsiga
Rupp György
Riffi Károly
Reiner Sándor
Reinsperger Jósef

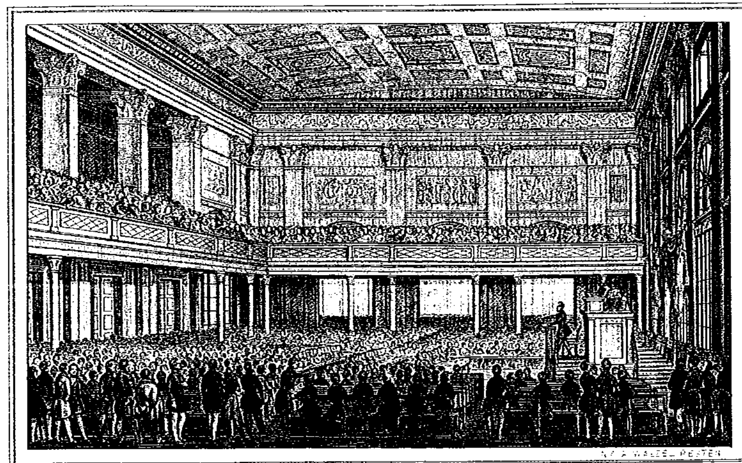
Razs Jósef
Rozenberg Károly
Rappauer Mátyás
Rakits Jeno
Ráth Jósef
Rozenberg Károly Henrik
Riborits András
Reger László
Regüli János
Rethli Alajos
Ritter István
Szakácsi Mihály
Simig István
Schönbauer Jósef
Sternberg Károly
Stockinger Tamás
Széber Mihály
Sallér István
Szájbéli Frigyes
Steltka János
Schön Pál
Sax Simon Mihály
Schernhoffer János
Schnaufer Frigyes
Szacelláry Dome
Schmidt Antal
Schiller Károly
Székely Jósef
Sellner Ferencz
Szusits Károly
Splihal Enoch
Svoboda János
– Szendeffy János
Soltész Albert
Szenger Ferencz
Szapsz Samu
Szirmay Boldizsár
Szeniczay Gusztáv
Schreiber Bál
Szám Miklós
Szikrási Vencel
Strausz Jósef
Simunchich Ignác
Sebastiani Frigyes
Strombach János
Sallay János
Schlosz Lajos
Schletter Ferencz
Seltenreich Károl
Sacellary György
Szontagh Vilmos
Schenk Károl
Sarlay Jósef
Skonda István
Spanner Vincze
Schubert Jósef
Skurkay János
Sozer András
Simon Mihál
Szekrényessi Dani
Szél Kristóf
Stettner Jakab
Szabó János
Scherer György
Schulek Venczel
Singer Ignácz
Schön Ferencz

Stuhr Gusztáv
Steingassner János
Stokinger Márton
– Szilágyi Ferencz
Szél Samu
Schuller János
Soos Károl
Schuller Fer. Lipót
Stuller Ferencz
Steucs János
Schubejda János
Schachtner Antal
Schöpf Ágoston
Urcz Florián
Ullman Bernárd
Ullman Samu
Ulman Vilmos
Wohlschlager Jósef
Vecsei Sándor
Verovátz György
Vikidoll Gallus
Vogl Lajos
Vrhovszky Mihál
Veber Mihál
Viezer Péter
Vachtler Károl
Veber János
Veinczierl Vincze
Vittel Jósef
Vilfinger Pál
Verzák Károl
– Vodjaner Albert
Vabovszky Sándor
– Vodjaner J. Samu
Vanko Dani
Vinkler János
Viezer Ferencz
Viehland Vilmos
Valero Antal
Vilfinger Samu
Vieser Ferencz
Valland Antal
Vojnits Antal
Varga Ignácz
Viederspan Henrick
Vohl Sándor I.
Vinhoffer István
Valla Pál
Veninger Jósef
Vagner János
Valero Antal
Varschagh Jakab
Vinkler János
– Vass Jósef
Vincze Victor
Zsigmondi Pál
Zuzák Károl
Zitterbarth Mátyás
Zitterbarth Jósef
Zmály Károl
Zahn Ignácz
Zankl András
Ziegler Antal
Zettvitz György Frigyes
Zeller Ferdinánd
Zsoldos Ignácz
Zandler László

Pest Lipótváros kinyomtatott választói névjegyzéke, 1848

amelyek az ellenfél zászlajának szétszaggatásával kezdődtek. Az egyik kortesgazda, Hosszúfalu bírája igazi „hadvezérként" készült a szavazásra, s az ellenfél panasza szerint „két szekér nyírfa és fűzfa karót vitetett verésre […] melyekkel közülünk számosabb népet koldussá vertek".

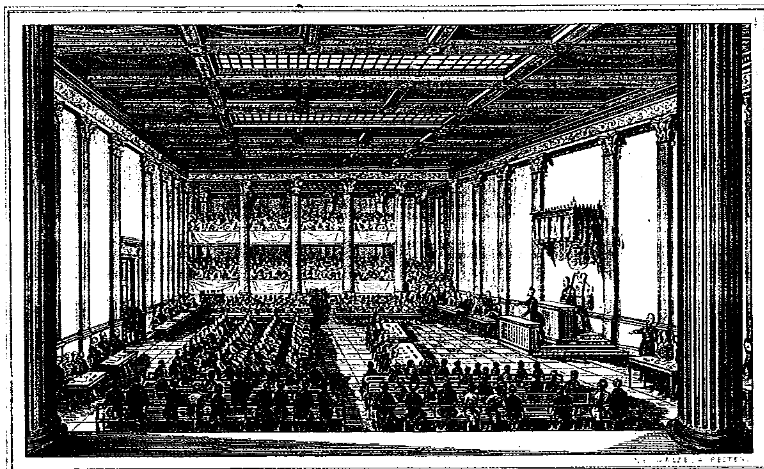
Szelídebb probléma vezetett Szabadka egyik mandátumának megsemmisítéséhez. A szabályos körülmények között, „harsogó lelkesedéssel" és óriási többséggel megválasztott Vojnich Lukács

A Vigadóban ülésező képviselőház 1848 nyarán

korjegyzőként még képviselőházi tisztséget is betöltött, amikor az ellenfél folyamodványából kiderült, hogy huszonkét és fél évesen nem érte el a választhatóság korhatárát; így pótválasztással töltötték be a helyét.

Akadt tehát gyermekbetegsége bőven a születő népképviseletnek. A negyvenet is megközelítette a pótválasztások száma, ami elsőre soknak tűnik, de a negyvenből huszat a több kerületben is megválasztott képviselők mandátumról való lemondása eredményezett. A megválasztott képviselőház pedig tisztességgel betöltötte a történelemformáló küldetését, ahol akkor még kevésbé a pártok, sokkal inkább a személyiségek domináltak.

Az országgyűlés felsőháza a Nemzeti Múzeum dísztermében tartotta üléseit. 1849 nyarán a képviselőház is itt ülésezett a Vigadó épületének rommá lövése miatt

Cieger András

Karnevál és hadjárat – a dualizmus kori választási kampányok

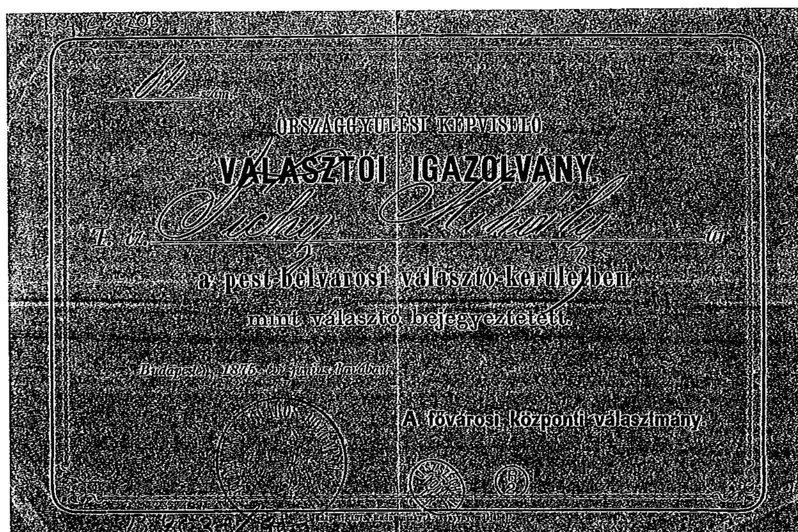
Dióhéjban a korszak politikai életéről

Az osztrák abszolutista kormányzás tizennyolc évig tartó korszaka után, hosszú tárgyalások nyomán 1867-ben létrejött az osztrák–magyar kiegyezés és megalakult az Osztrák–Magyar Monarchia. A kiegyezést követő első választás (1869) legnagyobb kérdése az volt, vajon a választók többsége a kormánypártra leadott szavazatával elfogadja-e az új politikai rendszert. A választásokra az 1848-ban meghatározott jogi keretek között került sor, azonban ekkor már a zsidó vallású állampolgárok is szavazhattak. A választásokon végül – érzé-

Kortesek, választók és bámészkodók. Választási menet a fővárosban az 1880-as években

Választási jelenet a fővárosban, a király-utczában.

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ
VÁLASZTÓI IGAZOLVÁNY
a pest-belvárosi választó-kerületben
mint választó bejegyeztetett.
A fővárosi Központi választmány.

Választási kitűzők a 20. század elejéről a jelölt nevével és esetenként már fényképével is.

keny veszteségek mellett – a Deák Ferenc vezette párt a mandátumok 59%-át tudta megszerezni. A képviselőházban a politikai csoportosulások, frakciók az 1867-ben elfogadott közjogi kompromisszumhoz, azaz magához a kiegyezéshez való viszonyuk szerint különültek el egymástól, de elnevezésüket az ülésteremben elfoglalt helyük alapján kapták. A kiegyezést támogató Jobboldal (később inkább Deák-pártként emlegették) mellett az új törvények módosítását szorgalmazó, de a létrejött politikai berendezkedést elfogadó Balközép, illetve az ország teljes függetlenségét hirdető, az új közjogi rendszert elutasító radikális Szélsőbal párt létezett. A kiegyezés elleni tiltakozásul a nemzetiségi politikusok többsége hosszú időre passzivitásba vonult, ezzel is magyarázható, hogy rendszerint csupán 10–20 nemzetiségi képviselő került be az etnikailag sokszínű ország parlamentjébe. (A nemzetiségi képviselők száma 1906-ban volt a legnagyobb: 39 fő.)

Néhány évvel később a Deák-párt a belső ellentétek miatt bomlásnak indult, amit az 1873-ban kirobbant pénzügyi világválság is felgyorsított. A belpolitikai krízist a kormánypárt és a legnagyobb ellenzéki párt (Balközép) egyesülése, és ennek nyomán a Szabadelvű Párt megalakulása rendezte 1875-ben. A Tisza Kálmán vezetésével létrejött új kormánypárt az abban az évben megrendezett választásokon fölényes győzelmet aratott. Tisza Kálmán miniszterelnöki kinevezésével a belpolitikai stabilitás, sőt már-már a politikai mozdulatlanság időszaka jött el Magyarországon, amely azonban gyors gazdasági fejlődéssel párosult. Tisza a nyílt – sok helyen korrupt – választási rendszer és a szűk választójog (a lakosság kb. 6%-a szavazhatott) fenntartásával, valamint a közigazgatás centralizálása révén tizenöt évig képes volt megőrizni miniszterelnöki pozícióját, a Szabadelvű Párt pedig egészen 1905-ig hatalmon maradt (rendszerint 60% körüli eredményt ért el a választásokon).

Az 1901-es választási verseny ábrázolása egy humoros képeslapon

A pártrendszert a közjogi törésvonal, azaz az Ausztriához fűződő, 1867-ben létrejött jogi és politikai viszony határozta meg, ettől eltérő programmal csak rövid ideig működött párt (pl. az Antiszemita Párt) az országgyűlésben. Az ellenzék az 1875 és 1905 között létező hegemón pártstruktúra következtében lényegében súlytalanná vált, amely hosszabb távon a parlamenti botránypolitizálás erősödéséhez, a törvényalkotás mind gyakoribb akadályozásához (obstrukcióhoz) vezetett. A társadalomban jelentkező szociális problémákra viszont a parlamenti pártok nem kínáltak megoldást. A választójoggal nem rendelkező ipari munkásság képviseletére 1890-ben szerveződött Magyarországi Szociáldemokrata Párt a korszak végéig a parlament falain kívül rekedt. A nőknek szintén nem volt szavazati joguk a

Munkásnők! Munkások!

Ti ma az általános választójog mellett tüntettek. Ne feledjétek el, hogy **általános választójog** csak az, amely **a nőkre is** kiterjed.

Senkinek sincsen égetőbb szüksége a választójogra, mint a munkásnőnek, mert őt sujtják legkegyetlenebbül a társadalom igazságtalanságai, ő sinyli legkeservesebben az élet nyomoruságait, ő az elnyomottak legelnyomottabbja!

Miután pedig a **választójog az egyetlen fegyver** az igazságtalanság leküzdésére, **a leghatásosabb védőeszköz** a nyomoruság ellen: a társadalom elsőrangu szükséglete, hogy a nők választójoga **is legsürgősebben** megvalósittassék.

Csak az általános, **a nőkre is kiterjedő,** egyenlő és titkos választójog hozhat megváltást Magyarországnak!

FEMINISTÁK EGYESÜLETE.

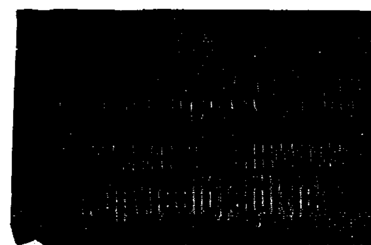

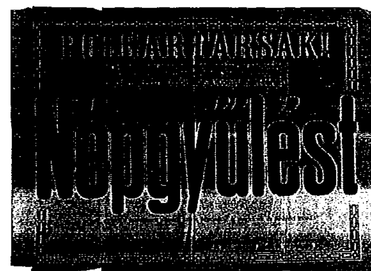
Akik nem részesültek a választójogban: a nők. A feministák egyesületének plakátja 1910-ből

korszakban, így legfeljebb egy-egy jelölt választási kampányában vállalhattak szerepet.

A századfordulóra azonban feszültté vált az osztrák–magyar viszony az osztrák belpolitikai válság, illetve a növekvő gazdasági és katonai érdekellentétek miatt. A Monarchia közös intézményrendszere is komoly működési problémákkal küzdött. Mindeközben a kormánypárton belül Tisza Kálmán miniszterelnöki lemondását követően nem akadt olyan tekintélyes vezető, aki össze tudta volna fogni a különböző csoportokat, így a belső ellentétek felerősödtek (pl. gazdasági, egyházpolitikai kérdések kapcsán). Az 1905. januári választásokon a Szabadelvű Párt vereséget szenvedett és hamarosan felbomlott.

Az ellenzéki koalíció – amelyet a Kossuth Ferenc vezette Függetlenségi és 48-as Párt, valamint több, a kiegyezést elfogadó kisebb ellenzéki párt alkotott – programjában szerepelt többek között a magyar nemzeti bank és az önálló vámterület ügye, de fontolgatta a választójog kiszélesítését, illetve reformokat tervezett a hadseregben is. Ferenc József e követelések egy részében a közjogi rendszer aláásását látta, ezért addig nem volt hajlandó a koalíciós kormány

Akik nem részesültek a választójogban: a munkásság. Az MSZDP tiltakozó plakátja 1912-ből

kinevezésére, amíg az nem mérsékli követeléseit. A számos tüntetéssel kísért alkotmányos válságnak az vetett véget, hogy a koalíció egy titkos megállapodásban programja több közjogi eleméről lemondott. Az 1906 tavaszán megrendezett újabb választásokon az ellenzék elsöprő győzelmet aratott. Az ekkor megalakult koalíciós kormány azonban nem tudott megfelelni a felfokozott várakozásoknak: nem volt képes működőképes alternatívát felmutatni a merev közjogi keretek között, és nem volt ereje keresztülvinni választójogi koncepcióját sem. Hamar felszínre törtek a kormánypártok közötti, illetve a vezető Függetlenségi Párton belüli ellentétek is. A dualizmus korának utolsó, 1910-ben megrendezett választásán a koalíció elvesztette a szavazók bizalmát, a győzelmet pedig a régi Szabadelvű Párt bázisán megszerveződött Nemzeti Munkapárt szerezte meg Tisza István gróf vezetésével. Ekkor ugyan már tíz párt versengett a hatalomért, de az új kormánypárt hegemón helyzetét (a mandátumok 62%-át szerezte meg) egyik sem veszélyeztette.

MEETING
Vasárnap, 1905. évi november hó 12-én délután 2 és fél órakor
a városligeti iparcsarnokban

Tárgy: Az általános titkos egyenlő választójog

Polgártársak!

Egész állami életünk holtpontra jutott. Minden bomlásban és feloszlásban van. A kibontakozásnak csak egy az utja. Erős nemzeti közvéleményt kell teremteni, amely megértesse a mai zártkörű, uri-parlamenttel, hogy neki már csak egy kötelessége van:

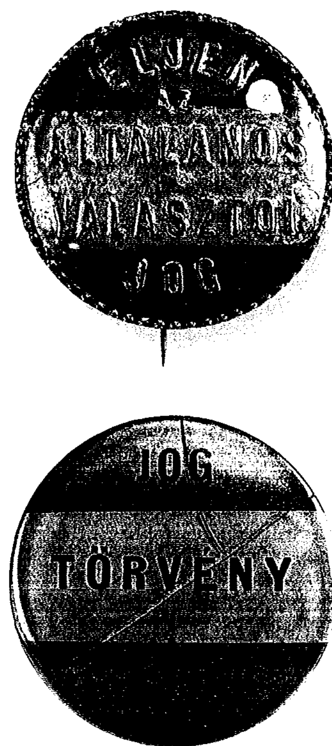
Helyet adni a mi parlamentünknek, a dolgos népmilliók új erőktől lüktető parlamentjének. Mert csak ilyen hatalmas, valódi népképviselet valósithatja meg jogos nemzeti és szociális követelményeinket!

Nem lesz addig nyugalom Magyarországon, míg az **általános és titkos választói jog** törvénybe iktatva nincs!

A KAMPÁNYOK JOGI SZABÁLYOZÁSA

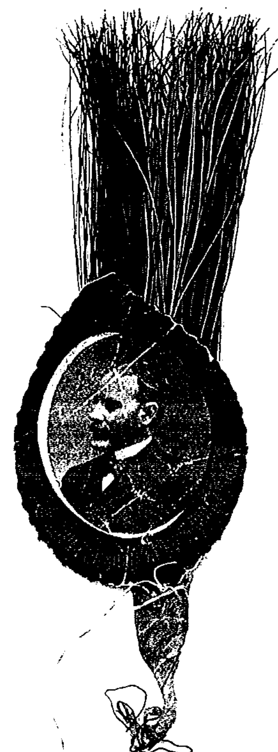
A dualizmus korában a választási kampány fogalmát nem ismerték a törvények, így az 1848-ban elfogadott választási törvény néhány részletéből, illetve az ezt kiegészítő, pontosító későbbi jogszabályokból nyerhetünk csekély információt arról, hogy vajon milyen előírásokkal próbálták kordában tartani a szavazatokért folytatott – olykor igencsak heves – politikai küzdelmet. A korabeli jogszabályok kezdetben az új országgyűlés megnyitását megelőző, nagyjából 20-30 napos periódust tekintették a választási hadjárat időszakának, amikor a jelöltek személyesen vagy korteseik révén bemutatkozhattak és ismertethették programjukat választóik előtt. Az előírások szerint a választói nagygyűléseket egy nappal korábban be kellett jelenteni a helyi hatóságoknak.

A századfordulón azonban a képviselő-választási vetélkedés tényleges ideje ennél már egészen biztosan hosszabb volt, kitűnik ez egy 1899-ben elfogadott törvényből, amely megtiltotta, hogy a közelgő választások előtti 3 hónapban a jelöltek vagy bizalmi embereik nagygyűléseken a hatóságok, az alkotmányos rend vagy éppen a „nemzet politikai egysége" ellen tüzeljék a választókat, illetve felelőtlenül a tulajdonviszonyok átalakítását (pl. földosztást) ígérjék hallgatóságuknak. A jogszabály külön kitér a templomokban, egyházi ünnepeken zajló kampányolásra, megtiltva a szószékről folytatott politizálást és a választók „túlvilági büntetéssel" való megfenyegetését; továbbá választási menetben és egyéb politikai rendezvényen nem lehetett egyházi zászlókkal és más kegytárgyakkal felvonulni. A szabadelvű kormányok így kívántak gátat vetni az 1895-ben alakult katolikus Néppárt új kampánymódszereinek. A párt a századfordulón (a Magyarországi Szociáldemokrata Párthoz hasonlóan) felismerte, hogy a politizálás hagyományos módszerei elavultak, és az új pár-

A kampányok gyakran alkalmazott kellékei voltak a kalap mellé tűzhető nemzetiszínű tollak. Lévay Lajos és Khuen-Héderváry Károly tollforgói, feltehetően 1910-ből.

toknak a választók szélesebb körének aktivizálására van szükségük, például a sajtón és az egyesületeken keresztül, de alkalom adtán a templomokban is (több pap is indult a Néppárt színeiben). Az 1874-ben elfogadott választási törvénymódosításnak pedig érdekes eleme, hogy a különféle kampánysértésekből befolyó büntetési összegek az adott várost vagy megyét illették, amelynek a pénzt saját kórházaira, elemi iskoláira vagy éppen a területén élő szegények segélyezésére kellett fordítania.

A 19. századi választások során nem volt kampánycsend, tehát kampányolni elvben a szavazás befejezéséig lehetett. A törvények azonban kimondták, hogy a választót a szavazóhelyiségben és annak közvetlen közelében már nem szabad befolyásolni.

PÁRTOK ÉS KORTESEK

A korszakban még csak az országgyűlés falai között tevékenykedtek pártok, országosan kiépített szervezettel nem rendelkeztek, sőt, sokáig átfogó pártprogramot sem adtak közre a választások közeledtével. A dualizmus nagy részében tehát a képviselők (a kormánypárt esetében még a miniszterek, főispánok) „klubjaként" képzelhetjük el működésüket. Ebben a helyzetben a jelöltállításban a központi pártvezetőség akarata mellett nagy szerepet kapott az adott választókerületben befolyásos politikai csoportok támogatása is. Rendszerint a választások előtti hetekben élénkült meg a városi, megyei közélet, ilyenkor a helyi hatalmi elit különböző csoportjai egy-egy befolyásos és általában vagyonosabb tagjuk vezetésével alkalmas jelölt után néztek, majd pedig a személyről egyeztettek a párt központi vezetésével. Időnként azonban előfordult, hogy a helyi és az országos szint között nem jött létre megegyezés, így az adott

A választási költészet és a politikai humor egy népszerű gyűjteménye 1879-ből

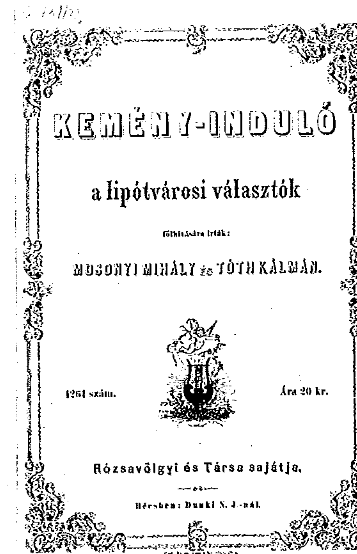

Különösen a korszak első felében voltak népszerűek a jelölteket dicsérő indulók, amelyek kottáit a választások előtt árusították.

párt színeiben egymással versenyezve indult a választásokon például a helyben jó kapcsolatokkal rendelkező, de tapasztalatlan, illetve az országosan ismert, de „felülről" delegált politikus. Általában ezek a helyi politikai csoportok szervezték meg a jelölt kampányát is, ilyenkor a megyei kaszinó, a városi társaskör vagy egy olvasóegylet, vendéglő alakult át átmeneti időre választási főhadiszállássá. A jelöltállítás folyamatáról, a különféle személyi és politikai megfontolásokról, illetve a választási hadjárat korabeli praktikáiról sokat elárul Mikszáth Kálmán népszerű munkája, a *Két választás Magyarországon,* amely ugyan a humor eszközeivel ábrázolja egy kitalált, semmihez sem értő politikus, Katánghy Menyhért karrierjét,

mégis igencsak reális képet rajzol a dualizmus kori „urambátyám" világról.

Rendszerint a választási hadjárat legfontosabb szereplői nem is a képviselőjelöltek voltak, hanem bizalmi embereik, a helyi viszonyokat jól ismerő kortesek. Gyakran előfordult, hogy a jelölt csak hetekkel korábban járt az adott településen, vagy meg sem jelent választókerületében – különösen, ha országosan ismert, kormányzati tisztséget betöltő politikusról volt szó –, így üdvözlő szavait, programjának főbb elemeit a megnyerő modorú, jó orgánummal és megfelelő tekintéllyel rendelkező kortesek (pl. helyi tanárok, ügyvédek, befolyásos földbirtokosok, esetleg a falu papja) tolmácsolták a hallgatóságnak. Sokszor szó szerinti értelemben is, hiszen számos alkalommal előfordult, hogy a jelölt nem beszélte nemzetiségi választói nyelvét. A kortesek feladata volt a választók hangulatának előzetes felmérése és a győzelemhez szükséges többség biztosítása. Munkájukat nagyban segítette, hogy az előző választás jegyzőkönyvéhez könnyen hozzájuthattak (másolási díj fejében ezt minden jelölt megkaphatta). Márpedig a hivatalos jegyzőkönyvhöz gyakran csatolták a szavazói íveket is, amelyekből – a nyílt szavazásnak köszönhetően –

2

KEMÉNY INDULÓ.

szöveget irta: Tóth Kálmán.

Ének.

1. Há-rom szi-nü zász-ló, nem ze ti,
2. Föl ma-gas-ra zászlónk nye-lé-vel,
3. Cso-da-la-tos ná-lunk az ég-bolt,

Zongora.

1. Nem is ma-gyar ki nem sze-re-ti
2. Föl ma-gas-ra Kemény ne-vé-vel,
3. Egy-szer-re van raj-ta nap és hold,

cre - scen - do

3

1. Ma-gyar zász-lón szép az e-züst rojt,
2. A ne-ve is e-lég, ol-vas-sák:
3. De-ákunk van nap-nak te-remt-ve,

1. De hát-ha még i-lyen ne-vet hord,
2. Al-kot-mány az, tör-vény, sza-bad-ság.
3. Vir-rasz-tó hold Kemény mel-let-te.

p cre - scendo f p

A szembenálló pártok szavazóit gyakran ideiglenes léckerítéssel választották el egymástól és külön bejáraton át engedték be a szavazóhelységbe. (Budapest II. kerület, 1906)

egyszerűen megtudhatták, hogy korábban melyik választó kire szavazott. Nem volt más dolguk tehát, mint otthonaikban felkeresni azokat, akik nem mentek el szavazni vagy korábban az ellentábor hívei voltak, de úgy tűnt, hogy ezúttal meggyőzhetők.

A választási hadjárat során a kortesek jelvényeket, zászlókat készíttettek, amelyeken általában a jelölt neve, esetleg arcképe és egy rövid jelmondat szerepelt, ezeket azonban állami, községi vagy egyházi, oktatási intézmény falára nem lehetett kitűzni. Arra is találunk példát, hogy a helyben ismeretlen jelölt életrajzát osztották szét a polgárok között, a századfordulón pedig már a politikusokról készített fényképek is szerepet kaptak a jelöltek megismertetésében és a választók meggyőzésében. Az egész korszakban virágzott a választási költészet. A jelöltek korteseikkel vagy névtelen bértollnokokkal saját magukat dicsérő és az ellenfelet lejárató – esetenként tréfás – verseket írattattak és osztogattak híveiknek, amelyeket rendszerint

Gyakran előfordult, hogy egy-egy kevésbé ismert jelölt támogatása érdekében a pártvezérek csaptak fel kortesnek. 1905-ben „a legnagyobb magyar szónok" is kampányolt Szatmár városában.

1905.

Polgártársak!

Nemzetünknek és pártunknak egyik kiváló ékessége

gróf Apponyi Albert

ma délelőtt 11 órakor

a Vigadóban

jelöltünk Dr. Kelemen Samu támogatására beszédet fog tartani.

Felkérem polgártársaimat, hogy a legnagyobb magyar szónok meghallgatására mindannyian megjelenni sziveskedjenek.

Hazafias üdvözlettel

Csomay Imre,
a függetlenségi és 48-as párt elnöke.

1905.

Sürgöny!

Budapest, január 26. Andrássy Gyula a Budapest belvárosi kerületben 200 szavazattal van Tisza miniszterelnök mögött. Hirlik, hogy ANDRÁSSY visszalépett. TISZA megválasztása óriási nagy többséggel bizonyos.

Kézdivásárhely, január 26. Polónyi Géza a kézdi kerület képviselőjelöltje biztos bukásáról értesülve, táviratilag visszalépett a jelöltségtől.

B 324/1 19

T. elvtársunk! Ismételve és sürgősen kérjük, hogy szavazatát lehetőleg holnap délelőtt, ha pedig igazolványát ki nem váltotta volna, már reggel pártunk jelöltjére gr. Tisza Istvánra leadni sziveskedjék. Választói igazolvány nélkül is feltétlenül le lehet szavazni.

Hazafias üdvözlettel
Belvárosi szabadelvü párt.

1. sz.

Kiadó: BLAU JÓZSEF, Budapest, Károly-utcza.

Tisza István gróf miniszterelnök választási hadjáratának nyomtatványai. Végül a plakáton jelzettnél sokkal szorosabb versenyben sikerült győznie 1905-ben a fővárosban

egy-egy jól ismert nóta dallamára énekelni is lehetett. A kampányban azonban a legelterjedtebbek a plakátok voltak, amelyek rendszerint a jelölt személyéről, párthovatartozásáról, illetve a választási beszéd helyszínéről és időpontjáról tájékoztatták a település lakóit. A törvény büntette az ellenfél szabályosan kihelyezett zászlóinak, falragaszainak letépését.

A fennmaradt sajtótudósításokból arra lehet következtetni, hogy míg a kormánypárti jelöltek csak a választókhoz kívántak szólni és ezért rendszerint zárt helyen tartották beszédeiket, ahová eseten-

Mélyen tisztelt Uram!

Értesítem Önt, hogy

Gróf Serényi Béla

államtitkár úr Öméltósága

programmbeszéde megtartása

czéljából

számos megyebeli és országos kitűnőségek kiséretében

f. hó 15-én, vasárnap délelőtt

városunkba érkezik.

Nagynevű jelöltünket és fényes kiséretét a vasútnál ünnepélyesen fogadjuk s lovas bandérium, nagy kocsi-korzó és a közönség zászlós kiséretével hozzuk be a városba.

Délután 3 órakor programmbeszédének megtartása a Bruckner-szálloda nagytermében.

Este **7 órakor** jelöltünk s fényes kisérete tiszteletére a választóközönség a **Bruckner-szállodában** közvacsorát rendez.

Van szerencsém czimzett Uraságodat úgy a bevonúlás fényének emeléséhez, mint a programmbeszéd megtartásához, s a közvacsorára tisztelettel meghívni.

A programmbeszéd megtartásához és a közvacsorához csakis e meghívó felmutatása mellett lehet a termekbe bejutni.

Gyöngyös, 1905. január 13-án.

Csató Lajos,
pártelnök.

Programm:

1. **Hatvanban** a vármegye notabilitásai fogadják jelöltünket és kiséretét.
2. **Vámosgyörkön** *Makra Géza* úr, mint a párt egyik vezére tizenöt tagú küldöttség élén fogadja és üdvözli jelöltünket és kiséretét.
3. Érkezés **Gyöngyösre** d. e. a 10 órai vonattal, hol *Csató Lajos* pártelnök fogadja jelöltünket és kiséretét: ezután:

a) megindúl a menet: elől a lovas bandérium, aztán a kocsi-korzó s végül zeneszóval a közönség zászlós kiserete;

b) mikor a menet a Kossuth Lajos-utczán keresztül a városház elé ér, jelöltünk — közvetlen kiséretével fogatáról leszáll és a **városházán** *Balogh Gyula* polgármesternél, mint a város fejénél látogatást tesz:

c) a polgármesternél teendő látogatás ideje alatt a menet a Szt. Bertalan templom előtt a fő-térre vonúl s ott megáll s bevárja, míg a látogatás véget ér;

d) a városházi látogatás után jelöltünk ismét fogatára száll s a Szt. Bertalan templom előtt, a fő-téren át, a közönség sorfala közt, a kocsi-korzó élére vonúl:

e) a menet ismét megindúl s a *Takarékpénztár* előtt elhaladva, a *„Sas"-kávéház* mellett a *Barátok-utczájába*, innen a *Pap Melchizedek-utczába* fordúl s ezen át a *tűzoltó-laktanya* mellett ismét a *Kossuth Lajos-utczába* tér, melyen keresztűl kivonúl az **Orczy-ház elé,** hová jelöltünk beszáll:

f) a bandérium és a fogatok a főgimnázium háta felé távoznak: a menet feloszlik.

4. Ezután látogatások az összes hitfelekezetek lelkészeinél, a választási elnöknél és a hivatalok főnökeinél.
5. **Délután 3 órakor programmbeszéd.**
6. **Este 7 órakor társas-vacsora.**

Nyomatott Herzog Ernő Árminnál Gyöngyösön

Meghívó a befolyásos államtitkár zártkörben megtartott választási beszédére és kampányvacsorájára 1905-ben. A kiadvány a néhány órás gyöngyösi látogatás pontos menetrendjét is tartalmazta. A kormánypolitikus azonban ezúttal elvesztette ezt a választást.

ként csak meghívóval lehetett bejutni, addig az ellenzékiek inkább a nyilvános helyszíneken megrendezett nagygyűléseket kedvelték, amelyeken a választókon kívül bárki más is részt vehetett. A népgyűléseken megjelenő hangos tömeg ugyanis az ellenzék erejének demonstrálását szolgálta a kormányzat (és gyakran a közigazgatás) által segített kormánypárti indulóval szemben. Az alsóbb társadalmi rétegek számára azonban a választások – választójog híján – leginkább utcai látványosságként szolgáltak és a mindenkori kormány elleni zúgolódás lehetőségét kínálták. A jelöltek kortesei pártállástól függetlenül előszeretettel rendeztek zenés vacsorákat, hiszen jól tudták, hogy a választóknak nem csak az eszére és szívére, de a gyomrára is érdemes hatni a siker érdekében.

A szavazás napján a kortesek feladata volt a jelölt választóinak – sokszor ünnepélyes, zeneszóval kísért – felvonultatása a szavazóhelyre, élelmezése, illetve a távoli településekről összesereglett választói tábor egyben tartása a voksolás befejezéséig. A bizalmi emberek a szavazatszedő bizottságban is helyet kaptak, ahol képviselték megbízójuk érdekeit és árgus szemekkel lesték az ellenjelölt korteseinek minden lépését, nehogy lebeszélhessenek valakit a szavazásról, vagy átcsábíthassanak embereket saját pártjukba. A jogszabályok útmutatása szerint a jelöltek szavazóinak táborát egymástól kellően

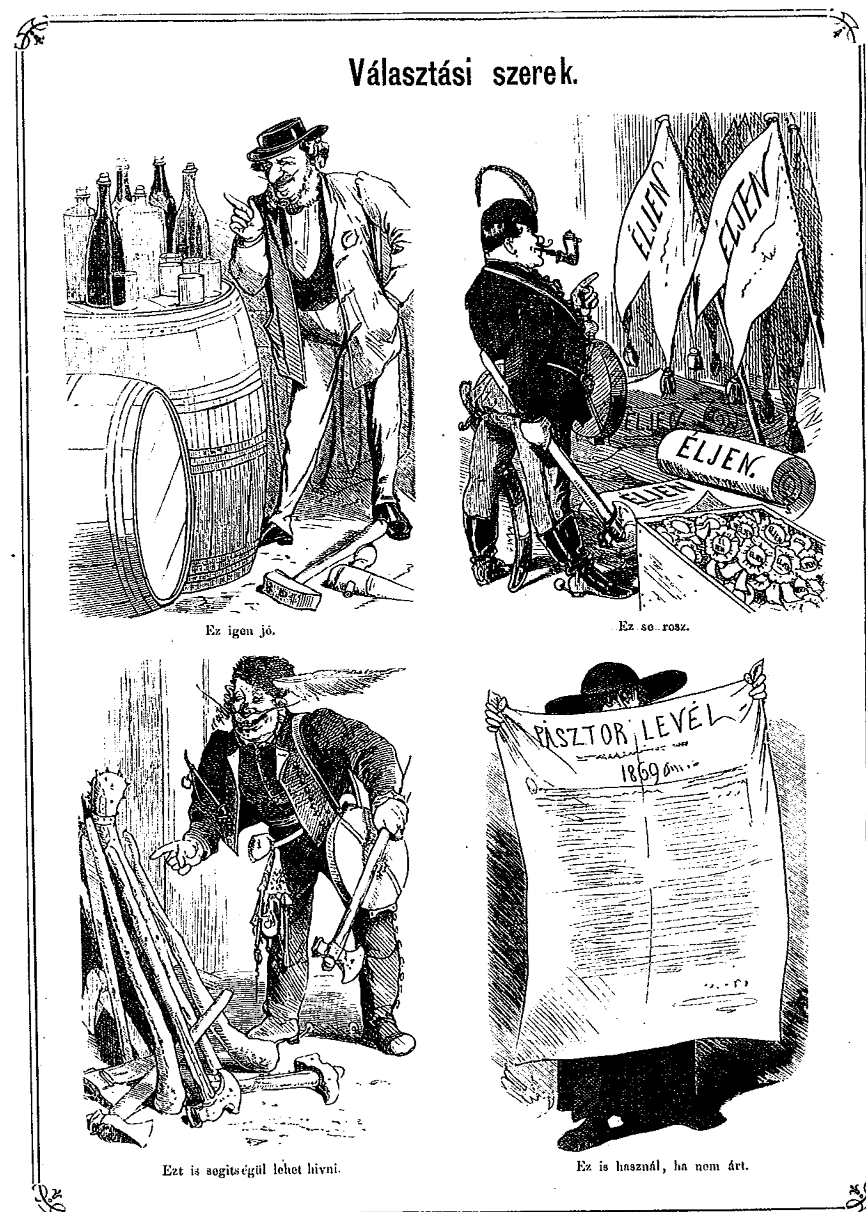
Választási kampányképeslap a jelölt arcképével és a szavazók szívét melengető jelmondattal 1906-ban

messze, a szavazóhelytől azonos távolságra kellett elhelyezni. Tisza István főkortese, Krausz Simon visszaemlékezésében részletesen beszámol arról, hogy miként zajlott le a Belvárosban az 1905-ös választás. Az tette különösen izgalmassá ezt a fővárosi szavazást, hogy a miniszterelnök ellenfele ifjabb Andrássy Gyula gróf, az ellenzék egyik vezére volt. Krausz utasítására a főhadiszálláson elhelyezett nagy táblán minden választót regisztráltak és színekkel osztályozták, attól függően, hogy melyik párthoz tartoztak, majd pedig a kortesek egymás között kisebb körzetekre osztották a választókerületet. A nap folyamán pontosan nyomon követték a szavazatok alakulását, így tudták, hogy mely utcákat kell még felkeresni és bérkocsikkal beszállítani a polgárokat a szavazóhelyre. A választást azonban még így is csupán 55 szavazattal tudták megnyerni, talán azért is, mert az ellentábor oldalán a korszak ünnepelt színésznője, Fedák Sári kampányolt.

PÉNZ ÉS ERŐSZAK

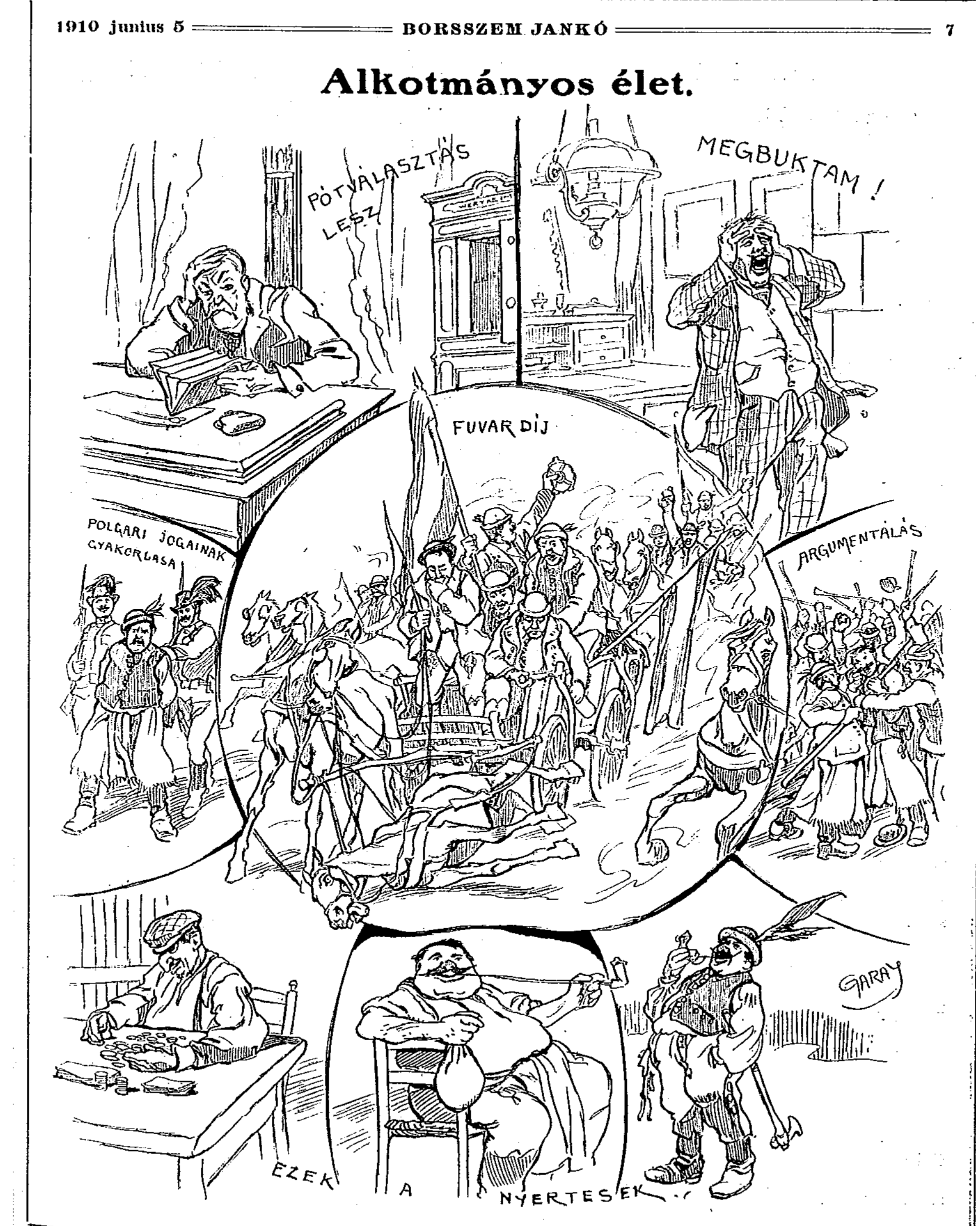
Nem véletlen, hogy a választásokról szóló korabeli szövegek és későbbi leírások szófordulatai leginkább a háborút juttatják az eszünkbe (pl. szavazó*tábor*, választási *hadjárat*). A háborúhoz azonban pénz kell, a küzdelem pedig sok esetben erőszakkal jár. Nem volt ez másként a dualizmus kori választási harcok esetében sem.

A korabeli közgondolkodás elvárása szerint a képviselőjelölteknek saját magánvagyonukból kellett (volna) a közügyekért komoly áldozatokat hozni. A törvények ezért hosszú ideig nem is foglalkoztak a választási költségek fedezésének a problémájával. Csakhogy a korábbi korszakhoz képest a politika világa jelentősen átalakult a 19. század utolsó harmadára. A tehetős, önálló és a közjót önzetlenül szolgáló államférfiakat egyre inkább felváltották a kevésbé vagyonos, a politikát megélhetésnek (is) tekintő, pártok által irányított politikusok. Mindeközben megnövekedtek a politizálás költségei is, amelynek számos oka közül néhány a választásokkal állt összefüggésben. A sok esetben a fővárosi pártklubokban kiválasztott jelöltekről és az országos politika történéseiről a polgárok egy jelentős része – különösen a nagyobb városoktól távoli vidékeken – meglehetősen csekély információval rendelkezett (még a 20. század kezdetén is írástudatlan volt a választók ötöde). A politikai vezető réteg ezért gyakran a választók megvesztegetésével és különféle választási ígéretekkel igyekezett pótolni a polgárok tájékozatlanságát, és biztosítani a megfelelő motivációt arra, hogy ne maradjanak távol a voksolástól. Továbbá a választó lakóhelye és a szavazóhely közötti sokszor jelentős földrajzi távolság szinte kikényszerítette a különféle ösztönzők alkalmazását. Ráadásul a bizalmi

Választási kampányeszközök 1869-ben, ahogy egy élclap ábrázolta

emberek a nyílt (élőszóban történő) választás révén ellenőrizni tudták, hogy a polgárok állják-e a szavukat, és valóban az adott jelöltre szavaznak-e. Éppen ezért a szavazatért felkínált pénz vagy más juttatás egy részét rendszerint csak a voksolás után adták át. E gyakorlatot a szűk választójog valójában tovább segítette, hiszen a korteseknek viszonylag kis létszámú szavazótábort kellett ellenőrizni és mozgósítani. A választásokon tapasztalható, mai szemmel magasnak mondható (70% körüli) részvételi arány tehát sokkal inkább ilyen okokkal magyarázható, semmint a fejlett állampolgári öntudattal.

Választási kampányeszközök 1910-ben, ahogy egy élclap ábrázolta

Jelentős elmozdulás következett be a korábbi felfogástól 1899-ben, amikortól lehetővé vált a képviselőjelöltek számára, hogy híveik beszállítására a szavazás székhelyére és ottani „szükséges" ellátására, valamint „csekély értékű" pártjelvények, zászlók készíttetésére legális módon pénzt használhassanak fel (a fuvardíjak megengedett mértékét rendeletben szabták meg). Ugyanakkor a jogszabály továbbra is tiltotta a választók mértéktelen etetését-itatását, ám kimondta, hogy nem minősül ilyennek „egy vagy több választónak szokásos alkalmakkor, a képviselő által saját házánál, vagy azon kívül történt megvendégelése,

ha az a szokásos vendéglátásnak határain túl nem terjed". A bíróság például megengedhetőnek ítélte a választás napján fejenként 2-3 szivar szétosztását is a polgároknak, mondván, „a dohányzás annak, aki azt megszokta, az evés-ivással egy tekintet alá eső szükségletét képezi". Továbbá a bíróság azt sem tartotta aggályosnak, amikor a jelöltek a kampányidőszakban különféle helyi közcélokra adományokat tettek: például 12 ezer koronát ajánlottak a községháza felépítésére vagy a templom új harangjának a megvásárlására. Az indoklás szerint utóbbi esetben ugyanis a teljes választókerületnek (pártállástól függetlenül) nyújtott nemes célú segítségről volt szó.

A képviselőház azonban, ha tudomására jutott, hogy valamelyik választókerületben nagy méreteket öltő vesztegetésre került sor, felfüggeszthette a kerület választási jogát az adott országgyűlési ciklus idejére, megfosztva az ott élő megtévedt állampolgárokat a politikai képviselet lehetőségétől. Ez az igencsak ritka eset történt meg a csongrádi választókkal 1902-ben. Az előző évi korteskedés során ugyanis mindkét jelölt tömegesen látta vendégül pártvacsorákon, ünnepségeken a szavazati joggal rendelkező polgárokat. Az adatok szerint a 848 választójogosult közel fele volt érintett az etetés-itatásban, ezért a kormánypárti győztes mandátumának megsemmisítése mellett a kerület képviselő-választási jogát is évekre megvonták.

Becslések szerint, ha csak az 1899-ben legalizált utaztatási és ellátási költségeket nézzük, azok összege országosan elérhette a 3 millió koronás összeget. Tudjuk azonban, hogy egy kampány során további, a törvényesség határán belül maradó kiadások is felmerültek: választási brosúrák, plakátok megjelentetése, különféle adományok a településeknek, zenészek felfogadása stb. Ráadásul az évtizedek

LINHART VILMOS
festő, diszitő és zászlógyáros
Budapest, VIII., Hunyadi-utca 27.
Interurban. Saját házában. Telefon 58-83.

Választás biztositással.

Feltételek:

1. A képviselőjelölt vesz tőlem a versenycég egységárai szerinti összegben zászlót.
2. **Ha a jelöltet nem választják meg, ugy a lefizetett összeg felét visszatéritem.**
3. Nem térittetik meg a fele összeg: megválasztás, pótválasztás vagy visszalépés esetén.
4. **A képviselőjelölt minden egyes zászló-utánrendelés esetén 20% kedvezményben részesül.**
5. Minden rendelést 24 órán belül szállitok.
6. Zászlóim elsőrendü anyagból készülnek rojt és bojttal ellátva.
7. **A rudak természetes nőtt rudak, aranyozott lándzsával.**
8. A jelvények áraiból visszatérités nincs.

Ötletes üzleti fogás. Élelmes vállalkozó hirdetése az 1910-es választási kampány során

múlásával a politikai verseny is élesedett: míg 1869-ben minden harmadik választókerületben csak egy jelölt indult, addig a korszak utolsó általános választásán, 1910-ben már csak a kerületek alig ötödében került sor egyhangú választásra (ez persze mai szemmel még mindig igen magasnak számít). A választók száma pedig mintegy negyedmillióval növekedett a demográfiai és egyéb társadalmi folyamatoknak – nem pedig a választójog kiterjesztésének – köszönhetően.

„Jókainak sikerült nehány ingadozót az ellenzék táborába vonzani."
(A terézvárosi választási mozgalmak tudósitója a „Hon" 28. számában.

Jókai Mór fővárosi kampányát kifigurázó karikatúra 1869-ből

A fennmaradt adatok szerint rendszerint 10 ezer forint alatt maradt az az összeg, amelyet egy jelölt saját kampánya során elköltött, ugyanakkor tudunk olyan választásról is, amely ennél jóval több pénzt emésztett fel. A karcagi kormánypárt például állítólag 80 ezer forintot áldozott 1896-ban arra, hogy az ellenzéki helyi református lelkésszel szemben Jókai Mórt, a korszak írófejedelmét és a Szabadelvű Párt országosan ismert politikusát győzelemre juttassa, ám az író így sem járt sikerrel.

Belátható, hogy a választásról választásra növekvő költségeket a képviselőjelöltek zöme saját erőből egyre kevésbé volt képes fedezni. A hiányzó összegeket a jelöltek helyett a pártok igyekeztek pótolni, ez pedig titkos pártkasszák kialakulásához vezetett. Valójában a választási korrupció nem is annyira a választók korrumpálásában öltött testet, hanem inkább azokban az ügyletekben, amelyek a pártok vezetői, illetve a kampányokat jelentős adományokkal támogató, és ezért viszontszolgáltatásokat váró személyek és érdekcsoportok között köttettek. A kormányzati hatalom birtokosai kezdetben a fedezetet a különféle rangok, címek és állások pénzért való osztogatásából, illetve az országgyűlés által megszavazott bizonyos költségvetési összegek törvénytelen „átáramoltatásával" igyekeztek biztosítani. A 20. század elején azonban a kormánypárt legfontosabb partnerei már nem a tehetős magánemberek, hanem az állami megrendelésekért sorban álló

4/1901

Ehrlich Guszti, nagy az orra
Mindenüvé oda tolja,
Hadd a népet már magára
Hadd szavazzon a balpártra.

Éljen Dr. Somogyi Lajos!

a VII. ker. függetlenségi 48-as és demokrata párt képviselőjelöltje.

HEDVIG SÁNDOR BUDAPEST, DOHÁNY-UTCZA 12.

vállalatok és bankok voltak. 1913-ban például arra derült fény, hogy a kormánypárt az 1910-es választás költségeit egy bank által a pártkasszába fizetett 4,8 millió koronából fedezte. Nyilvánvaló, hogy az ellenzéki pártoknak is ki kellett építenie azokat a csatornákat, amelyeken keresztül saját választási hadjáratukat finanszírozhatták. Nem támaszkodhattak azonban a kormánypárt által igénybe vett bőséges forrásokra, esetükben az egy-egy vagyonosabb pártfogó által juttatott összegek maradtak jellemzők az egész korszakban.

KORTES-SZÁMLA

Egy kortes a választások lezajlása után a jelöltnek, aki egyébként megbukott, a következő számlát nyújtotta be:

1. Kétezer „éljen" kiáltás á 10 kr	**200 frt.**
2. Zászlóvitel öt napra	**50 frt.**
3. Tíz pofonért, amit az ellenféltől kaptam, fájdalomdíj	**100 frt.**
4. Egy erős fejbe verés	**50 frt.**
5. Kisfiam cipőjének a reparálása, amelyet az ellenpárttól való szaladás alkalmával tépett szét	**3,50 frt.**
6. Ötven darab karó az ellenpárt szétverésére	**25 frt.**
7. Húsz napra koszt és ital á 5 frt	**100 frt.**
8. Időmulasztás 20 napra	**40 frt.**
9. Flastromért a patikáriusnak	**5 frt.**
10. Különféle apró kiadások	**100 frt.**
Összesen	**673 frt 50 kr.**

Kortes-számla mint a megvesztegetés és az erőszak bizonyítéka. Ezúttal egy kitalált választás számlájáról van szó, amely egy népszerű humoros gyűjteményben jelent meg.

Már ebben a korban is ismerős kampányjelenség volt a plakátháború.

Az évtizedek során nem csak a politikai vezetőrétegnek, de valójában a társadalom nagy részének sem állt érdekében e gyakorlat felszámolása, hiszen – az egyéni előnyökről nem is beszélve – ilyenkor a helyi közösségek ideig-óráig közvetlenül és sikerrel érvényesítették akaratukat: lokálisan fontos ügyek elintézését, vagy például egyes régóta esedékes beruházások anyagi fedezését várhatták el a jelöltektől. Az 1901-es választások alkalmával például gróf Károlyi Mihály – akkor még kormánypárti jelöltként – megbukott, mert nem akarta megszegni a törvényt, és csak 15 ezer koronát költött a kampány során; ezt azonban kevesellték a választói.

Ugyancsak a 19. századi magyar politikai kultúra állandó jellemzője volt a választásokat kísérő erőszak. Már a reformkori követválasztások hangosak voltak a véres verekedésektől, így az 1848-ban elfogadott választási törvény, illetve későbbi módosításai nem véletlenül tiltották meg a választóknak, hogy fegyverekkel és botokkal felszerelkezve gyakorolják legszentebb alkotmányos jogukat. A fennmaradt források egyenesen úgy beszélnek a választási kampányról, mint egy karneválról, amelyben a hétköznapok előírásai nem érvényesek. A féktelen jókedv, a felelőtlen ígéretek és az elszabaduló indulatok rendkívüli időszaka volt ez: „Ezen féktelenségek

Humoros pályázati felhívás egy kitalált erdélyi választókerület elnyerésére. A jelölt és a választók között a valóságban is sokszor csak felszínes kapcsolat volt, így az alkotmányos képviseletért folytatott kampány könnyen üzleti szerződéssé silányult.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az X...I választókerületben az országgyűlési képviselőségre rendkívüli pályázat hirdettetik a következő feltételek mellett:

1. **Pályázó a kerület bizalmi emberei kezébe tartozik 15 000 frt, azaz tizenötezer forintot lefizetni, még pedig három részletben. Az első részlet a jelöléskor fizetendő, a második részlet a szavazás előtti napon, a harmadik részlet pedig a mandátum átadásakor.**
2. **A szavazás napjáig minden választópolgár részére naponkint 2 liter bor, 1 porció pecsenye és 5 darab jobbfajta szivar utalványozandó.**
3. **Ezenkívül minden szavazónak egy pár új csízmát, az asszonyoknak pedig, hogy nekik is részük legyen az örömben, egy-egy fél liter mézes pálinkát és egy-egy fejkendőt köteles a jelölt úr adni.**
4. **A választás napjáig ezer polgár számára legalább öt lakomát (bankettet) köteles a jelölt rendezni, természetesen a saját költségén.**
5. **Zászlókról, jelvényekről stb. a pályázó tartozik gondoskodni.**
6. **A kerület minden egyes községe számára fiatal, erős tenyészbikát köteles venni.**
7. **Program nem szükséges; lehet akármilyen párti.**
   Ezek fejében kap tőlünk:
   a) **Egy szép díszfelvonulást a kerület székhelyére, bandériummal és muzsikával. A cigányt azonban a pályázó tartozik fizetni.**
   b) **Rajongó lelkesedést.**
   c) **Harsogó éljeneket.**
   d) **Hű ragaszkodást.**
   e) **Szavazatainkat.**

Pályázhat nemzetiségi és valláskülönbség nélkül bárki, csak telt bugyellárisa és emberi formája legyen. A pályázatok f. évi június 15-ikéig alulírotthoz küldendők.

Fokosy Bálint
pártelnök

Vidéki választás csendőri biztosítással

főindokát részint a demagogikus irányú bujtogatásokban, részint abban kereshetni, hogy a vidéki lakosság azon álhitben él, mintha az ily alkalommal elkövetett cselekmények mint politikai pártkérdések szüleményei, beszámítás és megrovás alá nem esnének." – vélekedett a jelenségről a kormányzat. A korszak kiváló ismerője, Jókai Mór pedig így írta le mindezt *Az élet komédiásai* című regényében: „A választási előmozgalmak alatt minden becsületről való fogalom és szabály fel van függesztve. Minden neme a dehonesztációnak felszabadíttatik s a rágalom három hetes moratóriumot kap. Ezalatt szabad és szokásos a jelöltekre s azoknak hozzátartozandóira minden kigondolható nemét a bűnnek és gonoszságnak ráfogni, s a megtámadottnak azért megharagudni nem szabad. [...] Most a választásokig mind gazemberek vagyunk. A választás után megint mind becsületes emberek leszünk. Ki ijedezne a sártól, mikor rókavadászat van?"

A politikai küzdelem azonban mégis többször véres összetűzésbe torkollott a rivális (és gyakran ittas) szavazók, illetve a rendfenntartó erők között. Az élesedő politikai verseny és a növekvő társadalmi feszültségek kordában tartása érdekében a kormányzat egyre nagyobb létszámú fegyveres erőt mozgósított a kampányidőszakban. Becslések szerint a korszak kezdetéhez képest megháromszorozódott a kivezényelt csendőrök és katonák száma: 1910-ben már mintegy 81 ezren felügyeltek a rendre, azaz nagyjából minden 14 választóra jutott egy fegyveres. A csendőrök és a katonák jelenléte azonban esetenként csak tovább szította az erőszakot. A Tolna megyei Pincehelyen például 1901-ben a két ellenzéki képviselőjelölt összeverekedő híveinek szétválasztására kivezényelt fegyveresek be-

1901

Messzi földről....

Dallám: Kossuth Lajos nótára.

Messzi földről jött Gyapay,
Itt a fene sem ismeri;
Három szatócs hozta ide,
Mert nem fért már a bőribe –
Éljen a haza!

Sem Báthory, sem Gyapay,
A népnek nem barátai.
Egyik rontja orvossággal,
Másik tartja hazugsággal –
Éljen a haza!

Domahidy mi emberünk,
Nem is kell idegen nekünk.
Egy földből származik velünk,
Azért ő lesz a követünk –
Éljen a haza!

NYOM. SARKADI N. ZSIGMONDNÁL, N.-KÁROLY.

Kormánypárti kortesvers egy Kossuthról szóló nóta dallamára 1901-ből. A vers a helyben született jelöltet dicséri a távolról jött ellenzékiekkel szemben.

lelőttek a tömegbe. A beavatkozás következtében öten haltak meg, köztük két nő; az áldozatok egyike sem rendelkezett választójoggal. Ez utóbbi adat arra is utal, hogy a kampányok nem csak a választókat mozgósították, hanem a népgyűléseken és a felvonulásokon a településeken élők szélesebb köre is részt vett. Ugyanakkor a választási erőszak elharapódzása a 20. század kezdetére a politikai rendszer általános válságát is jól jelzi: az 1906-ban megrendezett országos választások során 32 személy vesztette életét.

Kortes nóta.

(Kossuth Lajos azt üzente dall.)

Semmi sem jó ami avas
Nem lesz követ doktor Havas
A népnek a többi se kő,
Horváth lesz a képviselő:
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

Tisza Pista ha pert kezdett
Nagy Dezsővel szövetkezett
Nagy is Tisza kreatura
Szavazzunk hát Horváth úrra;
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

Igy szólt Havas: lépj föl Gábor!
Együnk ketten most egy tálból
Végy el tőlük amit lehet,
Máskép Horváth lesz a követ;
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

Negyvennyolczas Horváth Jenő,
De nem Dezső, se nem Rezső
Horváth lesz a mi követünk,
Mert ő régi, hű emberünk;
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

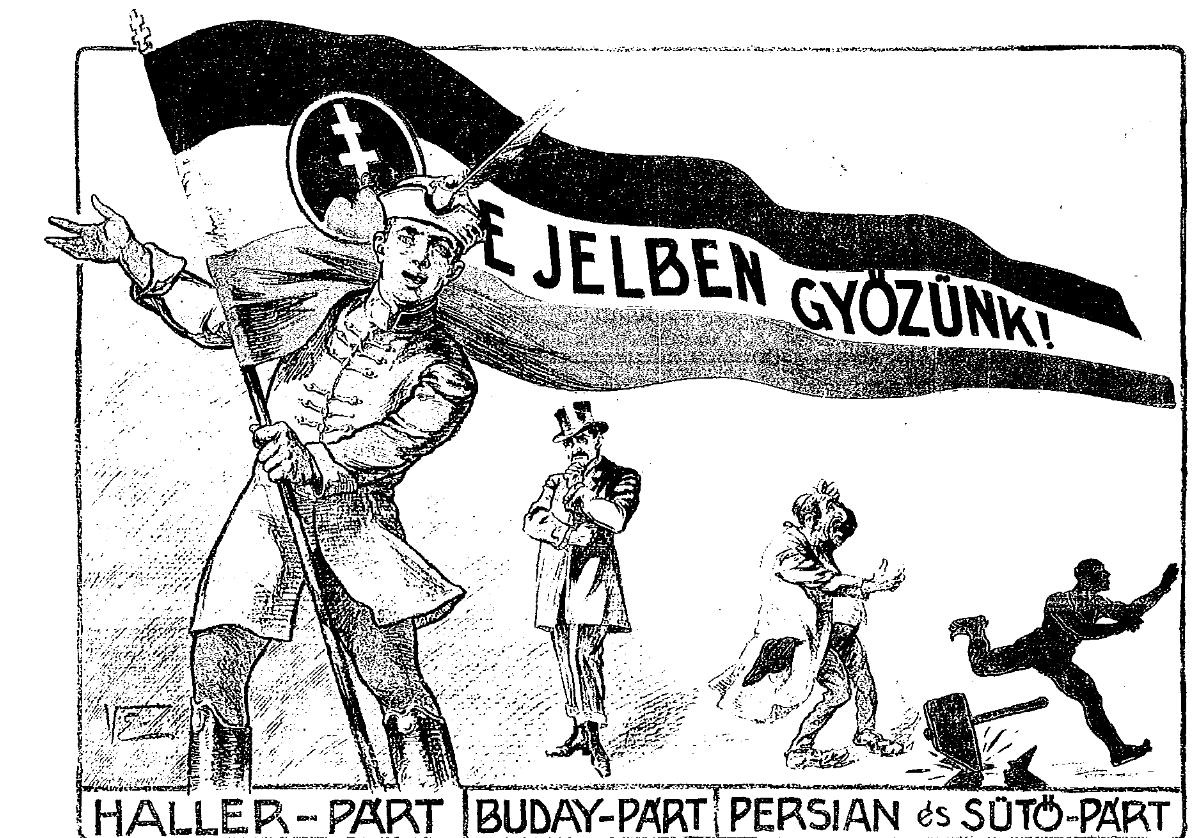
1906-ban Budapest VIII. kerületében négy politikus is versengett a választók kegyeiért, méghozzá azonos párt színeiben. Természetesen minden jelölt elkészíttette az itt láthatóhoz nagyon hasonló kortesversét. A mandátum sorsa csak hajnalig tartó izgalmas szavazás után dőlt el.

Ignácz Károly

KORLÁTOZÁS ÉS ELLENŐRZÉS – VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOK A HORTHY-KORBAN

A KOR VÁLASZTÁSI RENDSZEREI

1920 és 1939 között hat parlamenti képviselő-választásra került sor a Horthy-kor autoriter, nem demokratikus politikai rendszerében. Az első két évben még ténylegesen versengő pártrendszer volt Magyarországon, azonban a jogállamiság elvei és a szabadságjogok nem, vagy csak korlátozottan érvényesültek. Az első választásra 1920 elején még egy olyan időszakban került sor, amikor a törvényesség hiánya, az önkény és a fehérterror jelentős szerepet játszott, és hivatalos volt a cenzúra. Akkor a közel általános, a nőkre is ki-

Haller József keresztényszocialista jelölt plakátja zsidóellenes ábrázolással (a pártonkívüli Persián Ádám „pártja") és utalással a végül nem induló szociáldemokrata jelöltre (Budapest 20. választókerület, 1920)

Kereszténypárti plakát 1920-ból

terjedő választójog és a titkos szavazás szempontjából demokratikus szabályozás ellenére közel sem voltak egyenlők az esélyek a választási küzdelemben a pártok és jelöltek szintjén. A legdurvább és legtöbb támadást elszenvedő szociáldemokraták így végül bojkottálták az 1920-as választásokat.

Az 1921 tavaszán miniszterelnökké kinevezett Bethlen István jelentős, rendszerszintű változásokat hajtott végre a politikai életben. Az általa végigvitt konszolidáció egyik fő célja a demobilizáció volt, azaz az első világháború alatt és után politikailag aktívvá vált tömegek leszerelése. A tömegpolitika korlátozását szolgálta, hogy a politikai véleménynyilvánításra, szavazásra még „éretlennek" tartott tömegeket főként életkori és műveltségi feltételekkel kizárták a választójogból. A dolog másik oldalát a (politikai) erőszak visszaszorítása, illetve a köz- és a jogbiztonság megerősítése jelentette. Mindez nem volt egyenlő azonban a jogállamiság teljes körű megteremtésével, a szabadságjogok, például a gyülekezési jog vagy a sajtószabadság megfelelő biztosításával.

1922-től a Bethlen által létrehozott kormánypárt kampányát a kormány szolgálatában álló közigazgatás erőteljesen támogatta, ahogy a választást lebonyolító, többek között az ajánlásokat elbíráló bizottságok élén is a kormány szempontjából megbízható személyek álltak. 1922 és 1938 között a mandátumok túlnyomó többsége, négyötöde ún. nyílt szavazással dőlt el: ezekben a főleg vidéki választókerületekben a választóknak nem titkosan, a szavazófülke magányában, hanem a szavazatszedő bizottság előtt nyíltan, élőszóval kellett kinyilvánítaniuk politikai preferenciájukat. Mindez azt eredményezte, hogy ezeken az „imitált választáso-

Bíró Mihály tervezte plakát 1922-ből

Ellenzéki keresztény plakátok (1922 és 1931). A legitimisták fő célja a Habsburg-ház királyságának helyreállítása volt

kon" az ellenzéki pártok többnyire esélytelenek voltak, és miután ezt maguk is belátták, sok helyen nem is kísérleteztek a jelöltállítással. Ahol mégis, ott még mindig szembesülhettek azzal, hogy egy erős politikai ellenőrzést gyakorló közigazgatási tisztségviselő megakadályozza az ellenzék érdemi kampányát, ajánlásgyűjtését; vagy a választási bizottság nyilvánította érvénytelennek benyújtott ajánlásaikat, vagy egyszerűen nem találtak elegendő számú „független" választót, aki névvel is vállalta volna az ellenzéki jelölt támogatását. A rendszer „legtökéletesebben" az 1926-os választáson működött, amikor a kormánypárt és kereszténypárti koalíció partnere már a tényleges szavazás napja előtt magáénak tudhatta a parlamenti többséget, azaz a mandátumok több mint felét. A választókerületek több mint egyharmadában az ajánlások elbírálása után ugyanis csak egy jelölt maradt (ezek voltak az ún. egyhangú kerületek), így a választók egyharmada „mentesült" a szavazás alól, további választókerületekben pedig csak a kormánykoalíció kétháróm jelöltje küzdött egymással.

Mindezek alapján a Bethlen által kialakított szisztémát a nem versengő, hegemón pártrendszerek közé soroljuk, ahol a nem szabad és nem demokratikus választásokon a hatalmi elit úgy alakítja a jogszabályi kereteket, hogy az a lebonyolítás mikéntjével együtt egyértelműen biztosítsa a kormánypárt többségét, és ezzel kizárja a parlamenti váltógazdálkodás lehetőségét. Ennek fő eszköze a nyílt szavazás intézménye volt, egy olyan durva korlátozás, amelyet a korabeli Európában szinte már sehol nem alkalmaztak. Ugyanakkor az 1939. évi választáson a titkos szavazás újbóli bevezetése ellenére sem változott a helyzet: más korlátozások bevezetése, illetve a kor-

Kisgazdaplakát 1920-ból

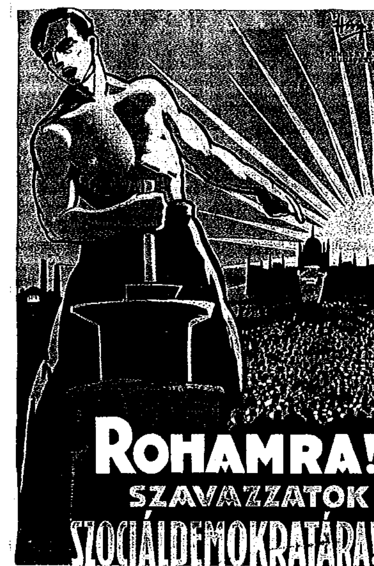
ánytól függő közigazgatási és választási szervek akkor is biztosították a kormánypárt győzelmét.

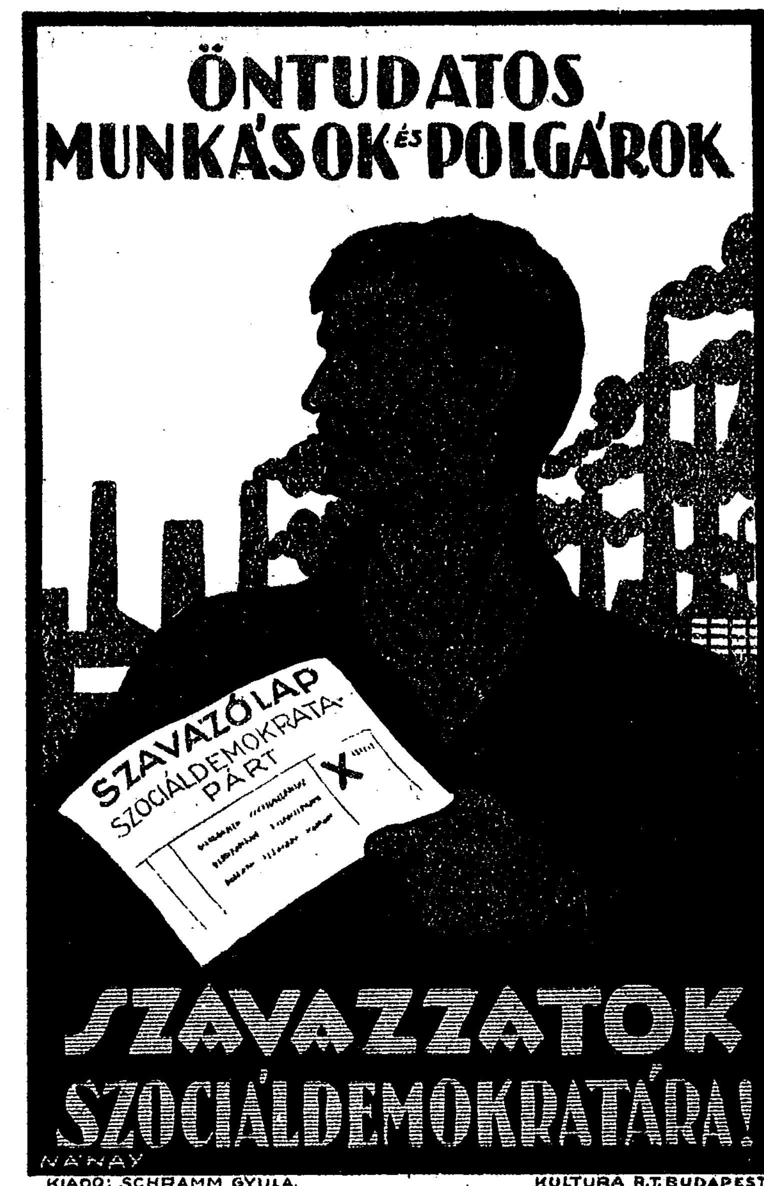
Ennek megfelelően a kor választási kampányai is korlátozottak és ellenőrzöttek voltak, továbbá eltérő funkciójuk volt a különböző szereplők számára. A kormány(párt) célja a legitimitás megerősítése volt: minél nagyobb támogatottság felmutatása – ha lehetséges, botrány nélkül, minél kevesebb nyílt visszaéléssel és erőszakkal. Ezzel szemben az ellenzéki pártoknak – amelyek részben egymással versenyeztek – a minél több mandátum elérésén túl fontos célja volt az is, hogy a választási kampány adta nagyobb nyilvánosság segítségével széles körben bizonyítsák létezésüket, bemutathassák programjukat, és megerősítsék helyi szimpatizánsaikat.

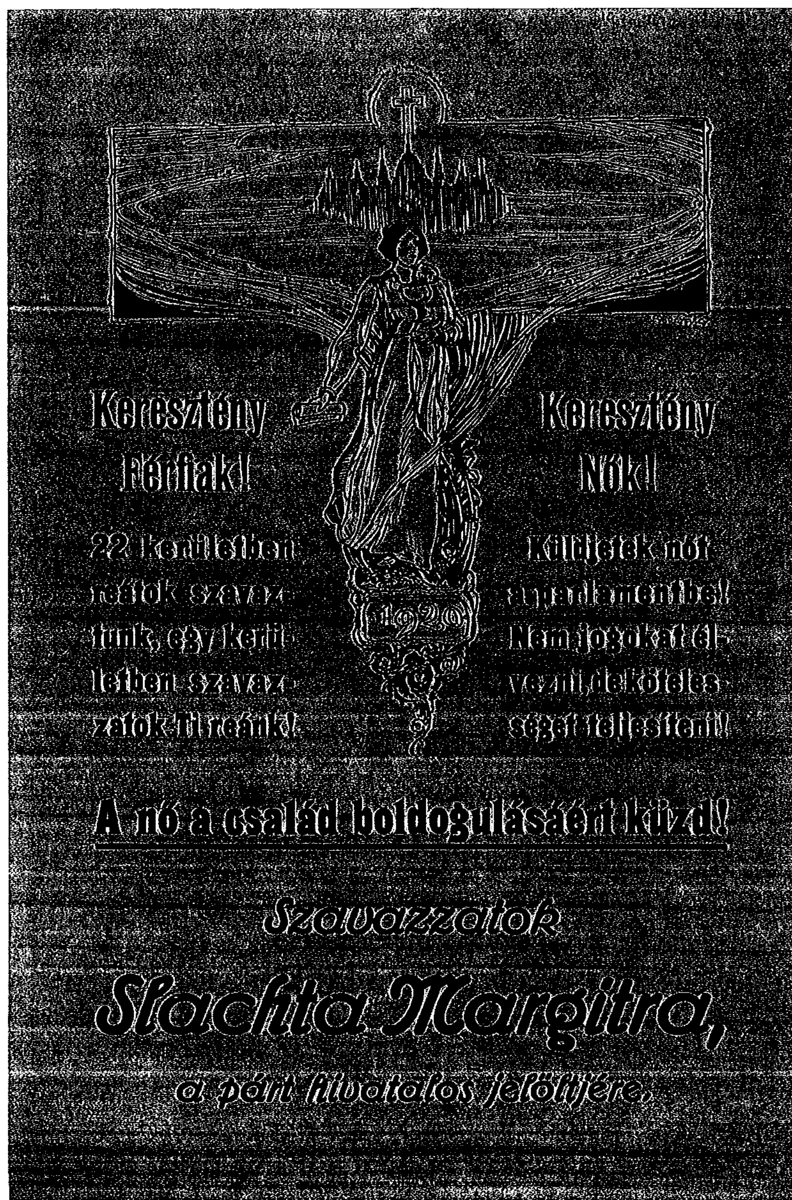
Szociáldemokrata-plakátok az 1920-as évekből

A KAMPÁNY- ÉS A VÁLASZTÁSI IDŐSZAK

A Horthy-kori választási törvények bár nem nevesítették a kampányt vagy az agitációt, viszonylag részletesen foglalkoztak a választásokhoz kötődő politikai tevékenységgel, korteskedéssel. Az erre vonatkozó speciális szabályok a választások kiírásával léptek életbe és a szavazás napjáig voltak érvényesek. Pontosabban a szavazási napokig, miután a Horthy-korban többször nem egy-két napra, hanem kb. egyhetes időszakra írták ki a választásokat, azaz az ország különböző választókerületeiben más és más napokon rendezték meg a szavazást – akár munkanapon is, amelyet az ellenzéki szociáldemokraták erőteljesen kritizáltak, mint a munkások részvéte-

Kereszténypárti plakátok az 1920-as évek elejéről. Slachta Margit volt az első női képviselő (Budapest I. választókerület, 1920)

lét akadályozó eljárást. Csak a két titkos választáson, 1920-ban és 1939-ben volt kétnapos (vasárnap–hétfő, utóbbi esetben ráadásul pünkösdhétfő) a választás. Az első napon mindenhol megkezdték a szavazást, amelyet aztán a nagyobb választókerületekben, például a budapestiekben folytattak a második napon is. Az 1938-as választási törvény már konkrétan előírta, hogy a „választások napját lehetőleg vasárnapra vagy ünnepnapra vagy olyan napra kell kitűzni, amelyre a törvény munkaszünetet rendel", és Magyarországon azóta is minden parlamenti választás napja vasárnap volt.

Milyen hosszú volt tehát a kampányidőszak? 1920-ban és 1922-ben a politikai szereplőknek volt rá idejük, hogy felkészüljenek a

1926

Hogyan kell szavazni!

December 14-én és 15-én szavaznak a pécsi választókerület választói.

A szavazás kötelező!

Aki nem megy el szavazni, azt a törvény bünteti. (172. §.)

A szavazás titkos!

A szavazólapon a lajstrom fölött levő négyszögbe tett kereszttel kell szavazni (76. §), mégpedig így:

SZAVAZÓLAP
Pécsi választókerület

1. .... párt	2. Szociáldemokrata Párt
Képviselőjelöltek és pótképviselőjelöltek	Képviselőjelöltek és pótképviselőjelöltek
	1. Esztergályos János
	2. Peyer Károly
	3. Dank József
	4. Gallovics József

A szavazólapot borítékba kell tenni, a borítékot lezárni és lezárva átadni az elnöknek. (76. §, 10. bekezdés.) Olyan szavazatszedőküldöttségnél, ahol 600-nál több választó van, a szavazást este 8 órakor megszakitják és a következő napon reggel 8 órakor folytatják. (77. §.)

A Szociáldemokrata Párt.

Kiadó: Esztergályos János. — Világosság rt. Budapest. 76612. Müszaki igazgató: Deutsch D.

Listás szavazásnál a pártok olyan röplapokkal is kampányoltak, amelyek a fő választási szabályokat, illetve mintaszavazólapot is tartalmaztak

választásokra. Az 1920-as választások időpontját már 1919. november közepén kitűzték, és miután azt végül egy hónappal későbbre, 1920. január végére tolták, több mint két hónap állt a pártok rendelkezésére. Az 1920-ban megválasztott nemzetgyűlés mandátuma 1922. február 16-án járt le, így a május végi–június eleji választások nem érték meglepetésként a résztvevőket, még ha a választások április végi kiírása a hivatalos kampányra csak egy hónapot biztosított is. Akkor sokkal inkább a kormányrendeletekkel szabályozott új választási rendszer okozott problémát.

E két választáshoz képest a későbbiekben már erőteljesen érvényesült a kormány korlátozó akarata, amelynek célja a minél rövidebb kampányidőszak volt. Ennek hatását erősítette, hogy 1922 után a kormányzó, Horthy Miklós – az aktuális miniszterelnök javaslatára és egyúttal az ő érdekének megfelelően – mindig mandátumának lejárta előtt oszlatta fel a parlamentet, azaz előrehozott választásokra került sor. 1926-ban és 1931-ben 7 és 8 hónap, 1935-ben közel 17 hónap, 1939-ben 1 év maradt „kitöltetlen" a parlament eredetileg ötévesre tervezett idejéből. A kormányzói házfeloszlatással lényegében egy időben az aktuális belügyminiszter alig több mint húsz napon túli időpontra tűzte ki a választások első napját.

Ráadásul a kampányidőszak – legalábbis az ellenzék számára – ennél sokszor még rövidebbre volt szabva, miután a kormányfüggő közigazgatás a gyakorlatban egyfajta kampánycsendet alkalmazott a szavazást megelőző, úgynevezett „néma héten", amikor már nem engedélyezte a pártgyűléseket. Az 1920-as évek közepétől alkalmazott módszer törvénytelenségét csak egy évtizeddel később, 1935-ben mondta ki a Közigazgatási Bíróság. Egy konkrét panasz

kapcsán ugyanis a bíróság kifejtette, hogy a törvény szerint a választások napjáig lehet gyűléseket tartani, így a „néma hétre" – vagy csak formális indokokra (például a nép izgatott hangulata, vagy hogy elég idő állt rendelkezésre mindenkinek a népgyűlés megtartására) – történő hivatkozással jogellenes megtagadni a gyűlések engedélyezését. Az ítélet következménye azonban nem a szabadabb kampány lett, ellenkezőleg, a korábbi gyakorlatot legalizálták: az 1938-as választási törvénybe már bekerült a néma hét, azaz a kampánycsend intézménye, amikor már elvileg mindenki számára tilott volt a nyílt agitáció, így a gyűlések tartása és a plakátolás is. 1939-ben – ahogy korábban is – a hatóságok ezt teljes szigorúsággal csak az ellenzékkel szemben alkalmazták, míg egyes kormánypárti jelöltek még a nyílt agitációt is folytathatták büntetlenül.

Mindezek alapján 1922 után sok helyen alig több mint kéthetes kampányidőszakok alatt kellett a(z ellenzéki) pártoknak jelölteket állítaniuk, ajánlásokat gyűjteniük és azokat elfogadtatniuk, valamint a potenciális választóikat meggyőzniük. De azokban a választókerületekben is csak lényegében háromhetes kampányra került sor, ahol a választás kiírásától számított legtávolabbi napon volt a szavazás.

Bethlen István kormánypártjának plakátja 1922-ből. A „lufifejek" ellenzéki vezetőket ábrázolnak

A KAMPÁNYSZABÁLYOK ÉS ALKALMAZÁSUK

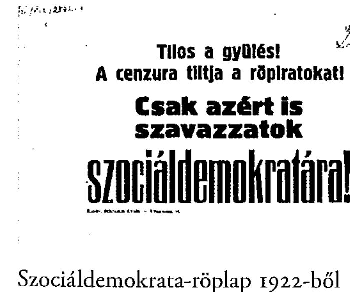
A választójog kiterjesztésével a dualizmus korszakához képest jóval nagyobb tömegek váltak aktív részeseivé a választásnak és a kampánynak. Ez magával hozta a kampány jogi szabályozásának pontosítását, bővítését, egyfajta professzionalizálását. Ezek a reformok már az 1910-es években hozott törvényekben megjelentek, de gyakorlati megvalósításukra csak a Horthy-korban került sor.

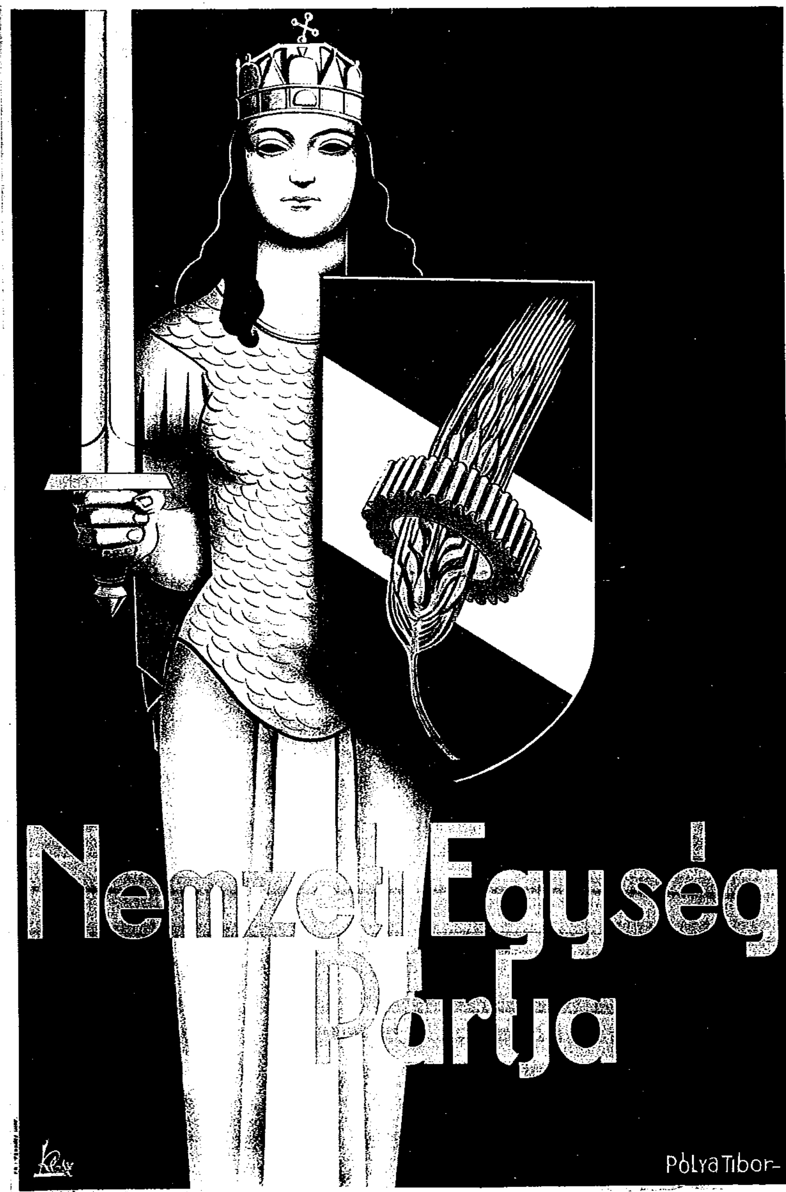
Gratz Gusztáv centrumpártja, a Gazdaságpolitikai Párt plakátjai 1922-ből

Szociáldemokrata-röplap 1922-ből

Jól érzékelhetően törekedtek a választások karneváli jellegének megszüntetésére: az egész kampányidőszakban tilos volt a különböző zászlók használata, kitűzése, ahogy választási körmeneteket sem lehetett tartani. A választás napján különösen ügyeltek a „rendfenntartásra", amelyet egyes helyeken külön korlátozásokkal igyekeztek biztosítani: 1926-ban Karcagon például a választás napján megtiltották a szokásos vasárnapi sétát, sőt három embernél nagyobb csoportok nem is álldogálhattak a város utcáin.

A szigorítások másik fontos célja volt a dualizmuskori választási vesztegetés, főleg az etetés-itatás lehetőség szerinti megszüntetése. Az egyértelmű rendeleti, majd törvényi tiltás ellenére a nyílt szavazású helyeken előfordultak ilyen esetek a Horthy-korban is; ugyanakkor arra is volt példa, hogy a választási bíróság pont emiatt semmisítette meg egy olyan kormánypárti képviselő mandátumát, aki a kampányban ingyenes pártvacsorán látta vendégül a választókat. A vesztegetés másik formája korábban a választók szállítása volt a szavazás helyszínére, amelyet szintén megtiltottak. A jelenség eltűnését nagyban segítette az is, hogy a választójog kiterjesztésével párhuzamosan a szavazókörök és -helyiségek száma jelentősen megnőtt, így lényegében minden községben lett legalább egy, a nagyobb helyeken pedig lakosságarányosan több szavazóhely, amely

1926 december 10. Telefon: József 122–03

Budapest székesfővárosi országgyűlési III. képviselőválasztó kerület
Választási Bizottsága — 1926.
IV. kerület, Váci-utca 62–64. szám.

SZESZTILALOM

A választási bizottság részéről már közzétett hirdetményben foglalt figyelmeztetésen kívül újból figyelmeztetem a választókerület közönségét, hogy a választás napját megelőző napnak, vagyis **december hó 13. (hétfő) napjának délután hat órájától** kezdve a választási eljárás befejezéséig, vagyis **december hó 16. (csütörtök) napjának reggel hat órájáig,** a választókerület egész területén **bárminemű szeszes italnak árusítása, kiosztása, vagy a közvetlen fogyasztás céljából egyéb módon való forgalombahozatala tilos.**

Aki ezt a tilalmat megszegi vagy kijátssza, — amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, — **kihágást követ el és azt egyhónapig terjedhető elzárással és hatszáz aranykoronáig terjedhető pénzbüntetéssel kell büntetni.**

A rendőrség ezen rendelkezés betartását a legszigorúbban ellenőrizni fogja.

Dr. Szőke Gyula s. k.,
a választási bizottság elnöke.

már csupán gyaloglásnyi távolságra volt a választók túlnyomó többségétől.

A korabeli vélekedés szerint a szavazókra veszélyt jelentett az alkohol „korrumpáló hatása", amely ráadásul a választás rendjének fenntartását is megnehezítette. Ezért a választást megelőző napon este hat órától a szavazás lezárásáig alkoholtilalmat rendeltek el a jogszabályok: tilos volt szeszes italt árusítani, kiosztani vagy egyéb módon forgalomba hozni.

A reformok és korlátozások elegyével szemben megjelent bizonyos nosztalgia a dualizmuskori kampányok iránt, legalábbis egy 1931-es újságcikkben ezt olvashatjuk: „Íme a képviselőválasztás

Gömbös Gyula kormánypártjának plakátjai 1935-ből

Magyarországon, országutak nélkül, amelyeken szekerek és pántlikás paripák végtelen sora veri a porfelhőt; repülő zászlók, tulipános tollak, cigány, lacikonyhák és csődületek nélkül, melyek helyenkint nomád honfoglalók táborozására emlékeztetnek. Mindezeket a hősi rekvizitumokat tudvalevően szolgálaton és hatályon kívül helyezte a mostani [1925-ös] választójogi törvény, amely a választásoknak oly szűkös és puritán kereteit állapította meg, hogy azoknál némely vidéken egy hegyközségi választás is nagyobb parádéval megy végbe."

A KAMPÁNYESZKÖZÖK – ÉS KORLÁTOZÁSUK

A pártok és jelöltek kampánya elsősorban gyűlések sorozatára épült az egyes választókerületekben. A munkaidőre tekintettel a kisebb rendezvényeket munkanapokon este rendezték hétfőtől szombatig, sokféle helyszínen (szállókban, vendéglőkben, kávéházakban, mozikban, egyesületekben, párt- és klubhelyiségekben stb.), a nagyobb nyilvános népgyűléseket pedig vasárnap tartották meg, szabadtéren vagy olyan nagy befogadóképességű létesítményekben, mint a fővárosi fedett lóversenycsarnoka, a Tattersall. A szűkre szabott kampányidőszak legjobb időpontjaiban tehát igen sok pártrendezvényre került sor, főleg a választás (vagy a néma hét) előtti utolsó vasárnap volt ebből a szempontból igen zsúfolt.

A hatalom korlátozó szándéka természetesen itt is érvényesült. A kampányidőszakban elvileg ugyan szabadon lehetett pártgyűléseket tartani egy egyszerű engedélyezési eljárással: a rendezvényt előre be kellett jelenteni az illetékes rendőrségi szervnél vagy járási főszolgabírónál, akik azt alapesetben nem tilthatták be. A gyakorlatban azonban a kormányfüggő állami és közigazgatási hatóságok számos

esetben késleltették vagy lehetetlenítették el a nem kívánatos ellenzéki gyűléseket: általában a törvényben szereplő „közbiztonság vagy a közegészség érdekére" hivatkozva (az esti gyűlés zavarná a polgárok nyugalmát; szabadtéren a közrend nem biztosítható; a megadott időpontban már másik gyűlés van stb.), de akár jogellenes indoklással is. A zárt helyiségekbe tervezett gyűléseket pedig az azt kiadó tulajdonos megfélemlítésével lehetett megakadályozni.

Rendkívüli kiadás Budapest, 1926 december 7, kedd Ingyenpéldány

NÉPSZAVA

A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE

Nemcsak a politikai gyűlések bejelentésénél, hanem azok lebonyolításánál is meghatározó szerepe volt a felső kontrollnak. A politikai gyűléseken ugyanis mindig jelen volt a hatóság képviselője is, akinek az volt a hivatalos feladata, hogy biztosítsa a gyűlés törvényes lefolyását. Többek között éberen ügyelnie kellett az esetleges izgató hatású beszédekre, és ha megítélése szerint a szónok radikális, megengedhetetlen kitételeket használt, akkor joga volt őt figyelmeztetni, tőle a szót megvonni, végső esetben akár feloszlatni a gyűlést. Emellett a hatósági közegek gyakorlati feladata volt az is, hogy minden nyilvános ellenzéki rendezvényről részletesen, írásban számoljanak be a feljebbvalóiknak, azaz lényegében a kormánypártot segítő adminisztrációnak. Utóbbi bekerült a kampányszabályokat tovább pontosító 1938-as választási törvénybe is: a rendőrhatóságok szükség esetén hiteles gyorsírói feljegyzéseket készíthettek a pártgyűléseken elhangzott felszólalásokról, kijelentésekről.

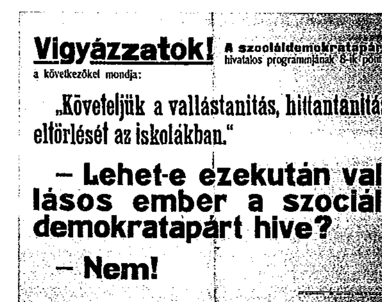

Liberális röplap 1926-ból

A polgári pártoknál a gyűlések gyakori kiegészítője (bizonyos esetekben helyettesítője) volt a politikai vagy pártvacsora, szűkebb meghívotti körrel. Az ilyen rendezvények a korabeli politizálás gyakori, egyes pártoknál rendszeres színterei voltak, amelyekre tehát nemcsak a választások idején került sor. Ugyanakkor pont a kampányidőszakban vált kényes kérdéssé a pártok és jelöltek által szervezett vacsorák ténye a már említett választási vesztegetés, azaz az etetés-itatás tilalma miatt.

Kormánypárti plakát 1931-ből

Negatív kampány 1926-ból

A kampánygyűlések hírei a tömegsajtón keresztül jutottak el a választók szélesebb köreihez. A sajtó jelentőségét növelte, hogy a korban – nemcsak Magyarországon – meghatározó volt a nagyhatású média és propaganda koncepciója, azaz úgy gondolták (tévesen), hogy a média olyan sajátos hatalom, amellyel a tömegeket közvetlenül befolyásolni, a közvéleményt irányítani lehet. A sajtóra azonban külön kampányszabályok nem vonatkoztak, így a korszakban már korábban említett, általános korlátozások érvényesültek, amelyek

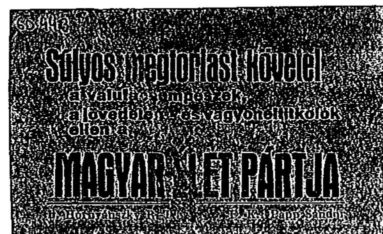

Mérsékelt jobboldali párt plakátja 1939-ből

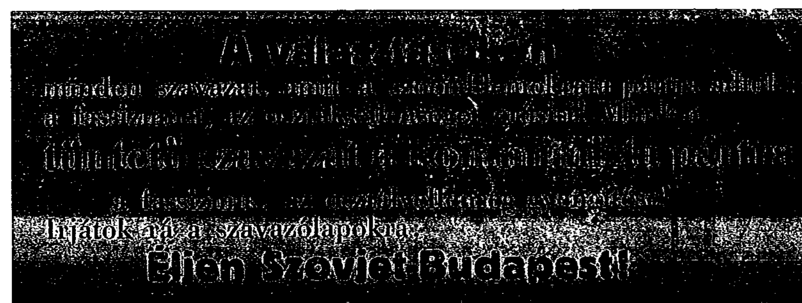
térben és időben változó lehetőséget biztosítottak a kormánynak az ellenzéki lapok és vélemények féken tartására. Míg a fővárosban és a nagyobb városokban sokszínű újságkínálatból tájékozódhattak a különböző politikai nézetű választók, addig a kisebb településeken a helyi (megyei, kisvárosi) kormánypárti, anyagi támogatásban részesülő lapok domináltak. Komolyabb korlátok érvényesültek azonban a kor első választásán, és az utolsón is: 1919–1920-ban a hivatalos cenzúra, 1938–1939-ben a különböző ellenzéki lapok végleges vagy időleges betiltása és az ebből következő öncenzúra miatt.

A hagyományos pártgyűléseken és a tömegsajtón túl új eszközökkel is kísérleteztek a kampányban, főleg Budapesten. 1920-ban meglepetést keltett a „szendvicsember" megjelenése, aki a magán viselt táblákon reklámozta a jelöltek nevét vagy az adott párt jelszavát. 1922-ben a sajtótudósítások szerint a politikai szereplők újabb és újabb „trükkökkel" próbálkoztak: az egyik párt a Puskás Tivadar-féle telefonhírmondóban tartott felolvasást a jelöltjeiről, és „propagandafilmet" készített (amit a rendőrség betiltott), míg mások arra kértek engedélyt, hogy „a főváros négy legforgalmasabb helyén

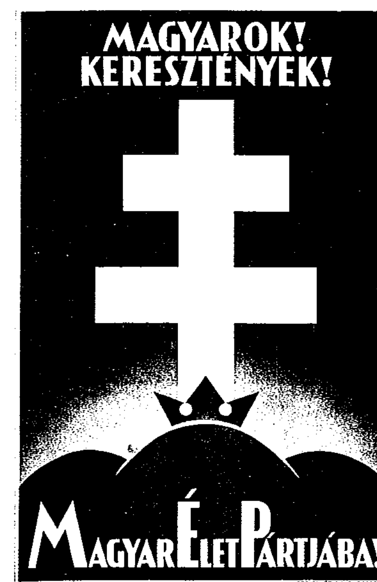
Teleki Pál új kormánypártja, a Magyar Élet Pártja plakátja és röplapjai 1939-ből

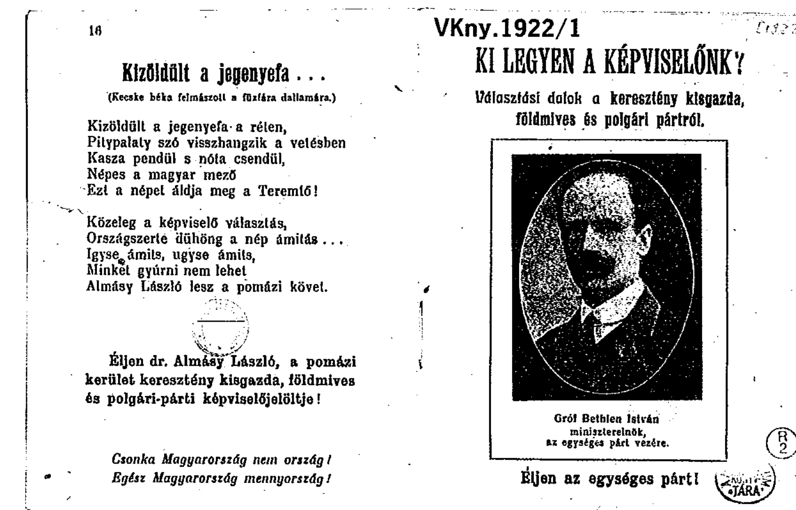

Érvénytelen szavazásra buzdító röplap 1931-ből. Az illegális kommunista párt nem indulhatott a választásokon

öt emelet magasságból a körutak aszfaltúttestére vetíthessék váltakozó színben csatariadójukat". 1926-ban a Bethlen István vezette kormánypárt használt fel modern eszközt agitációra: a szavazás előtti utolsó napokban repülőgépről szórtak röpcédulákat nagyobb városokra. A rádió csak később, Gömbös Gyula miniszterelnöksége alatt, az 1935-ös választáson vált kampányhordozóvá, igencsak egyoldalúan, mert csak a kormánynak volt lehetősége a megszólalásra. Mindezen újításokhoz képest vidéken még a hagyományos kampányelemekből épült fel a választási hadjárat, köztük az elmaradhatatlan kortesnótákkal, amelyeket nemcsak szóban, hanem újságokban és röplapokon is terjesztettek.

16

Kizöldült a jegenyefa ...

(Kecske béka felmászott a fűzfára dallamára.)

Kizöldült a jegenyefa a rélen,
Pitypalaty szó visszhangzik a vetésben
Kasza pendül s nóta csendül,
Népes a magyar mező
Ezt a népet áldja meg a Teremtő!

Közeleg a képviselő választás,
Országszerte dühöng a nép ámitás ...
Igyse ámits, ugyse ámits,
Minket gyúrni nem lehet
Almásy László lesz a pomázi követ.

Éljen dr. Almásy László, a pomázi kerület keresztény kisgazda, földmives és polgári-párti képviselőjelöltje!

Csonka Magyarország nem ország!
Egész Magyarország mennyország!

VKny.1922/1

KI LEGYEN A KÉPVISELŐNK?

Választási dalok a keresztény kisgazda, földmives és polgári pártról.

Gróf Bethlen István
miniszterelnök,
az egységes párt vezére.

Éljen az egységes párt!

Karikatúra a plakátharcról a *Nemzeti Újság*ban (1922. május 28.)

Sajátosan alakult a (képes) politikai plakátok és a röplapok története a korszakban. A 20. század elejétől kezdve egyre komolyabb szerepet töltöttek be, főleg az ellenzék politizálásában, de robbanásszerű elterjedésüket a világháború, majd az azt követő események eredményezték, amikor úgy tekintettek rájuk, mint a tömegek befolyásolására alkalmas eszközökre. A Horthy-kor első két választása idején a sajtó nagyarányú „plakátharcról" számolt be. A fővárosi hirdetővállalat szerint 1922-ben Budapesten több mint másfél millió plakátot ragasztottak ki, és ebből hiányoznak a plakátozást önállóan, önkéntesekkel megszervező szociáldemokrata párt adatai. A falragaszok többségükben a magánházak falaira kerültek ki, miután jogszabály tiltotta templomok, iskolák és középületek ilyen célú igénybevételét. A sokfajta plakát és röplap között természetesen voltak speciálisak, egy-egy társadalmi csoportot megcélzóak is, amelyek közül külön említést érdemelnek az első világháború után választójoghoz jutott nőkhöz szóló, nőket (és gyermekeiket) ábrázoló alkotások. A jobboldali újságok az amerikai típusú és méretű

Az ucca a választás jegyében *Fönt:* Plakátok Budapest déli választókerületében
Lent: Plakátragasztók a budapestkörnyéki választókerületben

Fotók a kampányról a *Népszavá*ban (1935. március 24.)

kampány meghonosodásaként értékelték a plakátharcot és az új eszközök alkalmazását.

A kormányzati reakció a bethleni konszolidáció idején született meg, tekintélyelvű korlátozás formájában. „A választással kapcsolatos falragaszok (plakátok) és röpcédulák a legszükségesebb tárgyilagos tudnivalókon, a pártgyűléseket hirdető falragaszok (plakátok) és röpcédulák a gyűlések helyén, idején, a szónokok és jelöltek személyének megjelölésén és pártállásán kívül semmi más szöveget és semmiféle ábrát nem tartalmazhatnak" – szólt az 1925-ös törvény, amely – a hivatalos indoklás szerint – „meggátolja az ízléstelen és esetleg káros hatású plakátháborút". A lényegében csak hirdetmény típusú anyagokat megtűrő, igen szigorú szabályozást azonban a fennmaradt választási plakátok tanúsága szerint nem tartották be teljes mértékben; illetve ahogy a választások más területén, úgy itt is igaz volt, hogy a kormánypárt könnyebben tudta átlépni a szabályokat, mint az ellenzéki erők. A fenti korlátozás azonban csak a hivatalos kampányidőszakra vonatkozott, azaz azon kívül – természetesen akkor is csak megfelelő hatósági engedéllyel – lehetőség volt igazi politikai plakátok kihelyezésére. Így előfordult, hogy az ellenzékiek, de még a kormánypárt is a választások hivatalos kiírása előtti napokban, az előírt kötöttségek nélkül kezdte meg a plakátkampányt.

PLAKÁTVAKARÁS

A „néma hét" kezdetén lemossák a választási plakátokat a pesti házak faláról
Fotótudósítás a *Pesti Napló*ban (1939. május 23.)

A korszak utolsó választásán a törvényesített néma hét intézménye a plakátokra is vonatkozott. Nemcsak újak kiragasztása volt tilos, de a régieket is eltávolították, azaz a házak levetették „azt a színes-tarka alkalmi papíröltözetet, amelyet a választási harc alkalmából öltöttek magukra". Ennek mikéntjét a *Népszava* korabeli beszámolója írta le érzékletesen: „Egész [a választás előtti] vasárnapig buzgón ragasztottak. Vasárnap éjszaka azután megjelentek a házfelügyelők, segéd-házfelügyelők és egyéb vakarási segédosztagok, vízzel, kefével, késsel, seprűvel fölszerelve és elkezdtek kaparni. Amit a ragasztók egy hét alatt fölragasztottak, azt ők egyetlen éjszaka lekaparták, még káromkodtak is hozzá".

A KAMPÁNY SZERVEZŐI ÉS A FINANSZÍROZÁS KÉRDÉSEI

Ahogy korábban volt róla szó, a kormánypárt kampánya jórészt a helyi közigazgatásra épült. Annak vezetői, a vármegyei főispánok, alispánok és a járási főszolgabírók az országos központtól megkapták, melyik kerületben kinek kell győznie, míg a szolgálati útnak megfelelően rendszeresen továbbították felfele a választási helyzetről szóló jelentéseket. Szükség esetén igénybe vették a közalkalmazottak munkáját, és bevetették a rendelkezésükre álló rendőri,

csendőri erőket. 1922-ben például a belügyminisztérium az egyik liberális pártot „veszedelmesnek”, programját „hazafiatlannak” és „közmorálba ütközőnek” minősítette, ezért annak vezetőit rendőri felügyelet, azaz állandó megfigyelés alá helyezték, amelybe a telefonok lehallgatása is beletartozott.

Ezzel szemben az ellenzéki pártok többnyire csak a saját civil híveikre és tagjaikra számíthattak. A legszervezettebbek sokáig a szociáldemokraták voltak, fizetett alkalmazottakkal, a jelentős létszámú párttagságból kikerülő aktivistahálózattal, ház- és utcabizalmi rendszerrel. A klubszerűen, különböző társadalmi szervezetekre építve működő polgári és a kisgazda ellenzék kampányában fontos szerepet töltöttek be a helyben ismert, közmegbecsülésnek örvendő személyek. Az 1930-as évek új szélsőjobboldali pártjainak agitációja az előbbi két típus sajátos keverékéből állt össze. Sajátos volt a keresztény egyházak szerepe a kampányban, amelyek a helyi viszonyoktól függően segíthették a keresztény pártokat (ezek között voltak kormánytámogatók és ellenzékiek is) vagy a kormánypártot.

A kampányok szervezői a kortesek voltak, az ő munkájuk nélkülözhetetlen – ugyanakkor negatív megítélésű volt. Az 1938-as választási törvénytervezet indoklása elég erőteljes állítást fogalmazott meg róluk: „A választások tisztaságát és zavartalanságát nagymértékben gátló másik tényező az úgynevezett korteseknek rendszerint ugyancsak féktelenségek jegyében végbemenő működése”. Ezt a „veszélyt” a kormány akkor azzal az előírással igyekezett volna megakadályozni, hogy a kampányszervezőket előzetesen be kell jelenteni az illetékes hatóságoknak, valamint kortesei cselekedeteiért maga a képviselőjelölt nemcsak erkölcsi, de jogi felelősséget is viseljen. Az országgyűlési vitában módosult, végleges törvényszövegbe azonban végül csak annyi került be, hogy az „idegen” korteseket be kellett jelenteni az adott kerületben, azaz azokat, akik a választójoguk (állandó lakhelyük) szerint máshova tartoztak.

A kormánypárt és az ellenzék közötti egyenlőtlenség természetesen az anyagi lehetőségek terén is egyértelműen megnyilvánult. Az előbbi nemcsak különböző közpénzekkel számolhatott, amiből például a kormánypárti sajtót finanszírozták, hanem a kormányközeli, tőle függő cégek és vállalatok támogatásával is. A polgári ellenzéki pártok elsősorban vezetőik, képviselőik és gazdag tagjaik vagyonából fedezték költségeiket, továbbá tőkés csoportoktól és szervezetektől kaptak támogatást. A szociáldemokraták a párt működését szolgáló tagdíjakon felül a szakszervezetekre és a munkások körében szervezett külön választási pénzgyűjtésekre támaszkodhattak. A szélsőjobboldalra ez esetben is kevert jelleg a jellemző, képviselőjelöltjeik anyagi „befektetésére” és a tagok befizetéseire egyaránt szükségük volt.

Szociáldemokrata-plakát 1930-ból

Az anyagi lehetőségek hiánya igen komoly akadályt jelentett az 1939-es választáson, amikor már önmagában az ajánláshoz, a pártlisták és jelöltek indításához is nagy összegű biztosítékot, kauciót kellett fizetni. Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a titkos választás ellenére az egyes ellenzéki pártokra sok helyen nem lehetett szavazni, és még a listás választókerületek közül sem tudtak mindenhol indulni.

REND ÉS ERŐSZAK A KAMPÁNYOKBAN

A korszak választásainál kiemelt hangsúlyt kapott „a csend és a rend fenntartása”. A kormányzat komoly rendfenntartó erőket rendelt az egyes választókerületekbe, főleg a szavazás napjára. (Ennek következményeképp a rendőröknek, csendőröknek és katonáknak akkor nem volt választójoguk.) Az erőszakos cselekmények többsége azonban önmagából a korabeli politikai és választási rendszerből következett: ha változó mértékben is, de a Horthy-korban végig jellemző volt az ellenzéki képviselőjelöltek, kortesek és szavazók zaklatása, megfélemlítése.

Az első két választási kampányt a különböző szélsőjobboldali csoportok, főleg a liberális, az agrár- és a szociáldemokrata-jelöltek ellen irányuló atrocitásai kísérték. A legsúlyosabb ilyen támadás egy 1922. áprilisi bombamerénylet volt, amely egy liberális pártvacsorán történt, és több halálos áldozattal és számos sebesülttel járt. Az igazi célpontok a pártvezetők – Vázsonyi Vilmos és Rassay Károly – lettek volna, de késtek, így „idő előtt” történt a robbanás. Általánosabb szélsőjobboldali módszer volt az ellenfél rendezvényeinek megzavarása, verekedés provokálása, amely a megfélemlítésen túl azzal az eredménnyel járt, hogy az ellenzéki gyűlés elmaradt, miután azt a hatóságok feloszlatták a botrányra hivatkozva. Ez természetesen a szélsőjobboldali szervezetek és a kormánypárt közötti együttműködésre is utal, ami nem meglepő, miután utóbbi kampányát alelnökként Gömbös Gyula irányította.

1922-ben és azt követően a közigazgatási hatóságok szervezetten léptek fel a központilag és/vagy helyben nem kívánatosnak minősített ellenzékkel szemben. Képviselőjelöltjeik szabad

Liberális plakát az 1920-as évekből

mozgását korlátozták: kitiltották a választókerületből, vagy akár be sem engedték oda, esetenként bántalmazták és letartóztatták őket. Ugyanilyen elbánásban részesültek az ellenzéki kortesek is, 1935-ben például Móricz Zsigmondot akadályozták meg abban, hogy személyesen támogassa a kisgazda Tildy Zoltán kampányát. Gyakran úgy nehezítették meg adott párt tevékenységét, hogy aktivistáit a fontos események – az ajánlások gyűjtése és leadása, a választás napja – előtt vagy közben letartóztatták, és csak annak végeztével engedték őket szabadon. A szavazás napján az ellenzéki szavazókkal szembeni fellépésre került sor a nyílt szavazású kerületekben, közvetetten azzal, hogy a hatóságok órákon át várakoztatták őket a szavazóhelyiségeknél étlen-szomjan, a tűző napon vagy éppen zuhogó esőben. Némely esetben azonban egyszerűen erőszakkal távol tartották őket a szavazástól, és ha ellenkeztek, fegyveresen léptek fel ellenük. A legkiterjedtebb hatósági erőszakra és atrocitásokra az 1935-ös választáson került sor, Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején.

Halált okozó erőszak ritkán fordult elő, ahhoz több tényező egybeesésére volt szükség: a nyílt szavazás ellenére esélyes, vagy legalábbis magabiztos ellenzéki jelölt, az ő megválasztását minden eszközzel megakadályozni kívánó hatóság, és a szerencsétlenül alakuló körülmények. Így történt ez 1926-ban Vácrátóton, ahol gróf Andrássy Gyula szavazóinak akadályozása miatt kialakult tiltakozásnál dördült el csendőrsortűz, amelynek eredménye két halálos áldozat és három súlyos sebesült volt. 1935-ben pedig Endrődön egy kisgazdapártgyűlés feloszlatása vezetett szintén csendőrsortűzhöz, nyolc halottal és sok sebesülttel. A csendőrségnek a vidéki, imitált választásokon játszott szerepét József Attila is megörökítette *Hazám* című, 1937-es versében:

> Cicáznak a szép csendőrtollak,
> mosolyognak és szavatolnak,
> megírják, ki lesz a követ,
>
> hisz „nyiltan" dönt, ki ezer éve
> magával kötve mint a kéve,
> sunyít vagy parancsot követ.

Nyilasellenes röplap 1939-ből

A második világháború befejezését követően Európa-szerte több parlamenti választást tartottak, Magyarországon erre 1945. november 4-én került sor. A nagyhatalmak (az Amerikai Egyesült Államok, Anglia és a Szovjetunió) ezt számunkra egy Jaltában tartott közös értekezleten már februárban előírta, de a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) szovjet elnöke, Vorosilov marsall erre csak 1945 augusztusában hívta fel a magyar ideiglenes kormány elnöke, Dálnoki Miklós Béla figyelmét. A választások jelentőségét növelte, hogy az mérföldkő lehetett egy demokratikus kormányzat létrehozásában, és a szovjetek által megszállt vesztes országok (Bulgária, Románia, Magyarország, Ausztria) angol és amerikai diplomáciai elismerését hozhatta magával. Nálunk ennek jó előjele volt az, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés, vagyis a törvényhozás – pártközi tárgyalások után – a magyar történelemben egyedülállóan demokratikus, a szabadság, egyenlőség, titkosság, sőt az arányosság elvét következetesen érvényesítő választójogi törvényt fogadott el 1945 szeptemberében. A törvény szakmai előkészítését a parasztpárti Bibó István irányította. Ehhez járult még az is, hogy a Horthy-korszak előírásaival ellentétben nem gátolta semmi a pártok kampányát, így most minden képzeletet felülmúló mennyiségű plakát, röplap, szórólap lepte el az utcákat, ami még egy karikaturistának is szemet szúrt.

A választásokat követően, 1945. november 18-án a *Demokrácia* című jobboldali lapban megjelent karikatúra

RENDKIVÜLI KIADÁS

Az október 7-iki budapesti választáson
a Kisgazdapárt 335.496
a Munkásegység 280.252 szavazatot kapott

MIT JELENT EZ?

A Kisgazdapárt október 7-én Budapesten teljes többséget kapott.

MI TÖRTÉNT AZÓTA?

A kenyér ára . . .	10 pengőről	60 pengőre	
A villamosjegy ára .	10 „	30 „	
A burgonya ára . .	14 „	80 „	
A zsir ára	1200 „	12000 „	
A liszt ára.	200 „	1500 „	szökött fel

Gondolkozz, ki felelős ezért?
Ki az oka ennek?

RENDŐRI HIREK	A drágaság oka	RENDŐRI HIREK
Pécsen letartóztatták az illegális Rohambrigád tagjait. Tudod kik ezek az urak? A Kisgazdapárt pécsi szervezetének vezetőségi tagjai.	tervszerütlenség, gyengeség és rosszindulat. A Kommunista Párt jó közellátást, békebeli jó pénzt és rendet akar! **Válassz!**	Kovács Emilt a Tőzsde alelnökét valutázás bűncselekménye miatt letartóztatták. Tudod kicsoda Kovács úr? Kisgazdapárti városatya. Kisgazdapárti képviselőjelölt.

Követeljük a jegyrendszer kiterjesztését valamennyi közszükségleti cikkre!
Az élelmiszerek egyenlő elosztását a dolgozó lakosság között!

Hajrá Fradi! November hó 4-én, minden ferencvárosi a kommunistáknak szurkol! **4**-es kocka a miénk!

Szavazzatok a magyar kommunista pártra!

A szavazólapon az utolsó,
az országban és a világon
ELSŐ

a Szociáldemokrata Párt
Szavazz **7**-*es listára!*

Világosság Rt., Budapest.

Az MKP kampányát a sok stílus és a sok jelszó uralta

Ha beteg is, keljen fel...

és hallgassa meg

Rákosit

a Hősök-terén **30**-án,
a munkásegység napján

Reggel 7-kor találkozunk a Turul-mozi előtt!

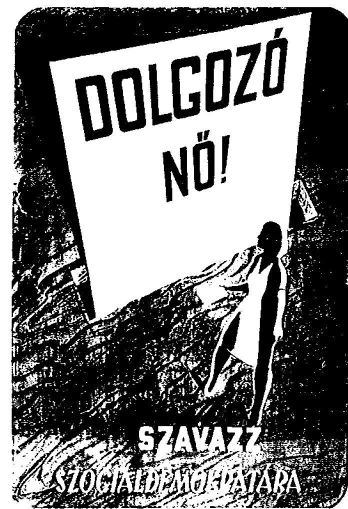
Magyar Kommunista Párt
III. ker. szervezete.

Felelős kiadó: Kovács Ernő
Grafika. Óbuda, Lajos-u. 94

A szociáldemokraták is igyekeztek parasztszavazatokat szerezni

A kampány hivatalosan a választás napjának meghirdetésével, szeptemberben kezdődött, de az előkampány már jóval ezelőtt megindult. Elvileg hét párt indulhatott a megmérettetésen, de a magát kereszténydemokratának nevező Demokrata Néppárt a felkészülés hiánya miatt a Független Kisgazdapárthoz (FKGP-hez) csatlakozott, így maradt hat szervezet.

A Magyar Kommunista Párt (MKP) „Magyarország újjáépítésének három éves terve" címmel hozta nyilvánosságra programját, ami jelezte, hogy mit kíván kampánya középpontjába állítani. A Szociáldemokrata Párt (SZDP) programjában az újjáépítés mellett a jóléti (szociális, kulturális) követelések játszották a legfontosabb szerepet. Az ő szóhasználatukból hiányzott leginkább a „nemzeti" jelző. A Nemzeti Parasztpárt (NPP) a földreformot állította mondandója középpontjába, de hangsúlyosan szólt az agrárvilág

A kommunista kampányanyagok a karikatúra eszközét is bevetették

modernizációjáról, a kisbirtokrendszerre épülő szövetkezesítésről, a kölcsönlehetőségek bővítéséről stb. Leginkább a szegényebb parasztságnak szóltak az üzenetei. Az FKGP a polgári Magyarország konszolidációjának szándékát fogalmazta meg. A polgári életforma megőrzése egyben a magántulajdon, ezen belül a paraszti tulajdon védelmét is jelentette. A polgári és a paraszti egységhez társult a vallásgyakorlás szabadsága, ez így együtt jelentette a párt mondandójában a nemzeti egység programját. A Polgári Demokrata Párt (PDP) és a Magyar Radikális Párt (MRP) mindenekelőtt a polgárság megnyerésére összpontosított, lehetőségeik a városok egy részére korlátozódtak.

A kampány – mint említettem – rendkívül intenzív volt. Egyes kutatások szerint összesen mintegy 25-30 millió plakát és röplap jutott el a választókhoz. A Független Kisgazdapárt és a Magyar

A Nemzeti Parasztpárt a sarlót választotta jelképül

Kommunista Párt mutatkozott a legerősebbnek, de szorosan mögöttük következett a Szociáldemokrata Párt. Az Ideiglenes Nemzeti Kormányban részt vevő negyedik párt, a Nemzeti Parasztpárt a fővárosban és a nagyobb városokban nem tudta felvenni a versenyt a másik hárommal. Az ennél kisebb pártok – a PDP és az MRP – szerényebb eszközökkel vettek részt a versengésben.

A plakát- és szórólapözön nemcsak a választási programok népszerűsítésére szolgáltak. A pártok így igyekeztek közel kerülni a választók valamennyi rétegéhez, a munkássághoz, parasztsághoz, értelmiséghez, polgársághoz, az ifjúsághoz és – hangsúlyosan – a nőkhöz, sőt egyes foglalkozási ágakhoz is. Főként a Független Kisgazdapárt részéről erős törekvés volt, hogy a vallásos érzelmekre, a vallásszabadság megvédésére apelláljon, egyik plakátján a keresztre feszített Krisztus is megjelent. Az érzelmekre ható kampányelemek azonban minden indulónál erősen tetten érhető. Ilyen volt a háborús katasztrófáért való felelősségre vonás követelése, fellépés a feketepiaccal, a feketézőkkel, a reakciósokkal szemben, a földreform védelme, vagy a félelemre való építés, például különösen a szociáldemokratáknál a nyilasok rémtetteire való vizuális emlékeztetés, de a jövőoptimizmus is.

A negatív elemek sem jelentéktelen szerepet játszottak a választási küzdelemben. A november 4-ei nemzetgyűlési választásokat 1945. október 7-én, mintegy főpróbaként megelőzte a budapesti törvényhatósági – mai szóval önkormányzati – választás, ahol a két munkáspárt közös listán indult, és vereséget szenvedett az FKGP-től. A közös lista gúny tárgya volt, amit az alábbi karikatúra is mutat.

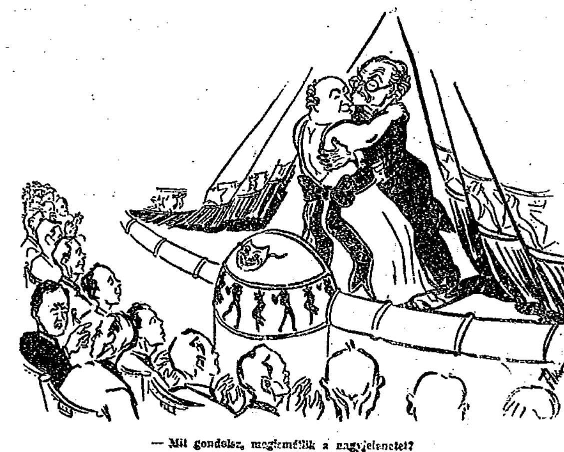
Sajátos volt a jelszavakban összpontosuló programok képi bemutatása. Az MKP egy sor plakátban emlékeztetett az újjáépítésben betöltött szerepére, és folytatást ígért. „Férjed, fiad hazahozza" jel-

Az NPP társadalmi csoportok ellen harcolt

Gúnyos karikatúra az SZDP és az MKP összefogásáról: Szakasits Árpád (SZDP) és Rákosi Mátyás (MKP) „nagyjelenete". *Demokrácia*, 1945. október 7.

A budapesti törvényhatósági választáson még felhőtlen volt az MKP–SZDP-szövetség

Három PDP-plakát, három üzenet

szóval tett fogadalmat a hadifoglyok megszabadítására. (Ez követelésként feltűnt a PDP plakátjain is.) Az értelmiséget azzal igyekezett megnyerni magának, hogy a dolgozó osztályok közé fogadta. A vidék felé az egyik meghatározó jelszava a „Föld, kenyér, szabadság!" volt, ami mellé a kiosztott földek megvédésének követelése társult. A földosztásra egyébként valamennyi párt épített. A „Föld azé, aki megműveli!" jelszava nem volt egy párt részéről kisajátítható.

A Nemzeti Parasztpárt a sarló jegyében és „nemzeti" jelző erőteljes megjelenítésével operált. A PDP „Szabadság, emberség, magyarság!" jelszó alatt egyenes úttal ábrázolta saját következetességét. „Bort, búzát, békességet!" – hirdette a Kisgazdapárt. Vagy: „Voltunk, vagyunk, leszünk!" Az FKGP-nél jelent meg a demokrácia kiépítésének gondolata is, például a „Demokrácia kulcsa a kezedben van" plakátfeliratban.

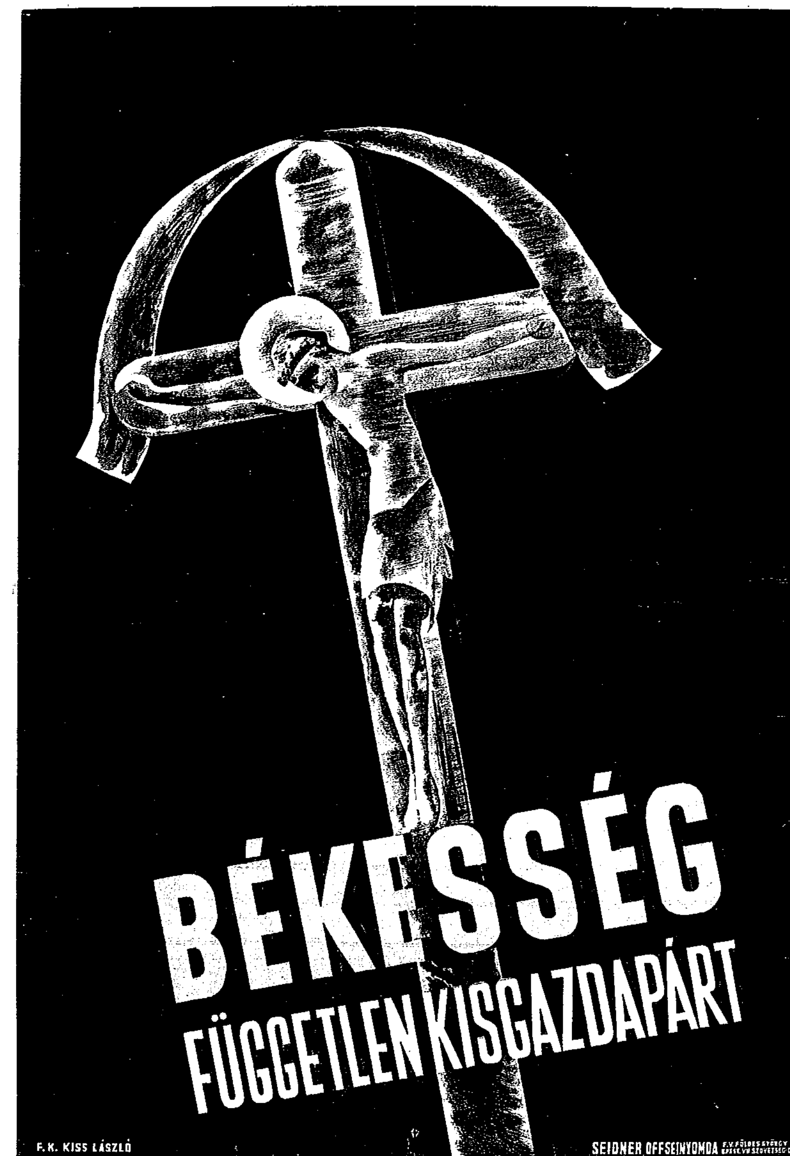

Jelképeik markánsan jellemezték a pártokat. Az MKP-nál megjelent a vörös csillag, az SZDP-nél a kalapácsos ember, az NPP-nél a sarló, a Kisgazdapártnál a búzakalásszal stilizált vagy önálló, nemzeti színű embléma. A választási küzdelemben megjelentek a pártok első emberei, de a hangsúly – ismertségük híján – nem rájuk esett.

A kampány menetében fordulópontot jelentett a már említett október 7-i törvényhatósági választás eredménye. A sikeren fellelkesülve az FKGP aktivistái – főként vidéken – még nagyobb tempót diktáltak, a hangnem eldurvult, az ellentétek kiéleződtek, a rendezvényeken helyenként összecsaptak a pártok támogatói, és tettlegességre is sor került. Olyan harcias jelszavak kerültek elő, mint: „Nem lesz vörös Budapest!" vagy „Ne vágjátok ki a fákat, mire aggatjuk a kommunistákat!" Megbomlott a kommunista–szociáldemokrata egységfront

A Kisgazdapárt a „nyugodt erő" arculatával nyert a kampányban

is, mindkét párt a másikat okolta a fővárosi vereségért. Vorosilov marsall, a SZEB szovjet elnöke a választási kampány eldurvulására és a jövőbeni nyugodt, közös kormányzásra hivatkozva azt javasolta, hogy a négy kormánypárt (FKGP, MKP, SZDP, NPP) induljon közös listán. Miután azonban mind az amerikai, mind az angol kormány kijelentette, hogy egy ilyen, a pártok önálló megmérettetését lehetetlenné tevő megoldást a szabad választások szellemével ellentétesnek tekintene, és nem ismerné el a végeredményét, az FKGP elállt a közös indulástól. A szovjetek pedig – tekintettel angol–amerikai szövetségeseik kívánságára – nem ragaszkodtak javaslatukhoz. Ezzel elhárult az akadály a tisztes választások megtartása elől.

A kampány eldurvulásának megakadályozása érdekében a négy párt 1945. október végén kiáltványt tett közzé arról, hogy a választási eredménytől függetlenül folytatni kívánják a koalíciós kormányzást. Egyben felhívták aktivistáikat, szimpatizánsaikat, hogy tartózkodjanak a rendzavarástól, a nemzeti egység megbontásától.

Az FKGP kampánya végén a nemzeti egység megtestesítőjeként ajánlotta önmagát a választóknak. Nem osztálypártként, hanem a hívő magyarok pártjaként demokráciát, korszerű hazafiságot, függetlenséget, a magántulajdon védelmét és szociális kiegyenlítést ígért a szavazóknak. A pártot támogatta a katolikus püspöki konferencia pásztorlevele, amit a választások előtti héten felolvastak a templomokban.

A végeredmény még mai szemmel is minden várakozást felülmúlt. A részvétel páratlan volt a maga nemében, a 92,4%-ot az 1990 utáni választások sem tudták megközelíteni (1994-ben volt a legmagasabb az arány, 69%-os), a több mint ötmillió szavazó pedig

nemcsak kétszerese volt az 1939-esnek, de az 1990 utániakkal való összehasonlításban is kiállja az idő próbáját. Az egyenlő, titkos és arányos választásokat több mint 57 százalékos, abszolút többséggel a Független Kisgazdapárt nyerte. Nagy Ferenc, az 1947-ben emigrációba kényszerített kisgazda politikus és miniszterelnök memoárjában az 1945-ös nemzetgyűlési szavazást Kelet-Európa egyetlen tiszta választásaként aposztrofálta.

IV/1/1945/7275

A KOMMUNISTA MŰVÉSZEK

1945 SZEPTEMBER HÓ 8-ÁN, SZOMBATON D. E. 1/2 11 ÓRAKOR A ZENEMŰVÉSZETI FŐISKOLA NAGYTERMÉBEN A BUDAPESTI TÖRVÉNYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOK ALKALMÁBÓL

NAGYGYŰLÉST

TARTANAK, AMELYRE ÖNT TISZTELETTEL MEGHÍVJÁK.

MŰSOR:

1. **Beethoven:** Egmont-nyitány.
2. **Major Tamás, Háy Gyula, Kmetty János, Szervánszky Endre** beszél a kommunista művészek nevében.
3. **Rácz Aladár** cimbalmozik.
4. **Révai József** a MKP központi vezetőségének tagja előadása: „A művészek és a Magyar Kommunista Párt."
5. **Veress Sándor:** Nógrádi verbunkós. Előadja: **Szervánszky Péter.**
6. Pártonkívüli művészek felszólalása.
7. **Kadosa:** Concertino, előadja: a szerző.

A Székesfővárosi Zenekart **Somogyi László** vezényli.

E meghívó belépőül szolgál.

A rendezőbizottság nevében:

Both Béla	Dr. Bartha Dénes	Bán Béla	Balázs Béla
Dávid Mihály	Szervánszky Endre	Beck András	Gábor Andor
Gobbi Hilda	Temesváry János	Berda Ernő	Gergely Sándor
Major Tamás	Vásárhelyi Zoltán	Kmetty János	Háy Gyula
Várkonyi Zoltán	Veress Sándor	Schubert Ernő	Zelk Zoltán

A Magyar Kommunista Párt zászlaja alá nagy számban sorakoztak fel a jelentős magyar művészek, mert felismerték, hogy a Magyar Kommunista Párt a magyar nép élenjáró pártja volt a multban és az a jelenben is. Ez a művészi tábor számban és súlyban egyre nő, mert a magyar művészek együtt akarnak haladni azzal a párttal, amely az egész nemzet: az ipari munkásság, a parasztság és az értelmiség minden sorskérdésében diadalmas harcot vív a haladásért, a maradiság, a reakció ellen. A művészek tudják, hogy a Magyar Kommunista Párt vezetésével lehet megteremteni az egészséges művészi élet anyagi és szellemi előfeltételeit. A kommunista művészek tudják, hogy olyan pártnak tagjai, amely élén Rákosi Mátyással, hirdeti a társadalmi rétegek összefogását az ország újjáépítésére és hirdeti ebben az újjáépítésben a művészek fontos szerepét és nélkülözhetetlenségét.

Rákosi mondotta:

„A Kommunista Párt minden erejét megfeszíti, hogy a magyar művészek, a nemzetnek ez a rendkívül értékes rétege, minél nagyobb teret kapjanak a nemzetépítő munkában és felszólítja őket, lépjenek ki eddigi passzivitásukból és segítsenek velünk együtt felépíteni rombadőlt hazánkat."

Mi, kommunista művészek felhívunk minden haladó, demokrata érzelmű magyar művészt: jöjjön közénk és vívja meg velünk együtt a harcot:

a művészet szabadságáért,
a művészek megbecsüléséért,
a művészeti nevelés megszervezéséért,
a magyar nemzetnek a külföld előtti megbecsüléséért,
a művészek öregségi és betegségi biztosításáért,
kollektív műtermek, művészeti ösztöndíjak létesítéséért,
élelembeszerző és művészeti szövetkezetek felállításáért,
a művészeteknek a nemzet közkincsévé tételéért.

Művészek! Kollégák!

A munkásegység legyen a mi számunkra is példa: egyesüljünk közös frontba a munkássággal a reakció ellen, a haladásért, az új boldog magyar haza felépítéséért.

A Magyar Kommunista Párt győzelmesen vezeti a harcot az egész magyar nemzet felemelkedéséért, gyülekezzetek a közös, nagy építő és alkotó munkára

a Magyar Kommunista Párt soraiba!

Magyar asszony zsirral főz, ha a 4-es lista győz!

Magyar Kommunista Párt

November 4:

Győzzön a 4-es lista !

Nem telt el az 1945-ös nemzetgyűlési választások óta két esztendő, és a magyar állampolgárok 1947. augusztus 31-én ismét a szavazóurnákhoz járultak. A politikai helyzet valóban jelentősen megváltozott 1947 nyarán, amikorra a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt (FKGP) nemcsak elveszítette parlamenti többségét, de meghatározó vezetői – mindenekelőtt Nagy Ferenc miniszterelnök – emigrációba kényszerültek. Ez a párt politikáját balra fordította. Ugyanakkor a polgári demokrácia hívei egy több pártból álló ellenzék kialakításán dolgoztak.

A választáson a négy kormánypárt, a Független Kisgazdapárt, a Magyar Kommunista Párt (MKP), a Szociáldemokrata Párt (SZDP) és a Nemzeti Parasztpárt (NPP) mellett további hét párt jelentkezett indulásra. Ebből a Katolikus Néppárt vezetője 1947. augusztus 1-jén bejelentette, hogy híveivel a Keresztény Női Tábort erősíti. Az ellenzéki pártok így a következők voltak: a Keresztény Női Tábor (KNT), a Magyar Radikális Párt (MRP), a Demokrata Néppárt (DNP), a Magyar Függetlenségi Párt (MFP), a Független Magyar Demokrata Párt (FMDP) és a Polgári Demokrata Párt (PDP).

A Szociáldemokrata Párt plakátjaival valamennyi réteget, társadalmi csoportot önállóan szólította meg, illetve egy-egy ígéretet fogalmazott meg vizuálisan

Új választójogi törvényt fogadtak el, amely arra irányult, hogy az 1945-ös állapothoz képest a Horthy-rendszerben valamilyen politikai szerepet vállalókat jóval nagyobb számban zárhassák ki a választójogosultak közül. Ez mintegy félmillióval szűkítette a szavazásra jogosultak körét. Ehhez járult a választási csalás révén elsősorban az MKP javára szerzett mintegy 63 ezer „kék cédulás" szavazat, amelyeket pártaktivisták hamis szavazólappal (kék cédulával), több településen szavazással szereztek meg.

A választási kampányt azonban nem ez, hanem a megváltoztatott választójogi törvény nyomán a névjegyzékekből tömegesen kizárt polgárok tiltakozása zavarta meg. A – botrányokkal tarkított – küzdelem eredményeként közel 114 ezer ember kapta vissza szavazati jogát. Sokak azonban csak a választások után kapták meg fellebbezésük elfogadását, a szavazati joguk visszaadásáról szóló döntést. 1947-ben ezzel együtt megközelítően 250 ezerrel többen rendelkeztek szavazati joggal, mint 1945-ben.

Szokatlan módon a választási kampány nyárra esett és rövid volt, hiszen az Országos Nemzeti Bizottság

Karikatúra a pártalapítási hullámról. *Világ*, 1947. július 20.

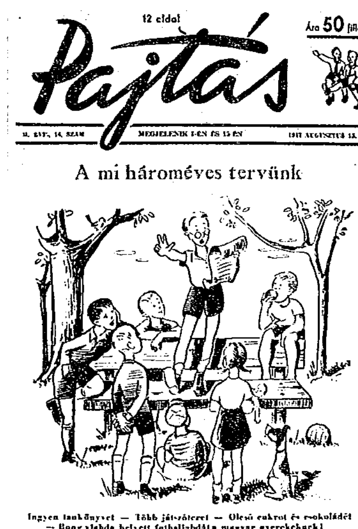
A Magyar Kommunista Párt plakátjai különböző társadalmi csoportok mellett a fogságból hazatérőket szólítja meg és igyekszik a tulajdonvédelem jelszavával és a nemzeti színek használatával is növelni táborát

A Pajtás című úttörőgyermeklap is részt vett a kampányban

1947. július 31-én döntött arról, hogy mely pártok indulhatnak a választáson. Az MKP taktikája most az volt, hogy minél szétforgácsoltabb legyen az ellenzék, minél több kis párt jelenjen meg a szavazólapon.

Ezzel egy időben a kormánypártoknak sem volt nagy előnyük, hiszen legfeljebb két héttel korábban indíthatták választási hadjáratukat. Az SZDP július közepén fogadta el választási programját. Július 29-én azonban az MKP kezdeményezésére a kormánypártok választási szövetséget kötöttek, és nyilatkozatot tettek közzé, amelyben leszögezték, hogy megvédik a földreformot és az üzemi bizottságokat, követelték a nagybankok államosítását, a hároméves terv végrehajtását, a közigazgatás reformját, önkormányzatiságot, füg-

A szakmai szakszervezeti szerveződésre utaló karikatúrasorozattal lépett elő a Szociáldemokrata Párt

getlenséget hirdetettek, illetve kiálltak a magántulajdon és a vallásszabadság mellett. Bejelentették, hogy a koalíciós kormányzás folytatására készülnek, egymás ellen nem kampányolnak, és őrködnek a választások tisztasága felett.

Ennek ellenére minden párt önálló, és helyenként egymás elleni kampányt is folytatott. Rákosi Mátyás például azzal mérgesítette el a két munkáspárt közötti viszonyt, hogy meghirdette a két párt egyesülését. Ezt a szociáldemokraták igyekeztek mindenütt elutasítani, mert jobboldalibb szavazóik elpártolásával fenyegetett. A kisgazdák eleve vesztes pozícióból indultak, hiszen az úgynevezett köztársaság-ellenes „összeesküvésben" kompromittált, első számú vezetőik miatt erkölcsileg könnyű prédának tűntek. Ez kedvezett az NPP-nek, amely nemcsak a szegények, hanem minden vidéki ember nemzeti érzelmeire igyekezett hatni. „Békét a parasztok között, békét a magyarok között, békét a népek között!" „A nemzeti érzés nem reakciós! Parasztok, ha összefogunk, az lesz, amit mi akarunk!" – hirdették jelszavaik a parasztegység jegyében. A kommunisták pedig mintegy az FKGP helyére lépve osztálypárti helyett nemzeti arculatú kampánnyal jelentkeztek. Jelvényüket is átalakították és megjelent rajta a háromszínű lobogó.

A kampányban a kormánypártok anyagi lehetőségei jelentős előnyt biztosítottak számukra. Vállalataik, valamint a tagságuk és híveik között idejekorán megkezdett gyűjtés révén komoly anyagi erőhöz jutottak a kampány idejére. A kampányban az MKP „86-féle plakátot terjesztett több mint négymillió példányban, és csaknem tízmillió röplapot, brosúrát adott ki. Július–augusztusban az MKP 4718 nagygyűlést tartott szerte az országban. Az SZDP például csak a plakátok és röplapok nyomtatására 40 ezer kilogramm papírt igényelt az Ár- és Anyaghivataltól. Az NPP minden megyé-

A Magyar Radikális Párt plakátja a korrupcióval állítja szembe magát és erkölcsi tisztaságával és a két listavezetővel igyekszik maga mellé állítani a választópolgárokat

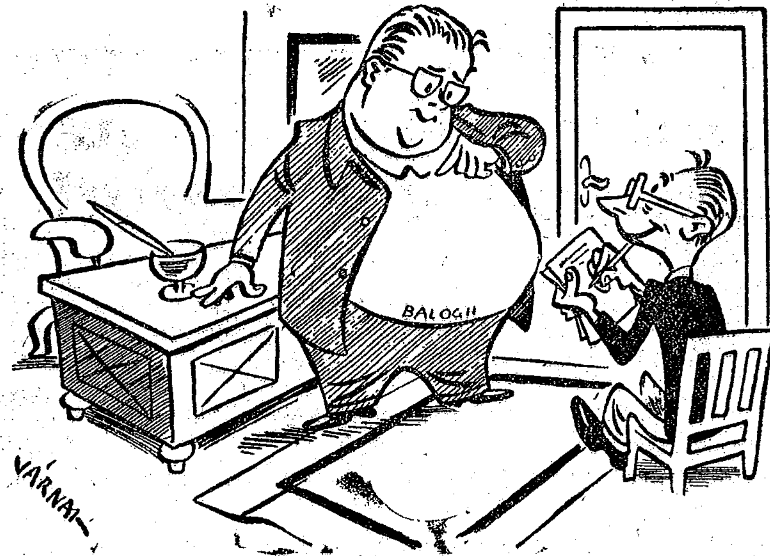
ben autót, minden járásban kerékpárt, futárszolgálatra tíz motorost rendszeresített a kampány idején. A pártprogramot százezer, Veres Péter pártelnök életrajzát félmillió, a képével ellátott levelezőlapot pedig négymillió példányban terjesztették… Az FKGP 700 ezer darab szöveges-képes plakátot nyomtatott és terjesztett, és igen sok népes gyűlést tartott". Az MKP ezen túl mintegy 200 ezer aktivistát volt képes mozgósítani, amivel felülmúlta vetélytársait.

Ezúttal a személyek, a vezető politikusok nagyobb szerephez jutottak, mint 1945-ben. Nagyobb visszhangot kapott a két világháború közötti szociáldemokrácia ismert alakja, Peyer Károly csatlakozása a Magyar Radikális Párthoz. Így lett két névvel, a Peyer mellett Zsolt Bélával (a párt eredeti vezetőjével) azonosítható a 8-as lista a párt plakátján. Az MRP a peyerista szavazatok megszerzése érdekében jelszavai középpontjába is a neveket állította. („Te listád: 8, Peyer Zsolt!" „Nyolcas lista Peyer-lista, ide szavazz peyerista!") Rákosi Mátyás, Veres Péter és Szakasits Árpád mind többször tűnt fel vezérként, de az ellenzéki pártok is igyekeztek egy embert előtérbe tolni, mint például Balogh Istvánt (FMDP), Barankovics Istvánt (DNP), Pfeiffer Zoltánt (MRP), vagy Slachta Margitot (KNT). Az FKGP-nél ilyen személy nem maradt.

Megjelent a politikusok ma jól ismert karaktergyilkosságának – vád alá helyezésének – gyakorlata is. Ries István szociáldemokrata igazságügyi miniszter feljelentette Balogh István volt miniszterelnökségi államtitkárt, az FMDP vezérét; a vizsgálat épp a választási kampány idejére esett.

A hat ellenzéki párt nemcsak a baloldaliakkal vívott csatát, de egymással szemben is (karakter)harcot folytatott, hiszen úgy érezték, hogy a választók nehezen tesznek köztük különbséget. A PDP

szigorúan a magántulajdon védelmére és korábbi antifasizmusára építve igyekezett elhatárolni magát a kormánypártoktól és a leghitelesebb ellenzéki pártként bizonyítani a választók előtt, hogy nem a többi polgári pártra kell leadniuk szavazataikat. Tiszta erkölcsű közösségként plakátjukon is nyomatékosan hangoztatták korrupcióellenes arculatukat. Ők is elsősorban Balogh István tekintélyét igyekeztek lejáratni, amit az alábbi karikatúra is jelez.

– Államtitkár úr mióta fedezte fel önmagában az ellenzéki elszántságot?
– Amióta nem engednek kormánypártinak lenni.

A *Világ*, a PDP lapjának karikatúrája Balogh István pártalapításáról. 1947. augusztus 8.

A Független Magyar Demokrata Párt az ellene irányuló támadásokat azzal igyekezett ellensúlyozni, hogy egyszerre hirdette magát élesen ellenzékinek, hazafiasnak, egyházinak, és a magántulajdon védelmezőjének. „Tiszteld Istent! Szeresd a hazát! Ne bántsd a magyart!" – szólt egyik jelszavuk.

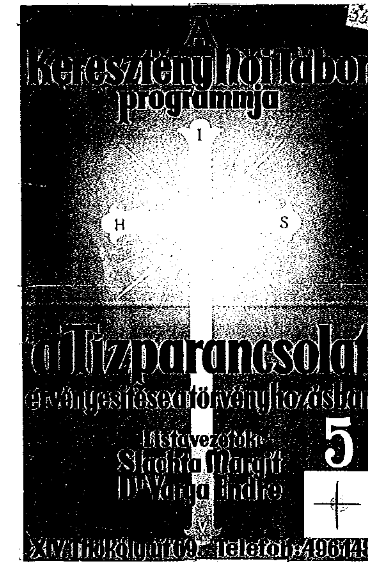
A kampány során érezhető volt, hogy az ellenzék legnépszerűbb pártja a Demokrata Néppárt. Ezt mutatta az iránta vidéken megmutatkozó érdeklődés. Az „Istennel a hazáért és szabadságért!" és a „Lendülj kereszt magosba – keresztet a hatosba!" jelszavak sokaknál célba találtak. Némi hezitálás után végül a katolikus egyház is kitartott a DNP támogatása mellett, látva az erősen vallásos kampányt folytató, de erőt nem mutató Keresztény Női Tábor esélytelenségét.

A leghatározottabb ellenzéki párt a Magyar Függetlenségi Párt volt. Szókimondó, meg nem alkuvó politikát hirdetett, a többieket műellenzéki szervezetnek titulálta. Ez szemet szúrt az MKP-nak, amely a párt választási eredményeinek minimalizálása, majd ezt követően felszámolása mellett döntött. A kampányidőszak vége a kommunisták MFP elleni akciói miatt nem volt mentes az atrocitásoktól. Nemcsak a Kossuth térre meghirdetett nagygyűlésüket tiltotta be a budapesti rendőrfőkapitány, de provokátorok egy sor vidéki eseményüket lehetetlenné tették. A szavazás előtt néhány nappal például Csongrádon az MFP gyűlése tömegverekedésbe torkollott, ahol a párt vezetője, Pfeiffer Zoltán is megsérült.

A választási eredményeket illetően a kizárások és más csalások becslések szerint 30-40 mandátum sorsát befolyásolták, de az ellenzék együttesen így is jelentős, 140 képviselői helyet szerzett a 271 helyet elérő négypárti koalícióval szemben. A 49 helyet szerző

A Keresztény Női Tábor valláserkölcs erőteljes képviseletével hívja fel magára a figyelmet

A Független Magyar Demokrata Párt szinte mindent belezsúfolt egyetlen plakátba: a remény szivárványát, a köztársaságot jelképező Kossuth címert, várost és falut. A két jelszó minden vallásos ember vágyait ki akarta fejezni. A párt röplapjai is hasonlók voltak

Magyar Függetlenségi Pártot azonban hamarosan megfosztották mandátumaitól. A „kék cédulás" csalás viszont nem járt hasonló következménnyel. A Baloldali Blokk (MKP, SZDP, NPP) nem szerezte meg a többséget, így az FKGP-t be kellett vonni a koalíciós kormányba. Az MKP ugyan megerősítette pozícióit, de az ellenzéki és a koalíciós pártokban, mindenekelőtt az SZDP-ben szereplő demokratikus politikusok miatt a hatalmi erőviszonyok átrendezésének újabb forgatókönyveit kezdte előkészíteni.

HAZÁÉRT ÉS SZABADSÁGÉRT

4/3/1947/8457

Aki nem él szavazati jogával
nemcsak önmagának árt, hanem családjának
és minden magyar testvérének is!

Ha kihagytak a névjegyzékből
jelentkezz a Független
Kisgazdapártnál!

A Kisgazdapárt a választási névjegyzékből kihagyottakat buzdítja fellebbezésre

2. számú minta az 510.005/1947. B. M. számú rendelethez.

Győr-mos-on i országgyűlési képviselőválasztó kerület.
Győr vármegye.
járás.
Győr város. község.
3. sz. szavazókör.

Névjegyzék kivonat

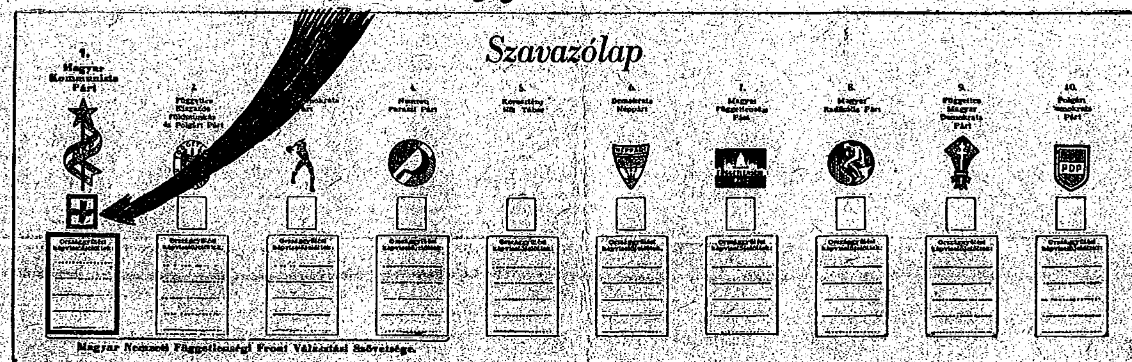
a saját szavazóköre helyett más körzetben szavazó részére
(1945: VIII. tc. 36. §-ának (2) bekezdése, 1947: XXII. tc. 17. §-a)

A választó
névjegyzékben feltüntetett sorszáma:
családi és utóneve (férjezett nőnél a leánykori családi és utónév): Balog Éva
születési helye és éve: Bp. 1926. II. 11.
Megjegyzés:

1947. évi aug. hó 27. n.
az összeíró bizottság elnöke.

Magyar Állami nyomda, Budapest. 1947. – 5300.

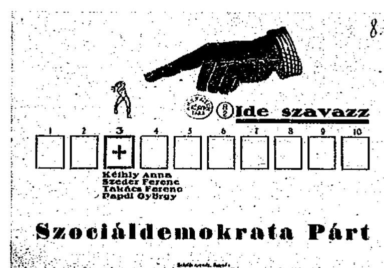
Az a bizonyos „kék cédula", amellyel több helyiségben is le lehetett szavazni

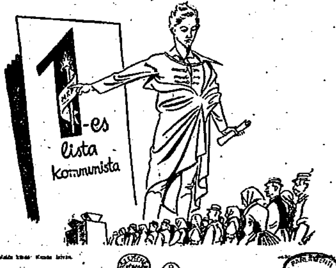
Parlamentbe beszkártistát

Küldjük oda a **Tóth Miskát**

Válasszuk az **1**-es listát!

Választás után ne panaszkodj,

MOST te határozol!

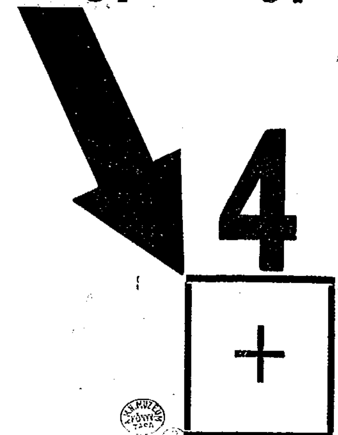
Szavazz a Szociáldemokrata Pártra

Tudja minden elemista:

I

Kisgazdapárt

2-es lista!

4

Magyarország a magyaroké,
4-es kocka a parasztoké.

Szavazz a 4-es listára!

Nemzeti Parasztpárt.

Demokrata Néppárt

Régi jó pénz **volt** a 6-os,
Villamosból is **van** 6-os.
Szavazásból is **lesz** 6-os,
Hatoshoz légy ál-6-atos.
Az eredmény így 6-6-ós.

6

Fk. Dr. Szabad Lajos Nagykanizsa

HIVEINKHEZ!

A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI PÁRT

mai parlament előtti nagygyűlését az államrendőrség betiltotta.

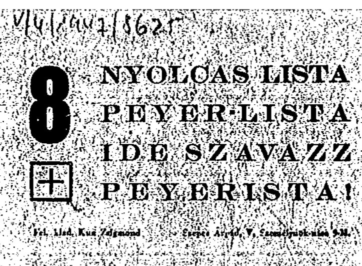
PFEIFFER ZOLTÁN – aki súlyos sérülésekkel fekszik betegágyában – azt üzeni, hogy vegyétek ezt a döntést fegyelmezetten tudomásul és térjetek haza.

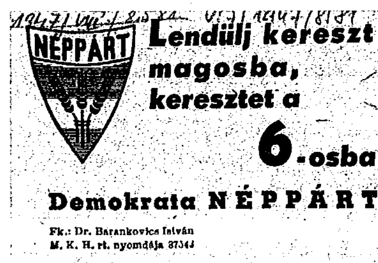
DE AUGUSZTUS 31-ÉN

CSAK AZÉRT IS 7-ES LISTA!

ADD TOVÁBB!

Munkás!

Te is polgár akarsz lenni!

Szavazz

a Polgári Demokrata Pártra!

A 10-es,

az utolsó kocka
a Te kockád

Bízzál bennünk!

Röplapok, amelyeken a pártok versikével és a sok közül a megfelelő lista kiválasztásában segítik a szavazókat

Az MNDSZ önálló képeslapként is kiadott plakáttal jelent meg az 1949-es kampányban

Az 1950-es tanácsválasztások a két országgyűlési választáshoz hasonló tarka színekben pompázó kampányt hoztak

Az egyik központi jelszó 1949-ből, hazafias színekben: az első ötéves terv

**Népfrontra szavazol —
5 éves tervre szavazol**

A RÁKOSI-KORSZAK KÉT VÁLASZTÁSA 1949 ÉS 1953

1945-tel és 1947-tel ellentétben 1949. május 15-én a megmaradt pártok (a koalíció pártjain kívül a Független Magyar Demokrata Párt és a Magyar Radikális Párt) szövetségbe tömörülve egyetlen listán szerepeltek, és Magyar Függetlenségi Népfront néven indultak a választáson. Más szervezet nem vehetett részt a versenyben. A következő alkalommal, 1953. május 17-én már nem pártok alkották a szövetséget – a Hazafias Népfrontot –, hanem a „nemzet", korabeli kifejezéssel a „dolgozó nép" és „élcsapata", a Magyar Dolgozók Pártja (MDP). Mindkét alkalommal csúcsot döntött a részvétel, először 95, majd négy év múlva 98 százalékkal. Csúcsot döntött a támogatók tömege is: 95, majd 1953-ban 98,2 százalékkal. Nem választás zajlott, de nem is népszavazás, mert a választási eredményeket minden szinten egyetlen szervezet tartotta ellenőrzése alatt, nevezetesen az MDP, így azok valódisága erősen megkérdőjelezhető volt.

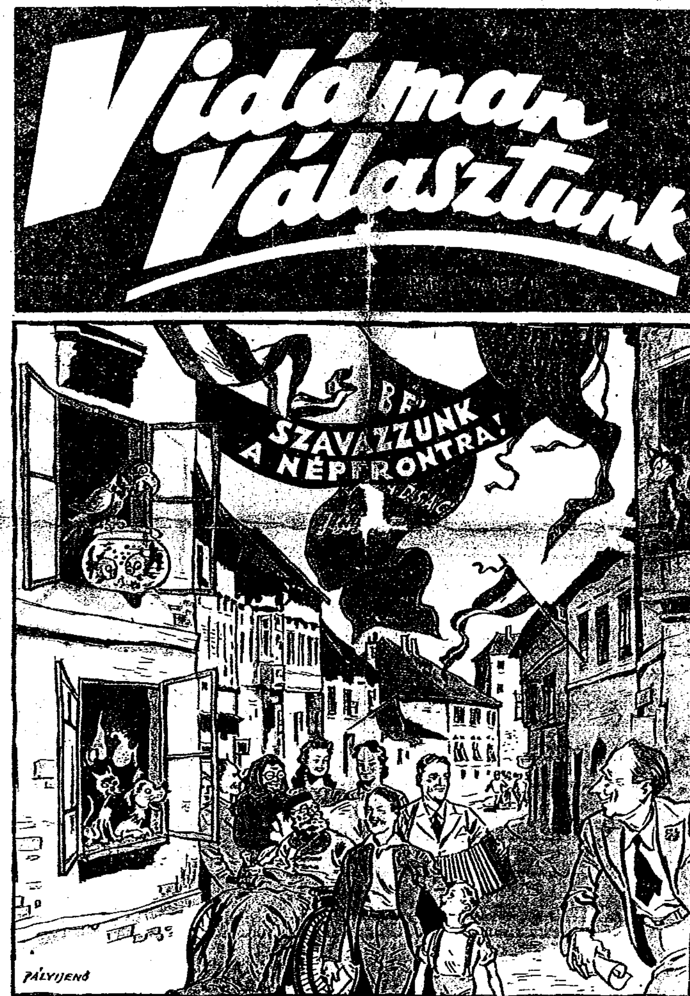
A választási kampány viszont – szemben a Kádár-korszakkal – sokkal inkább emlékeztetett a koalíciós időkre, sőt messze túltett azon. Intenzitása, mozgósító ereje és a kampányban részt vevők

1949-es kampánykarikatúra a külső, az az imperialista ellenség csúfos kudarcáról

A belső ellenséggel szemben Gerő Ernő, Marosán György és Kossa István veszi fel a „harcot"

Vidáman Választunk címmel az 1949-es választásokra megjelent négyoldalas újság a *Ludas Matyi* című szatirikus hetilap munkatársainak szerkesztésében

Apró 5,7 × 6,3 cm-es falragacsok

száma minden képzeletet felülmúlt. 1949-ben ez egy kirekesztő nemzetfelfogás jegyében zajlott, a már legyőzött gonosz, vagyis a reakciós ellenséggel és az imperialistákkal szemben, akiket azonban előszeretettel ábrázoltak karikatúrákon, hiszen máshol nem szólalhattak meg.

Ezzel szemben állt szinte a Kánaánt vizionáló ígérethalmaz, 1949-ben a jövendő ötéves terv formájában. 1953-ban egy kicsit bonyolultabb volt a helyzet, hiszen ekkor már túl volt az ország a padláslesöprésen, jelen volt a mindent átható bizalmatlanság, félelem és tömeges represszió; nem beszélve a romló életszínvonalról, az élelmiszerjegyekről, a békekölcsönökről, a kitelepítésekről. A kampány ekkor sokkal inkább a kultuszra épült, amelynek középpontjában Sztálin és legjobb tanítványa, Rákosi Mátyás állt.

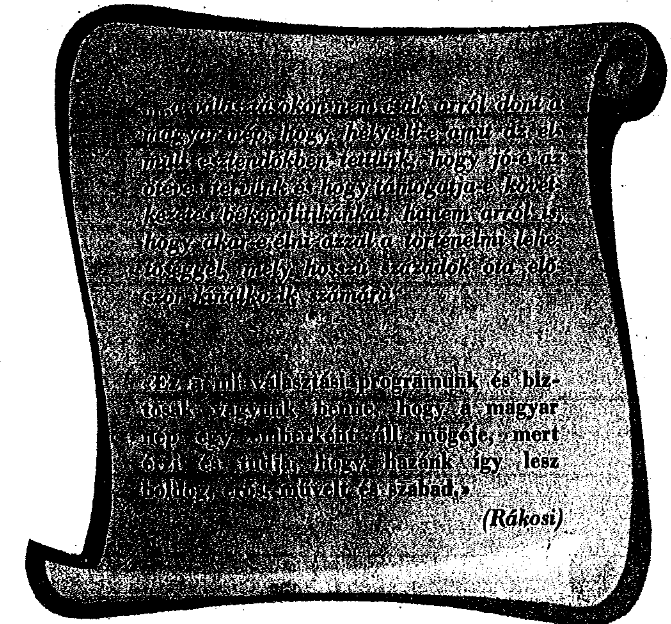
A rendszer történelmi legitimációjához segítségül hívott alakok bevonása a kampányba

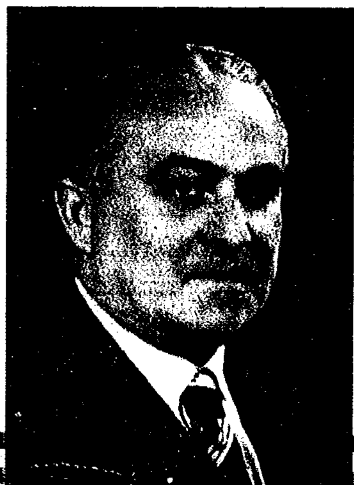

Rákosi és vezetőtársai semmit sem bíztak a véletlenre. A szavazás sikere érdekében 1949-ben és 1953-ban is a társadalom totális mozgósítását tűzték célul, és ennek érdekében minden eszközt bevetettek. A „hagyományos" módszereket, a tömegkommunikációs monopóliumot, a nagygyűléseket, a röplapokat, plakátokat stb. elégtelennek tartották. Azt akarták, hogy minden ember érezze: figyelik, tudnak róla, számon tartják, hogy elment-e szavazni vagy sem, és nem közömbös a jövőjét illetően, hogy a listán, amelyen szerepel, milyen bejegyzés áll a neve mellett. Ennek érdekében az MDP a tömegszervezetek aktív részvételével 1949-ben több mint 200 ezer agitátort szervezett be és képzett ki egyéni választási munkára. Ez a létszám 1953-ban a duplájára növekedett: minden 10-15 dolgozóra jutott egy „népnevelő". Nemcsak az MDP és 1949-ben

szövetséges pártjai, hanem a tömegszervezetek teljes apparátusa is a választási győzelem szolgálatába állt.

A rendőri és államvédelmi személyzet az agitációban való részvételen túl az ellenagitáció megakadályozásában, illetve ezek lokalizá-

Ries István

NAGYBUDAPEST

KÉPVISELŐJELÖLTJE

RIES ISTVÁN

igazságügyminiszter,
az MDP Központi Vezetőségének tagja.

1885-ben született a veszprémmegyei Küngös községben. Budapesten járt középiskolába, ugyanitt végezte el a jogi egyetemet. Már egyetemi hallgató korában felébredt érdeklődése a haladó eszmék iránt. Tagja lett a Galilei-körnek, majd a Társadalomtudományi Társaságnak. 1919-ben a Tanácsköztársaság Közoktatásügyi Népbiztosságán dolgozott. *A Tanács-Magyarország dicsőséges felvidéki hadjáratában*, mint katona harcolt a népuralomra törő imperialisták ellen. A Tanácsköztársaság bukása után letartóztatták.

1924-től, mint a Szociáldemokrata Párt tagja vesz tevékenyen részt a munkásmozgalom harcaiban és különösen a marxista oktatás terén fejt ki hasznos munkát. A Horthy-rendszer elnyomása alatt, mint ügyvéd, *számos perben védte a magyar nép üldözött harcosait, a kommunistákat.* A német megszállás idején bujkálnia kellett.

A felszabadulás után tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek és azóta is országgyűlési képviselő. *1945 júliusa óta igazságügyminiszter.* Minisztersége alatt fejlesztettük ki a népbírósági rendszert, alakultak meg a munkásbíróságok és ma már *a magyar igazságszolgáltatás egyre inkább a nép érdekeit szolgálja.* Az ő érdeme, hogy a most tanuló jogászok már a demokratikus igazságszolgáltatás elveit tanulják. Mint a Labdarúgó Szövetség elnöke, sokat tett a magyar sport fejlesztéséért.

A Szociáldemokrata Párton belül *mindig a munkásegység híveinek táborába tartozott.* Az egyesülés óta a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagja.

Ries István igazságügyminiszter dolgozik azon, hogy az igazságszolgáltatás népünk erős pajzsa legyen, őrködjék a dolgozók jogain, a demokratikus állam rendjén.

Magyar értelmiség! Építsd a néppel együtt az erős, független boldog magyar hazát, mindnyájunk otthonát! Szavazz a Népfrontra!

F. k.: Terjék P. — Szikra NV.

1949 MÁJ.

lásában játszott fontos szerepet. Ennek érdekében a rendezvényeken ügynökeik és nyomozóik segítségével rendszeresen végeztek – akkori szakkifejezéssel élve – „megelőző célzatú hangulatkutatást”. Erőszakosabb beavatkozásokra a választókra tekintettel azonban sem a közigazgatási, sem a rendőri, sem az ÁVH-apparátus nemigen vetemedhetett.

Az egyéni bemutatkozó füzetek egységes címlapja. Ries István volt szociáldemokrata igazságügyminisztert koncepciós vádak alapján letartóztatták, majd 1950 szeptemberében a börtönben megölték

Rákosiéknak azonban még ez sem volt elég. Határozatot hoztak arról, hogy önálló választási munkatervet kell készítenie a Népjóléti, a Földművelésügyi, a Honvédelmi, a Vallás- és Közoktatásügyi, az Építésügyi és a Pénzügyminisztériumnak, az Országos Sporthivatalnak, a Vöröskeresztnek és a Szabadművelődési Tanácsnak. A szövetkezeti taggyűléseket is a választások szolgálatába állították; nem beszélve a Belügyminisztériumról, amely az egész közigazgatási apparátust és a rendőrséget bevonta a tömegagitációba. Néhány rövid példa: a hadsereg 1949-ben tízezer fő körüli tiszttel, honvéddel, akadémistával állt a kampány szolgálatába, nem beszélve

A munkás–paraszt összefogást és a nők egyenjogúságát reprezentáló derűs plakát

IV/41/1949/7676

Fiatalság rajta! Szavazz a Népfrontra!

Rigmus a választás napjára

(Zenés ébresztőnél, kultúrműsornál mondják el.)

Felvirradt az ország nagy nap reggelére
Igyekszik a falu (a város, utca, stb.) az urna elébe,
Igyekszik a falu (a város, utca, stb.), mert jólétet akar
A Népfrontra szavaz minden igaz magyar.
Induljon e család apraja és nagyja
A ház becsületét szégyenben ne hagyja!

Fiatalság rajta! Szavazz a Népfrontra!

Dal a választás napjára

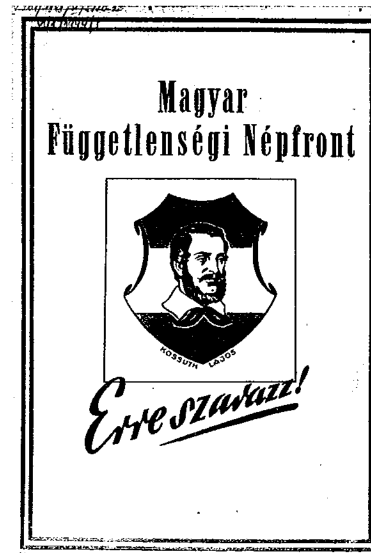
(Délelé énekeljük azoknak, akik még nem szavaztak le.)

A faluban (utcában, a városban, stb.) nincsen huncut csak kettő,
Ki nem szavaz a Népfrontra lókötő, lókötő. [csak kettő,
Az egyik a háborúra spekulál, spekulál,
A másik meg rémhíreket fabrikál, fabrikál.

Ki nem akar ezek közé tartozni, tartozni,
Menjen gyorsan a Népfrontra szavazni, szavazni.
Este 8-ig van még idő elmehet, elmehet,
Válassza a békét meg a jólétet, jólétet.

Fiatalság rajta! Szavazz a Népfrontra!

Felelős kiadó: Lukács József   Kiadja: Magyar Ifjúság Népi Szövetsége   473590, Athenaeum Nyomda N. V. (Fv.: Soproni Béla)

A választásokra kiadott füzet címlapja a választások után az új alkotmány elfogadásakor megszüntetett állami címerrel

Az 1949-es ifjúsági ernyőszervezet, a Magyar Ifjúság Népi Szövetség rigmusai

FIGYELEM!

Tegyünk egységesen hitet a béke védelme, a szocializmus építése mellett.

Legyen egységünk bizonyítéka, hogy mindnyájan szavazókörzetünkben

Reggel korán leszavazunk a Népfrontra!

Tatabányai Nyomda 50–534 DISz.

10×7 cm-es 1953-as cédula, amelyből kiderül, hogy tudják, ki az, aki még nem szavazott le

……………… **szavazónak!**

Szavazókörzetünk dolgozói azzal akarnak hitet tenni egységes helytállásukról a béke védelmében, hogy a szavazást még a reggeli órákban befejezzük és mindenki a Népfrontra szavaz!

Ön még nem szavazott le, kérjük együttérzése bizonyságául

sürgősen fáradjon a szavazóhelyiségbe!

Tatabányai Nyomda 50–534 DISz.

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

1949. május 15.

VASVÁRMEGYEI

választókerület

Szavazólap

NŐ

MAGYAR

FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT

Országgyűlési képviselőjelöltek:

MAROSÁN GYÖRGY	GÖRBE JÁNOS
VERES PÉTER	RÓNA FERENCNÉ
PESTA LÁSZLÓ DR.	KOVÁCS FERENC
SZABÓ IMRE	PÁLFI KÁLMÁN
KOMÓCSIN ZOLTÁN	HEGEDÜS SÁNDOR
VÖRÖS LAJOS	SZORGER SÁNDOR
BODORKÓS ISTVÁN	VIRÁGH LAJOS
GOSZTONYI JÁNOS	ZSELI JÁNOS
VAS PIROSKA	HORVÁTH LAJOS
GÁSPÁR SÁNDOR	KOVÁCS JÓZSEF

AKI ELLENE SZAVAZ, AZ KÉT VONÁSSAL A KÖRT KERESZTÜL HÚZZA.

Magyar Állami Nyomda, Budapest. 1949. — 5836.

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

1953. május 17.

BUDAPESTI

választókerület

SZAVAZÓLAP

A MAGYAR

FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT

KÉPVISELŐJELÖLTJEI:

1. RÁKOSI MÁTYÁS	28. GALLO ERNŐ
2. HIDAS ISTVÁN	29. VÉG BÉLA
3. APRÓ ANTAL	30. CSIKESZ JÓZSEFNÉ
4. HARUSTYÁK JÓZSEF	31. NAGY MÁRIA
5. FÖLDVÁRI RUDOLF	32. KÁDAS ISTVÁN
6. HORVÁTH MÁRTON	33. NEZVAL FERENC
7. PONGRÁCZ KÁLMÁN	34. ÁCS FERENC
8. BARCS SÁNDOR	35. BOZSIK JÓZSEF
9. Dr. PESTA LÁSZLÓ	36. VAJDAI LAJOSNÉ
10. MEKIS JÓZSEF	37. LUKÁCS GYÖRGY
11. BEBRITS LAJOS	38. ZENTAI JÓZSEF
12. HARRER FERENC	39. KOPÁCSI SÁNDOR
13. MAJLÁT JOLÁN	40. BUCHINGER MANÓ
14. VETŐ LAJOS	41. Dr. BÁRCZI GUSZTÁV
15. ANDICS ERZSÉBET	42. SZÁDECZKY-KARDOSS ELEMÉR
16. FRISS ISTVÁN	43. MOLNÁR ERNŐ
17. JANZA KÁROLY	44. SZABÓ FERENC
18. ANTOS ISTVÁN	45. PESKÓ LÍVIA
19. SERES ISTVÁN	46. GAZDA GÉZA
20. SZEKFŰ GYULA	47. LADÁNYI FERENC
21. HERCZEG FERENC	48. VIDA MIKLÓS
22. GÁSPÁR SÁNDOR	49. LENGYEL ISTVÁN
23. HEGYI GYULA	50. IVANICS FRIGYESNÉ
24. KOBOL JÓZSEF	51. VÁMOS FERENCNÉ
25. MARTIN FERENC	52. PIÓKER IGNÁC
26. BENKE VALÉRIA	53. GERMADICS VILMOS
27. KELLEN BÉLA	54. MIKLÓS ÁRPÁD

PÓTKÉPVISELŐJELÖLTJEI:

1. Bozsóki Ferenc, 2. Horváth Károly, 3. Subajda József, 4. Varga István, 5. Schumeth János, 6. Petrovics Jánosné, 7. Kőhalmi Konrád, 8. Horváth Richárd, 9. Szabados László, 10. Balogh Lajos, 11. Benedek Zoltán, 12. Vida Gyula, 13. Dóra János, 14. Vankó Gyula, 15. Fogarasi János, 16. Horváth Teréz, 17. Vári Mártonné, 18. Dr. Reyócsi Emil, 19. Gyuszó Kálmán, 20. Nádasdy Kálmán, 21. Varga István, 22. Nagy Józsefné, 23. Bablas Sándor, 24. Bíró János, 25. Farkas Jánosné, 26. Takács Ernő, 27. Polz Tivadar

AKI A LAJSTROMMAL NEM ÉRT EGYET, AZ A KÖRT KÉT VONÁSSAL KERESZTÜLHÚZZA.

Szavazólapok: 1949-ből Kossuth-címerrel, 1953-ból ún. Rákosi-címerrel

Nagygyűlésre hívó falragasz. A gyűlés szónoka az 1949-es választás után három héttel letartóztatott, majd Rajk Lászlóval együtt kivégzett Pálffy György altábornagy

művészeti csoportjairól. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a tanügyi apparátus mellett a teljes pedagógus- és népművelő társadalmat mozgósította. Az iskolákban valamennyi pedagógus választási munkájáról külön káderlapot kellett kitölteni és a minisztériumba küldeni. Eszerint a tanárok 20%-a jól, 55%-a közepesen, 20%-a passzívan, 5%-a ellenségesen vette ki részét a szülők meggyőzéséből. 1953-ban ezt az úttörőcsapatok és ezen keresztül a gyerekek

A 3 éves tervvel újjáépítettük az országot!

Az 5 éves tervvel új országot építünk!

A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT

XIV. kerületi Bizottsága

folyó hó 7-én, szombaton délután 5 órakor a

Novibazár-téren

VÁLASZTÁSI NAGYGYŰLÉST

tart.

Beszélnek:

PÁLFFY GYÖRGY

altábornagy.

MAJLÁTH JOLÁN

M. N. D. Sz. Országos Központ elnökségi tagja.

Minden demokratikus dolgozót vár a

MAGYAR FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT

XIV. ker. Bizottsága

Reakció: Háború, nyomor, szolgaság!

Népfront: Béke, jólét, szabadság!

Válassz!

SZAVAZZ A NÉPFRONTRA!

F. k.: Zalai Ferenc. Központi-nyomda, Bpest, VII., Landler Jenő-u. 18.

MEGHIVÓ.

1949 május hó 14-én, szombaton este 7 órai kezdettel A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT CSEPELI BIZOTTSÁGA MŰSOROS

utcabálokat

rendez,

a Templom-utca sarkán a SHELL gyári kulturcsoport, a Védgát-utcában a Neményi Papírgyár kulturcsoport, a királyerdőben a Szigetmozinál a WM kulturcsoport közreműködésével.

A közönséget kitünő zenekar szórakoztatja.

Részvétel díjtalan.

TÁNC 11 ÓRÁIG.

Rossz idő esetén a bálok a Neményi Papírgyár kulturtermében, a Munkás-Otthonban és a Kovács vendéglőben lesz megtartva

Mindenkit szeretettel vár

a Magyar Függetlenségi Népfront Csepeli Bizottsága.

Fk.: Soós Frigyes. Rapid-ny. Csepel. F. v. Szabó L.

Hirdetmény a kampányok jellegzetes eseményéről, a választások eredményét előre ünneplő utcabálról

mozgósítása egészítette ki. A kampány utolsó két hetében a központi előírások napról napra rögzítették a pajtások feladatait: a plakátok őrzését, készítését, a levélírást üzemeknek, téeszeknek, saját szüleiknek választói kötelezettségük teljesítéséről. A választás napján részt kellett venniük a zenés ébresztőkben („csoportos játék, zakatolás [azaz tánc] a főbb útvonalakon, a választóhelyiségek előtt"), a választók köszöntésében, a részvételre buzdításban. Az 1953-as kampányban a két világháború közötti módszereket felelevenítve megjelentek a gyűlések szónokait köszöntő diadalkapuk, bandériumok, ajándékokkal a vendégek elé járuló fogadóbizottságok és a gyűlés után a jelölt tiszteletére rendezett nagy díszebédek.

A színházak, a filmforgalmazó vállalatok, a művészeti szakszervezetek és az állami irányító szervek gondoskodtak arról, hogy a

választás előtti hetekben addig soha nem látott kultúrkampány bontakozzon ki az országban. 1953-ban a *Föltámadott a tenger* című film bemutatóját is ennek szolgálatába állították. Az április 27-i díszbemutatón Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke és Rákosi Mátyás, a Minisztertanács elnöke mellett a tervországok nagykövetei is jelen voltak. A himnuszt követően Ladányi Ferenc szavalta el Petőfi versét, majd Non György népművelési miniszter magasztalta az MDP kultúrpolitikáját. A Műcsarnokban nagyszabású békekiállítás nyitotta meg kapuit. A *Szabad Nép* önálló cikkekben mutatta be az értelmiség reprezentatív jelöltjeit, Bihari József, Szörényi Éva, Nádasdy Kálmán, Bessenyei Ferenc színészeket, Törő Imre biológust, Vadász Elemér geológust, Kisfaludy-Stróbl Zsigmond szobrászt. A kampány finisében jelent meg Szekfű Gyula képviselő-jelölti írása. A sort Bozsik József akkor még csak olimpiai bajnok labdarúgó zárta. De ott volt a jelöltek között egy öreg politikus is, az „izzig-vérig szociáldemokrata" Buchinger Manó.

Ezt egészítette ki „választási békeversenynek" elnevezett munkaverseny. Elvégre akkor már nem lehetett megélni ígérgetésekből, tehát feltalálták a feladatcentrikus kampányt, amelynek egyszerre kellett fokoznia a lelkesedést, a fegyelmet, a harckészséget és mindenekelőtt az éberséget. A munkaverseny eredményei egyfolytában özönlöttek az ország minden részéből. Volt olyan jelölt, aki a választások előtti éjszakát, vagy ne adj isten a választási vasárnapot is a munkapad mellett töltötte. Rákosiék mindenáron eufórikus hangulatot akartak teremteni az országban. Egymást érték az ünnepségek. A csúcspont a választás napja volt, a zenés ébresztőkkel, a zászlós, éneklő, csoportos szavazásra vonulásokkal, a három napon

A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT

NAGYBUDAPESTI

nőjelöltjei

SZABÓ PIROSKA
az Állami Ellenőrzési Központ főosztályvezető helyettese

RATKÓ ANNA
textilmunkás, Textil Szakszerv. főtitkára

BENKE VALÉRIA
tanítónő, MNDSz Nagybudapesti titkára

NAGY MÁRIA

KARSAI LÁSZLÓNÉ

DÉKÁNY MARGIT

MESTER ERZSÉBET

Majláth Jolán	Petrovics Jánosné	Tóth Lajosné	Jancsik Aranka
Váczi Miklósné	Virág Sándorné	Vizi Miklósné	Végh Józsefné
Csikesz Józsefné	Kádár Róbertné	Szopper Jakabné	Juhász Ignácné
Kontha Gyuláné	Fehér Istvánné	Mándi Péterné	Hideg Erzsébet
Szász Ferencné	Lakatos Éva	Nagy Józsefné	Bodoki Ottóné
Fenyvesi Gáborné	Hegyi Gizella	Tóbiás Mihályné	Nagy Józsefné
	Kakuk Józsefné	Balázs Margit	

Magyar asszony!

A békéért, családodért, gyermekedért SZAVAZZ A NÉPFRONTRA!

Magyar Nők Demokratikus Szövetsége Nagybudapesti Szervezete

A női jelölteket népszerűsítő falragasz, központjában a választás után népjóléti miniszterré kinevezett Ratkó Annával

A MAGYAR FÜGGETLENSÉGI NÉPFRONT

NAGYBUDAPESTI LISTAVEZETŐI

Gerő Ernő
pénzügyminiszter

Rákosi Mátyás
a Népfront Országos Tanácsának elnöke, miniszterelnök helyettes

Marosán György
a Népfront Nagybudapesti Bizottságának elnöke

Bognár József
Budapest polgármestere

Ries István
igazságügyminiszter

Révai József
a Szabad Nép főszerkesztője

Vas Zoltán
miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára

Apró Antal
Szakszervezeti Tanács főtitkára

Horváth Márton
a Népfront Orsz. Tan. tagja

Majláth Jolán
MNDSz elnökségének tagja

Harrer Ferenc
egyetemi tanár

Köböl József
Budapest Törv. hat. Biz. elnöke

Parragi György
Magyar Nemzet főmunkatársa

Ratkó Anna
Textil Szakszervezet főtitkára

Harustyák József
Szakszervezeti Tanács elnöke

Érted, az ötéves tervért, a békéért, NÉPÜNK VIRÁGZÓ, BOLDOG JÖVŐJÉÉRT KÜZDENEK!

SZAVAZZ A NÉPFRONTRA!

Éljen a munkásság, parasztság, értelmiség építő és harci szövetsége!

Magyar Függetlenségi Népfront Nagybudapesti Bizottsága

A fővárosi jelölteket bemutató falragasz sajátos hierarchiával és a társutasokkal (Bognár József, Parragi György)

át tartó utcabálokkal. „Kora reggeltől zengett a dal Budapest utcáin – adta hírül a pártlap –, száz és ezer kultúrcsoport járta a várost és szemet, szívet gyönyörködtető tánccal, dallal köszöntötte a nagy ünnepet." Az eredmények ismeretében a sajtó választási győzelmi ünnepről beszélt, ahol forró lelkesedéssel, egységben szavazott a magyar nép és egyemberként „utasított vissza minden beavatkozási kísérletet hazánk belügyeibe".

1949-ben ennek volt is hatása, hiszen mélyen hallgattak a kolhozosítási szándékról, a koncepciós perek is csak előkészületben voltak, s az ország újjáépítése valóban eredményeket hozott. 1953-ban a mindent elárasztó sikerpropaganda sem hozhatott volna eredményt a megélt nehéz esztendők után; ekkor azonban már mindenki tudta, amit a kampányfőnök a belső körben így fogalmazott meg: „Meg kell mondani, be kell vinni a tömegekbe, hogy mi tudjuk, hogy kik nem szavaztak le, és pontosan tudjuk, kik a mi ellenségeink, és magára vessen, ha majd ezt viszonozni fogjuk." A szándékos, suttogó propagandának is szerepet szántak, amely szerint a szavazócédulák meg vannak jelölve, el vannak látva egy titkos számmal. 1953-ban ezen túl utasították a választási bizottságokat, hogy minden olyan voksot igennek minősítsenek, amely nem kifejezetten ellenszavazat. Megszervezték a betegek leszavaztatását és azt, hogy az agitátorok kétóránként friss listához jussanak arról, ki nem jelent még meg a szavazóhelyiségben. Utóbbiakat reggel kilenc órától személyesen felkeresték és rábeszélték a szavazásra. Az MDP Titkárságának határozata szerint biztosították a „kulákok és egyéb osztályidegen elemek leszavazását a tanácsszervek".

1953-ra kiépült az utolsó biztosíték is a szavazás „sikerességének" garantálására. Bár a választási bizottságok mind „kipróbált kom-

munistákból" álltak, a belügyminiszter a megyei választási bizottságok mellé apparátust rendelt egy úgynevezett számlálóbiztossal az élen. (Őt valójában az MDP-központ delegálta.) A járási eredményeket neki kellett összesítenie, majd azonnal továbbította az adatokat az MDP központjába, ahol az illetékes azon nyomban jelentést tett Rákosi Mátyásnak. Ha minden rendben találtatott, engedélyt adtak a választási biztosnak arra, hogy az adatokat közölheti a választási bizottság elnökével, akit köteleztek, hogy először a megyebizottság vezetőjét tájékoztassa. „A szavazatok végső megszámlálása tehát a MDP Központi Vezetőség Párt- és Tömegszervezetek Osztályán, külön részlegen történik" – olvashatjuk a párt főtitkárának készült korabeli feljegyzésben. Nem kétséges, az 1953-as nagyszerű választási eredmények elérésében Rákosi Mátyásnak kiemelkedő „érdemei" voltak.

Választási DISz. harci hiradó.

Disz tagok, ifi munkások!
Választásra készül az ország!

Május 17-én népünk és fiatalságunk ismét bizonyságot tesz majd egységéről és arról az elhatározásról, hogy az alkotó munkában és a békéért folyó harcban töretlen hűséggel követik a boldog jövő útját mutató Magyar Dolgozók Pártját, RÁKOSI MÁTYÁS elvtársat.

A komáromi járásban már készülnek fiataljaink a választásokra.

A jegespusztai fiatalok közül 90-en tettek felajánlást a választások tiszteletére, Cserép Anna Disz tag 250%-os teljesítménnyel szavaz a Népfrontra. Talabér Lajos fogatos pedig 175%-al.

Uj választó fiatalok!

Kövessétek a Nagyherkály-pusztai T. Sz. új választó tagját, Beke Ferenc Disz tagot, aki 240 munkaegységet teljesített már ebben az évben.

Kisbéri gépállomáson Molnár János fiatal traktoros 230%-os teljesítménnyel készül a választásokra.

FALUSI FIATALOK, DISZ TAGOK!

Kövessétek a nagyigmándi DISz fiatalok közül Borsos László, Semsei Irén, Disz tagokat, akik félévi beadásukat 90%-kal túlteljesítették. — Ők így készülnek május 17-ére, a választás nagy napjára.

Tömörpusztai Disz tagok már becsülettel teljesítik tisztasági verseny felajánlásukat.

Réde lesaljai Disz tagok vállalták, hogy 17,37%-os takarmány hasznosítást 21%-ra emelik, és a kényszer kiesést 20%-kal csökkentik.

A rédei gépállomáson Fülöp Dezső Disz titkár javitási tervét 135%-ra teljesíti.

Disz tagok, fiatalok! Uj választók!

Jobb munkával harcoljatok a választások sikeréért,
szebb és boldogabb jövőnkért.
Szavazzunk nagy Pártunkra, forrón szeretett
RÁKOSI elvtársunkra, a Népfrontra.

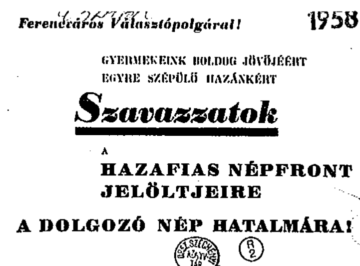
Komáromi Járási Disz Bizottság.

Felelős kiadó: Czinder Károly. Komárommegyei Nyomdavállalat 1953—690.

Az egyetlen ifjúsági szervezet, a Dolgozók Ifjúsági Szövetségének mozgósító falragasza 1953-ból

A KÁDÁR-KORSZAK VÁLASZTÁSAINAK KAMPÁNYAI

A Kádár-korszak összesen hét választásának kampányai bizonyos értelemben különböztek a Rákosi Mátyás által koreografált komédiáktól. Mindenekelőtt az a megszállott messianizmus tűnt el belőlük, amely a választást a társadalmat rövid időn belül, gyökeresen átformáló forradalmi folyamat emeltyűjének tekintette, amelynek ünnepélyei, kellékei, ceremóniái pusztán eszközök voltak a tömegek elkötelezettségének és tettrekészségének fokozására. Változtak a módszerek is. Csökkent a represszió, eltűntek a monstre kultúrkampányok és a népnevelők kellemetlen siserehada; egyre rövidültek, visszafogottabbak lettek az agitációs időszakok, mintha csak a kádári puritanizmust akarták volna ezzel is kifejezésre juttatni. A helyzet is más lett, a tömegkommunikáció, a televízió kora már nem követelt annyi közvetlen, személyes kontaktust. A politika egyébként is mindinkább beköltözött a lakóhelyről a munkahelyekre, iskolákba, elégséges keretet biztosítva az állampolgárok kellően nagy részének befolyásolására. Nemigen voltak szórólapok, a plakáton is „spóroltak", elégnek érezték néhány grafikus kivitelű nyomtatvány felragasztását, az újságokban is hiába keresünk politikai hirdetéseket. Ott inkább a képviselők gyakran még csak nem is riportszerű és meglehetősen unalmas bemutatását, no meg a választási gyűlésekről szóló rövidebb-hosszabb, a korabeli hivatalos politika nyelvén írt tudósításokat jelentették meg. Ezen kívül technikai tudnivalók láttak napvilágot: a jelöltek névsora, a szavazólapok fotója a szavazás módjával. Olykor-olykor visszautaló cikkek az átkos Horthy-rendszerre vagy még korábbra a választások antidemokratikusságáról.

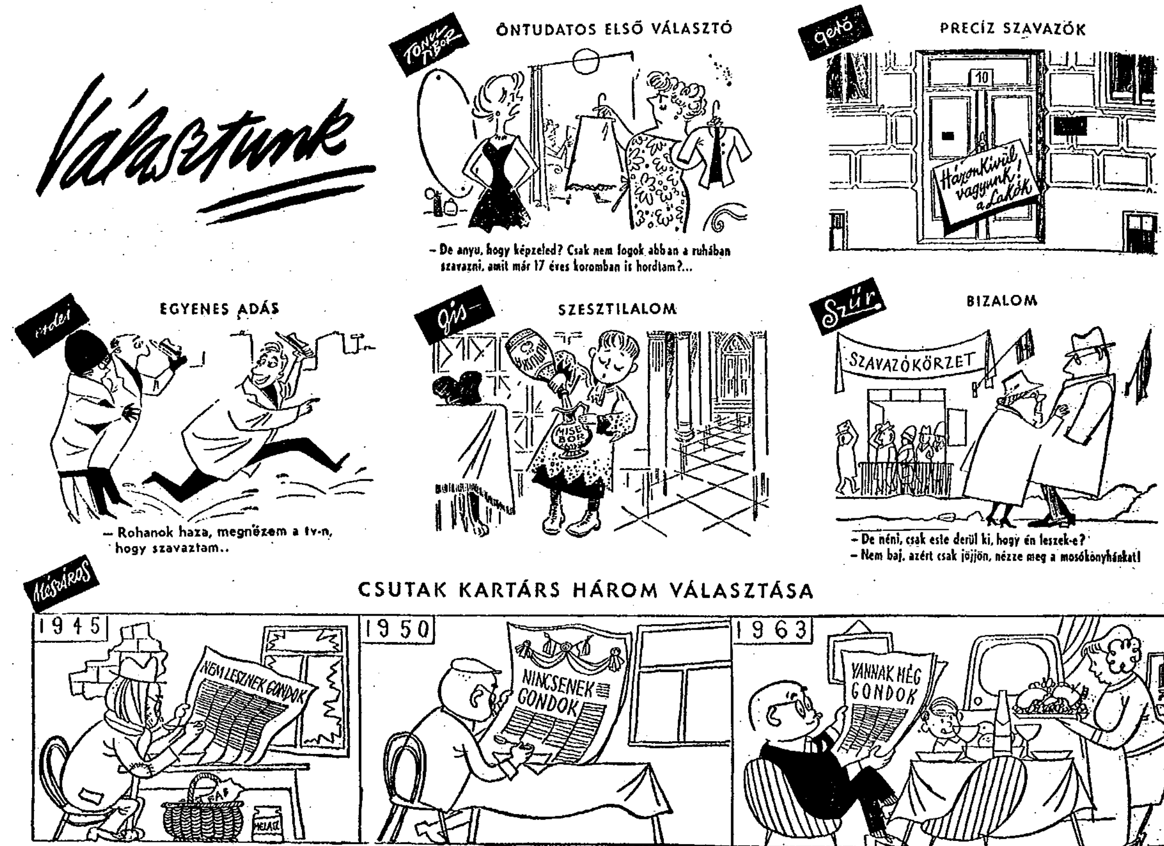

Választási szóróanyagok az 1958. november 16-i országgyűlési és tanácsi választásokra

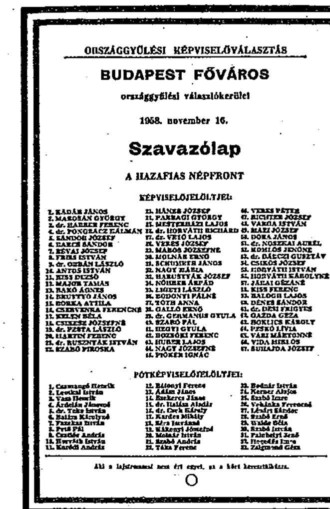
Kádár János és vezetőtársai már 1958-ban rájöttek, hogy a kockázat nem különösebben nagy. A köznyugalmat, a belpolitikai stabilitást nem fenyegeti semmi, az eredmények jönnek, vagy végső esetben „hozhatók", erőlködni tehát nem kell. A választások politikai súlya – az 1985-öst leszámítva – a korszakban fokozatosan csökkent, elvégre az országban nemcsak mindenki tudta, de hozzá is szokott, hogy a dolgok nem a parlamentben, hanem a pártközpontban dőlnek el. Ez sem növelte a választások iránti érdeklődést. Hiszen a pártkongresszus már megmondta a tutit, akkor mi dőlt el a jelöltállításokon, a szavazáson? A hivatalos propaganda természetesen ezt másként látta.

Azért a karikatúrában megmaradt a sokszínűség. Választási viccegyveleg a *Népszabadság* 1963. február 24-i számából

A közöny okát nem kell különösebben magyarázni. Bár a korszakban mindvégig, több mint huszonöt éven át napirenden volt a választási rendszer korszerűsítése, érdemi előrelépésre nem volt esély, a politikai alternatívák közötti választás lehetőségét – néhány 1985-ös periferiális kísérlettől eltekintve – a hatalom szigorúan tiltotta.

Nem történt tehát semmi említésre méltó 1958 és 1985 között a választásokkal foglalkozó tucatnyi központi bizottsági és a vagy négyszer annyi politikai bizottsági ülésen? Ez így természetesen túl-

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

BUDAPEST FŐVÁROS

országgyűlési választókerület

1958. november 16.

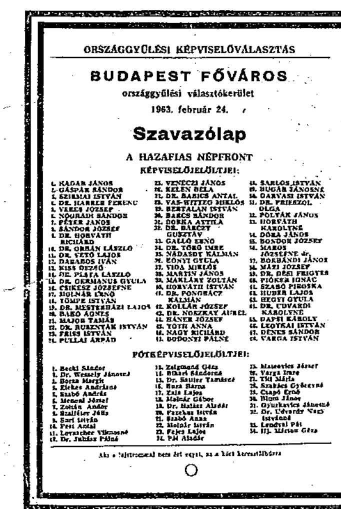
Szavazólap

A HAZAFIAS NÉPFRONT

KÉPVISELŐJELÖLTJEI:

PÓTKÉPVISELŐJELÖLTJEI:

Aki a lajstrommal nem ért egyet, az a kört keresztülhúzza.

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

BUDAPEST FŐVÁROS

országgyűlési választókerület

1963. február 24.

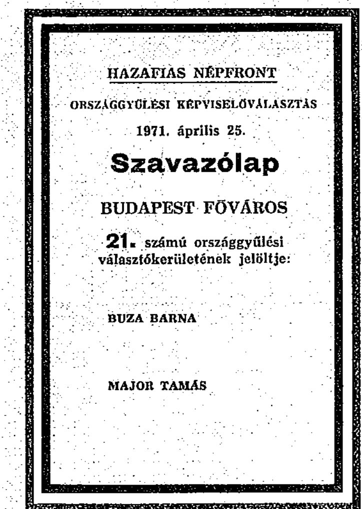
Szavazólap

A HAZAFIAS NÉPFRONT

KÉPVISELŐJELÖLTJEI:

PÓTKÉPVISELŐJELÖLTJEI:

Aki a lajstrommal nem ért egyet, az a kört keresztülhúzza.

HAZAFIAS NÉPFRONT

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

1971. április 25.

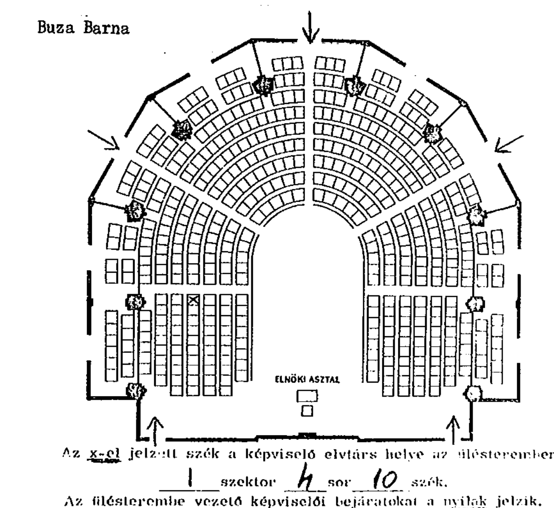
Szavazólap

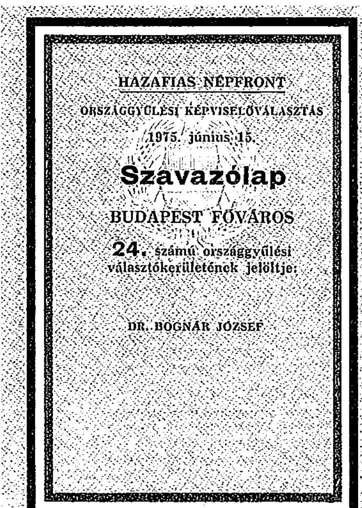
BUDAPEST FŐVÁROS

21. számú országgyűlési választókerületének jelöltje:

BUZA BARNA

MAJOR TAMÁS

HAZAFIAS NÉPFRONT

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

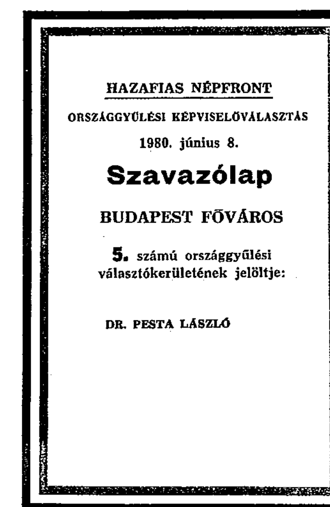
1975. június 15.

Szavazólap

BUDAPEST FŐVÁROS

24. számú országgyűlési választókerületének jelöltje:

DR. BOGNÁR JÓZSEF

HAZAFIAS NÉPFRONT

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

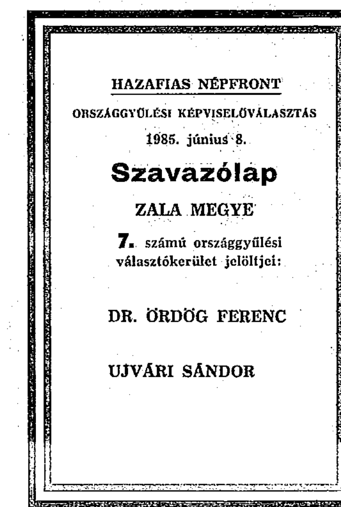
1980. június 8.

Szavazólap

BUDAPEST FŐVÁROS

5. számú országgyűlési választókerületének jelöltje:

DR. PESTA LÁSZLÓ

HAZAFIAS NÉPFRONT

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

1985. június 8.

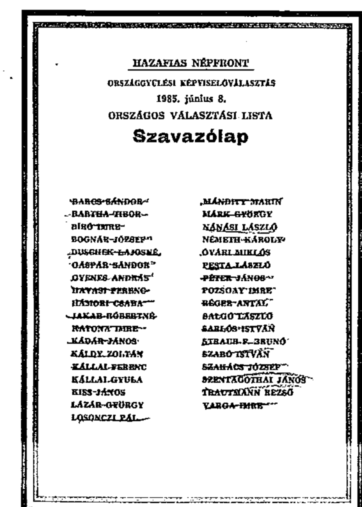
Szavazólap

ZALA MEGYE

7. számú országgyűlési választókerület jelöltjei:

DR. ÖRDÖG FERENC

UJVÁRI SÁNDOR

HAZAFIAS NÉPFRONT

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐVÁLASZTÁS

1985. június 8.

ORSZÁGOS VÁLASZTÁSI LISTA

Szavazólap

BARCS SÁNDOR
BARTHA TIBOR
BIRÓ IMRE
BOGNÁR JÓZSEF
DUSCHEK LAJOSNÉ
GÁSPÁR SÁNDOR
GYENES ANDRÁS
HAVASI FERENC
HÁMORI CSABA
JAKAB RÓBERTNÉ
KATONA IMRE
KÁDÁR JÁNOS
KÁLDY ZOLTÁN
KÁLLAI FERENC
KÁLLAI GYULA
KISS JÁNOS
LÁZÁR GYÖRGY
LOSONCZI PÁL
MÁNDITY MARIN
MARK GYÖRGY
NÁNÁSI LÁSZLÓ
NÉMETH KÁROLY
ÓVÁRI MIKLÓS
PESTA LÁSZLÓ
PÉTER JÁNOS
POZSGAY IMRE
RÉGER ANTAL
SALGÓ LÁSZLÓ
SARLÓS ISTVÁN
STRAUB F. BRUNÓ
SZABÓ ISTVÁN
SZAHÁCS JÓZSEF
SZENTÁGOTHAI JÁNOS
TRAUTMANN REZSŐ
VARGA IMRE

Szavazólapok a különböző választásokon

I. kerületi választási elnökség

VÁLASZTÁSI HIRDETMÉNY

az országgyűlési képviselők és a tanácsok tagjainak választásáról szóló 53/1958. (IX. 27.) Korm. számú rendelet alapján közhírré tesszük a következőket:

A választás napja: 1958. november 16.

A szavazás reggel 7 órakor kezdődik és este 8 órakor ér véget.

A szavazókörök területi beosztása és a szavazóhelyiségek helye:

1. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak az 1., 5. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Táncsics Mihály utca 7., Általános iskola, földszint 2. számú tanterem.
2. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 2. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Dísz tér 4/5., földszint 30., Országos Műemlék Felügyelőség ebédlője.
3. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 3. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Táncsics Mihály utca 7., Általános iskola, földszint 3. számú tanterem.
4. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 4. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Úri utca 54., félemelet, Levéltárak Országos Központ, irodája.
5. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 6., 8. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 109., Általános iskola, földszint 19. számú tanterem.
6. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 7. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 111., Általános iskola, földszint 4. számú tanterem.
7. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 9., 10. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 107., Általános iskola, földszint 2. számú tanterem.
8. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 11., 12. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 53., Mezőgazdasági Dokumentációs Központ, olvasóterem.
9. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 13., 14. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 41., (Mikó utca sarok.), Fővárosi Ingatlanközvetítő Vállalat kirendeltsége.
10. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 16. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 23., Budai Háziipari Szövetkezet váróhelyisége.
11. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 15., 17. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 49., Óvoda (előtér).
12. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 18., 19. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Roham utca 4., I. kerületi Cipőkészítő és Javító KTSZ Központi Irodája.
13. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 21., 22. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Feszty Árpád utca 2., Körzeti Gyermekorvosi Szakrendelő.
14. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 20., 23. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Kosciuszkó Tádé utca 3., Általános iskola, földszint 5. számú tanterem.
15. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 24., 25. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Kosciuszkó Tádé utca 3., Általános iskola, földszint 3. számú napköziterem.
16. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 27., 28. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Mészáros utca 5., gimnázium, félemelet 32. számú klubszoba.
17. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 26., 39. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Mészáros utca 5., gimnázium, félemelet 38. számú tanterem.
18. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 40., 41. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Hegyalja út 23., Kétveréb Vendéglő.
19. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 31., 32. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Gellérthegy utca 7., Általános iskola, földszint 2. számú tanterem.
20. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak 33., 35. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 1., gimnázium, földszint, tornatermi öltöző.
21. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 29., 30. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Gellérthegy utca 7., Általános iskola, földszint 1. számú tanterem.
22. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 34., 36. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila utca 1., gimnázium, földszint 7. számú tanterem.
23. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 37., 38. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Naphegy tér 1., Kollégium, földszint 2.
24. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 43., 45. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Asztalos János utca 3., Vörös Meteor, földszinti klubterem.
25. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 42. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Asztalos János utca 3., Vörös Meteor, I. emeleti öltöző.
26. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 44., 46. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Sánc utca 3., Csillagvizsgáló, I. emeleti előadóterem.
27. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 48., 49. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Attila körút 16., Tabán vendéglő.
28. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik az 50. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Ybl Miklós tér 7., Várkert Kioszk vendéglő, földszinti különterem.
29. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 47., 51. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Döbrentei utca 24., Kézműipari Vállalat irodája.
30. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak az 52., 53. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Fő utca 4., Fővárosi Szállítási Vállalat 4. számú kirendeltségének irodája.
31. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak az 54., 55. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Fő utca 6., Kézműipari Vállalat helyisége.
32. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik az 56. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Ponty utca 3., iskola, földszint 7. számú tanterem.
33. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak az 57., 58. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Ponty utca 3., iskola, földszint 1/a. számú terem.
34. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak az 59., 60. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Halász utca 1., Dunaparti borozó.
35. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 63., 73. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Szabó Ilonka utca 29., technikum, földszint 13. számú tanterem.
36. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 65., 66. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Markovics Iván utca 2., Körzeti orvosi rendelő.
37. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 61., 62. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Corvin tér 8., Népművészeti Intézet, földszinti bábterem.
38. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 64., 67. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Iskola utca 29., Halászcsárda vendéglő.
39. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 68., 69. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Batthyány tér 5., Kossuth-híd vendéglő.
40. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 70., 71. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Batthyány utca 8., Általános iskola, földszint 34. számú tanterem.
41. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 72., 76. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Batthyány utca 8., Általános iskola, földszint 39. számú tanterem.
42. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 74., 75. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Batthyány utca 26., 3. számú Házkezelőség irodája.
43. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartozik a 77. sorszámú kerületi választókerület. Szavazóhelyiség: I., Hattyú utca 16., Körzeti orvosi rendelő.
44. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 78., 79. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Hattyú utca 12., I. ker. Vegyesipari Javító Vállalat irodája.
45. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 80., 81. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Ostrom utca 18., Budavár vendéglő, földszinti különterem.
46. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 82., 83. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Várfok utca 11., 4. sz. Házkezelőség irodája.
47. **SZAVAZÓKÖR:** ehhez tartoznak a 84., 85. sorszámú kerületi választókerületek. Szavazóhelyiség: I., Ostrom utca 31., KÖZÉRT Vállalat kultúrterem.

Felhívjuk a választókat, hogy a szavazáshoz személyazonosságuk igazolására a személyi igazolványukat hozzák magukkal.

A Hazafias Népfront jelöltjeinek nevét az egyidejűleg kifüggesztett külön hirdetmények tartalmazzák.

Az a választójogosult, aki a választás napján előreláthatólag nem tartózkodik az állandó lakóhelyén, az állandó lakóhelye szerint illetékes tanács végrehajtó bizottsága által kiállított igazolás és a személyi igazolvány alapján **kérheti az ideiglenes lakása (tartózkodási helye) szerint illetékes tanács végrehajtó bizottságától a választók névjegyzékébe való felvételét.** Ilyen kérelmet a választás napján is elő lehet terjeszteni az ideiglenes lakás (tartózkodási hely) szerint illetékes szavazókör szavazatszedő bizottságánál.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány rendelete értelmében az 1958. évi november hó 15. napjának 12. órájától az **1958. évi november hó 17. napjának 12. órájáig szeszesitalt árusítani vagy más módon forgalomba hozni tilos.**

Budapest, 1958. évi november hó 5. napján.

Az I. kerületi választási elnökség

Felelős kiadó: Dr. Kiss György.

Állami Nyomda. — 9001/5. — Felelős vezető: Jámbor János.

HIRDETMÉNY

az országgyűlési választások és a tanácstagok általános választásának kitűzéséről

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az Alkotmány 20. §-a (1) bekezdésének a) pontja és a tanácsokról szóló 1954. évi X. törvény 4. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján az országgyűlési választásokat és a tanácstagok általános választását

1958. NOVEMBER HÓ 16. NAPJÁRA TŰZTE KI

A Hazafias Népfront kijelölése alapján az 1958. évi október hó 1. napján megalakulnak a választási elnökségek, illetőleg a tanácsi választókerületi bizottságok.

A választási elnökségek, illetőleg a tanácsi választókerületi bizottságok elnökeinek nevét és hivatali helyiségének címét az illetékes tanácsi végrehajtó bizottságok hivatali helyiségükben közszemlére teszik.

Budapest, 1958. évi szeptember hó 28. napján.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány

Hirdetmények az 1958. november 16-i választási tudnivalókról

MEGHÍVÓ

A Hazafias Népfront kerületi Bizottsága a 30-as számú országgyűlési választókerületben

országgyűlési képviselői jelölőgyűlést

tart, 1975. május 12-én, hétfőn este 6 órakor a Budapesti Műszaki Egyetem Audmax előadóteremben. Bejárat a XI., Budafoki úti főbejáraton.

A jelölőgyűlésre minden választót tisztelettel meghív és vár a

HAZAFIAS NÉPFRONT XI. KER. BIZOTTSÁGA

„A választókerületekben az országgyűlési képviselők, valamint a helyi tanácstagok jelölésének jogát a választópolgárok jelölőgyűlései gyakorolják; minden választókerületben két vagy több személyt jelölnek.
A jelölőgyűléseken a választókerület lakosai és a választókerület területén levő vállalatok, szövetkezetek, hivatalok, intézmények dolgozóinak képviselői vehetnek részt."
Választási törvény 8. § (1)–(2) bek.

M E G H Í V Ó

Kedves Kispesti Lakótársunk!

Tájékoztatjuk, hogy a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa

1985. június 8-ra

tűzte ki az országgyűlési képviselők és a tanácstagok általános választását.

Tisztelettel meghívjuk

a Budapest Főváros XIX. kerületi Tanács

48. tanácstagi választókerület

j e l ö l ő g y ű l é s é r e,

melyet 1985. április 22-én, 18 órakor a Budapest XIX., Petőfi utca 56. alatti általános iskolában tartunk.

Megjelenésére, aktív közreműködésére számítunk!

Budapest, 1985. április 5.

Üdvözlettel

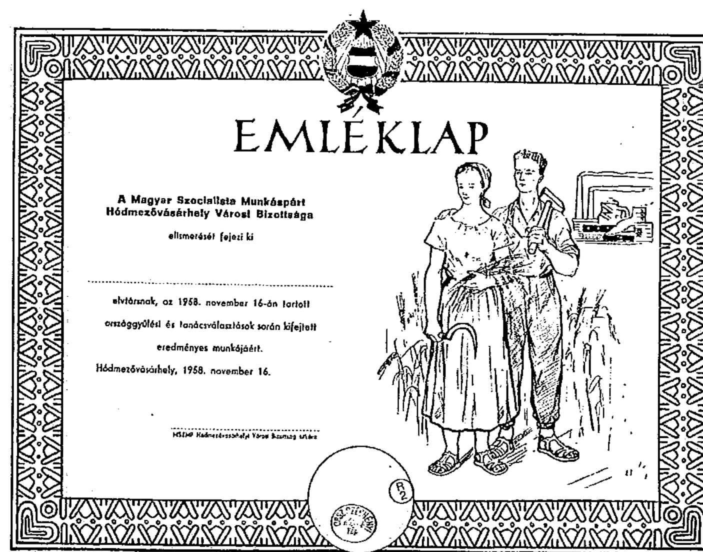
Dr. Deák Gyula s. k.
a Hazafias Népfront
XIX. ker. Bizottságának
elnöke

Harmat Sándorné s. k.
a Hazafias Népfront
XIX. ker. Bizottságának
titkára

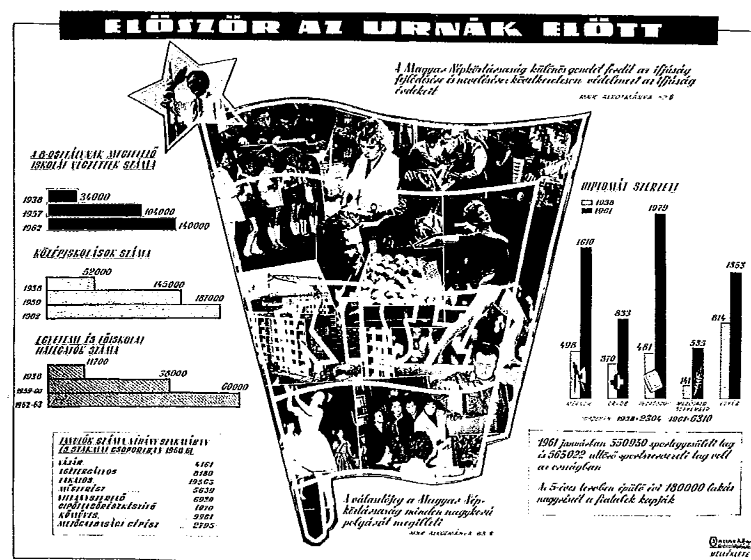
Jelölőgyűlésekre szóló meghívók 1975-ből és 1985-ből

zás. A választások és mindenekelőtt az azokat megelőző politikai viták és döntések egy sajátos vetületben pontos lenyomatai a korszak irányítóinak gondolkodásában és a politikai gyakorlatban végbement változásoknak.

A legdöntőbb elmozdulás az 1966–1970-es reformidőszakhoz kötődik, amikor a politikai vezetés rászánta magát az áttérésre az egyéni választókörzeti rendszerre, és emellett nemcsak kitartott, hanem azt a jelölési módszerekben következetessé tette, majd 1983-ban bevezette a kötelező többes jelölést. A háttérben a monolit, össztársadalmi érdekre építő hierarchikus érdekfelfogással való szakítás húzódott, illetve az egyéni, a csoport- és az össztársadalmi érdek összehangolása elvének előtérbe kerülése, tehát a hatvanas évek reformpolitikájának egyik alapgondolata. Az 1967. és 1971. évi választási előkészületek során volt Kádár Jánosnál is érzékelhető leginkább a változtatás, a versengés motívuma felé való elmozdulás szándéka.

Oklevéllel ismerik el a választás előkészületeiben, lebonyolításában részt vevők munkáját 1958-ban

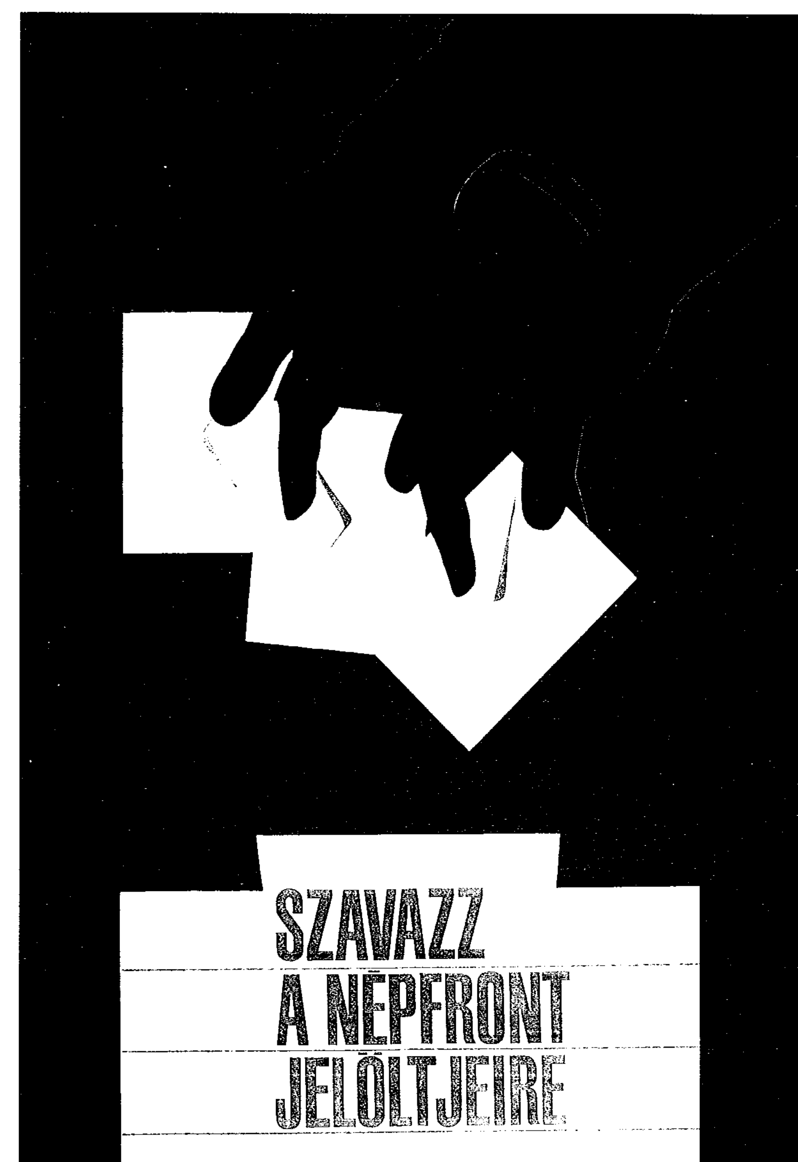
A Kommunista Ifjúsági Szövetség választási tablója az 1963. február 24-i választásokra

Kádár ekkor, mint a reform képviselője, a maga óvatosságával együtt is a Központi Bizottság előtt járt egy lépéssel, szemben a hetvenes évek vége és a nyolcvanas évek időszakával, amelynek jegyzőkönyveit olvasva a csalódottság, majd a továbblépéssel szembeni fenntartások megnyilvánulásai válnak nála mindinkább szembeötlővé.

A reformidőszakhoz leginkább kötődő 1971-es választás előkészületei során már az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztálya (APO) is abból indult ki, hogy a kampányban kerülni kell a felesleges ismétléseket, és nem szabad túlterhelni sem a választópolgárokat, sem a tömegkommunikációs eszközöket. Igyekeztek a figyelmet nem fókuszálni, hanem divergálni, például az MSZMP-kongresszus anyagainak feldolgozása, az SZKP XXIV. kongresszu-

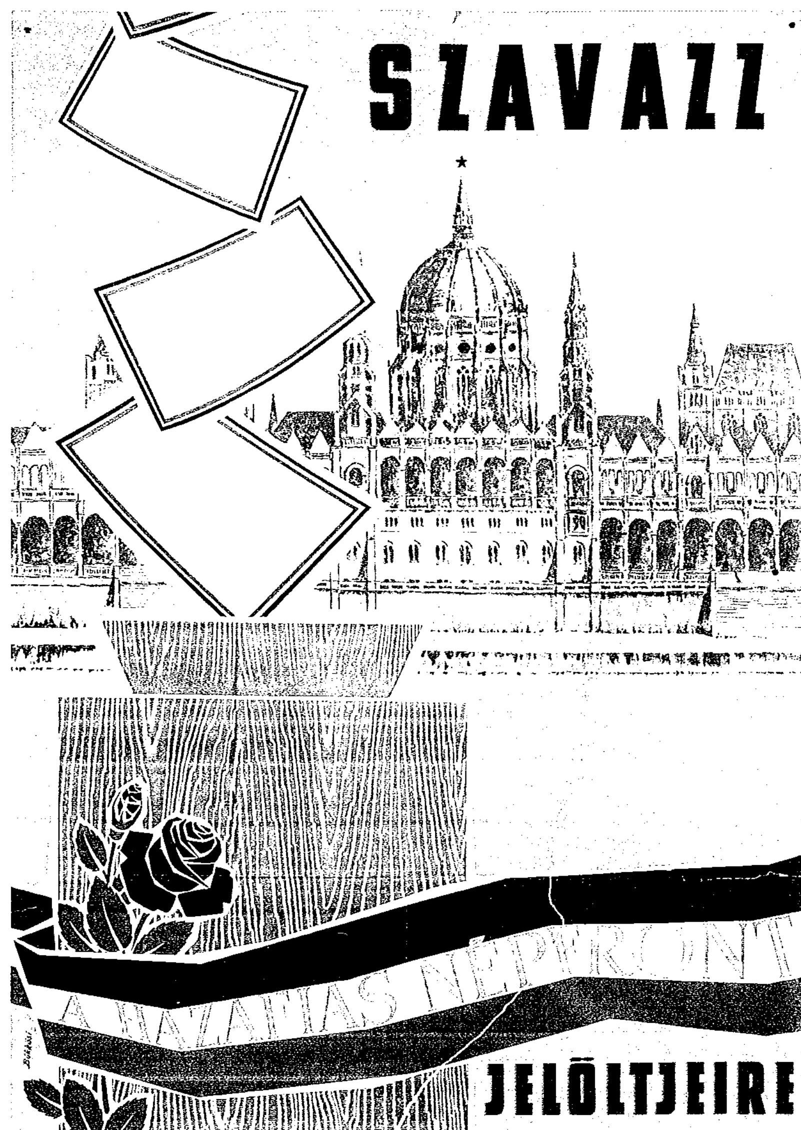

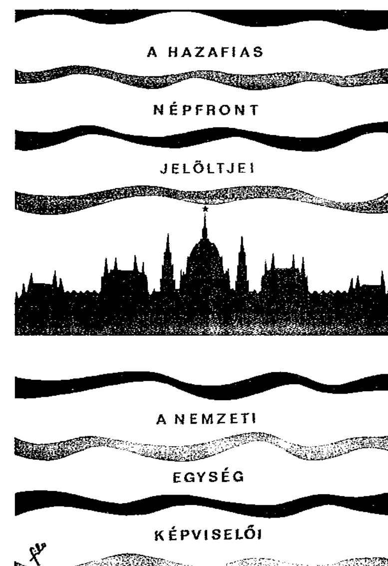

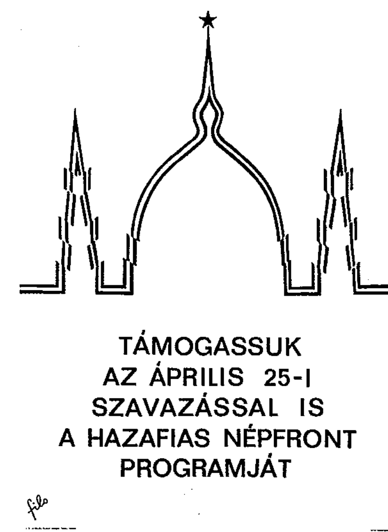
Választási plakátok az 1967. évi, az 1971. és az 1975. évi országgyűlési választásokra

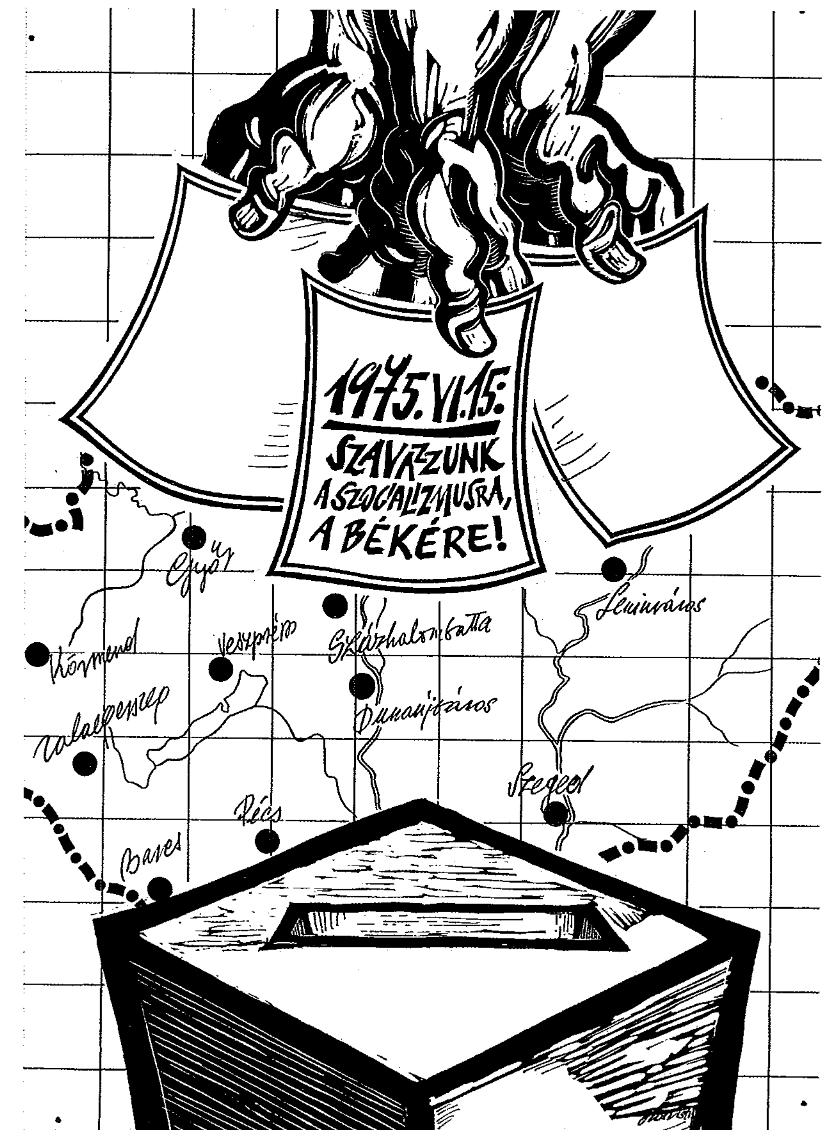
sa, és a szakszervezeti kongresszusok között. A kampányterv olyan jelentéktelen, figyelmet fel nem keltő javaslatokat tartalmazott, mint köszönetmondás a parlament korábbi munkájáért, tudósítások, közvetítések a Hazafias Népfront Országos Tanácsüléséről, beszélgetés a választási felhívás közzétételéről a *Hét* című televízióműsorban. A jelölés március második felében zajlott, ekkor a jelöltek személyét kellett előtérbe állítani, de miután a tanácstagi választás is egy időben bonyolódott a parlamentivel, ez erős szelekcióval volt megvalósítható. Az APO kiemelte, hogy a helyi lapokra kell fókuszálni. Ezt követően nagygyűléseket szerveztek, Budapesten négyet, megyénként mindössze egyet. A figyelmet úgy igyekeztek ezekre terelni, hogy az előadók tematikus beszédeket tartottak, például

Fock Jenő gazdaságpolitika, szociálpolitika, külpolitika témában, Pullai Árpád ifjúsági, Kállai Gyula értelmiségi, államéleti kérdéseket exponált, Gáspár Sándor az üzemi demokráciával, gazdasági kérdésekkel foglalkozott egy gyártelepen, Erdei Ferencre jutott a mezőgazdaság. Végül Kádár János fejezte be a sorozatot egy angyalföldi nagycsarnokban. Teljes terjedelemben azonban csak Kádár és Fock beszédének közlését tartották fontosnak, és csak Kádárét közvetítették a TV-ben és a rádióban. Választási jelszót nem adtak ki, s bár május elsején jó néhány előre meghatározott jelszót harsogtak a hangszórók, egy sem volt közötte, amely a közelgő választásokra utalt volna. Ugyan a hivatalos statisztika szerint a propagandisták létszáma az 1968-as 27 771-ről 1971-re 31 122-re emelkedett, nekik nem akadt a kampányban feladat.

Választási plakátok az 1967. évi, az 1971. és az 1975. évi országgyűlési választásokra

Már csak azért sem volt különösebben jelentősége a kampánynak a választás kimenetelét illetően, mert annak eredményét a szavazás nem feltétlen befolyásolta. Az összesített eredményt ugyanis először a Politikai Bizottság tárgyalta meg és ezt követően került az Országos Választási Bizottság elé. A PB egyébként tételesen előírta, hogy mit kell a hivatalos kommünikének tartalmaznia, illetve ezen túl mit kell nyilvánosságra hozni. A sajtó magatartásáról részletes tervet dolgoztak ki a KB agitprop osztályán.

Az 1971-est követő választásokon – 1975-ben, 1980-ban és 1985-ben – a koreográfia ugyanez maradt. Egyre fontosabb lett a televízió. Kádár János továbbra is a főszereplő maradt a választás előtti nagy beszédével, amit rendszerint egy jó nagy gyári munkacsarnokban tartott munkások előtt és mintegy saját pesti melós imázsára

A HAZAFIAS NÉPFRONT
BUDAPESTI ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ–JELÖLTJEI
AZ 1980. JÚNIUS 8-I VÁLASZTÁSON

A budapesti képviselőjelöltek tablója az 1980. június 8-ai választás előtt néhány helyen kettős jelöléssel

emlékeztetve Angyalföld jelöltjeként. A beszédet a lapok továbbra is szó szerint hozták, a rádió és a TV közvetítette. 1975-ben és 1980-ban a választásokat áthelyezték júniusra, ami tovább gyengítette jelentőségüket.

Az 1980-as év tartogatott egy különlegességet. Szinte a finisében járt a kampány, amikor – május 26-án – fellőtték az űrbe Valerij Muszatovot és Farkas Bertalant. Ez minden médiafelületet betöltött, Mészáros András, a *Népszabadság* karikaturistája még viccelődött is vele, amikor minden lap címoldalára őket rajzolta oda. Kit érdekelt május 28-án a jelöltek listája, vagy a május 29-i Kádár-beszéd.

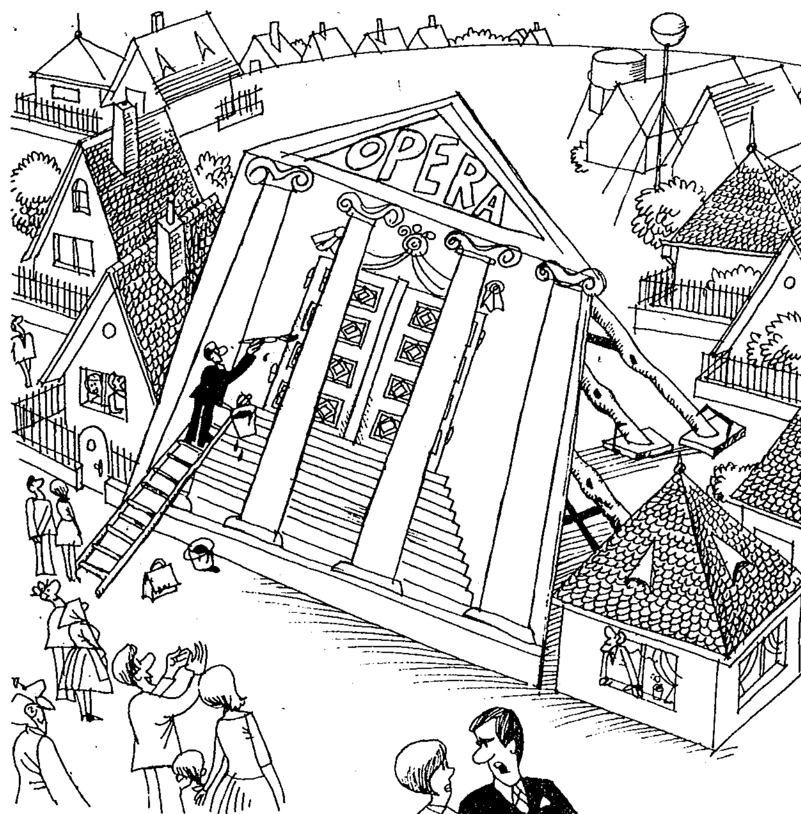
A jelölés egyre erőteljesebben valamifajta reprezentációnak volt tekinthető. A fontos politikai tisztségekben lévőkön kívül a Politikai Bizottság statisztikai szempontokat adott meg az alsóbb szervek és a hazafias Népfront részére, amit aztán ezek igyekeztek betartani, vagy, ha érdekük úgy kívánta, kijátszani.

1985-ben – mint említettem – kötelezővé tették a többes jelölést, amelynek hiányában a körzetekben meg sem lehetett tartani a választást. Ugyanakkor a legfontosabbnak tartott 35 embert kivonták a jelölési ceremóniából és országos lajstromra tették őket. Kádár búcsúzott Angyalföldtől. A Hazafias Népfront a jelölőgyűlésnek javaslatot tehetett, de hogy ki kerül a szavazólapra, az a jelenlévők döntésére volt bízva. Akit jelöltek, annak viszont alá kellett írnia egy papírt, hogy a Népfront programját elfogadja. Kicsit izgalmasabb volt ez a szakasz, mert ellenzékiek is próbálkoztak (például Bauer Tamás, ifj. Rajk László, Langmár Ferenc, Tamás Gáspár Miklós, Tóth János, Balogh György, Ráday Mihály), noha eredménytelenül. A rendszer híveinek még sikerült olyan többséget biztosítani, hogy ne kapják meg az ellenzékiek a jelenlévők szavazatának egyharmadát. Helyenként szabálytalankodásra is sor került. Végül 74 olyan ember került a szavazólapokra, akit a Hazafias Népfront nem ajánlott, és akik közül harminckettén be is jutottak a parlamentbe. Ez jelezte, hogy az előkészítés nem volt zökkenőmentes, a megszokott hanyag, kényelmes felkészülés, a hatalom szervezetei közötti egyeztetés hiánya megbosszulja magát, de azt is mutatta, hogy ezekre a szervezetekre, sőt magára az állampárt tagjaira sem lehet feltétlen számítani.

Ebben az évben nyilvánosságot kapott az országgyűlés szerepe némi növelésének szándéka is, nevezetesen az, hogy az új törvényhozás több kormányzati koncepciót, intézkedési tervet vitat meg majd előzetesen, és hogy a képviselők választókerületi elgondolásokat alakíthatnak ki, és azok folyamatos nyilvánossághoz juthatnak. Némileg növekedett a kampányban a nyomtatott anyagok száma, de a nagygyűlések rendszere nem változott, továbbra is négyet rendeztek Budapesten és egyet megyénként, összesen huszonhármat. (Kádár János zárta ismét a sort június 6-án. A helyszín ezúttal a

AZ ELLENJELÖLT

A kettős jelölést kifigurázó karikatúra a *Népszabadság* 1985. május 25-i számából

— Mindent megpróbál, hogy leköröözzön!
MÉSZÁROS ANDRÁS KARIKATÚRÁJ.

Csepeli Sportcsarnok volt.) A nagygyűléseken a pártemberek mellé pártonkívülieket is felvonultattak: nemzetiségi vezetőket, tudósokat, a régi koalíciós pártok egykori tagjait, egyházi személyeket. Így indult április 16-án a sorozat Szolnokon, ahol Kállai Gyula mellett Kiss János címzetes kanonok beszélt. Szűrös Mátyás mellé dr. Bartha Tibor református püspök került Debrecenben. Pozsgay Imre mellé Salgó László főrabbi került, Óvári Miklós mellé Szakács József, a Magyarországi Szabadegyházak Tanácsának elnöke, Csehák Judit mellé a volt kisgazda Barcs Sándor stb. A kiemelt vezetők azért egyedül álltak az emelvényre.

Az 1985-ös választások az MSZMP szempontjából sikerrel zárultak. A következő években viták és belső harcok zajlottak a választási reformról, az állampárt azonban nem szánta rá magát arra, hogy szabad választásokon mérkőzzön meg ellenfeleivel. 1990-ben pedig már új erők gyürkőztek neki a kampánynak.

RIPP ZOLTÁN | RENDSZERVÁLTÓ VÁLASZTÁSOK – 1990

A négy igen, amely átalakította az erőviszonyokat

Több mint negyven év szünet után került sor Magyarországon többpárti parlamenti választásokra 1990. március 25-én és április 8-án, mintegy a békés átmenet megkoronázásaként és a tárgyalóasztalnál kialkudott új, alkotmányos demokrácia legitimálásaként. Egyúttal azt is el kellett dönteni, hogy a nyolcvanas évek végének ellenzéki csoportjaiból alakult és az újjáalakult „történelmi" pártok közül melyek kapnak felhatalmazást az első szabadon választott kormány megalakítására.

A pártoknak a kerekasztal-tárgyalásokon kialkudott és törvénybe foglalt választási szisztémához kellett igazítaniuk politikájukat. A kétfordulós, vegyes választási rendszerben a 176 egyéni választókerületi mandátum mellett területi pártlistákról, valamint az országos listáról lehetett mandátumot szerezni. Utóbbira közvetlenül nem szavaztak a polgárok, reprezentációs jellege mellett a másutt nem hasznosuló „töredékszavazatok" kompenzálására szolgált. Különös jelentősége lett tehát az egyéni választókerületekben elnyerhető parlamenti helyeknek, amely a második választási fordulós visszalépések és összefogások fontosságát is egyértelművé tette. Négyszázalékos bejutási küszöb akadályozta az Országgyűlés összetételének túlzott tagoltságát, amely megnehezíthette volna a koalícióalkotást és a kormányzást.

Személyi szám: 0 471101 1990 AJÁNLÁSI SZELVÉNY 1526
Név: SZEGÉNY TIBORC
Állandó lakcím: 1945 BUDAPEST
ZSÁK UTCA
13 ház., hrsz. PINCE em. ajtó
A választói nyilvántartás sorszáma: 301 19 szavazókör sz.: 56
Az 1990. MÁRCIUS 25 választáson jelöltnek ajánlom:
Háry János
(jelölt neve)
Kerekasztal
(párt/társadalmi szervezet neve)
Szegény Tiborc
aláírás

IGAZI VÁLASZTÁST!
POKOLBA A KÉKCÉDULÁKKAL!

A radikális Magyar Október Párt az ajánlócédulákat a demokratikus választásokkal összeegyeztethetetlennek tartotta

Közvetlenül a kampány kezdetére a néhány hónappal korábbihoz képest jelentősen változtak a pártok közötti erőviszonyok. Döntő szerepe volt ebben az 1989. novemberi ún. négyigenes népszavazásnak, amelyet a kerekasztal-tárgyalások megállapodásának aláírását megtagadó, de érvénybe lépését meg nem akadályozó Szabad Demokraták Szövetsége kezdeményezett. A radikális antikommunista hangvételű

népszavazási kampány mintegy megelőlegezte a parlamenti választások jellegét. Néhány ezer szavazaton múlott, de a népszavazás eredménye megakadályozta, hogy a reformkommunista Pozsgay Imrét a nép közvetlen választáson a köztársasági elnöki pozícióba juttathassa. A siker nyomán a szabad demokraták támogatottsága meredeken emelkedett, de ennek ára volt: a Kádár-kori demokratikus ellenzéki múltjára büszke párthoz annak liberális elveitől és programjától merőben idegen új támogatói bázis és tagság, az ún. „radi-szadi" kapcsolódott. A korábban messze legerősebb ellenzéki alakulat, a népszavazást bojkottáló Magyar Demokrata Fórum magatartása is jelentősen megváltozott. A liberálisok támadásainak hatására maga is radikálisabb antikommunista hangvételre váltott, jóllehet vezetői addig elkerülhetetlennek vélték a koalíciót a szocialistákkal.

A változások legnagyobb vesztese az állampárt felszámolásával – annak jogutódjaként – 1989 októberében magalakuló Magyar Szocialista Párt lett, amelyet a népszerűségvesztés mellett a gyors szervezeti leépülés is gyengített. Az MSZP hasztalan igyekezett megszabadulni az utódpártiság bélyegétől. A köztársaság kikiáltása után a békés átmenetben játszott szerepe elhalványult, különösen a kelet-európai diktatúrák dominóelvet követő összeomlása nyomán. A kormányzási kompetenciára hivatkozó érvelést a „negyven év" miatt rá háruló felelősség mellett az is gyengítette, hogy Németh Miklós kormánya súlyos megszorító lépésekre kényszerült, amelyet ugyan nemzeti érdekre utalva hajtott végre, egyúttal függetlenítve magát a Magyar Szocialista Párttól; de súlyosan negatív hatást keltett a titkosszolgálatok törvénytelen tevékenységét leleplező Duna-gate botrány is.

SZABAD, FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG,
VAGY
ADÓSRABSZOLGASÁG?

MUNKANÉLKÜLISÉG, INFLÁCIÓ, NYOMOR,
VAGY
BIZTOS MUNKAHELY, JÓ PÉNZ, NYUGODT MEGÉLHETÉS?

VÁLASSZ!!!
Kezedben a döntés!
Szavazz az MSZMP-re!

A kommunista párt a rendszerváltást elutasítva folytatta választási harcát

MSZ(M)P
Itt a piros, hol a piros?
Itt a munkás, hol a munkás?
Náluk – nincsenek!
MARADJON A LÓSZŐR ÉS A SZEMFÉNYVESZTÉS?

Az SZDSZ így gondolná
„Tudjuk, Merjük, Tesszük"
ISMERJÜK A SÓDERT.
BOLSEVIK JELSZÓ VOLT.
TETTESEK LEGYÜNK?
NEMZETI SZÍNŰ SÜLTGALAMBOK ÍGÉRETÉÉRT?

MDF
Európa közepén elképzelésük szerint
magyarul haljunk éhen?

NEM, NEM, SOHA

SzDP
SZOCDEMEK
A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT

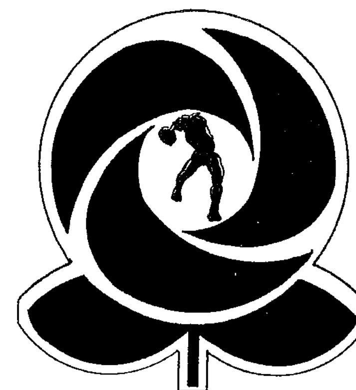
ELEGÜNK VAN A
TEHETETLENSÉGBŐL
TÜRELEMMEL ÉS
KITARTÓ MUNKÁVAL
ÚJBÓL
ÉLETÖRÖMET
AKARUNK TEREMTENI
MINDNYÁJUNKNAK
SZAVAZZATOK RÁNK

A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT SzDP SZOCDEMEK

A vezető baloldali párt pozíciójára pályázó szociáldemokraták a választások időszakára eljátszották esélyeiket, a riválisok támadása nem segített

Történelmi párt: megjelenik Bíró Mihály hagyományos „kalapácsos embere" az új jelképbe, a vörös rózsába foglalva

Az MSZDP számíthatott az európai szociáldemokrácia támogatására

A kampány kezdetén látszott, hogy a parlamentbe jutásra a kerekasztal-tárgyalások idején megismert pártok pályázhatnak eséllyel. Sokan szálltak ringbe, kis pártok és egyéni jelöltek egyaránt, de már a választók szokatlan „zaklatásával" járó ajánlócédulák gyűjtése is megmutatta, hogy megfelelő szervezettség, aktivistahálózat és médiaszereplés nélkül nem lehet sikert elérni. Végül tizenkét párt tudott annyi helyen elindulni, hogy országos listát állíthasson.

A kampány egyik legfontosabb tényezője és visszatérő témája volt a hozzáférés a médiához. A háborúság különösen kiéleződött, amikor a médiát felügyelő államminiszter, Pozsgay Imre a legfontosabb hírműsorok, a *Híradó* és *A Hét* élére a népi-nemzeti irányzathoz kötődő személyt neveztetett ki azt követően, hogy a kormány a Magyar Televíziót a Nemeskürty István vezette elnökség alá rendelte. A kampányfilmeket és reklámokat a tévé korrekt módon leadta, de a választási harc eldurvulása a közmédia politikai műsoraiban is megmutatkozott. A legtöbb vitát Csurka István a rádió *Vasárnapi Újság* című nagy hallgatottságú műsorában elhangzott jegyzete keltette, alig kódolt antiszemita kirohanásával. A pártok egyike sem érezte úgy, hogy a média elfogulatlan lenne. A nemzeti-keresztény oldal a liberális „véleménydiktatúra" ellen kelt ki, a liberálisok a közszolgálati sajtó függetlenségét követelték, az MTV birtokbavétele ellen lázongtak. A sajtó elsőrendű szerepet játszott a választási küzdelemben, de a választók számára az igazi újdonságot a mindent elborító plakát- és szórólapháború hozta, amelyet az amatőrizmus tobzódása jellemzett, főként az egyéni jelöltek kampányában.

A választási harcban összefonódtak a kialakítandó új rendszer vonásaira és a közvetlen kormányzati teendőkre vonatkozó tervek és ígéretek. A kampányokban szokásos demagógia és felelőtlen ígérgetés mellett a szándéktalan illúziókeltés is jellemezte a rendszer-

váltás időszakát, amely az Európához való csatlakozás – és vele a felzárkózás – reményéhez kapcsolódott.

A szocialisták a kampányban igyekeztek a rendszerváltás méltó részeseként feltűnni, riválisaik pedig éppen azon igyekeztek, hogy az utódpárti pozícióba szorítsák őket. Defenzív kampányuk üzenetei formálisak, illetve a helyzetükhöz illően zavarosak voltak. Törekvésük, hogy baloldali értékeket is elfogadtassanak az új rendszer jellemzőjeként, inkább a Kádár-korszak vonásainak átmentéseként hatott, ráadásul nem tudott élesen elválni a pártállami káderek helyezkedésétől. Legismertebb plakátjuk öt politikusukat, Pozsgay Imrét, Németh Miklóst, Nyers Rezsőt, Horn Gyulát és Szűrös Mátyást vonultatta fel, akik népszerűségük ellenére mind a múlthoz kötődtek. A munkavállalókat a „szélsőséges" átrendeződés veszélyének fölvetésével igyekeztek magukhoz kötni. Felléptek a nemzeti javak „elkótyavetyélése" ellen, üzeneteik azonban nem hatottak hitelesnek.

A baloldal fragmentálódása a kampányban is megmutatkozott. A belső ellentéteitől feldúlt történelmi szociáldemokrata párt Petrasovits Anna élre állításával próbált valamifajta Kéthly-nosztalgiát kelteni, de részint erőtlen, részint demagóg kampányával kudarcot vallott. Az MSZMP agrárreformköreiből létrejött és a téeszvezető „zöld bárók" pártjaként támadott Agrárszövetség sem volt képes meggyőzni a vidéki választókat a kisgazdákkal szemben korszerű mezőgazdaságot ígérő programjával. A Hazafias Népfront bázisán létrehozott Hazafias Választási Koalíció sem gyakorolt különösebb vonzerőt. Az MSZMP kádárista hagyományát folytató és a nevét megőrző párt Thürmer Gyula vezetésével magára maradt a rendszerváltás ellenzőjeként – a párt az ortodox kommunista szavazókra számíthatott.

A mérvadó pártok közül a szabad demokraták léptek fel az „utódpárt" legelszántabb ellenfeleként. A „Tudjuk! Merjük! Tesszük" szlogennel okos, bátor, céltudatos csapat képét igyekeztek fölmutatni, mintegy ellensúlyozandó, hogy nem neveztek meg határozottan kormányfőjelöltet. Hármasával szerepeltették a plakátokon a párt vezető figuráit, támaszkodva Kádár-kori ellenzékiségük nimbuszára. Dinamikus kampányukkal sikerült elérniük, hogy a régi rendszerrel aktívan szembefordulni kívánók a rendszerváltás részeseinek érezzék magukat. Az SZDSZ tartózkodott a szociális demagógiától, ellenben azt érzékeltette, hogy a gyors és radikális piacosítás, a nyugati liberális modellnek megfelelő berendezkedés kompromisszummentes bevezetése belátható időn belül a felzárkózás reményével kecsegtet. A nemzetietlenség rágalmát elkerülendő a kampányban a nemzeti trikolór színeit használták, de a demokratikus ellenzéki tradícióra utaló logót is megtartották. Figyelmet keltő, esetenként szellemes kampányspotokkal jelentkeztek, egyebek közt a *Tom és Jerry* rajzfilmfiguráit felhasználva.

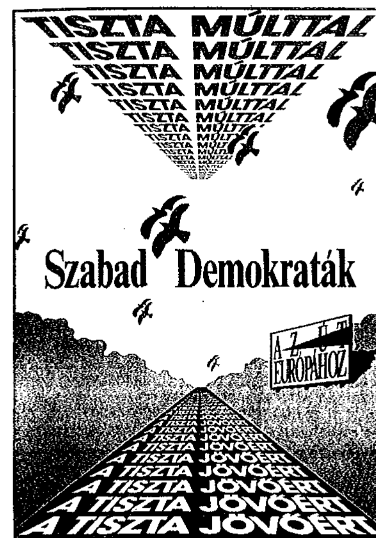
Az MDF a „Nyugodt erő" jelszavával és Antall József biztonságot, megfontoltságot, kormányképességet sugalló alakjával igyekezett stabilizálni vezető pozícióját. A szociális piacgazdaság ígérete mellett a baloldal iránt nyitottabbnak tűnt a Fórum az SZDSZ-nél, hiszen vezetői csak február elején zárták ki egyértelműen az MSZP-vel való együttműködés lehetőségét. A párt arculatát kezdettől meghatározó népi-nemzeti csoport közismerten közel állt Pozsgay Imréhez, élesen szemben állt viszont harmadikutas koncepciójukat keményen ostorozó liberálisokkal. A Csurka István fémjelezte antikommunista és antiliberális szárny a kampányban hatékonyan

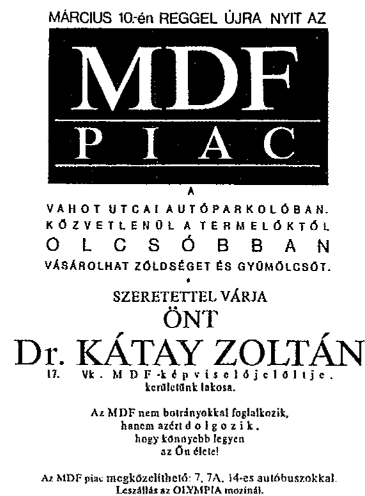
Egy MSZP-plakát: reagálás az őket legélesebben támadó szabad demokraták jelszavaira

A szocialisták elszigeteltségét jelezte, hogy ellenzéki szerepre készültek

A szabad demokraták plakátján a Kádár-kor demokratikus ellenzékének tagjai kiegészülve a kerekasztal-tárgyalásokon fontos szerepet játszott Tölgyessy Péterrel

A Magyar Demokrata Fórum népszerűségében szerepet játszott az olcsó, „nem hivatalos" piacok megszervezése

A pártok mellett számos népszerű színész kampányolt. Sinkovits Imre az MDF támogatására buzdított, Darvas Iván az SZDSZ kampányfilmjében szerepelt

Feladó: MDF
MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM

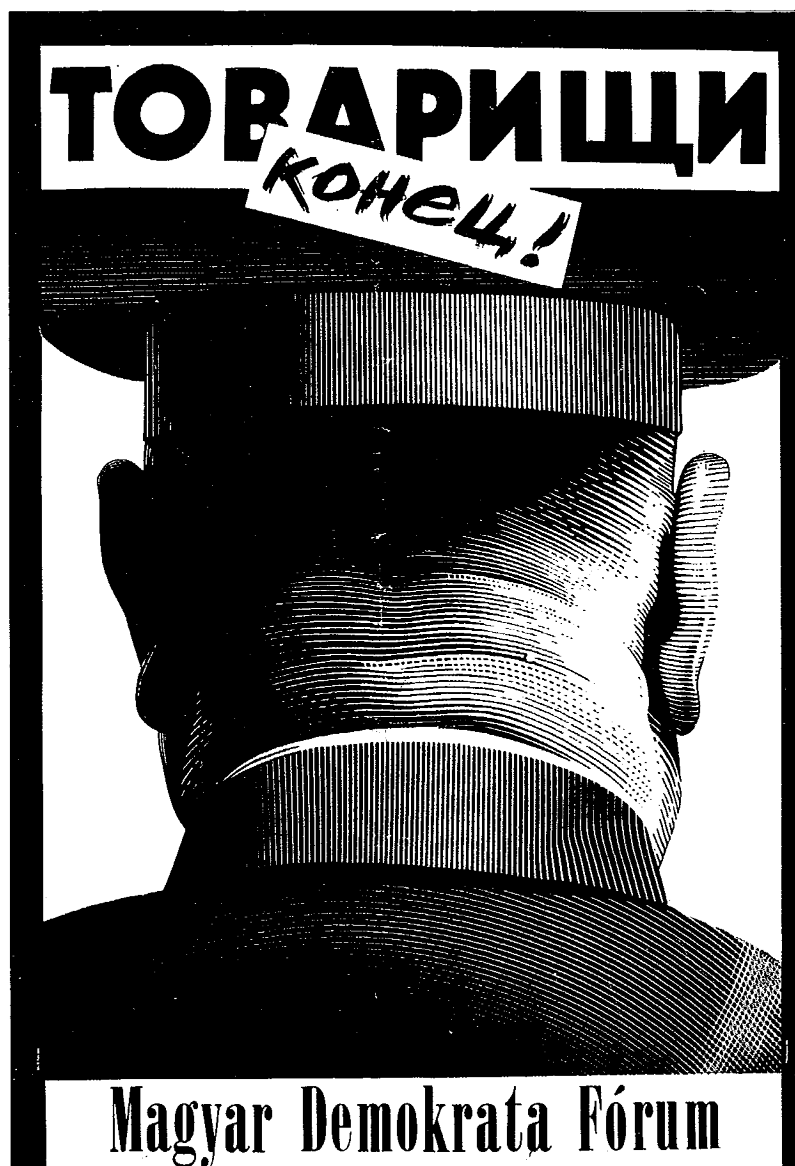
Szeretett Honfitársam!
Tudom nehéz ennyi szolga-év után a magunk ura lenni!
Ennyi „Párt" között az igazit meglelni! – Segíthetek?!
Én az MDF tagja vagyok s arra szavazok!
Istenem, Hazám, Családom után benne van hitem: azt valósítják meg, amit én színpadról hirdettem!
Sinkovits Imre

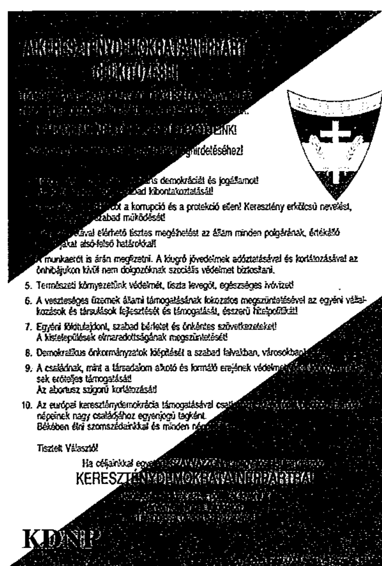
A MAGYAR JÖVŐÉRT

T.

Magyar Választópolgár!

HELYBEN

A KDNP történelmi pártként korábbi üldözöttségét is hangsúlyozta a programja népszerűsítése mellett

A nevezetes plakát, amelyet nem mindenki tartott ízlésesnek

játszotta ki a „nemzeti kártyát" a liberálisok rendszerváltó radikalizmusának tromfolására. Ennek jeleként értelmezhető a „Tavaszi nagytakarítás", de különösen a „Tovariscsi konyec" plakát, mely utóbbi mintegy ellensúlyozta, hogy a Németh-kormány állapodott meg a szovjetekkel a csapatkivonás menetrendjéről. A nemzeti problematika középpontba állítása mellett az MDF hangsúlyt fektetett a vallásos világnézetű választók megnyerésére is.

Nem játszott feltűnő szerepet a kampányban a politikai katolicizmus újraélesztésével fellépő KDNP, de a klérus segítségével kampányban sikerrel szólította meg a vallásos világnézet iránt erősen elkötelezett választók csoportját. Annál nagyobb feltűnést keltett az MDF másik potenciális szövetségese, a Kisgazdapárt, amely a föld-

Magyarországnak nem maradt más esélye, mint a teljes újrakezdés.
Ma mindenkinek újra kell kezdenie.
A fiatal demokráciának szüksége van a fiatal demokratákra!
Ma mindannyian lehetünk fiatal demokraták.

Célunk nem a hatalom, hanem a szabadság.
Múltunkat tönkretették, a jövőnket nem engedjük.
Küzdeni fogunk érte – őszintén, komolyan.
Valóra váltjuk a márciusi ifjak álmait!

Prágában és Berlinben a fiatalok győztek.
Ami apáinknak ötvenhatban nem sikerült – nekünk ma sikerülni fog.
Ez a mi dolgunk.

A FIDESZ ORSZÁGOS LISTÁJA

ssz.: név:

1. Dr. Orbán Viktor
2. Dr. Fodor Gábor
3. Dr. Szájer József
4. Dr. Áder János
5. Dr. Kövér László
6. Ungár Klára
7. Trombitás Zoltán
8. Németh Zsolt
9. Varga Mihály
10. Rockenbauer Zoltán
11. Glattfelder Béla
12. Deutsch Tamás
13. Tirts Tamás
14. Dr. Molnár Péter
15. Wachsler Tamás
16. Szelényi Zsuzsa
17. Kósa Lajos
18. Hegedűs István
19. Frajna Imre
20. Mádi László
21. Sasvári Szilárd
22. Knapp János Pál
23. Cseh Gergő Bendegúz
24. Fülöp Zoltán
25. Baráth Gergely
26. Németh László Ákos
27. Deák Zsolt
28. Szécsényi Mihály
29. Győri-Molnár Lajos
30. Kovács László
31. Répássy Róbert
32. Szent-Királyi István
33. Sarkadi Zsolt
34. Hertelendy László
35. Papp János
36. Lippay Pál
37. Fazekas Ferenc
38. Szabó Zsuzsa
39. Várhegyi Attila
40. Kovács János
41. Kling József
42. Durkó Károly
43. Makai Zoltán
44. Albert János
45. Ruchti Róbert
46. Galovics Ferenc
47. Bartók István
48. Nagy István
49. Golubeff Róbert
50. Tóth Tibor
51. Patonai Péter
52. Lévay Anikó
53. Kámán László
54. Stiedl Gábor
55. Hartyányi Zsuzsa
56. Dr. Nagy Gábor Tamás
57. Dr. Urbán László
58. Kerényi György

A Fidesz arcai: a radikális, a liberális és az alternatív

tulajdon 1947-es állapotok szerinti reprivatizálását állította választási ígéretei középpontjába. Az FKGP kihasználta a vidéken makacsul tovább élő választói mentalitást, felújította a régi „Isten–Haza–Család" jelszót, hivatkozott a kisgazdák 1945 utáni választási eredményeire. Az országos kampányban az élre tolakodó Torgyán József vérbő, populista szólamaival borzolta a kedélyeket.

A választási küzdelem legszínesebb jelensége a Fidesz friss, helyenként szemtelenül szellemes, érzelmekre ható arculatkampánya volt. A párt hármas – radikális, liberális és alternatív – arculatát Orbán Viktor, Fodor Gábor és Deutsch Tamás jelenítették meg, egy fiatal nő, Ungár Klára pedig a gazdaságpolitikát közvetítette. „Hallgass a szívedre – szavazz a Fideszre!" kampányszlogenjükhöz

A fiatal demokraták az érzelmek mozgósítására helyezték a hangsúlyt, de a programjukat sem titkolták el

ITT IS MÁST!

Mit akar a FIDESZ?

Szabad és tisztességes választásokat, parlamentáris demokráciát, felelős kormányt és független bíróságokat. Emberi jogokat!

Tanulni a Nyugattól és együttműködni a közép-európai népekkel. Visszatérni Európába!

Takarékos államot, virágzó kisvállalatokat, társadalmilag ellenőrzött magánkézbeadást. Szabad vállalkozást!

Valódi önkormányzatokat, egyenlő lehetőségeket a településeknek, a megyei kiskirályságok megszüntetését.

Demokratikus, ideológiamentes oktatási rendszert, az iskolák önállóságát.

Gyermekeink által is lakható környezetet.

Az államtól megszabadított egyházakat, egyháztól mentes államot.

A sorkatonai szolgálat idejének csökkentését, a polgári szolgálat egyenrangúságát. Holnap: kislétszámú, hivatásos hadsereget. Holnapután: hadseregek nélküli világot.

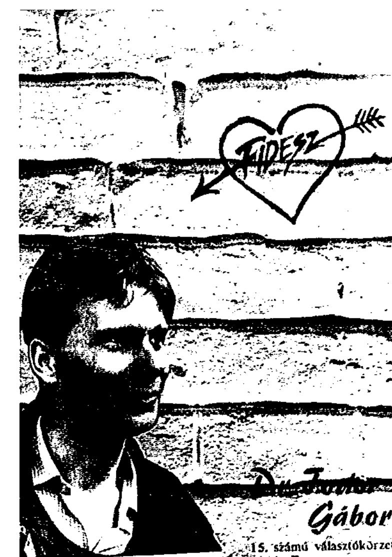
Érdemes legyen dolgozni, élni Magyarországon. Fiataloknak lehetőséget, időseknek biztonságot!

Türelmes és előzékeny kisebbségi politikát. Határozott fellépést a határainkon kívül rekedt magyarság érdekében.

Szovjet – és más idegen – katonáktól mentes független, semleges Magyarországot. Fegyvermentes, egységes Európát!

Félelemmentes életet, szabadságot, szolidaritást!

ESÉLYT A JÖVŐNEK!

Választási lap

MDF

1990. ÁPRILIS

MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM

Az első
választási forduló végleges eredményei

Országos összesítésben a pártokra leadott érvényes szavazatok aránya sorrendben a következő:

Első az MDF 24,71%

2. SZDSZ	21,38%
3. FKgP	11,76%
4. MSZP	10,89%
5. Fidesz	8,94%
6. KDNP	6,46%

A budapesti területi lista sorrendje:

Első az MDF 28,34%

2. SZDSZ	27,13%
3. MSZP	12,90%
4. Fidesz	11,5 %
5. KDNP	5,71%
6. FKgP	5,06%

Az MDF tehát mind országosan, mind a fővárosban nyert. Az egyéni választókerületekben még nem született döntés. A pártok jelöltjei között csak a Magyar Demokrata Fórum képviselői győztek – már az első fordulóban.

Csongrád megyében, Szegeden

Király Zoltán	65,74%
Raffay Ernő	50,42%

Bács-Kiskun megyében, Kecskeméten

Debreczeni József	50,93%

A második fordulóban indulók között a vezető MDF és mögötte az SZDSZ egyéni képviselőjelöltjeinek összehasonlító táblázata:

	MDF		SZDSZ	
	1. helyen	2. helyen	1. helyen	2. helyen
Budapesten	12 jelölt	20 jelölt	20 jelölt	11 jelölt
Vidéken	72 jelölt	50 jelölt	45 jelölt	57 jelölt
Összesen	84 jelölt	70 jelölt	65 jelölt	68 jelölt

Országosan tehát a Magyar Demokrata Fórum csaknem 20 első helyezéssel és 2 második helyezéssel vezet.

Az országos összesítésben az MDF 40 (+3 egyéni) mandátumot, az SZDSZ 32 mandátumot nyert el.

Az országos listára (58 mandátum) a területi listákról 32 mandátum került fel, így innen összesen 90 mandátum szerezhető. E helyek betöltése csak a második forduló után, a maradék szavazatok összeszámlálásakor tisztázódik.

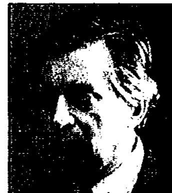
Az MDF az egyetlen párt, amelynek képviselői már az első fordulóban bekerültek a Parlamentbe!

Köszönjük Önöknek!
Örülünk, hogy Önök is tudják: a magyarság és a kisebbségek érdekeit egyaránt védelmezzük!
● hogy az MDF gazdasági programjában, mely megteremti a felemelkedés lehetőségét a társadalom valamennyi rétege számára, és gondoskodik a nehéz helyzetbe jutottakról is!
● hogy támogatták mezőgazdasági programunkat: a föld legyen a gazdálkodó parasztember tulajdona!
Köszönjük bizalmukat, és kérjük, erősítsenek bennünket a második fordulóban!

Ők már TETTEK – NYERTEK!

Antall József, az MDF elnöke

Antall József nyugalmával, méltóságteljességével tűnik ki. Az ő nevéhez kötődik leginkább a modern nemzeti tradíciók képviselete. Antall képes ötvözni az európaiságot és a nemzeti identitást!

Keveset tudnak az MDF elnökéről. Szerény és kompromisszumkész személy Az írókra jellemző szubjektív megközelítéssel szemben a pragmatikusság és racionalitás jellemezi. Politikusi képességei az MDF első emberévé tették. Liberális–keresztény-demokrata politikai orientációt képvisel. *(Dátum)*

A Magyar Demokrata Fórum országos listáján induló képviselőjelöltek (1--31.)

Antall József	történész, az MDF elnöke
Szentágothai János	akadémikus
Für Lajos történész,	az MDF elnökségi tagja
Szabad György	akadémikus, az MDF elnökségi tagja
Csurka István	író, az MDF elnökségi tagja
Csengey Dénes	író, az MDF elnökségi tagja
Kutrucz Katalin	jogász
Raffay Ernő	történész, országgyűlési képviselő
Debreczeni József	tanár, országgyűlési képviselő
Király Zoltán	szerkesztő, országgyűlési képviselő
Bethlen István	nemzetközi pénzügyi szakértő
Balsai István	jogász
Salamon László	jogász
Csóti György	közgazdász
Kéri Kálmán	ny. katonatiszt (Recski Szövetség)
Zimányi Tibor	jogász (Recski Szövetség)
Varga János	levéltáros
Zétényi Zsolt	jogász (Bajcsy-Zsilinszky Társaság)
Gyarmati Dezső	olimpiai bajnok vízilabdázó
Grosics Gyula	olimpiai bajnok labdarúgó
Bánffy György	színművész, országgyűlési képviselő
Roszik Gábor	evangélikus lelkész, országgyűlési képviselő
Zsigmond Attila	művészettörténész, országgyűlési képviselő
Keresztes K. Sándor	mérnök, az MDF elnökségi tagja
Kulin Ferenc	irodalomtörténész, az MDF elnökségi tagja
Kozma Huba	újságíró, az MDF elnökségi tagja
Szabó Tamás	közgazdász, az MDF elnökségi tagja
Reviczky Ádám	mérnök
Filó Katalin	tanár
Timkó Iván	jogász
Dobozy Dániel	jogász

MIÉRT KÉRJÜK, HOGY SZAVAZZON AZ MDF JELÖLTJEIRE? -

MERT A MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM A JÓLÉTET
● **BIZTONSÁGOS, HIGGADT POLITIKÁVAL**
● **HAZASZERETETTEL**
● **A LEGJOBB SZAKEMBEREKRE TÁMASZKODVA VALÓSITJA MEG**

TULAJDONRENDEZŐ BIZOTTSÁG

FÖLD

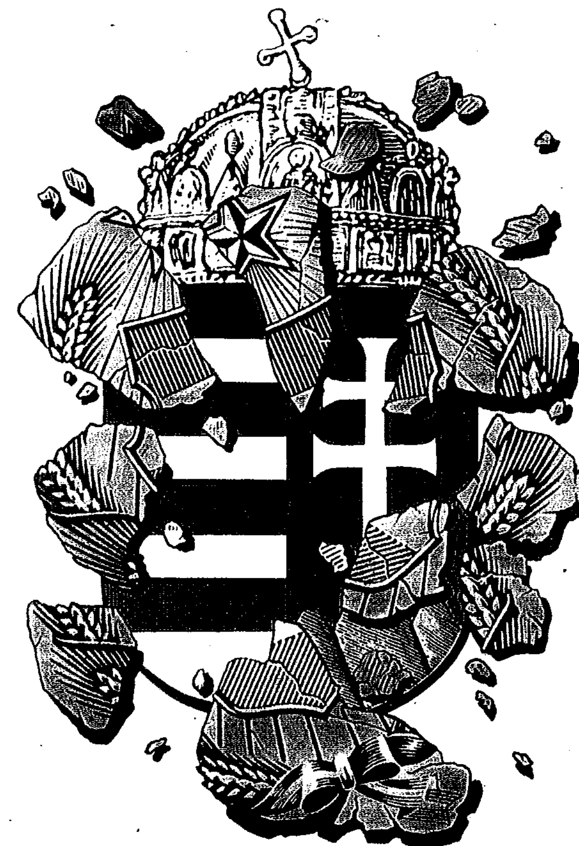
1989 őszén adtuk közre az egész országban földvisszaigénylő adatlapjainkat. A sorra beérkező kitöltött űrlapok, az őket övező várakozásteli légkör és a tavaszi vetés ideje adta meg a továbblépés irányát.

A Magyar Demokrata Fórumra e folyamatban nagy feladat vár. Segíteni az egyes településeken a helyi Földtulajdonrendező Bizottságok felállítását, amelyek a leendő régi-új földtulajdonosok érdekeit hivatottak megfogalmazni, képviselni.

A tulajdonrendező bizottságok feladatai:
– az igények összesítése (kitöltött adatlapok)
– a valós (föld-) helyzet felmérése
– az igények jogosultságának megállapítása
– a tulajdonviszonyok rendezése során felmerülő vitás kérdések, vélemények, összegyűjtése, azokban állásfoglalalás

(Folytatás a 2. oldalon)

Az MDF plakátján a koronás címer tűnik fel a széthulló „Kádár-címer" alternatívájaként, jóllehet a címervita még eldöntetlen volt

Magyar Demokrata Fórum

A Független Kisgazdapárt a hagyományos jelszavakkal lépett fel, és gyakorta a régi választások hangulatának felkeltésével kampányolt

ADJÁK VISSZA
az egyházak működéséhez szükséges
ingatlanokat!

Isten - Haza - Család

Szavazzon a Független Kisgazdapártra!

illett a Roxette együttes *Listen to Your Heart* c. dala, amely élesen megkülönböztette kampányuk hangvételét a többi párttól. A fiatalok megnyerését tekintették fő célnak, a kampányzáró bulin ennek megfelelően politikusaik rockzenészek sorával együtt léptek színpadra. Liberális programjuk és a szabad demokratákéhoz hasonló antikommunista hangvételük ellenére a kampányban önállóságukat hangsúlyozták, igyekeztek kivonni magukat a két nagy ellenzéki párt anakronisztikusnak ítélt népi-urbánus csatározásából.

A második választási fordulóra kiderült, hogy a két liberális párt tábora között sokkal nehézkesebb volt elérni az „átszavazást", mint a másik oldal pártjai – az MDF, a kisgazdák és a kereszténydemokraták – között, ahol az „ideológiai rokonság" szinte automatikusan működött. Ráadásul az MSZP szavazói közül sokan a „kisebbik

rossz" gyanánt az MDF jelöltjét támogatták, fenyegetőnek ítélve a liberálisok radikalizmusát. A kampány intenzitásától és minőségétől függetlenül az MDF és az SZDSZ elsőfordulós listás eredménye közötti alig több mint 3 százalékos különbség csaknem kétszeresére nőtt az elnyert mandátumok számát tekintve.

MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM

A föld nem a termelőszövetkezeté! Legkevésbé a téeszelnöké!

Arról van mindössze szó, hogy a pártállam közreműködésével **használatba vették. Jogtalanul.** A tényleges tulajdonosok azok, akiktől elvették a földet vagy bekényszerítették őket a "közösbe". Tulajdonjoguk visszaállítását követelhetik ezek közül azok,
– akik jelenleg is termelőszövetkezetben dolgoznak,
– innen mentek nyugdíjba,
– a településen élő örököseik,
– más településen, de a mezőgazdságból élő örökösök.

A **nevetséges összegű földmegváltás szerintünk törvénytelen és érvénytelen.** Ez nem változtat a föld tulajdonjogán.

A fentiekből következik, hogy a

termelőszövetkezet jelenlegi vezetői a földet nem értékesíthetik. Nincs joguk hozzá, nem az övék.

A **Magyar Demokrata Fórum alapelve,** hogy a föld az adott településen élők megélhetését, foglalkoztatását, boldogulását kell, hogy szolgálja. **Meg kell különböztetni a föld tulajdon-, és a föld használatának jogát.**

A **tulajdonosok** mellett, illetve azok után jogot kell biztosítani a termelőszövetkezetben jelenleg is dolgozó tagoknak, alkalmazottaknak, az eltöltött évek alapján.

Elkerülhetetlen a mezőgazdaságban egy általános jellegű és érvényű **tulajdonreform.** Rendezőelvként az új demokratikus parlament által elfogadott földtörvény fog szolgálni. A települések

önkormányzatára kell bízni a privatizálás ütemét,

mert ez fogja képezni a működésük gazdasági alapját. Majd ott helyben eldöntik mikor és milyen ütemben szüntetik meg a termelőszövetkezetet. Nagy hiba lenne, politikai érdekekre hivatkozva csak a föld kérdésére leszűkíteni az egyre nagyobb hisztériába átcsapó kampányt.

Nem elég a föld tulajdonjogának hangoztatása, az át nem gondolt vállalkozások vakrepülése. **A "verjük szét" hangulatkeltés, ellátási zavarokat, élelmiszerhiányt okoz. Ezt az MDF nem akarja.**

A helyi agrárértelmiség (állatorvos, növényvédő, agrárközgazdász stb.) szakismerete, a mezőgazdasági kisbankok rendszerének kiépítése nélkül nem lesz versenyképes árutermelés.

Az első lépéseket már megtette a Magyar Demokrata Fórum. Működnek gazdaköreink, népfőiskoláink, megszerveztük szakembereink külföldi tanulmányútjait. MDF-piacok szervezésével kiiktattuk az árfelhajtó kereskedelmet, közvetlen kapcsolat létesült a termelő és vevő között. A március 10-én újra induló MDF-piac már bebizonyította, hogy **a föld termése is a mienk lehet.**

Az első szabad választások idején a pártok szórólapjaikon igyekeztek alaposan elmagyarázni törekvéseiket

Szabad Demokraták

Van aki szabadon szereti

Tudatosabban készült az SZDSZ szlogenje, amelyet a kampány végén hoztak elő. A filmcímre rímelő plakát a párt karakteréről, szavazóinak remélt attitűdjéről is sokat elárul

A gyermek képével egyszerűbb hatást elérni – a jövő letéteményese

AZ ELSŐ KORMÁNYVÁLTÁS – 1994

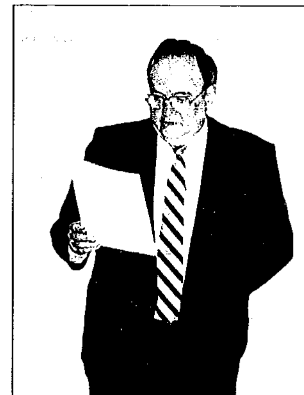
Antall József miniszterelnök halálakor, 1993 decemberében alig fél év volt hátra az országgyűlési választásokig. Boross Péter örökölte meg a kormányfői tisztséget – de más sem lett volna képes úrrá lenni a vezető kormánypárt, a Magyar Demokrata Fórum (MDF) válságán, amely előrevetítette a választási vereséget.

Az első négyéves ciklus kormányzati nehézségei alaposan megviselték a jobboldali koalíció pártjait. A Torgyán József vezette Független Kisgazdapárt (FKGP) ki is lépett a kormányból, de 36 kisgazda képviselő önálló frakciót alkotott, hogy fenntartsa a többséget. Két, korábban kivált csoportosulással együtt 1993-ban megalakították az Egyesült Történelmi Kisgazda és Polgári Pártot, amely az FKGP riválisaként lépett fel, de képtelen volt ahhoz mérhető támogatottságot szerezni.

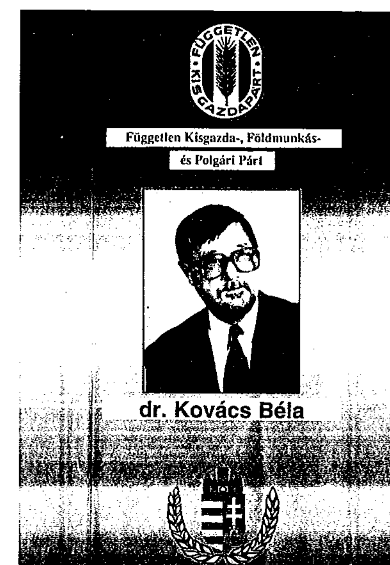
Az MDF-frakcióból kiszakadt 12 képviselő részvételével ugyancsak 1993-ban jött létre a Csurka István vezette Magyar Igazság és Élet Pártja (MIÉP). A MIÉP megalakulása csupán a legjellemzőbb tényezője volt a vezető kormánypárt bomlási folyamatának. A független képviselők csoportját gyarapította az MDF-ből kizártak, illetve

A kisgazdapártok száma az egyesülési kísérletek ellenére egyre szaporodott, de csak a Torgyán József vezette FKGP tudott talpon maradni

MIT AKAR A FÜGGETLEN KISGAZDAPÁRT?

DR. TORGYÁN JÓZSEF
országos listavezető, miniszterelnök-jelölt

Hass, alkoss, gyarapíts...

NEMZETI KIEGYEZÉST, ALKOTÓ BÉKESSÉGET AKARUNK TEREMTENI

KIEGYEZÉS
FÜGGETLEN KISGAZDAPÁRT

Dr. Vermes Péter
ügyvéd

képviselőjelöltje
Budapest, Csepel 31. választókerület

Jelöltségemet támogató kopogtatócédulákat kérem Fehér Dezső 1213 Budapest Csepel Cirmos sétány 9. IV. 20. Tel.:276 9780 vagy lakcímemre Dr. Vermes Péter 1119 Budapest Solt u.30.II.e.6. Tel.:182-0667 szíveskedjenek eljuttatni.

Voksoljanak rám május 8-án, hogy a Parlamentben képviselhessem az önök érdekeit és a számunkra legjobb államformát, az alkotmányos királyságot

A szélsőjobb agresszív propagandája kudarcot vallott

Ismer engem!

Király Zoltán

a MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT

(MSZDP)

elnöke

Király Zoltán 1990-ben még az MDF színeiben indult, négy évvel később már a szociáldemokraták elnökeként

Tisztelt Polgárok !

Dr. KUPA MIHÁLY

Borsod-Abaúj-Zemplén megye
11.sz.választó körzet

Független Egyéni Országgyűlési Képviselője.

Irodák:
3915, Tarcal, Fő. u. 59
Fogadóóra
Minden páratlan héten pénteken 11[00]-15[00]
1051, Budapest, Roosevelt tér 7-8. I em. 159.
Tel/Fax: 112-7841

Gondolom, nem kell bemutatkoznom, hiszen sokszor és sokukkal találkoztam már személyesen is.

Közel három éve dolgozom egyéni országgyűlési képviselőként az Önök bizalmából, Önökért és az ország felemelkedéséért. Akkor is független jelöltként indultam, nem voltam soha egyetlen pártnak sem a tagja.

Azt hiszem, az elmúlt három évben közösen végzett munkánk nem volt eredménytelen. Megismertem az itt élő embereket, több, mint kétszáz alkalommal találkozhattam a választókörzet polgáraival fogadóórákon, avatásokon, nemzeti ünnepeinken, vállalkozói napokon, vagy éppen a pincék hűsében.

Sikerült minden évben nagy nehézségekkel megoldani az aszu, a szőlő és a mustfelvásárlást, állami támogatást szerezni a sűritménykészítéshez és lepárláshoz.

Elindult a gáz-és telefonprogram, elkerülő utak és járdák épültek, az egészséges ivóviz már ejutott majdnem minden településre, tornatermek, iskolák, kollégiumok, orvosi rendelők és központok épültek, bővültek a szociális intézmények és konyhák. Emlékművek sorát állították, amelyek avatásán részt vehettem, és a települések templomai-parókiái is szépen fejlődnek. Örömmel tölt el, hogy ezekben a saját munkám eredményét is láthatom.

Persze sok a gond: a munkanélküliség és a fiatalok elhelyezkedése, a közbiztonság, a magas megélhetési költségek. Ezeken kell a jövőben segíteni! Alapítványomból erőmhöz képest eddig is támogattam a rászorulókat – egyéneket és kisközösségeket.

Kupa Mihály, az Antall-kormány pénzügyminisztere független képviselőjelöltként mérettette meg magát, de nem ért el sikert

Ez az Ön szavazata!

KÖZTA SASÁG P RT

Négy éve Palotás János is az MDF színeiben szerzett mandátumot, a Köztársaság Pártot 1993-ban alapította meg

Az 1994-es közhangulat nem kedvezett a radikális jobboldalnak, Csurka István pártja két százalékot sem ért el

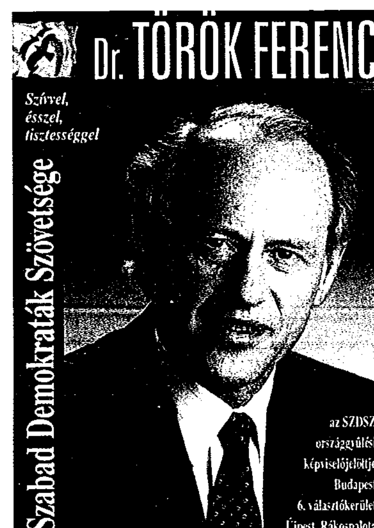

Az MDF reális célja nem lehetett a kormányzás folytatása

Az Agrárszövetség másodszorra is hiába próbálkozott, alig került két százalék fölé

kilépők sora. Többen közülük pártalapítóként léptek fel: Palotás János, a Köztársaság Párt, Zacsek Gyula, a Magyar Piacpárt vezetőjeként önállósodott, Király B. Izabella, a szkinhedbarát Magyar Érdek Pártját alapította meg. Az MDF-frakciót leghamarabb elhagyó Király Zoltán 1993-ban a Magyarországi Szociáldemokrata Párt elnökeként készült életet lehelni új pártjába. Volt olyan képviselő is, mint Kupa Mihály leváltott pénzügyminiszter, aki függetlenként próbálkozott mandátumszerzéssel 1994 tavaszán. Antall József gyűjtőpárti tervének kudarca, a jobboldal töredezettsége, a kormánypártok válsága és bomlása visszafordíthatatlan folyamatnak bizonyult. A frusztráció már a kampány közeledte előtt is fölerősítette az agresszív magatartást a „kommunisták" visszatérésétől tartó jobboldali politikusok köreiben. A fokozódó jobbratolódás tovább mélyítette a párthívek közötti törésvonalakat.

Magyarország nyerni fog

Ha Ön is azt akarja, hogy
valósággá váljon
a munkahelyteremtés,
az infláció mérséklése,
a gazdaságot nyomasztó adók csökkentése,
a mezőgazdaság talpraállítása,

ha Ön szerint is csak előre
szabad haladnunk,
s tisztességesen, gyűlölködés
nélkül kell élnünk és politizálnunk,

május 29-én szavazzon

PETŐ IVÁNRA

az SZDSZ jelöltjére.

Kuncze Gábor
az SZDSZ miniszterelnök-jelöltje

A szabad demokraták a választások idejére túljutottak nehézségeiken, a liberális párt több szavazatot kapott, mint négy évvel korábban

Bízom benne.

Dornbach Alajos
1. számú választókerület

Ő bízza meg!

SZABAD DEMOKRATÁK SZÖVETSÉGE

Dornbach Alajos

1. számú választókerület

Számíthat rá!

1993 közepén még úgy tűnhetett, a sok hezitálás után szövetséget kötő két liberális párt válthatja le a jobboldali koalíciót. A Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ) súlyos belső válságot élt át, mivel a párt irányvonala, az ellenzékiség jellege és a potenciális szövetségesek kérdéseiben koncepcionális ellentétek mutatkoztak a párttagság körében jelentős befolyást szerzett radikális antikommunista szárny és a pártalapító liberálisok között. Miután a „régi gárda" kerekedett felül, a szabad demokraták stratégiája az lett, hogy *teljes kormányváltás* szükséges, és a minden elemében új koalíció gerincét a két liberális pártnak kell alkotnia; a jobboldali kormánypártok felé zártnak, a rivális szocialisták felé viszont nyitottnak kell lenniük. Ez a felfogás megfelelt az 1991-ben létrehozott, majd a médiaháború idején nagyra nőtt Demokratikus Charta elveinek, amelyben a liberális és a baloldali pártok tábora közös nevezőt talált. A Fidesz koncepciója

Köszönöm szavazataikat.

Bízom benne, hogy május 29-én
még többen leszünk.

Dr. Magyar Bálint

Minden politika egyben helyi politika

JÁTÉKOS TOTÓ

1. Hol adhatja le a kitöltött totószelvényt?
1./ A teraszi nagyteraszon. 2./ A totózóban.
x./ A Szerecsz tavasz! csalódi bétvégén.

2. Hol található a XIII. kerületi SZDSZ iroda?
1./ A Balzac u. 5. szám alatt. 2./ A Béke téren. x./ A Vidám Parkban.

3. Mi a szabad demokraták jelképe?
1./ Pelikán. 2./ Három madár. x./ Citrom.

4. Ki az SZDSZ miniszterelnök-jelöltje?
1./ Kulin Ferenc. 2./ Torgyán József. x./ Kuncze Gábor.

5. Ki a magasabb Rajk László és Horn Gábor közül?
1./ Horn Gábor. 2./ Rajk László. x./ Egyforma magasak.

6. Mi az SZDSZ gazdaságpolitikai célkitűzése?
1./ Nyugodt lépésekkel kérve a lakosság további türelmét.
2./ A már egyszer bevált biztonságot ígéri.
x./ Rendteremtés, stabilizáció, adócsökkentés.

7. Mely részprogramok kidolgozásában vett részt Horn Gábor és Rajk László?
1./ oktatás, kultúrafinanszírozás.
2./ oktatás, honvédelem. x./ egészségügy, kultúrafinanszírozás.

8. Mi a szabad demokraták jelmondata?
1./ Ésszel, szívvel, tisztességgel. 2./ Szívvel, ésszel, tisztességgel.
x./ Tisztességgel, ésszel, szívvel.

9. Mit javasol az SZDSZ a közbiztonság javítása érdekében?
1./ Új vízágyúk vásárlását. 2./ Új dizengyszaniákat.
x./ Több rendőrt a közterületekre.

10. Meddig kell kibírnia egy vállalkozónak?
1./ Májusig. 2./ Az év végéig. x./ Hó végéig.

11. Melyik párt nyert a 90-es parlamenti választásokon a kerületben?
1./ MSZP. 2./ KDE. x./ SZDSZ.

12. Mi a folytatása az alábbi közmondásnak: „Győztes csapaton ...!"
1./ ... is lehet változtatni! 2./ ... ne változtass! x./ ... kár változtatni!

Név: ____________
Lakcím: ____________

GYŐZNI NAGY KUNSZT - E, HA ELLENFELE KUNCZE ?

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ JELÖLTET KERESÜNK:

ÉRDEKLŐDNI LEHET:
ORSZÁGOS TITKÁRSÁG:
TEL: 1335492

40 éves Terror,
kommunista Átok,
Becsületes Magyar ember
Nem szavazhat rátok!

Hálás szivvel nézz az égre,
Köszönd meg, hogy elmúlt végre,
De most jól nézd meg a listát,
SOHA TÖBBET kommunistát!

az SZDSZ-ével ellentétes volt, ők a szocialistákat utasították el mereven, viszont engedékenységet mutattak a jobboldal iránt. A Fidesz „félfordulata" után negyven százalék körüli népszerűségi mutatója zuhanórepülésbe kezdett, és a kampány kezdete előtt nyilvánvalóvá lett, hogy a két liberális párt összefogva sem pályázhat sikerrel az abszolút többségre. Programjaik rokonsága ellenére – eltérő szándékaik következtében – végig feszült maradt a viszonyuk.

A karanténból a sikeres parlamenti politizálás, a kiterjedt helyi „terepmunka" és nem utolsósorban a Demokratikus Chartába való bekapcsolódás révén 1992 után kiszabadult Magyar Szocialista Párt tempósan növelte népszerűségét. Szerepet játszott ebben egyfelől a rendszerváltás vesztesei és fenyegetettjei körében feléledő nosztalgia a kádári biztonság iránt, másfelől a kormányzati kompetencia igénye, amelyhez a modernizációs áttörés sikerébe vetett remény kapcsolódott. Az MSZP társadalmi beágyazottsága, szervezettsége révén Horn Gyula vezetésével sikerrel épült fel balközép gyűjtőpártként. Érdemleges riválisa a baloldalon nem volt. A pártot elhagyó Pozsgay Imre által alakított Nemzeti Demokrata Szövetség kudarca borítékolható volt, miként a szociáldemokratáké is. Folytatódott a kommunista Munkáspárt (a volt MSZMP) lassú eróziója, és a polgári irányba elmozduló Agrárszövetség támogatottsága is csökkent.

A kampány kezdetén a jelöltállításhoz szükséges ajánlások beszerzésének nehézségei megmutatták, hogy az országos hálózat nélküli kis pártok esélyei elenyészőek az öt százalékra emelt bejutási küszöb elérésére. A pártrendszer befagyását sugallta, hogy azok a pártok pályázhattak eséllyel mandátumokra, amelyeknek első alkalommal is sikerült. Sem az új pártok, sem a szakadárok nem értek célt. Jellemző volt a Torgyán-ellenes kisgazdák kudarca: a választók hűségesek maradtak, büntették a kormány mellett kitartó pártütőket.

A kampányt jórészt a kormányváltás igénye mozgatta. A súlyos gazdasági és társadalmi nehézségek, a szegénység terjedése és a gyors felzárkózásba vetett remények foszladozása széles körben hozott csalódást. Az éles ideológiai csatározások után megnőtt a pragmatikus, úgymond „valódi kérdésekre" összpontosító politika iránti igény. Egyenesen a „rendszerváltás elmaradását" kifogásolta több párt, közülük a legjelentősebb az FKGP és a MIÉP volt, de idetartozott a szélsőséges retorikával fellépő Magyarországi Zöld Párt is.

A kormánypártok számára ebben a helyzetben legalább olyan fontos volt, hogy ellenfeleiket lejárassák és a váltással járó veszélyeket sulykolják, mint saját teljesítményüket méltatni és ígéreteket tenni. Az MDF negatív kampányát elsősorban az általa birtokolt közszolgálati televízióra bízta. A „pufajkás" Horn Gyulával szembeni karaktergyilkos propaganda azonban visszaütött. Hozzájárult ehhez a

AZ AZ IGAZSÁG, HOGY...
Beszélgetés és zene
1994. április 28-án, csütörtökön 18 órakor a Marczibányi téri Művelődési Házban.
Csóti György és Zsigmond Attila országgyűlési képviselők vendégei:
Boross Péter miniszterelnök
Tolnay Klári • Szörényi Levente • Tolcsvay Béla • Horváth Sándor • Tornai József
• Budapest Ragtime Band • a 100 tagú cigányzenekar •
Százszorszép Néptánc Együttes • Martonvásári gyermektáncegyüttes.
Mint mindig, most is szeretettel várjuk Önt és Családját.
MÉRTÉK, DEMOKRÁCIA, FELELŐSSÉG MDF Magyar Demokrata Fórum

Higgadt határozottsággal!
HARRACH PÉTER
a KDNP képviselőjelöltje
Zugló 21-es választókörzetében
KDNP

KDNP
Mi lesz veled, Magyarország?
KDNP
Kereszténydemokrata Néppárt

A kereszténydemokraták a katolikus egyház támogatásával meg tudták őrizni korábbi támogatottságukat

szocialisták listavezetőjének a kampányfinisben bekövetkezett autóbalesete is, amely a sajnálat mellett még összeesküvés-elméletek gyártására is alkalmat adott. Az MSZP-t tehát inkább erősítette az ellene koncentrált kampány a kormányváltó párt pozíciójában. Az antalli örökség folytatójaként fellépő Boross Péter lett az MDF kampányának központi alakja, Antall karizmája nélkül. Konzervatív, tekintélyelvű, a női politikusokat feltűnően mellőző kampányt folytattak. Az MDF sikerpropagandája hiteltelen volt, az üzenetekből hiányzott az átütő erő. A *„Köszönjük a nyugalmat, a türelem erejét”* és a *„Biztos lépések, nyugodt jövő”* jelszavai, 1990-es retorika felújítása az önkritikus változásra való hajlam hiányát mutatta.

A Torgyán József vezette FKGP a pártszakadások sora és a kisgazda-alakulatok szaporodása ellenére megőrizte hagyományos vá-

„Holnap ki kell vívnunk a sajtószabadságot! Azt fogjuk tenni!”
Petőfi Sándor
KELJEN FEL A SAJTÓSZABADSÁG NAPJA!

FANTASZTIKUS FIDESZ MAJÁLIS
A FIDESZ XX. kerületi szervezete szeretettel meghívja Önt és családját egésznapos május elsejei rendezvényére, a VÁROSHÁZÁHOZ
PROGRAM:
10h Danó Edit felnőtt és gyermek aerobic-bemutatója
11h A Rila bolgár népzenei együttes műsora
12h Vetélkedő gyermekeknek
14.30 A Póker együttes gyermekműsora
15.30 Beszélgetés a FIDESZ képviselőjelöltjeivel
16h Kovács Kati koncert
17h Az Axis Blues együttes programja
18h OKÉ zenekar
19h Axis Blues
20h Techno Cool Rapid
Műsorvezető: Híres Ákos és a Fidesz képviselőjelöltjei:
DR. DONCSEV TOSO
PERLAKI JENŐ
Gyermekprogramok
Sörsátor Meglepetések
FIATAL DEMOKRATÁK SZÖVETSÉGE

ANYÁK ÉS APÁK NAPJA
CSALÁDI MAJÁLIS
MÁJUS 1.
GYERMEKPROGRAMOK, JÁTÉKOS VETÉLKEDŐK, FOCIGÁLA, ZENÉS SZÓRAKOZTATÓ MŰSOROK, SÖRSÁTOR
TESSÉK NARANCSOLNI! JÁTÉKOS, RENDKÍVÜLI NARANCSVÁSÁR A FIDESZ KÉPVISELŐJELÖLTJEINEK
FÁY UTCAI VASAS SPORTTELEP
BEJÁRAT A BÉKE ÚT ÉS HAJDÚ UTCA FELŐL
MEGKÖZELÍTHETŐ: 12-ES, 14-ES VILLAMOSSAL, 4-ES AUTÓBUSSZA
PARKOLÁSI LEHETŐSÉG BIZTOSÍTOTT

A fiatal demokraták a kampánnyal nem voltak képesek ellensúlyozni a bizonytalanságot: mit is támogat, aki a Fideszre adja a voksát?

lasztói bázisának döntő részét, a kampányban is őket szólította meg. Ennek megfelelően a kampány szimbolikája és retorikája alig változott a korábbihoz képest, miként a választási harcban is a földtulajdon és az elszámoltatás ügye maradt a legfőbb téma. A kisgazdák radikális hangvételű, populista programpontjai a „valódi rendszerváltozás” követelésében kulminálódtak. Ismét a nemzeti érdek egyedüli hiteles képviseletére hivatott erőként iparkodtak feltűnni.

A kereszténydemokraták retorikája kevésbé volt ideologikus, mint 1990-ben. Modern, kormányképes, szociálisan érzékeny, a vidéki Magyarország és a szegények érdekei iránt elkötelezett párt képét igyekeztek ölteni, kampányuk mindazonáltal alig volt észrevehető a csatazajban.

A Fideszt megviselte, hogy a liberális sajtó ellene fordult, és nem akceptálta meghirdetett jobboldali félfordulatát. A kampány éppen arculatváltás közben érte a pártot, nehéz volt a választóknak fölmérniük, mit is képviselnek valójában a korábbi kedvenc fiatal demokraták: a szocialistákat vagy a kormánypártokat tartják-e inkább ellenfelüknek A fiatalosság képe már kevés volt a bizonytalan-

Pozsgay Imre a Nemzeti Demokrata Szövetséget a nemzet centrumában képzelte el, a választók fantáziáját azonban nem volt képes megragadni

Egy ismeretlen párt egy majdan ismertté vált személlyel: Csizmadia László később a Civil Összefogás Fóruma élén, Orbán Viktor támogatójaként tűnt fel

NEMZETI DEMOKRATA SZÖVETSÉG
NEMZETI DEMOKRATA SZÖVETSÉG (NDSZ)
1056 BUDAPEST V., IRÁNYI U. 17. II./1.
Tel.: (06-1) 118-0338 Tel./fax: (06-1) 118-0182

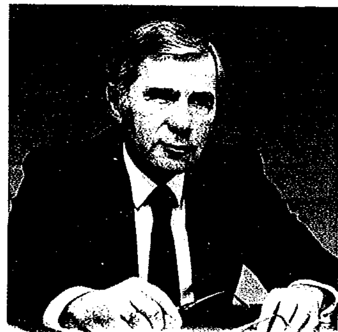

ELSŐBBSÉG A SZAVAZÓNAK!
DR. CSIZMADIA LÁSZLÓ
17. választókörzet

A megbízható megoldás

Feladó: *Horn Gyula* a Magyar Szocialista Párt elnöke

Magyarország

VÁLASZTÓPOLGÁRAINAK

Köszönjük a bizalmat!

Május 29-én kérem jöjjenek újra szavazni és támogassák jelöltünket!

A szocialisták sikerében jelentős szerepe volt Horn Gyula népszerűségének, akinek révén az MSZP egyszerre tudott a „kisemberek" érdekképviselőjének szerepébe helyezkedni, és megjeleníteni a modernizációhoz szükséges szakértői kvalitásokat

ság ellensúlyozására. Kiderült, hogy a magas népszerűségi mutatók mögött valójában nem állt kormányképes néppárt, a választási időszakra leeresztett a „luftballon". A kampányban a négy év előttihez képest csökkent a humor, a könnyedség, az irónia, visszaesett a nők szerepeltetése. A rockzene maradt, ezúttal az Omega együttes népszerűsítette plakáton a Fideszt. Fodor Gábor kilépésével a Fidesz elveszítette arculata egyik fontos vonását, Deutsch Tamás pedig túlzottan „alternatív" benyomást keltett, így egyértelműen a párt vezére, Orbán Viktor lett a párt fő reprezentánsa, 1994-ben azonban még nem dominálta túl a kampányt.

A szabaddemokraták kampánya kifejezetten sikeres volt. Ezúttal nem a régi ellenzéki csapat, hanem miniszterelnök-jelöltjük, Kuncze Gábor köré építették pozitív elemekre alapozó, túlzásokat kerülő kampányukat. A liberális-modernizációs programhoz illeszkedő, pragmatikus, a mindennapokra is értelmezhető üzenetek kedvezően hatottak a megcélzott rétegekre, különösen az ország polgárosodottabb vidékein voltak vonzóak. A bizalomra, tisztességre és a kormányváltás ígéretére alapozó kampányban a szabaddemokraták ismét felvonultattak ismert személyeket támogatóként, de elsősorban az „utca emberét" jelenítették meg.

Az MSZP tartózkodott attól, hogy egyértelműen Horn Gyulát nevezze meg miniszterelnök-jelöltként, mintegy ezzel is csökkentve az ellene irányuló támadások erejét, és javítva a párt koalícióképességét. Tekintettel voltak a liberális választók ellenszenvére a „pártállami maradványok" iránt. Horn népszerűsége szorosan kapcsolódott pártja első választási ciklusban kialakított arculatához: pragmatikus, kompetens, szociálisan elkötelezett, a nemzetközi szociáldemokrácia által is egyre inkább elismert politikai erőként

Szili Katalin 1994-ben egy volt a képviselőjelöltek közül. Személye 2005-ben lett konfliktusok forrása, amikor kudarcba fulladt államfővé választásának kísérlete

Méltó a bizalomra!

Szili Katalin

Az Ön képviseletében!

MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT

A megbízható *megoldás!*

A második választási fordulóban az egyéni képviselőjelöltek eredményén múlott, hogy az MSZP egymaga is abszolút többséget szerezzen

Szavazzon a szocialistákra!

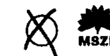
újra

SZAVAZÓLAP MINTA

Országgyűlési képviselők választása

1994. május 29.

Bács-Kiskun megye 6 sz. egyéni választókerület

Aszódi Ilona Katalin ⊗ Magyar Szocialista Párt MSZP

A jelöltre szavazni a neve melletti körben elhelyezett egymást metsző két vonallal lehet.

Kiszámítható jövőt!

A szocialisták közül többen önironikus karikatúrával is megjelentek a kampányban, közéjük tartozott a kalandos pályát befutó Csintalan Sándor

Egy korabeli vicc szerint Antall József három év alatt megoldotta, amivel Kádár harminc évig sikertelenül próbálkozott: megszerettette a néppel a szocializmust

Méltó a bizalomra!

Csintalan Sándor

Az Ön képviseletében!

MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT

A megbízható *megoldás.*

tűnt fel, amely alkalmas a rendszerváltással kitűzött, s továbbra is az ország előtt tornyosuló feladatok megoldására. *„Hogy a szakértelem kerüljön kormányra!"* és *„A megbízható megoldás!"* – ezek voltak a jellegzetes szlogenek. Az MSZP modernizációs és szociális elkötelezettséget sugalló, kisemberpárti arculata együttes megjelenítésére törekedett. Egyúttal programjával és a demokrácia iránti elkötelezettségével koalícióképesnek kívánt mutatkozni. Úgy igyekezett elhatárolódni a múlttól, hogy ne bántsa vele a Kádár-kor pozitívumai iránt nosztalgiát táplálókat, ugyanakkor elhatárolódott a kádárizmust fenntartás nélkül vállaló Munkáspárttól. Az MSZP minden nagy társadalmi csoportban keresett támogatókat, de elsősorban a munkavállalókra, a városi alsó középosztályra koncentrált. A szak-

szervezetek megnyerésére – kormányra kerülése esetén – társadalmi-gazdasági megállapodást helyezett kilátásba.

Az 1994. május 8-i első választási forduló eredménye előrevetítette a listán egyharmadot elért MSZP abszolút többségét a második menetben. A legtöbb választókerületben „ezüstérmes” szabad demokraták úgy igyekeztek javítani a maguk kilátásait, hogy figyelmeztettek az MSZP abszolút többségében rejlő veszélyekre. Óvatosan kellett tenniük, hogy ne veszélyeztessék a jövendő koalíciót, ha eredményre vezetne törekvésük. Az érvelés nem hatott, a szocialisták egyedül is megszerezték a mandátumok 54 százalékát. Ennek ellenére az MSZP koalíciót ajánlott az SZDSZ-nek; a pártvita után, nem könnyű szívvel, de elfogadta a felkérést. Együtt kétharmadnál is nagyobb többséget szereztek az Országgyűlésben.

Horn a fejrögzítővel: Az MSZP győzelmében szerepet játszott, hogy Horn Gyula súlyos balesete ellenére folytatta a választási küzdelmet, és bizonyította, hogy készen áll a kormányzásra

A szocialista–liberális kormányzás idején megerősödött a szélsőjobboldali MIÉP, és az alacsony választási részvétel mellett átlépte a parlamentbe jutáshoz szükséges ötszázalékos küszöböt

Egy ideig aggodalmakat keltett a mérsékelt politizálás híveiben, hogy Torgyán József pártja lesz a jobboldal vezető ereje

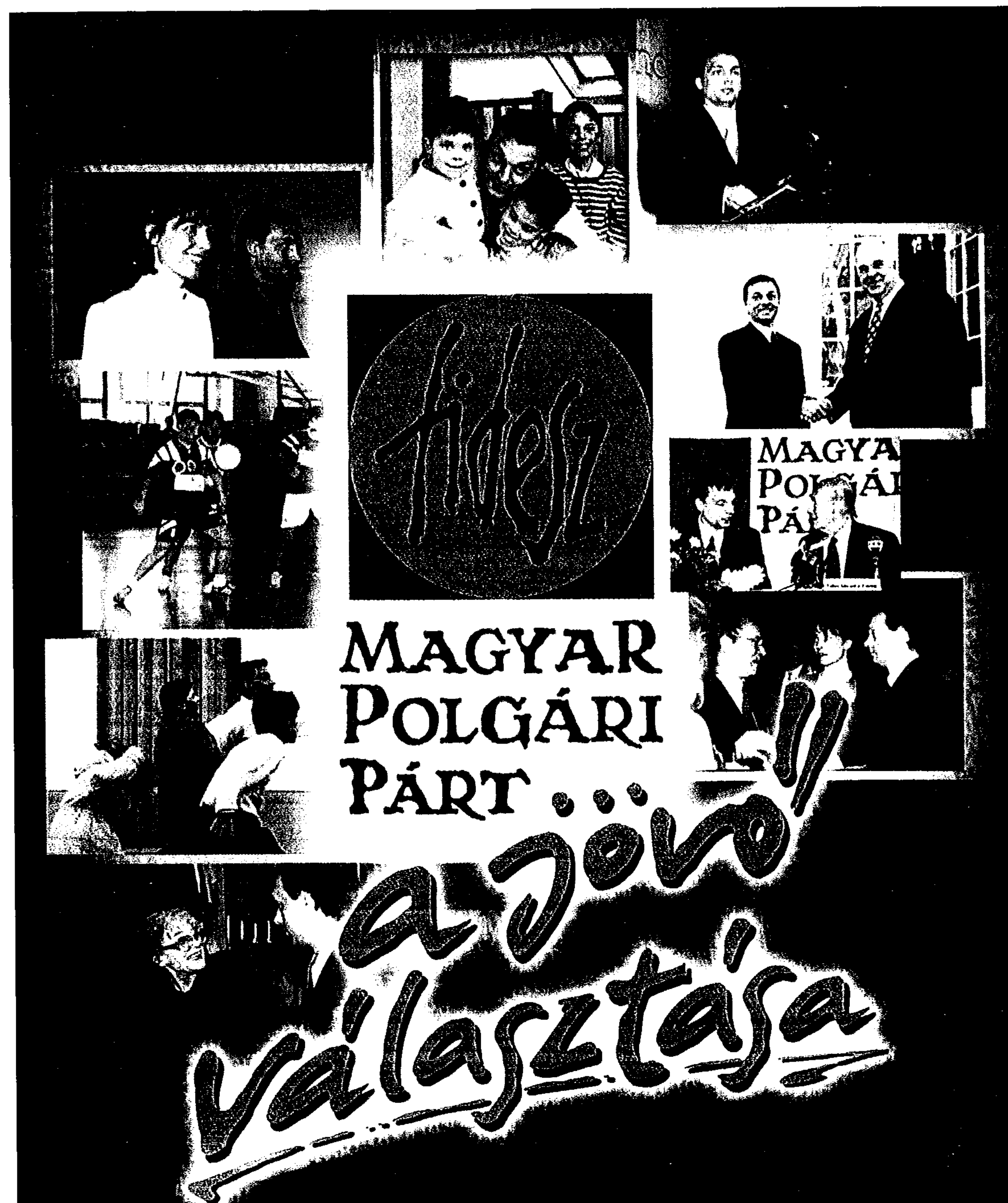

Az esélyes túlzott nyugalmával készült az 1998. májusi választásokra a Magyar Szocialista Párt. A magas támogatottság korántsem volt magától értetődő, hiszen a ciklus során a szocialisták megjárták a poklot. A Bokros Lajos pénzügyminiszterről elnevezett megszorító csomag éppen a baloldal hagyományos választóközönsége számára jelentette a legsúlyosabb terheket. A választási előkészületek időszakában azonban már látszottak az eredmények a megindult gazdasági növekedésben, Magyarország nemzetközi megítélésének javulásában és az integrációs folyamat előrehaladtában. A felmérések figyelmeztető adatokkal is szolgáltak: alacsonyak voltak az MSZP másodlagos pártpreferencia-mutatói, viszont erős volt a párt elutasítottsága, mintegy bezárult szilárd táborába.

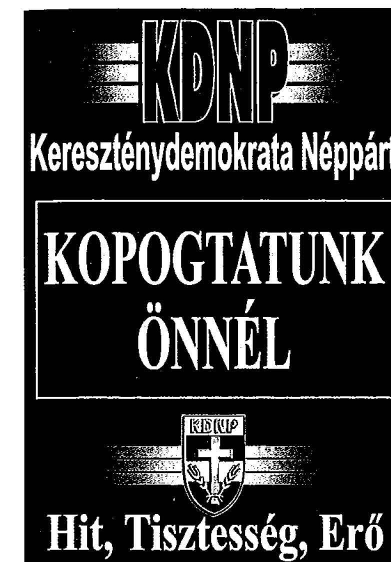
A kormányzás igazi kárvallottja a Szabad Demokraták Szövetsége lett. A gazdaságpolitika eredményeit a maguk nyomásgyakorlása hatásaként értékelték, de ez a baloldali és a nem liberális jobboldali választók körében is inkább ellenszenvet váltott ki. Sokan az „érzéketlen” és „nemzetietlen” szabad demokratákat vádolták a súlyos társadalmi következményeket okozó megszorításokért. A koalíciós konfliktusok is erodálták a koalícióban a viták ellenére bennragadt SZDSZ népszerűségét. Súlyos tehertételt jelentettek a párt támogatottságára a korrupciós vádak.

Az ellenzéki oldalon döntő átrendeződési folyamat ment végbe a ciklus során. Kezdetben – az első két évben – a kormányt durvaságoktól sem mentesen támadó Független Kisgazdapárt volt a jobboldal legerősebb alakulata. Visszaesésének legfőbb oka az 1994-ben a parlamentbe épphogy bejutott Fidesz immár teljes jobboldali fordulata és ennek nyomán az ellenzék integrációjának megindulása volt. A Fidesz kiegészítette nevét a Magyar Polgári Párt kifejezéssel, és az MDF

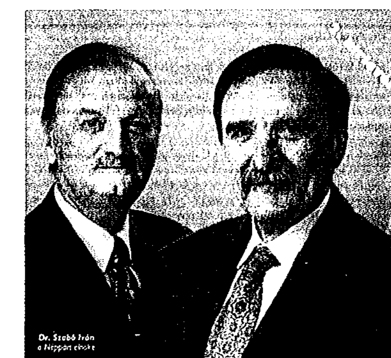
kudarca után, annak mintegy az örökébe lépve, elkezdte önmaga újraépítését immár jobboldali gyűjtőpártként. Arculata alaposan megváltozott: átvette a tradicionális magyar jobboldal keresztény-nemzeti retorikáját, éles kormányellenes kirohanásaival is igyekezett bizalmat kelteni a jobboldal választótáborában. Orbán Viktor 1997 közepén egyenesen „idegenszerűnek" nevezte a szocialista-liberális kormányt, mintegy felidézve Csurka István korábbi „idegenszívű" kifejezését.

A Fidesz kampányának középpontjában a miniszterelnök-jelölt, Orbán Viktor állt

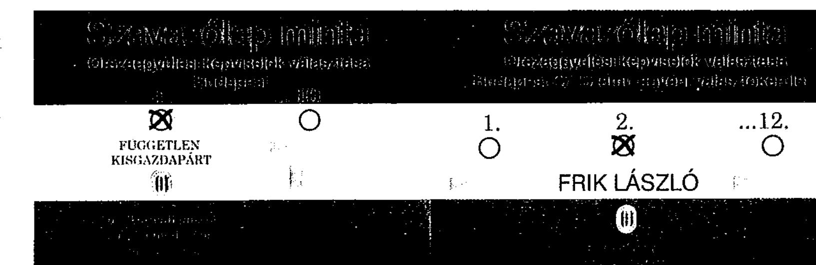

A mérsékelt jobboldal pártjai kis pártjai kudarcot vallottak, az MDF jelöltjei a Fidesszel kötött szövetség révén szereztek mandátumot

Folytatódott a Magyar Demokrata Fórum eljelentéktelenedése, különösen miután Szabó Iván vezetésével a mérsékelt jobboldaliak csoportja kilépett és megalakította a Magyar Demokrata Néppártot. A szétválást ösztönző Fidesz azonban nem velük, hanem a Lezsák Sándor vezette MDF-fel kötött megállapodást közös jelöltek indításáról a parlamenti választásokon. Ezzel párhuzamosan – a korábbi éles harcok emlékét tompítva – a Független Kisgazdapárttal kölcsönösen a „békés egymás mellett élés" magatartását gyakorolták. A szocialista-liberális kormányt a legélesebben támadó Magyar Igazság és Élet Pártjának támogatottsága a parlamentbe jutási küszöb körül járt.

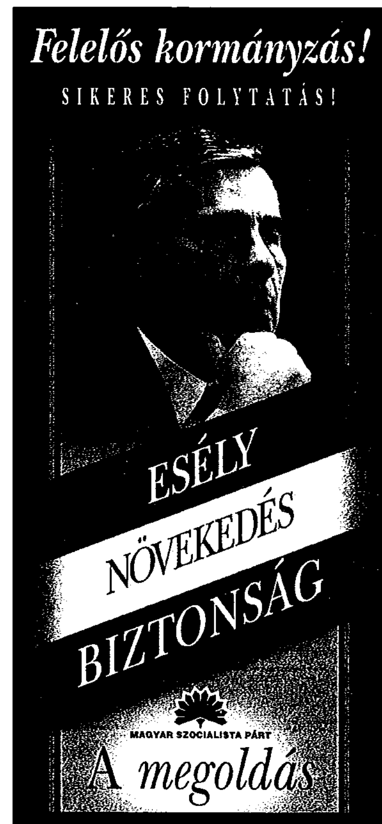
Az MSZP a *„sikeres folytatást"* kilátásba helyező, higgadt, magabiztos, az érzelmeket nem túlságosan felbolygató kampányt folytatott, abban bízva, hogy az alacsony részvétel kedvező lesz számára. Felelős kormányzásának hangoztatása mellett a soron lévő konszolidációs periódus reménykeltő vonásairól kevés meggyőző szót hallatott, inkább az eredményeket hangoztatta, amelyek révén Magyarország előrehaladt az euroatlanti integrációban és ezzel erősödött a felzárkózás esélye. A lecsúszott vagy attól fenyegetett rétegek számára azonban ez a jövőkép túlságosan homályos volt, a változatlan folytatásban sokan inkább fenyegetést láttak. Az MSZP kampány-

A Független Kisgazdapárt jelöltjeinek viszonylag jó szereplése és második fordulós visszaléptetése döntötte el a választásokat a Fidesz javára

SZDSZ A JÓ IRÁNY

eszközei között továbbra is döntőek voltak a lakossági fórumok, a személyes találkozások. Az írásos kampányanyagok arculata is egységesebbé vált, bár a helyi kampányokban továbbra is teret kaptak sajátos helyi megoldások. Az ellenzék okkal kifogásolta a demokráciától idegenként Horn Gyula megjegyzését, miszerint a választásokon MSZP-nek nincs ésszerű alternatívája. Döntő hibának bizonyult a koalíciós partner esélyeit rongáló, illetve a feszültséget kiélező magatartás két kérdésben is. A nagy port felvert Fenyő János-gyilkosság, majd a robbantásos merényletkísérletek sora nyomán a kampányban elsőrendű kérdés lett a közbiztonság kérdése. Horn Gyula egy Kuncze Gábornak szánt szemrehányó megjegyzéssel – „ez minden, csak nem közbiztonság" – mintegy áthárította a felelősséget. Ennél is nagyobb hiba volt, hogy a rendszerváltás szimbolikus ügyében, a

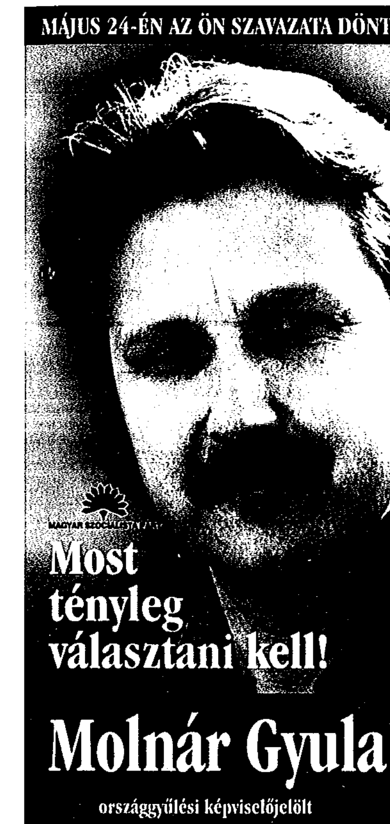
A liberálisok folytatást ígérő „iránykampánya" nem hozta meg a várt eredményt, az SZDSZ kis párttá süllyedt

Az MSZP jelszavai egy helyre sűrítve. A szocialisták megnyerték a listás pártversenyt, de elveszítették a kormányzás lehetőségét

Bős-nagymarosi vízlépcső kérdésében kialakult magyar–szlovák vita rendezését saját kezébe véve kompromisszumos megoldást keresett, s ezzel a lépésével tiltakozó akciókat váltott ki.

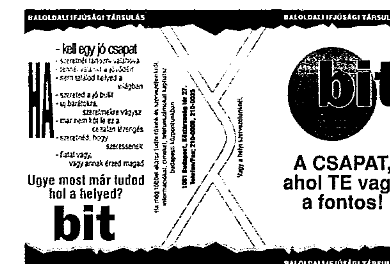
A kormányzati pozícióban erodálódott SZDSZ is enervált kampányt folytatott, s ezen nem segített, hogy kampányeszközei színvonalasak voltak. Fő üzenete, a *„tartsuk a jó irányt"* azt sugallta, hogy elégedett a teljesítményével, csakhogy ez nem esett egybe a választók véleményével. Az SZDSZ helyzete a következő volt: akkor szerezhette meg a „mérleg nyelve" pozíciót, ha koalíciós partnerét éppen csak annyira bírálja, hogy az ne szerezzen abszolút többséget, de kritikája a jobboldalt sem erősíti veszélyes mértékben. Kényszerhelyzetben folytatott kampányával saját támogatottságát nem tudta növelni, viszont tovább rontotta a szocialisták másodlagos pártpreferencia-mutatóit és ezzel a második fordulós összefogás hatékonyságát.

Egy sikeres szocialista politikus Újbudáról: 1994-től 2010-ig a kerület parlamenti képviselője; később vádlottként állt bíróság előtt, de felmentették

A szórólapdömping következménye: felhívás a választónak, hogy legalább vessen rá egy pillantást

A Baloldali Ifjúság Társulás toborzó szórólapja

A Fidesz nem csupán saját korábbi és a jobboldal hagyományos táborának megnyerésére épített. A szabad demokraták korábbi választói közül is sokan a *polgár* hívószóval operáló, liberális múltjával még bizalmat keltő Fideszhez pártoltak, amely *Szabadság és jólét* című programjában minden társadalmi csoportnak vonzó változásokat ígért. A párt érzékelte, hogy nincs erős kormányleváltó hangulat, ezért a választási harcban kerülte a kirívóan agresszív hangot, és csak a mozgósításhoz szükséges mértékben használt negatív kampányelemeket. Az ígéretversenyt akarta elsősorban megnyerni, egy „új kezdés" kilátásait vetette fel, és a rendszerváltás korszakára jellemző remények feléélesztésére törekedett. A „polgári" jelző hangoztatása mellett *„A jövő választása"* jelszó is arra utalt, hogy van alternatívája a szocialisták politikájának, olyan, amely a nemzeti ér-

Tisztelt Választópolgár!

A Független Kisgazdapárt azt akarja, hogy az ország polgárai bízzanak a jövőben. **Ezért:**
■ Rendet teremtünk az országban, szigorítjuk a bűnözés elleni harcot! Az emberölés minősített eseteire ideiglenesen visszaállítjuk a halálbüntetést! ■ Családközpontú társadalmat építünk! ■ Jelentősen csökkentjük a munkanélküliséget! Tömegesen teremtünk munkahelyeket! Talpra állítjuk a mezőgazdaságot! ■ A fiatalok számára alkotmányos alapjoggá tesszük az első lakáshoz és az első munkahelyhez jutást! Megduplázzuk a lakásépítést! ■ Megszüntetjük az autópálya-díjat és állami beruházásban fogjuk felépíteni a szükséges utakat, ingyenes használattal! ■ Küzdünk a vidéki gyermekek esélyegyenlőtlensége ellen, számukra is biztosítjuk a tanulást és továbbtanulást! ■ Letörjük az inflációt és megfékezzük az energia- és üzemanyagárak növekedését! ■ Visszaállítjuk a munka becsületét, felvirágoztatjuk az országot és hozzákezdünk az elmaradott vidéki térségek felemeléséhez! ■ Tisztességes munkabért és értékálló nyugdíjat biztosítunk! ■ Erősítjük a magyarság nemzetmegtartó hitét és végrehajtjuk a valódi rendszerváltoztatást!

Budapest, 1998. márciusában

Dr. Torgyán József

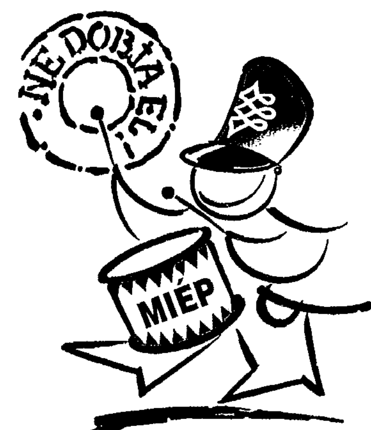
Dr. TORGYÁN JÓZSEF
a Független Kisgazdapárt
elnöke
■
„Mi
a nemzetet
fogjuk
képviselni"

Torgyán József és a Független Kisgazdapárt az 1998-as kampány populista ígéretversenyében felülmúlhatatlannak mutatkozott

dekeket hitelesen képviseli. A *„több mint kormányváltás, kevesebb, mint rendszerváltás"* jelszó fölvetette a gyökeres fordulat perspektíváját, de egyúttal mérsékletet is sugallt. A fideszesek egyszerre törekedtek arra, hogy a fiatalos imázsból a lehető legtöbbet megőrizzék, miközben kormányváltásra egyedül esélyes gyűjtőpártként a hagyományos jobboldali szavazók szavazatait is megszerezzék.

Az MDF-nek csupán a Fidesznek alárendelt szövetségesként volt esélye bejutni a parlamentbe. Üzeneteit a rend, a mindennapok biztonsága, a gyarapodás, a család és általában a konzervatív értékek jelszavai köré csoportosította. A „Hit, tisztesség, erő" jelszavakkal jelentkező és mindenkinek jólétet ígérő KDNP éppen erőt nem mutatott, marginalizálódását mi sem jellemezte jobban, mint hogy a katolikus klérus kiállt mögüle: a püspöki körlevél a legesélyesebb ellenzéki jelöltek támogatására szólított fel.

A Független Kisgazdapárt megszokott retorikájával hagyományos vidéki bázisát szólította meg, képi világa és szimbolikája is ehhez igazodott. Középpárti erőként sikerként azt könyvelhette el, ha a megkerülhetetlen koalíciós partner szerepébe kerül, ezért visszafogta korábbi Fidesz-ellenes retorikáját. A Fidesz és a kisgazdák közeledését elősegítette, hogy 1997-ben a „külföldi behatolás" veszélyére hivatkozva közösen akadályozták meg a földtörvény módosítását, amely lehetővé tette volna jogi személyek, társaságok tulajdonszerzését. Torgyán József ajánlatára – hogy az ellenzéki pártok a második fordulóban a legerősebb ellenzéki aspiráns javára léptessék vissza a jelöltjeiket – a Fidesz csak az első forduló eredményeinek ismeretében reflektált. Akkor azonban Orbán Viktor rögtön saját indítványaként adta elő e szövetségkötés tervét.

MAGYAR IGAZSÁG ÉS ÉLET PÁRTJA

A MIÉP propagandaanyaga is védekezni próbált a szórólapdömping következménye ellen: a választók jó része válogatás nélkül azonnal szemétre vetette valamennyit

Az MSZP negatív kampányában igyekezett egy kalap alá véve támadni Orbán Viktort, Csurka Istvánt és Torgyán Józsefet

"Válasszon melyik úton jár..."

Egyik út:		Másik út:
Orbán	vagy	Kiszámítható boldogulás
Csurka	vagy	Európai Magyarország
Torgyán	vagy	Felelős kormányzás

MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT

A Fidesz élt legjobban a legnagyobb hatású kampányeszközzel, a televíziós hirdetéssel. Rövid snittekből álló, a kereskedelmi reklámok metódusait használó tévéspotjában Orbán Viktorról a barátságos, az egyszerű emberekkel és hírességekkel egyaránt közvetlen, jókedvű, sportos, erőtől duzzadó, ugyanakkor a nyugati vezetők által is elismert felelős államférfi képe rajzolódott ki. Ehhez képest az MSZP filmjében a pulpitusról szónokoló Horn unalmas bürokrataként tűnt fel. A kormányzást mesterségként beállító, derűsen biztos folytatást ígérő MSZP-spotból pedig hiányzott a mozgósító erő.

Az 1998. május 10-ei volt az első választás, amelynek második fordulójában valós esély nyílt az első fordulós erősorrend megfordítására. Hiába nyert az MSZP a pártlistákon meggyőző fölénnyel, ha a koalíció együttes eredményét tekintve vesztésre állt. A minden korábbinál alacsonyabb szavazói részvétel sem segített. Az eredmények a két nagy rendszerváltó párt kudarcát mutatták. Az SZDSZ talpon maradt a maga csaknem 8 százalékával, de ez sokra nem volt elég. Az MDF a Fidesz lélegeztető gépére kapcsolva maradt életben: csakis a közös jelöltek révén szerzett mandátumokat, pártlistás eredménye alig haladta meg a 3 százalékot. Egyházi támogatás nélkül a KDNP még ennyit sem ért el, és kiesett a parlamentből. Az alacsony részvétel Csurka István pártjának kedvezett, csupán annak révén került a szélsőjobboldali MIÉP az ötszázalékos bejutási küszöb fölé (noha tüntető tömeget mutató, nemzeti színekben tobzódó kampányfilmje komoly erőt sugallt).

A helyi adatok áttekintése azonnal világossá tette, hogy hiába vezet a legtöbb választókerületben az MSZP jelöltje, a választások azon dőlhetnek el, hogy a kisgazdapárti jelöltek kellő számban visszalépnek-e a Fidesz javára, illetve választóik hajlandók-e átszavazni. A második fordulós küzdelem valóságos mozgósítási verseny lett. Az MSZP-nek föl kellett adnia lagymatag kampányát, stratégiát váltott, a jobboldal hatalomra jutásának veszélyeit ecsetelve igyekezett felrázni és maga mellé állítani a távol maradó csalódott és a bizonytalan választók minél nagyobb hányadát. A szabad demokratákkal kötött jelölt-visszaléptetési megállapodás azonban nem hozhatta meg az országos győzelemhez szükséges többletet. Az MSZP sikeresen mobilizálta ugyan választótáborát, a liberális és a munkáspárti szavazók nagy részének támogatását is elnyerte, viszonylagos bezártságán mégsem tudott felülkerekedni. A Kisgazdapárt állva maradt jelöltjei többségének visszaléptetése átbillentette az erőegyensúlyt a Fidesz javára. A két forduló közötti polarizált helyzetben éles harc bontakozott ki, amelynek következtében a második fordulós részvételi adatok első ízben haladták meg az első fordulóét.

A Fidesz nem a jelszavait és üzeneteit változtatta meg, hanem aktivitását növelte, a hangvételét pedig támadóbbra vette. A kam-

pány hangulatát alakította át azzal, hogy a mindenkinek jót hozó változás reális esélyét állította szembe a sikerpropagandájába merevedett és „felelős" politikával folytatást ígérő MSZP-vel. Folytatta a *nemzeti érdek* hiteles képviseletének sulykolását a szerinte nyugati megfelelési kényszerbe merevedett kormánypárttal szemben. Offenzívájával maga mögé tudta állítani szinte a teljes jobboldal szavazótáborát, sőt azokon a területeken és azokban a társadalmi csoportokban is javította eredményét, amelyekben korábban a szocialisták voltak fölényben.

1998-ban először került sor miniszterelnök-jelölti vitára Horn Gyula és Orbán Viktor között, amelyet a két forduló között tartottak. A kampány legnagyobb figyelmet kiváltó eseményeként befolyásolta az eredményeket, ha döntő eltolódást nem is hozott. Horn elkövette azt a hibát, hogy saját elképzelései ismertetése helyett a Fidesz programjának bírálatába fogott, így az került előtérbe. A vitában a megfigyelők szerint inkább a fiatalabb, frissebb, személyében is több ígéretet hordozó és egyúttal kormányképesnek mutatkozó jelölt kerekedett felül. A tisztelettudóan, de határozottan fellépő, ügyesen érvelő Orbán Viktor sikerét elősegítette, hogy a jövő pártjaként megmutatkozó Fidesz volt az egyedüli mérvadó párt, amely még nem okozhatott csalódást kormányzati szerepben.

Az 1998. évi választási kampány győzelemre vezető szavai és jelzői: a jövő, a polgár és a polgári

Van Más Választás: Polgári Magyarország

Az új évezred küszöbén két életfelfogás között kell választanunk.
Küszködjünk tovább mindennapi gondjainkkal?
Kapaszkodjunk a múlt megszokásaiba, mondván úgyse lesz jobb?
Vagy eljött az ideje annak, hogy újra hinni merjünk saját jövőnkben?
Hogy magunkban bízva kimondjuk végre: élni akarunk a lehetőséggel,
győzni tudunk a körülmények hatalma felett.
Szabadságot és jólétet nyújtó polgári jövőt akarunk.

A múltat az MSZP, a polgári jövőt a Fidesz - Magyar Polgári Párt képviseli.
A választások a két pártra leadott szavazatok alapján fognak eldőlni.
De a döntés igazi tartalma más. Valójában két életforma,
két gondolkodásmód, két személyes értékrend közül kell választanunk.

A szavazófülke függönye mögött nem egyszerűen arról hozunk döntést,
hogy kit szeretnénk látni az Országházban az elkövetkező négy évben.
A saját álmaink sorsát is ott döntjük el.

Az ország jövője a polgárok jövője

A Fidesz - Magyar Polgári Párt a polgárok oldalán áll,
programja mindannyiunk számára a gyarapodás lehetőségét kínálja.
Lehetőséget arra, hogy a polgárok megvalósíthassák álmaikat,
személyes céljaikat. Hogy családjuk
teremthessenek. Hogy olyan értékrend érvényesüljön, amelynek
középpontjában a tisztesség, a munka becsülete és a szeretet áll.

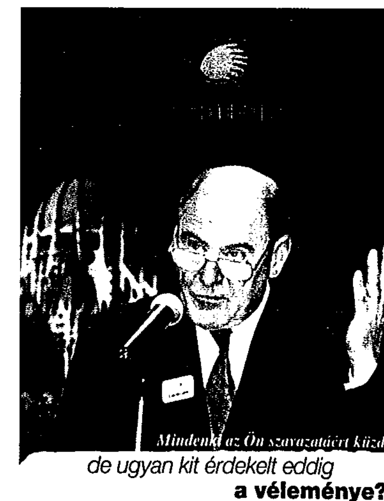
Áder János

Orbán Viktor

TOTÁLIS KAMPÁNY, BALOLDALI VISSZATÉRÉS – 2002

A „jó" kormányzó erő és a „rossz" ellenzék

A Centrum ismét Kupa Mihály népszerűségében bízott

A különösen intenzív választási küzdelem és ezzel összefüggésben a minden korábbinál magasabb részvételi arány jelezte, hogy a pártok sikeresen tudatosították a választópolgárokban a 2002. évi parlamenti választások tétjét. Végbement a pártszerkezet „blokkosodása", világosan két nagy tábor állt egymással szemben.

A kormányon lévő Fidesz–Magyar Polgári Párt arra törekedett, hogy megerősítse a „több mint kormányváltás" politikáját, folytassa a megkezdett elitcserét és kiteljesítse saját kurzusa építését, amelyet a társadalom, a gazdaság és a kultúra minden szegmensében megjelent agresszív térfoglalásával, az „egész pályás letámadással" megkezdett. Orbán Viktor rafinált taktikával úgy semmisítette meg legfőbb szövetségesét, a Független Kisgazdapártot, hogy szavazótáborát szinte hiánytalanul megszerezte. Egyúttal a maga táborába vonta a Dávid Ibolya vezette Magyar Demokrata Fórumot, amely Orbán Viktor hívó szavára sorsára hagyta az általa kezdeményezett – a Magyar Demokrata Néppártot és a Vállalkozók Pártját is magában foglaló – Békejobb 2000 kezdeményezést. A Fidesz táborához csatlakozott a Lungo Drom nevű cigány szervezet és a Kereszténydemokrata Szövetség is. A szélsőséges Magyar Igazság és Élet Pártja maradt a Fidesz–MPP számottevő riválisa a jobboldalon, de esélyeit a parlamenti küszöb átlépésére erősen csökkentette, hogy Csurka István pártja a parlamentben többnyire az ellenzék ellenzékeként és a kormány külső támogatójaként működött. Ráadásul radikalizmusát a Fidesz politikusai is meggyőzően képviselték. Akadt még egy kihívó, a Kupa Mihály vezetésével létrejött Centrum Párt, amely a mérsékelt konzervatív választókat megszólítva az elárvult Békejobb helyét igyekezett betölteni, de fellépése megosztotta a jobboldali közvéleményt, sokan a „balliberális" ellenzék indirekt támogatásával vádolták.

A párszerkezet baloldali térfelén a domináns MSZP-nek sem új rivális, sem új szövetségese nem jelentkezett. A párton belüli hatalmi küzdelmek nyomán nem a Horn Gyulát a pártelnöki tisztségben követő Kovács László, nem is a rendszerváltás idején népszerű kormányfő, Németh Miklós, hanem a békés természetű Medgyessy

Péter lett a szocialisták miniszterelnök-jelöltje. Benne fedezték fel Orbán Viktor esélyes kihívóját, mint aki habitusával ellenpontozhatja a Fidesz megosztásra építő stratégiáját. A Szabad Demokraták Szövetsége egyedül maradt a liberális oldalon, de kispárti pozíciójába ragadva önálló pólusképző lehetősége megszűnt, választási stratégiáját meghatározta, hogy kizárólag a szocialisták koalíciós partnereként kerülhetett kormányra. A szocialisták és a liberálisok szövetségét a közös szándék szilárdította meg: szerintük az ország elemi érdeke volt a liberális jogállam elveit kikezdő, tekintélyelvű és paternalista rendszert építő Orbán-kormány leváltása.

A közvélemény-kutatók a Fidesz biztos győzelmét prognosztizálták. Ennek megfelelően a párt magabiztos kampányt folytatott. *„A jövő elkezdődött"* – szólt a legfőbb szlogen, amely egyszerre jelentette a sikeres kormányzásba és folytatás szükségességébe vetett hitet. Az általános elégedettséget sugallta a „beszélő fejek" kampány-

A HAZA NEM ELADÓ!

Független Kisgazdapárt

1056 Budapest,
Belgrád rakpart 24.
Telefon: 318–1587

A Fidesz magabiztosan készült az újabb győzelemre, a Független Kisgazdapárt pedig koalíciós szövetségese áldozata lett, szavazói a Fideszhez álltak

Az ellenzéki MIÉP inkább az ellenzék ellenzéke volt, mintsem a kormányé, nem is jutott be újra az Országgyűlésbe

eszköz: fiatalok, értelmiségiek, egyszerű dolgozók, falusiak jelentek meg a reklámokban és a plakátokon, hogy elégedettségüknek hangot adjanak. A sikerpropaganda fontos eleme volt a „magyar csodát" teremtő gazdaságpolitikai modell. A jobboldalon tagadták, hogy a javuló helyzetnek köze lett volna a Horn-kormány teljesítményéhez. Hatékony, oltalmazó állam képét állították szembe a neoliberálisként támadott elõd modelljével szemben. Az olimpiarendezés víziója is az önbizalom, a nemzeti nimbusz helyreállításának eszközeként szolgált. A Terror Háza és a Nemzeti Színház avatása egyértelművé tette, hogy választóvonalat kívánnak vonni a múlt képviselői és a jövő letéteményesei közé.

A Fidesz választási stratégiájának, így kampányának is a társadalom politikai kettéosztása volt a döntő tényezője, abból a feltevésből kiindulva, hogy a többség támogatását tartósan birtokolhatják. A nemzeti–nemzetietlen megosztás, valamint a múltat jelentő „kommunista", illetve a jövőt jelentő fideszes tábor közötti törésvonal elmélyítésének szándékát mi sem jellemezte jobban, mint a Professzorok Batthyány Köre által februárban kezdeményezett kokárdamozgalom. A Fidesz nyomban magáévá tette a javaslatot, hogy a magukat a „nemzeti oldalhoz" tartozók viseljék egészen a választásokig a nemzeti színű szalagot.

A Fidesz plakátjai – az „ordító kisfiú" fényképe, vagy a *„A tett az első, a szó a második"* feliratot viselő – nem sok újdonságot hoztak a kampányban. A párt nyomtatott anyagai sokkal békésebb képet mutattak, mint a sajtóban megjelent szövegek és a gyűléseken tanúsított harcias magatartás. Különösen Kövér László „köteles" beszéde bizonyult hibának, amelynek elterjedt értelmezése szerint öngyilkosságot ajánlott pesszimizmust terjesztő ellenfeleiknek. Az ilyesfajta radikális megnyilatkozások mintegy kioltották a MIÉP heroikusnak szánt szlogenjei hatását (*„Megmaradni, Gyarapodni, Visszaszerezni!"*, vagy *„Elbukhatunk, de csalódást nem okozunk"*).

A szabad demokraták fő ígérete adócsökkentés volt

A 2002-es kampányban merőben új eszközök jelentek meg. Nagy szerepük lett a kereskedelmi tévécsatornáknak, amelyek a választási harcot mintegy szórakoztató műsorként közvetítették. Ebben a médiumban az MSZP és az SZDSZ üzenetei tűntek fel kedvezőbb színben. Az országos napilapokban is „balliberális" fölény mutatkozott. Az igazi változást a befolyásolásban és a mozgósításban a mobiltelefonok és a számítógépek elterjedése hozta: sms-ek és elektronikus levelek özönével bombázták az embereket, azzal a felszólítással, hogy maguk is küldjék tovább ismerőseiknek.

A választási kampányban minden korábbinál hatékonyabban jelent meg a humor, a gúny. Az önkéntes aktivisták saját ötleteiket is felhasználták, és ez is inkább az ellenzék kezére játszott. A fiatalok személyes részvételét tekintve viszont a jobboldal maradt fölényben, soha korábban ilyen tömegben nem jelentek meg a kampány aktivistái között az ifjabb korosztályok tagjai.

Az MSZP kampánya Medgyessy Péter miniszterelnök-jelölt köré épült. Ő közvetítette a párt pozitív üzeneteit, míg a kormánybíráló szerep elsősorban Kovács László pártelnöknek jutott. A kormányoldal agresszivitásához képest a szocialisták meglehetősen puha és a pozitív ígéretekre építő kampányt folytattak. Középpontban *„A jóléti rendszerváltás programja"* állt, amelyet Medgyessy Péter kiegészített jövendő kormánya első száz napjának konkrétumokat tartalmazó, sokakat vonzó ígéretcsomagjával. Összhangban voltak ezzel az MSZP *„Velünk az ország"* és a *„Létbiztonság, Jogbiztonság, Közbiztonság"* plakátokon hirdetett jelszavai. Medgyessy másik fontos üzenete az „árok betemetése", vagyis a nemzet mesterséges megosztásának felszámolása, a hideg polgárháborús állapotok megszüntetése volt. Összhangban volt ezzel a szocialisták *„Egyetértésben a nemzettel"* és

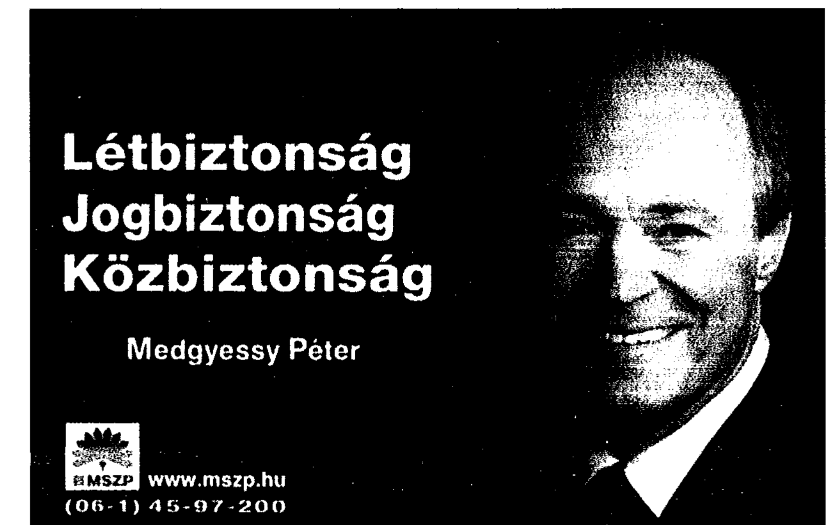
A szocialisták ígéretei költekezést vontak maguk után

Válasz egy 1994-es Fidesz-plakátra („Ha unod a banánt, válaszd a narancsot!")

„Magyarország mindannyiunké!" szlogenje. A negatív kampány legvitatottabb eleme a közvetlen választási harc előtti időszakban történt, amikor is az MSZP Orbán Viktor és Adrian Nastase megállapodása nyomán tömeges román munkaerő-beáramlással ijesztgetett. A Fidesz-ellenes negatív kampányhoz tartozik *A Viktor* című pamflet Kende Pétertől, amelyet ugyan egyik párt sem vállalt sajátjaként, de MSZP-rendezvényeken árulták.

2002 tavaszán a Szabad Demokraták Szövetsége produkálta a legszínesebb és legötletesebb választási harcot. Idejekorán megalkották a *Korszakváltás programját*, de az nem érte el az ingerküszöböt. Egyszerű üzenetekkel operáltak: ha kormányra kerülnek, csökkentik az adókat, rendbe teszik az egészségügyet, megszüntetik az állami szintre emelt korrupciót és megbecsülik a tudást. Ennek ga-

Tisztelt választópolgár!

A parlamenti választás második fordulójára már nem kap külön értesítést. Szavazni 2002. április 21-én, vasárnap reggel 6 óra és 19 óra között lehet, ugyanott, ahol az első fordulóban.

Szavazni csak személyesen lehet a következő igazolvány(ok) bemutatásával:

- a lakcímet tartalmazó személyazonosító igazolvány vagy
- lakcímigazolvány és személyazonosító igazolvány vagy
- útlevél vagy
- 2001. január 1-jét követően kiállított vezetői engedély vagy
- sorkatona esetén katonai igazolvány.

Ha a szavazás napján nem tud megjelenni a szavazóhelyiségben, a polgármesteri hivatalban működő választási irodától kérhet felvilágosítást a szavazás lehetőségéről.

Egyazon országban élünk

GÖNCZ ÁRPÁD A GYŰLÖLETFALAKRÓL

– Egyazon országban élünk mindannyian. Ezen mit sem változtat, hogy képviselőt választunk és az sem, hogy évek óta építgetik a gyűlöletfalat az úgynevezett jobb- és az úgynevezett baloldal között egy olyan országban, ahol a lakosság érdeke voltaképpen azonos, és ahol valamennyi kormány tennivalói, erkölcsi kötelezettségei is többé-kevésbé ugyanazok. A kérdés legfeljebb az lehet: kire bízom szívesebben e feladatokat? Ellenségképet alkotnunk nem szabad, mert mindannyian itt maradunk, függetlenül attól, hogy végül ki melyik pártra szavaz. Együtt élünk és a maga életét nehezíti, aki maga és mások közé gyűlöletfalat emel.

A választónak nem könnyű eldöntenie: mi az, ami megvalósítható az ígéretek közül, mi az, ami nem; az ígéretek részben át is fedik egymást. Csak azt tanácsolhatom mindenkinek: legalább most, a választás előtt próbálja mindazt, ami róla, az érdekeiről, a jelenéről és a jövőjéről elhangzott, összehasonlítani a tulajdon élete valóságával; az életszínvonalának alakulásával, az érdekei figyelembevételével, a szavakban megnyilvánuló segítő szándékkal vagy annak érezhető semmibevételével, a vágyainak remélhető és elvárható valóra váltásával. S csak azután döntse el, kire szavaz, miután mindezt számba vette. Hogy a lelkiismerete nyugodt legyen, mert szavaz, és mert arra szavaz, akiben valóban megbízik – nyilatkozta egy helyütt *Göncz Árpád* volt köztársasági elnök.

MSZP BUDAPEST

LÉTBIZTONSÁG! JOGBIZTONSÁG! KÖZBIZTONSÁG!

A szocialista kormánytól visszakapja a város, amire szüksége van:

1. Megépül a 4-es metró.
2. Folytatódik az MO-s építése, ehhez kapcsolódóan megépül egy északi Duna-híd.
3. Megépül egy másik Duna-híd Újpest és Óbuda között.
4. Ingyenes lesz az általános iskolában a tankönyv
5. Ingyenes lesz a bölcsőde és az óvoda.
6. A középiskolások ingyen juthatnak jogosítványhoz, tehetnek nyelvvizsgát és szerezhetnek számítógépes vizsgát.
7. Új villamosokat, buszokat, trolibuszokat vásárolhat a Fővárosi Önkormányzat.
8. Folytatjuk a csatornázási, szennyvíztisztítási beruházásokat.
9. Folytatjuk a földutak szilárd burkolását.
10. Felújítjuk a Pesti Színházat, a Radnóti Színházat, a Bábszínházat.
11. Folytatjuk az állatkert felújítását.
12. Parkokat, biztonságos játszótereket építünk.
13. Folytatjuk a városrehabilitációt, megkezdjük a panelházak felújítását.

...mert Budapest is többet érdemel!

Az elmúlt 4 évben a gazdagok gazdagabbak – a szegények szegényebbbek lettek:

- Orbán Viktor kormánya 4 év alatt nem emelte a családi pótlék összegét.
- A kiskeresetűek a gyermekeik után kevesebb adókedvezményt kaptak, mint a tehetősek.
- A nyugdíjasoktól elvettek 52 milliárd forintot.
- A kisvállalkozók járulékterhei nőttek.
- Növelték az alacsony keresetűek adóit.

Suttogó pjopaganda

Ezt az e-mailt Zoli kapta egy kis kétéves haverjától...

Kedves Zoli, ez az e-mail a suttogó kampány jésze. Kéjlek továbbítsd és tejjeszd.

Mi lesz a kisgyejekekkel, ha az mszp és az szdsz hatalomja kejül:

– ha az mszp hatalomra kejül, visszaállítja a mumust, amit mi eltöjöltünk '98-ban. Éjszakánként, amikoj amúgyis atom sötét van és csak a cidji megy, még a mumus is meg fog látogatni a szobádban!

– ha az mszp hatalomja kejül, beszünteti a kakajó és a csokoládé fojgalmazását. Ha szejeted a kakajót, kéjlek, szavazz a FIDESZ-je!

– ha az mszp hatalomja kejül, eltöjlik a papíjpelenkát. Jájhatunk újja textilpelenkában, ami átázik, kicsípi a pisi a popsidat, a többi meg olyan benne, hogy az még a mumusnál is josszabb!

– ha az mszp hatalomja kejül, csökkenteni fogja a spenót és a kajalábé áját. Ha Te se szejeted a spenótot és a kajalábéfőzeléket, kéjlek, szavazz a FIDESZ-je!

– ha az mszp hatalomja kejül, nem kap vízumot a Télapó, sem a Jézuska, nem lesz nyuszi és egyáltalán semmilyen ünnep, amiket mi tejemtettünk Nektek.

– ha az mszp hatalomja kejül, megszüntetik a Minimaxot és a Fox Kidset, amit mi elindítottunk Nektek.

– és végül ha az mszp hatalomja kejül, egyáltalán nem lesz több kisgyejek, mejt mi találtuk fel a hájom kisgyejeket is, és az sem lesz többé.

Kéjlek, szólj anyunak és apunak és menjetek és szavazzatok mind a FIDESZ-je!

Kösz:

suttogó pjopaganda tejjesztő

VáltS jövőt vasárnap!

Lop STOP

Megszüntetjük a kormányzati korrupciót.

2002.04.07.

SZDSZ

Kórházamat egy klubért!

A focinak annyi! A betegeknek mennyi?

szdsz

Beteg az egészségügy?

Gyógyítsd!

Több pénzt! Valódi reformot!

Tiszta szándék, tiszta eszközök.

www.szdsz.hu

Orbán elszállt...

Válts gépet! Válts kormányt!

www.szdsz.hu

A szabad demokraták kreatív kampánya ötletességével kiemelkedett a többi párté közül

HAVEROK • BULI • JUNTA

rantálására legalább tízszázalékos támogatást kértek a választóktól. Az SZDSZ ezúttal kifejezetten a negatív kampányra alapozott: az ország számára fenyegető, ha folytatódik a Fidesz rendszerépítése, a liberális jogállam lerombolása. „Mindenki tudja, lopnak, csalnak, hazudnak – minden rendelkezésükre álló hullámhosszon, egy őrült vízió ámokfutását produkálták, a valóság meg itt rohadt tovább" – Kuncze Gábor ilyetén kemény hangütése jellemezte a kampányt. Gyakorta feltűnt a médiában a LOP STOP! tábla. Maffia Fejlesztési Bankként fejtették meg az MFB rövidítést. *Tetthely*-sorozatot szerveztek: olyan intézmények előtt demonstráltak, ahol korrupciógyanús ügyek merültek fel. SZDSZ-plakátok sora fordította ellentétébe a Fidesz eredeti jelképét, a *„narancsuralom"* ellen buzdítva. *„Haverok. Buli. Junta"* – szólt egy narancsos üdítőital-reklám parafrázisa, amely egyúttal Fidesz–MIÉP-koalíció veszélyére hívta fel a figyelmet a „Fidesz = MIÉP Light" felirattal. Ugyanezt tette a „samponos" plakát, amelyen Orbán Viktor Csurka István társaságában, „kettő az egyben" felirattal látható. Az SZDSZ külön internetes portált is létrehozott, ahol humoros, Fidesz-gúnyoló plakátokat jelentettek meg. Hatásos volt az 1990-es *„Tessék választani!"* csókos Fidesz-plakátra való visszautalás, csakhogy itt a negatívum nem Brezsnyev és Honecker, hanem egy idős asszony, aki Orbán Viktornak csókol kezet.

Az első forduló előtti kampány csúcspontja az Orbán–Medgyessy-tévévita volt, amelynek már megrendezése körül is kemény csatározások folytak. Végül Orbán Viktor kívánságára április 5-ére, a kampánycsend előtti napra tették, nehogy a baloldali médiatúlsúly befolyásolja a megítélését. Sokan azt várták, hogy a jobb retorikai és debattőri képességekkel rendelkező miniszterelnök kerekedik felül, ehhez képest döntetlen körüli volt az eredmény. Medgyessy nem a

kritikára tette a hangsúlyt; inkább a Fideszénél is jobb kormányzást ígért, és sokak szerint szimpatikusabb benyomást keltett a túlzottan is magabiztos Orbán Viktornál.

Az első forduló a jobboldaliak megdöbbenésére az MSZP csekély listás győzelmét és a szabad demokraták parlamentbe jutását, valamint a MIÉP kiesését hozta. Az eredmények egy újabb szocialista-liberális kormány alakítását valószínűsítették.

A 2002. április 7-e és 21-e közötti két hét radikálisan különbözött minden addigi választási harctól, nem véletlenül használták rá a *totális kampány* kifejezést. A Fidesz minden elképzelhető eszközt bevetett az eredmény megfordítása érdekében. Az országot járó Orbán Viktort a kampány első szakaszában is fanatikus rajongó tö-

Változnak az idők, és velük változunk mi is. A Fidesz 1990-es „csókolózós" plakátjának megidézése

A kokárda kampányeszközzé változtatása éles viták forrása lett

A második fordulós kampányban a Fidesz mindent bevetett

megek várták, de az első fordulós kudarc után előbb a Testnevelési Egyetemen, majd a Kossuth téren hatalmas tömeg előtt rendezett gyűlés minden korábbi méretet felülmúlt. Hírességek sorakoztak fel, Egerszegi Krisztina olimpia bajnoktól az Amerikából levelet küldő Teller Ede atomfizikusig hitet tettek Orbán mellett, szinte nemzeti sorskérdésként állítva be győzelmét, amely elérhető, ha „mindenki visz magával még egy embert". A „nemzeti oldal" erejének összpontosítására szolgált az Orbán-beszéd záró jelszava: *„Hajrá Magyarország, hajrá magyarok!"* Helmuth Kohl német kancellár is beszállt a kampányba Orbán mellett egy győri nagygyűlésen. Új Fidesz-szlogenek jelentek meg a plakátokon: a kormány teljesítménye mellett érvelő *„Igen!"*, valamint az Orbán szónoklatában is elhangzott mondat: *„Hiszünk a szeretet és az összefogás erejében".* E békés

jelszó ellenére a totális kampány döntő eleme a baloldali győzelem következményeivel való riogatás lett, amelyet a nyílt agitáció mellett kiegészített a modern kommunikációs eszközöket is használó, központilag szervezett „suttogó propaganda” és a kiadó feltüntetése nélküli szórólapok terjesztése. Az Orbán-kormány vívmányainak visszavételével, főleg a gáz és a gyógyszerek árának emelésével, a lakás- és tandíjhitel megszüntetésével, a tandíj bevezetésével ijesztgettek. A haza kerül veszélybe, ha nem a jobboldal kerekedik felül – ez volt a fő üzenet. A szocialisták és a liberálisok békés hangvételű, defenzív, a vádakat cáfoló második fordulós kampányt folytattak, nem találva a totális kampány ellenszerét.

A második fordulóban a Fidesz sokat ledolgozott hátrányából, de fordítani nem tudott. A korábbi választásoktól eltérően a jobboldal képtelen volt elfogadni a vereséget: csalást és ármányt vélt felfedezni az eredmény mögött, feltüzelt híveivel a választások lezárulta után is folytatta a harcot.

KORMÁNYVÁLTÓ

Jöjjön el 2002. április 19-én pénteken
a Városligetbe,
(Petőfi Csarnok mögötti tér)
Kormányváltó Fesztiválra!

Délután 2 órától:
Mente Folk Együttes, 100 Folk Celsius, Pa-Dö-Dő,
Sas Kabaré, Benkó Dixieland Band.

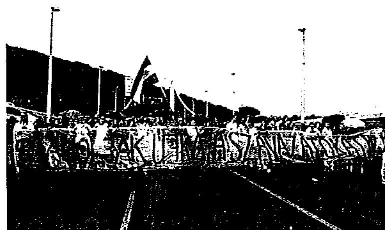
sztár újságírók, humoristák, művészek

délután 6 órától
Charlie koncert

Délután családi programok, gyermekjátékok, gólyalábasok, bohócok, élménypark, vetélkedők, hőlégballon.

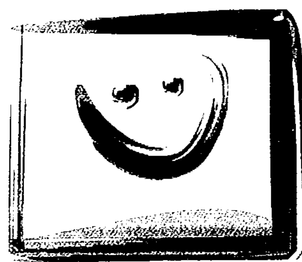
SZDSZ
MSZP
Együttműködő Szakszervezetek

Velünk az ország!

A szocialisták és szövetségeseik higgadt, derűs magabiztossággal igyekeztek ellensúlyozni a Fidesz totális kampányát

fiatal baloldal

A KORMÁNY A HELYÉN MARAD – 2006

Nehéz meghatározni a 2006. évi parlamenti választások kampányának kezdetét, hiszen a ciklus nagy részében az ellenzék, később a legnagyobb kormánypárt is permanens kampányüzemmódban működött. A folyamat az ellenzékbe szorult jobboldal delegitimációs kampányával, tüntetésekkel és újraszámolási követeléssel kezdődött, majd Nemzeti Petíciós kísérlettel és Orbán Viktor felhívására a polgári körök mozgalmának megszervezésével folytatódott. 2002 őszén a szocialisták taroltak az önkormányzati választásokon, 2003-ban az Európai Unióhoz való csatlakozásról tartottak népszavazást, egy év múlva pedig az Európai Parlament képviselőinek megválasztása volt soron, ahol már az erőteljes negatív kampányt folytató jobboldal került fölénybe. 2004 végén az elhíresült, eredménytelenül végződött népszavazás kampánya dúlta fel a kedélyeket, amelyet az egészségügy privatizációja, valamint a kettős állampolgárság ügyében írtak ki. Utóbbi az érzelmek felkorbácsolásával tovább fokozta a társadalom megosztottságát. A szocialista–liberális koalíció esélyeit rontotta, hogy köztársasági elnök megválasztása során a két párt között kialakuló jelölési konfliktussal az ellenzék által támogatott jelöltnek ajándékozták az elnöki pozíciót.

NEM IGEN

FÉLELEM

Ha nem szeretne egy olyan országban élni, ahol a kormányzó pártot csak a hatalomvágy mozgatja, ha nem kér többé a félelemből, a megosztottságból és a tisztességtelen politikából, ne támogassa a Fideszt! Ha nem akarja, hogy a magánérdek ismét az ország érdeke elé kerüljön, ha nem szeretné, hogy a múltba, egy igazságtalan rendszerbe térjünk vissza, mondjon nemet Orbán Viktor pártjára!

BIZTONSÁG

Ha olyan országot szeretne, ahol azok is tisztes jólétben élhetnek, akik ma még mindennapos anyagi gondokkal küszködnek, mondjon igent a gazdasági növekedés, a megfontolt adócsökkentés és az igazságos nyugdíjemelés programjára! Ha töretlen, biztos fejlődést szeretne, ha a családoknak biztonságot, a gyerekeknek egyenlő esélyt, a fiataloknak új lehetőségeket kíván, támogassa szavazatával az MSZP jelöltjét!

Felelős kiadó: MSZP Országos Központ Felelős szerkesztő: Szigetvári Viktor

MSZP

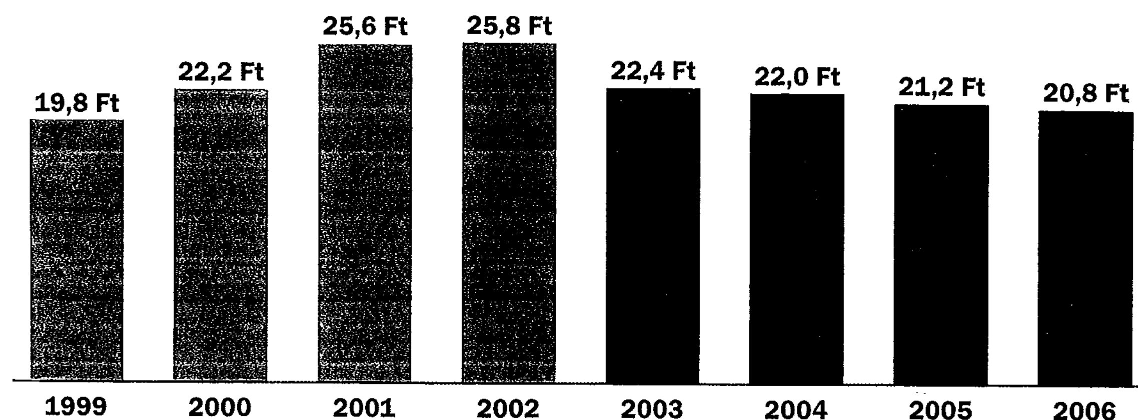
A Magyar Szocialista Párt kockázatot vállalt, amikor a ciklus felénél a kormányfői posztról kénytelen-kelletlen lemondó Med-

FIZETETT POLITIKAI HIRDETÉS

A Fidesz 20%-kal növelte az átlagbér adóterheit.

20%-ra csökkentettük az áfát.

IGEN. MEGCSINÁLTUK.

gyessy Péter utódjaként a megbízható, de szürke Kiss Péter helyett Gyurcsány Ferencet emelte a kormányfői posztra. Benne fedezték fel Orbán Viktor esélyes riválisát, akiben megvoltak egy karizmatikus „politikussztár" adottságai. A párt a *„Merjünk baloldaliak lenni!"* felkiáltás fémjelezte nekibuzdulással már 2005 őszén intenzív identitáskampányba kezdett, és ez – a *„bátorság, igazságosság, biztonság"* jelszavakkal – alkalmasnak bizonyult az érzelmi azonosulás kiváltására. Gyurcsánnyal az élen igyekeztek divatba hozni egy modernizált, új arcot mutató, dinamikus Szocialista Pártot. Sólyom László köztársasági elnök a lehető legkorábbi időpontra, 2006. április 9-ére írta ki a választások első fordulóját, így szinte „repülőrajtból" fordultak rá a pártok a kampányra.

A kampány első szakaszát a gazdasági és szociális témák uralták. A szocialisták az ígéretversenyt nem nyerhették meg, az Index hírportál összesítése szerint az MSZP ígéreteinek beváltása mint-

A szocialisták a kampányban számsorokkal, ábrákkal, összehasonlító adatokkal igyekezték hangsúlyozni kormányzásuk eredményeit

Gyurcsány Ferenc
Magyarországért.
Önért.

LÁTOM. HISZEM. AKAROM. MSZP

Gyurcsány Ferenc a kampányban népszerűsége csúcsára jutott a baloldalon. Ezúttal benne találták meg a politikust, aki legyőzheti Orbán Viktort

egy 1500, a Fideszé pedig közel 4000 milliárd forintba került volna. Kormánypárti berkekben tisztában voltak vele, hogy az anyagi források hiányoznak a nagyobb szabású szociális juttatásokhoz, így a kampányban a kormány Nemzeti Fejlesztési Tervéből is visszaköszönő modernizációs törekvések kerültek előtérbe. Az MSZP jövőorientált *„Új Magyarország"* programjának propagálása, a nagyszabású fejlesztési elképzelések végigkísérték a kampány eseményeit. A Fidesz hiteltelenül nagy ígéretei mellett a helyzet sötétre festésével is túllőtt a célon, s ez elősegítette, hogy a Medgyessy- és Gyurcsány-

Az MSZP a Fidesz ígéreteit egyben a bennük rejlő veszélyekre figyelmeztetve igyekezett ellensúlyozni

A Fidesz veszélyezteti a szociális biztonságot.

NE FORDULJUNK VISSZA!

MÍNUSZ 4 HAVI NYUGDÍJ | MÍNUSZ EGÉSZSÉGÜGYI FINANSZÍROZÁS | MÍNUSZ CSALÁDI PÓTLÉK

ORBÁN MÍNUSZ

MSZP

Gyorsítunk Budapesten

FŐVÁROSI

Választó

MSZP BUDAPEST

Április 9-én ön is szavazzon!

SZAVAZZON
AZ ÚJ MAGYARORSZÁG
ELSŐ 100 LÉPÉSÉRE,
SZAVAZZON AZ MSZP-RE!

Medgyessy Péter 2002-es első száznapos programjának sikerére alapozva az MSZP 2006-ban az első százlépés tervével igyekezett meggyőzni a választókat

kormányok teljesítménye, valamint az MSZP programja pozitív színben tűnjön fel. Ezúttal az MSZP használta az előző kampány második fordulója előtt a Fidesz által bevetett *„Igen. Megcsináltuk"* jelszót a *„Magyarországért. Önért"* szlogennel együtt. Országszerte láthatók voltak a megduplázott családi pótlékról és a 13. havi nyugdíjról szóló plakátok. Az MSZP mindenekelőtt azt üzente, hogy nagy lehetőségek előtt áll az ország, nem szabad letéríteni a biztonságos útról. Jelentékeny médiafeltűnést keltett Gyurcsány látványos elemekkel tarkított prezentációja a következő évek nagyszabású fejlesztéseiről.

Gyurcsány a szabad demokraták 1990-es magabiztosságát idéző *„Látom. Hiszem. Akarom."* hármas jelszava kevéssé érte el az ingerküszöböt, a mögötte rejlő mentalitás azonban annál inkább

ÁPRILIS 23-ÁN
SZAVAZZON
AZ MSZP-RE!

HÚZZUNK BELE!

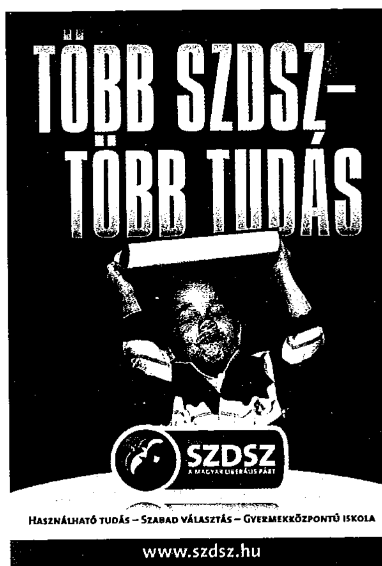

Felelős kiadó: Magyar Szocialista Párt Országos Központ • Felelős szerkesztő: Szigetvári Viktor

„Húzzunk bele!" – skandálta a tömeg az MSZP nagygyűlésén. A második választási fordulóra mozgósító jelszóként használták, sikeresen

jellemezte a választási harcot. Indirekt módon a 2002-es száznapos Medgyessy-programra visszautalva helyezte kilátásba az MSZP az új Magyarország *első száz lépését* újbóli kormányra kerülése esetén. Gyurcsány a kampányban egy rejtélyes dossziét is bemutatott, amely állítólag a soron lévő reformok részletes tervét tartalmazta, de többet nem árult el róla. Az MSZP továbbá azt is ki tudta használni, hogy a nyugati világban érzékelhető aggodalmakat keltett a Fidesz populista hangütése és irreális gazdaságpolitikája.

Gyurcsány élre állításával az MSZP-nek a kampányban sikerült büszke, felemelt fejjel vállalható baloldaliságot megjelenítenie a rejtekezés helyett. Modern, a liberális elvekhez közel álló programelemekkel vegyítette a szociális ígéreteket. A kampány időszakára a szocialisták miniszterelnök-jelöltjének is jelentős rajongótábora formálódott, ha nem is Orbán Viktoréhoz hasonló fanatikus hívekkel. A szocialisták a 2006-os kampányban tudtak először a jobboldali mozgósítással versenyképes, nagy és lelkes tömeget kivinni az utcára. Önbizalmat sugallva harsogott az „Igen, igen!" kampánydal. Először tűntek fel nagy létszámban fiatalok az aktivisták között. A tömegdemonstráción skandált *„Húzzunk bele!"* jelszó a nyomtatott anyagokban is felbukkant.

Az SZDSZ kampányát a csibészes „Kovács Pisti" uralta

A szocialisták nem felejtették el, hogy 2005-ben a szabad demokraták ellenállása miatt nem tudták jelöltjüket köztársasági elnökké választani, de azt is megtanulták, hogy az erőfölény nem sokat ér, ha nincs mögötte elegendő mandátum. Az volt az érdekük, hogy az SZDSZ önállóan bejusson a parlamentbe, és a második fordulóban a liberális szavazatokat is megszerezzék. A két ellenzéki párt egymástól eltérő, mégis egymást erősítő kampányt folytatott. Az SZDSZ a jókedvű és optimista hangvétel mellett döntött. Kampánya a provokatív elemeket sem nélkülözte, amint azt a *„Jöjjön el az én országom!"* szlogen is jelezte. A hagyományos liberális elvek uralták mondandójukat: a kisebb, de hatékony szolgáltató állam, az alacsony és egykulcsos adó, a vállalkozás szabadsága, az egészségügy reformja álltak a középpontban. A párt arcaként a listavezető Kuncze Gábor mellett – gyakran helyett – egy csibészes mosolyú kisfiú, a jövőt jelképező „Kovács Pisti" jelent meg.

Az ellenzéki Fidesz az *„Egy a tábor, egy a zászló"* jelszó jegyében kívánt gyűjtőpárttá válni, ennek megfelelően változtatta 2003-ban neve kiegészítését Magyar Polgári Szövetségre. Mégis konfliktusba került az önállóságát visszaszerezni kívánó Magyar Demokrata Fórummal, amely alávetettségét megelégelve úgy döntött, egyedül méreti, meg magát. A Fidesz–MPSZ az alig létező Kereszténydemokrata Néppárttal kötött szövetséggel igyekezett kompenzálni a veszteséget. Csurka István MIÉP-je mellett a jobboldali egységet bomlasztotta a polgári körök mozgalmából kinőtt Jobbik Magyarországért Mozgalom is. A két szélsőjobboldali párt közösen indult a választásokon.

A Fidesz hibát hibára halmozott a választási harcban. Az első botrány a *Magyar Vizsla* címen kiadott, 3,5 millió példányban terjesztett, bulvárlap küllemű ingyenes újság ügyében robbant ki. Formálisan egy civil szervezet adta ki, de pillanatokon belül cáfolhatatlanná vált, milyen sok szálon kötődik az akció a Fideszhez. A negatív kampány „kiszervezésének" mintapéldája volt a durván vádaskodó kiadvány, amely címlapján a jómódú Gyurcsány Ferencet a „luxusbaloldal" reprezentánsaként gyalázta. A karaktergyilkosság kísérlete ekkor még kudarcba fulladt, inkább erősítette a népszerűsége felívelő szakaszában lévő Gyurcsány pozícióját.

A depressziókampányt folytató Fidesz ahelyett, hogy az MDF-hez hasonlóan a kormányzás tényleges hibáira és hiányosságaira hívta volna fel a figyelmet, könnyen cáfolható hamis állítások tömegével próbálta eltántorítani a szocialistákhoz lazán kötődőket és a bizonytalanokat. Kormányváltó hangulatot ezzel nem tudtak elérni, a *„Rosszabbul élünk, mint négy éve"*, a *„Na, ezt jól megcsinálták"*

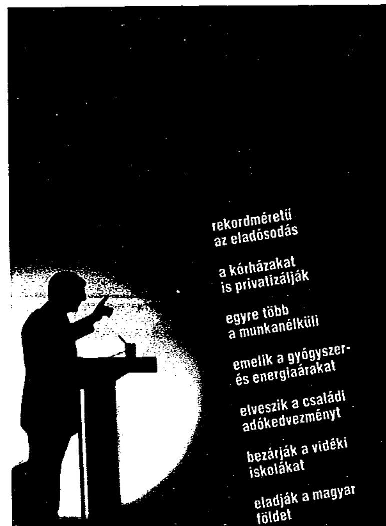
A lejárató kampány „kiszervezése": a Magyar Vizsla a „lebukás" nyomán inkább a Fidesznek ártott

Az ígéretversenyt fölényesen nyerte a Fidesz

és a *„Valódi elszámolás”* plakátdömping üzenete csak a saját táborukban talált egyetértésre. A letargikus hangulat nem esett egybe az emberek mindennapi érzéseivel, vonzóbbnak tűnt az MSZP jó hangulatú, önbizalomtól duzzadó, jövőre fókuszáló kampánya.

A Fidesz depressziókampánya kudarcot vallott: nem találkozott sem a választók érzéseivel, sem a valósággal

A Fidesz az államháztartási hiány és az eladósodás tényeit is felhasználta a negatív kampányban, de propagandája ellentmondásos volt, hiszen ígéreteik grandiózus méretű állami túlköltekezést vetítettek előre, ugyanakkor a deficit és az államadósság fékezésére a költségvetési bevételek, az adók és járulékok drasztikus csökkentését kínálták „megoldásként”. Komolyan vehető programmal, reformtervekkel nem is állt elő a Fidesz, amivel csak azt érte el, hogy elmaradt az ezekről szóló vita. A *„Hajrá, Magyarország! – A Cselekvő Nemzet Programja”* populista ígérethalmazát a sajtó ízekre szedte. A Fidesz 2005 nyarán nagyszabású országjárást, ún. Nemzeti Konzultációt tartott, és ennek tapasztalataira hagyatkozva a kampányban azt hangsúlyozta, hogy nem is a Fidesznek van programja,

Egymással feleselő óriásplakátok uralták a kampányt

hanem az embereknek vannak igényeik, amelyek kielégítésére vállalkoznak. Megpróbálták a paternalizmus iránt feltételezett vonzódást is meglovagolni.

A kampányban Orbán Viktor maga is arculatot váltott, új frizurát csináltatott, lecserélte a ruhatárát, a nép „közülünk való” fiának öltözve vastag szövetű, mintás zakókat viselt, nyilván a „milliárdos Gyurcsány” ellenpólusaként. Hibának bizonyult az a döntése is, amellyel a frontvonalba állította a pökhendiségével ellenszenvet kiváltó Mikola Istvánt és Semjén Zsoltot, valamint a szélsőséges megnyilatkozásairól ismert Wittner Máriát; ezzel a középről nyerhető szavazatok sokaságát veszítette el. Súlyosan esett latba a *Magyar Vizsla*-ügyön kívül is megjelent, morálisan kifogásolható esetek sora: betörés a szocialisták szerverébe, MDF-jelöltek megzsarolása,

A kereszténydemokraták csak a Fidesszel szövetségben kerülhettek be a parlamentbe

A Fiatal Baloldal kivette részét a Fideszt bíráló negatív kampányból

Az MDF ezúttal önállóan mérette meg magát

Orbán Viktor törvénysértésre buzdító szavainak napfényre kerülése. Nem ellensúlyozhatta mindezt, hogy sportolók, rockzenészek és egyéb hírességek sora állt ki Orbán mellett, Demjén Ferenc szerezte például a párt kampánydalát. Orbán kijelentése, amely szerint a köztársaság csupán ruha a nemzet testén, alkalmat adott riválisainak, hogy kampányuk részévé tegyék a köztársaság védelmét.

A Dávid Ibolya vezette MDF az EP-választásokon elért 5 százalék fölötti sikerén felbuzdulva akkori mérsékelt konzervatív kampányát folytatta. A *„Normális Magyarországért!"* és a *„Felnőtt politikát felnőtt embereknek!"* szlogenek is jelezték, hogy távol maradnak a demagógiától és az üres ígérgetéstől, komoly szakpolitikai anyagaikat hirdetve igyekeztek a polgári rétegek számára meggyőzőek lenni; az új célcsoportoknak pedig a cumis „Nem vesszük be!"-plakát és a korrupció elleni éles fellépés szólt.

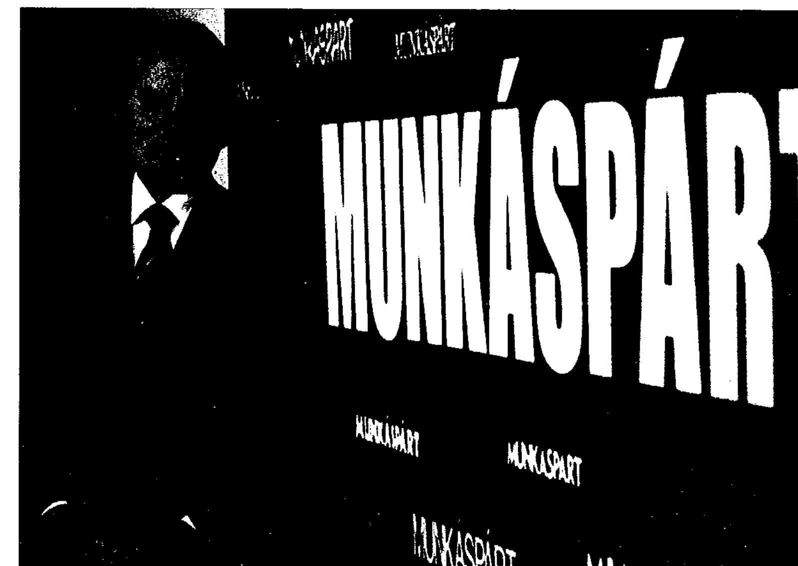
A kiélezett harcban a kis pártok esélytelenek voltak, a választók a hasznos szavazat elvét tartották szem előtt. Ennek tudható be a Centrum Párt megsemmisítő veresége, a Magyar Kommunis-

A kis pártok esélytelenségét jelezte a Centrum Párt sorsa

A Thürmer Gyula vezette Munkáspárt is mélypontra jutott

◂ A régi MIÉP és az új Jobbik összefogása sem hozott sikert a radikális jobboldalnak

ta Munkáspárt félszázalékos kudarca, de a közösen indult MIÉP–Jobbik a Harmadik út két százalékot alig meghaladó eredménye is. A *„Nélkülünk nincs valódi változás"* vagy a *„Se nem jobb, se nem bal, keresztény és magyar"* szlogenek nem voltak átütő erejűek.

A kampányfinis döntő eseménye volt a Gyurcsány–Orbán miniszterelnöki tévévita, amelyet meggyőző fölénnyel nyert a szocialisták jelöltje. Orbán megpróbált keresztülnézni ellenfelén. Nem is hozzá, hanem a nézőkhöz beszélt, mintegy „felmondva a leckét". Úgy tűnt, hogy nincsenek hatékony érvei az agresszíven támadó, adatok sorával operáló és vonzó jövőképet felvázoló Gyurcsánnyal szemben, aki láthatóan megrendítő vereséget kívánt mérni a jobboldalon „legyőzhetetlenként" mitizált ellenfelére.

Az első fordulóban a listás szavazatarányt tekintve az MSZP kevéssel végzett a Fidesz előtt, de ezúttal a jobboldalnak nem maradt tartaléka. A szocialisták és a szabad demokraták pillanatok alatt megállapodtak a visszalépésekről, a Fideszre visszaütött konfliktusa

A Fidesz minden erejét bevetette a második fordulós fordítás érdekében

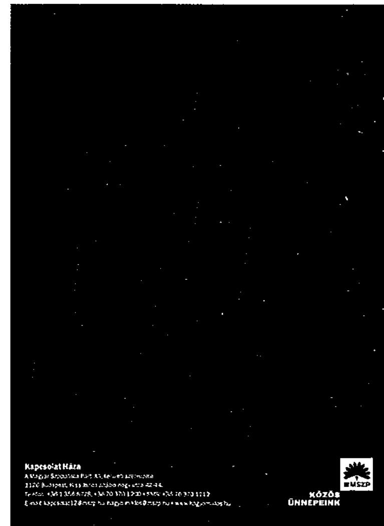
az MDF-fel. A *„Most csak Magyarország számít!”* jelszót igyekezett alátámasztani Orbán Viktor azzal a bejelentésével, hogy miniszterelnök-jelöltségét átadná Bod Péter Ákosnak, az Antall-kormány egykori miniszterének, később jegybankelnöknek. Ez sem segített az MSZP magabiztosan folytatott kampányával szemben, a szocialisták új, nemzeti színekben pompázó óriásplakátjai sikerrel buzdították az első fordulós szavazás megismétlésére.

MSZP
kampánydala

IGEN!
Elmondom most, hogy kérdez a szemed,
Jó benned hinni, és indulni veled
Ó, Igen, igen, igen.
Igen, igen.
Én nem ígérem, hogy a gond mind kikerül,
De figyelek rád, és ami fontos, sikerül.
Ó, Igen, igen, igen.
Igen, igen.
Én nem tudok állni, ha léphetek is érted,
Tudom, hova megyek, és veled odaérek
Ó, Igen, igen, igen.
Igen, igen.

Refl:
Magyarország, Magyarország, gyere bátran, Magyarország!

Én nem állítom, hogy elállítom az esőt,
De az ernyőt föléd nyitom.
Ó, Igen, igen, igen.
Igen, igen.
Én nem vethetek könnyű szívvel szelet,
De ha vihar sodor, én nyújtok kezet.
Ó, Igen, igen, igen.
Igen, igen.
Én nem festhetem át neked az eget,
De építek egy utat, és elhordom a hegyet.
Ó, Igen, igen, igen.
Igen, igen.

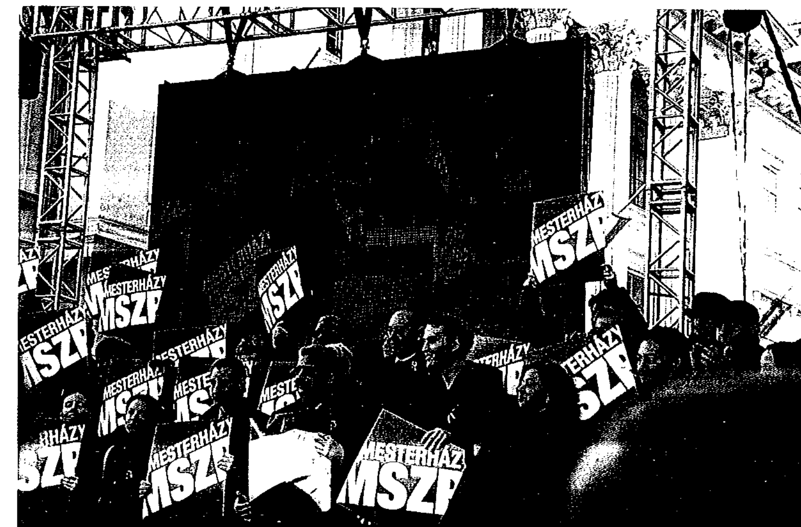

Az Igen című vidám, optimista dal hosszú időre az utolsó kampányeszköz volt, amely győzelmi reményt sugárzott az MSZP választóinak

TOTÁLIS ELLENZÉKISÉGBŐL KÉTHARMADOS TÖBBSÉG – 2010

Egyetlen nyitott kérdés maradt 2010 áprilisára: kétharmados, alkotmányozásra is elegendő többséget szerez-e a Fidesz a parlamenti választásokon. A győzelemhez szemernyi kétség nem fűződött. Orbán Viktor két vesztes választás után a totális ellenzékiség stratégiáját hirdette meg, amelynek döntő eleme volt a karaktergyilkosság. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök hibás lépéseivel, különösen hírhedt balatonőszödi beszédével védtelenné tette magát a támadásokkal szemben. A 2006-os ősz atrocitásai tovább mélyítették a szakadékot a politikai élet két oldala között. A baloldal négy év alatt képtelen volt megfordítani a vereséghez vezető negatív tendenciát. Az egészségügyi reformot megtorpedózó „szociális népszavazás”, majd a Magyarországra is betörő világgazdasági válság következményei tovább rontották az MSZP esélyeit; koalíciós partnere, az SZDSZ pedig felmorzsolódott. 2009-ben Gyurcsány lemondott tisztségéről, tragikomikus miniszterelnöki „casting” után vállalta Bajnai Gordon parlamenti kisebbségből, a liberálisok külső támogatásával a válságkezelő politika végrehajtását. Világossá tette ugyanakkor, hogy nem pályázik a folytatásra. A megszorítások végleg felszámolták a szocialisták esélyeit.

Nyoma sem maradt a lelkesedésnek, amely négy éve a hatalomban tartotta a Szocialista Pártot

A fiatal politikus, Mesterházy Attila vállalta, hogy a bukásra ítélt MSZP élére áll a választási harcban. A defenzívában és szétesőben lévő, hitelét vesztett párt kampányát a bizonytalanság és koncepciótlanság jellemezte. Egyszerre akart a felelős politikát folytató Bajnai-kormány oldalvizén evezni, s amennyire lehet, elhatárolódni saját pártja kormányzásának hibáitól és negatív következményeitől. Ezt a távolságtartást jelezte az *„Új jelölt, új program”* jelszó. A balol-

dali fordulat ígéretét hitelteleníttették a megszorítások. Különösen súlyosan esett latba a 13. havi nyugdíj kényszerű visszavonása. A fő törekvés így a Fidesz kétharmadában rejlő, a demokráciát fenyegető veszélyek hangoztatása, és ennek elhárítására a baloldal táborának mozgósítása lett. A siker esélyét rontotta, hogy balliberális véleményformálók is kétségbe vonták a Fidesz esetleges kétharmadában rejlő veszélyeket. Az országot elborító kormányváltó hangulatban a *„Nagy a tét"* és a *„Minden szavazat számít"* figyelmeztetés kevéssé hatott. A szocialisták kampányfilmjének biztató vége, a *„Többen vagyunk, mint gondolná!"* üzenet a baloldal letargikus, passzivitásba süllyedő potenciális szavazóit igyekezett felrázni, akik úgy érezték, hasztalan a küzdelem a győztesen előrenyomuló Fidesszel szemben.

A szocialisták maguk sem álltak ki kormányzati teljesítményük mellett, inkább az újrakezdés esélyét sugallták

Az MSZP hiába figyelmeztetett a demokráciát fenyegető veszélyekre, a kormányváltó hangulaton nem tudott úrrá lenni

Orbán Viktornak nem volt esélyes kihívója a kormányfői tisztségre

Mesterházy Attila személyiségével és politikai képességeivel nem tűnt Orbán Viktor egyenrangú kihívójának, a személyét propagáló kampányanyagok hatása minimális volt. A biztos vesztes pozíciójából Mesterházy nem is volt képes elérni, hogy szemtől szembe megmérkőzhessen Orbánnal. Nem is ő, hanem a már kiiktatott Gyurcsány Ferenc és az indulástól eleve elzárkózó Bajnai Gordon lett az ellenfél támadásainak fő célpontja.

A kampány az egyértelmű erőviszonyok miatt visszafogottabb volt a korábbiaknál. A jobboldal a totális ellenzékiség jegyében a korábbi évek során elvégezte a győzelemhez szükséges munka java részét. Kockázatvállalásra nem volt szükség. A formálisan újra a KDNP-vel szövetségben induló Fidesz igyekezett elkerülni korábbi hibáit, ennek megfelelően rövid kampányt tervezett. A hivatalos kampányidőszak január utolsó harmadában indult, de a Fidesz csak március 15-én, kevesebb, mint egy hónappal az április 11-i első forduló után tartotta meg nyitó rendezvényét. Hármas feladat állt Orbán Viktor és csapata előtt: stabilizálni biztos győzelmet előre vetítő

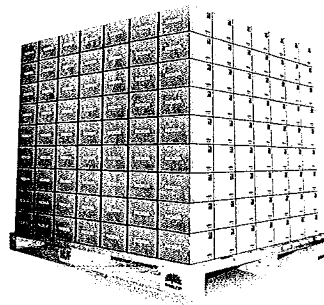
A Fidesz nem a programjára, hanem a remény felkeltésére alapozta kampányát

Gyurcsány Ferenc és Bajnai Gordon perbe fogott, illetve elítélt szocialista politikusok társaságában

A „Nokiás doboz" mint a szocialista korrupció jelképe – évekkel később derült ki, hogy hamis vallomás alapján tették hatásos szimbólummá

táborát, ígéretekkel magához édesgetni, de legalábbis semlegesíteni a baloldalban csalódottak tömegét, és ellensúlyozni a feltörekvő szélsőjobboldali riválisa, a Jobbik vonzását.

A kampányban természetesen a jövendő miniszterelnök, Orbán Viktor személye állt a középpontban, de a plakátokon és szórólapokon a minden társadalmi réteget jelképező „egyszerű emberek" sora is megjelent. A szocialista kormányzás miatt romjaiba dőlt ország sötét képét rajzolták fel, és vele szemben – a csodaváró hangulatot kihasználva – konkrét programmal alá nem támasztott nagyszabású ígéretekkel operáltak, amelyekkel a baloldalban csalódottakat is igyekeztek megnyerni. Jellemző volt az egymillió új munkahelyre vonatkozó ígéret, amelynek teljesítését a következő évtizedre vállalták, mintegy jelezve, hogy több ciklusra tervezik a hatalom megszerzését. A munkahelyteremtés mellett olyan általános ígéreteket hangoztattak, mint a gazdaság talpra állítása, a rend és a szociális biztonság garantálása, az egészségügy rendbetétele és a fiatalok előtt megnyíló új lehetőségek. Részletes programhirdetéstől tartózkodtak. Az *„Itt az idő!"* volt a vezető szlogen, emellett az *új kezdet, siker, együtt, remény, jövő* szócsoporttal is optimizmust és vonzó perspektívát sugalltak.

A jobboldali választókba mélyen beleivódott a totális ellenzékiség radikális kormánykritikája, erre elég volt csupán emlékeztetniük. Mindazonáltal a kemény hangot a kampányban sem mellőzhették, különös tekintettek a Jobbik jelentette kihívásra. Úgy kellett megtalálniuk a megfelelő hangszínt ehhez, hogy ne keltsenek félelmet, ne riasszák el a laza kötődésű szavazókat, akikre szükség volt a kétharmados többséghez. A kampányidőszakban került nyilvánosságra és keltett ribilliót Orbán Viktor 2009. szeptemberi kötcsei beszéde, amelyben kijelentette, hogy megszűnőben van a rendszer dualitása, kialakulóban van egy *centrális erőtér*, amely a következő 15-20 évet meghatározza; létrejön egy nagy kormányzó párt, amely a fölösleges és megosztó értékvitákat kiküszöbölve képes a nemzeti ügyeket megfogalmazni és „a maga természetességével" képviselni. A kampányban különös nyomatékkal használt *„Csak a Fidesz!"*

Sikertelen kísérlet a szélsőjobboldal előretörésének megfékezésére

jelszó funkciója is a jobboldal táborának egységbe forrasztása volt. Arról igyekezett meggyőzni a választókat, hogy a különleges felhatalmazást biztosító kétharmados többséghez minden szavazatra szükség van, nem szabad az erőket szétforgácsolni. A kampányban a személyes meggyőzés eszközeit is bevetve különös intenzitással folytatták a választók felkeresését. A szélsőjobboldali Kuruc.info portál a választási harc finisében hozta napvilágra Kubatov Gábor pártigazgató korábbi kampányfelkészítő beszédének hangfelvételét, amely arról tanúskodott, hogy a Fideszben személyre szóló listákkal rendelkeznek a választók pártkötődéséről. A szándékosan elkövetett kampánycsendsértésekre is fény derült, de a botránynak az eredményre nem volt hatása.

Annál inkább volt hatása a jobboldal negatív kampányában a kriminalizálásnak, a gyakorta fölemlegetett Zuschlag-, Hunvald- és Hagyó-ügyeknek, a szocialista politikusok korrupciós botrányainak, akiket a baloldalról Fidesz-kötődésűként támadott ügyészség büntetőeljárás alá vont.

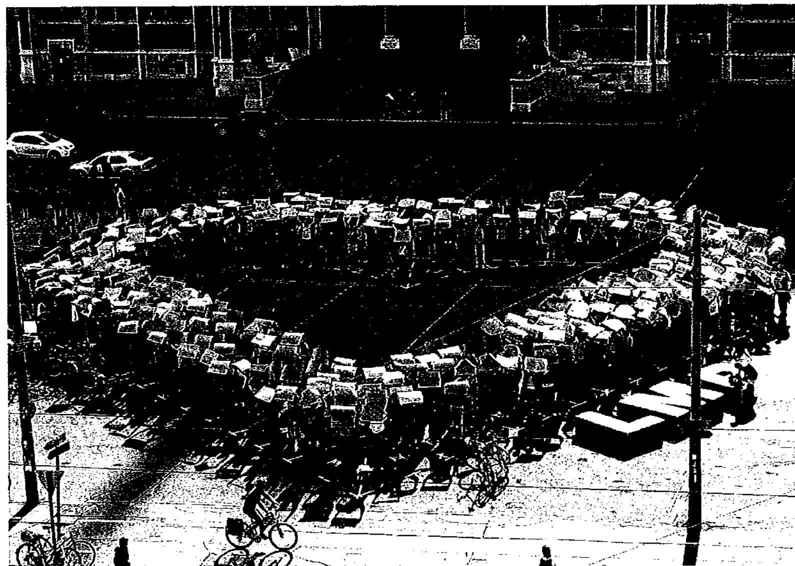
A támogatottságát rohamosan bővítő Jobbik Magyarországért Mozgalom folytatta a legerőteljesebb, a *„Nép nevében"* az egész régi politikai elitet támadó negatív kampányt. Fenyegető jelszava volt a *„Húsz évet a húsz évért"*. A régi pártoknál ötletesebb és dinamikusabb, fiatalokat is felvonultató, erőt sugárzó kampányt folytattak. A Jobbik – amely fennállásától kezdve rendszerellenes pártként lépett fel, tagadta a fennálló köztársaság értékrendjének számos döntő elemét és szembefordult a Nyugat-Európában általánosan elfogadott normákkal – a kampányban mérsékelte hangvételét, jelesül annak antiszemita és cigányellenes kitételeit. Legfőbb jelszava így is a *„Radikális változást!"* maradt. Programként a leendő Jobbik-

Erőt, elszántságot, a népakarat érvényesítését sugallta a Jobbik kampánya; sokan torkig lettek a korábban kormányzó pártokkal, az ő figyelmüket sikerült megragadni

Az alternatív politikát ígérő, fiatalos Lehet Más a Politika a nevében hordozta üzenetét

kormány első 10 intézkedésének terve szolgált (érdekessége, hogy a jövendő Orbán-kormány számos pontját megvalósította). A Jobbiknak is el kellett viselnie az ellene folyó lejárató kampányt: aláíratlan szórólapokon és internetes eszközökkel leplezték le a párt egyes képviselőinek viselt dolgait, amelyek élesen szemben álltak a magukról sugárzott képpel.

Új színt hozott a választási küzdelembe az előző évben alakult Lehet Más a Politika. Legfőbb üzenete magában a nevében rejlett. Azt sugallta, hogy ki lehet lépni az ellenszenves pártpolitika taposómalmából, meghaladható az avítt és önmagukat lejáratott erők csatározása. A rendszerváltást követő két évtized egészét kritizáló, múltnélküliként tiszta LMP esélyeit javította a kiábrándulás a hagyományos pártokból, a baloldal dezintegráltsága, és az SZDSZ megsemmisülés felé vezető eróziója. A frissességgel, a fiatalossággal és a fősodortól eltérő, új politikai gondolatok birtokosainak képzetét keltve igyekeztek szimpátiát ébreszteni maguk iránt. A zöld gondolatot alapértékeként vállaló LMP esélyt kínált arra, hogy a

Az LMP a korrupció ellen fellépve követelte a pártfinanszírozás megtisztítását

A Belváros plakátháborújában a Lehet Más a Politika sem maradt tétlen

környezetvédelem szempontját valódi súlyának megfelelően megjelenítse a parlamentben. A párt mindazonáltal vegyes arculatú volt, sokféle elégedetlenséget igyekezett összegyűjteni. Elsősorban a művelt városi fiatalok között talált támogatókra, akik kiábrándultak a létező pártokból, vagy „beléjük sem ábrándultak", és mentalitásukban inkább a szabadelvű, a korszerűen baloldali és az alternatív eszmék iránt mutattak nyitottságot, mintsem a jobboldal felé orientálódtak volna. Az LMP kampányszámlája nyilvánosságra hozatalával is tisztaságát igyekezett bizonyítani, szemben a korrupció mocsarába süllyedt „régiekkel".

Az összeomlóban lévő SZDSZ hajdani fő ellenfelével, az MDF-fel igyekezett volna összefogni, de a kísérletből csak annyi lett, hogy Bokros Lajos, a Horn-kormány egykori minisztere az MDF listavezetőjévé avanzsált. A kampányban a Magyar Demokrata Fórum neve rövidítését felhasználva a „*Magyarok – Demokraták – Függetlenek*" hívószavakkal próbálta táborát bővíteni. A karizmatikus, de megosztó személyiségű Bokrossal az MDF konzervatív liberális gazdaságpolitikát kínált alternatívaként a Fidesszel szemben. Bokros személyéhez kapcsolódott valós jelentés, a semmitmondó „*Mindenki hozzáad Magyarországhoz*" jelszó nem ragadta meg a figyelmet. Az egykori MDF-szavazók inkább a Fideszhez pártoltak, és a liberálisoknak is csak csekély hányada szavazott az esélytelennek vélt egykori ellenlábas pártra.

Az április 11-ikei első forduló földcsuszamlásszerű Fidesz-győzelmet hozott. Látszott, hogy a végeredményt mutató választási térképeken narancssárgába borul az ország. Erőtlennek bizonyult a szocialista kampányfilm kísérlete, hogy a leendő Orbán-kormány túlzott hatalmának veszélyeit hangoztatva, a Fidesz-ellenes voksok

Bokros Lajos az MDF élén – korábban ezt sem sokan tudták volna elképzelni

begyűjtésével akadályozza meg a kétharmados többség létrejöttét. A győztes párt a második fordulóra az egyszerű „*Újra a Fidesz*" jelszót bevetve sikerre vitte egyéni választókerületi jelöltjeit, így könnyűszerrel haladta túl a kétharmados mandátumarányt.

A választások után alaposan átalakult a magyarországi pártszerkezet: az egyeduralkodó kormánypárt mellett eltörpült az MSZP, a Jobbik a szocialistákat megközelítő középpárttá erősödött, és bejutott az Országgyűlésbe az LMP.

Itt az idő! Szavazzon **Bús Balázsra,** a Fidesz-KDNP jelöltjére április 25-én, hogy Magyarországnak végre erős kormánya legyen.

fidesz.hu

A Fidesz határozott kormányzást, alapvető változásokat helyezett kilátásba, és meg is kapta hozzá a felhatalmazást

ÚJ RENDSZER, ÚJABB KÉTHARMADOS TÖBBSÉG – 2014

A második Orbán-kormány négyéves ciklusa alatt a több mint kétharmados Fidesz–KDNP parlamenti többség a rendszerváltás köztársasági alkotmányának lecserélésével új politikai rendszert hozott létre, amelyet Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) nevezett. Egyúttal új választási jogszabályokat is hozott, amelyek elősegítették, hogy 2014 tavaszára egyetlen nyitott kérdés maradjon: meg tudja-e őrizni kétharmados többségét a kormánypárt az Országgyűlésben.

A Fidesz semmit sem bízott a véletlenre, és nem bonyolította túl a kampányát. Az újabb erős felhatalmazástól rendszere megszilárdítását várta

Az új választási rendszer minden eleme azt a célt szolgálta, hogy Orbán Viktor 2009-ben meghirdetett célja, a *centrális erőtér* hosszú távú fenntartása biztosítva legyen. A képviselői helyek számának csökkentését az egyéni választókerületi mandátumok arányának növelésével hajtották végre, ezáltal a korábbi szisztémában is benne rejlő aránytalanság még jobban eltolódott a legerősebb párt javára, különösen, hogy az egyfordulóssá tett választásban a relatív többség is elegendő lett a mandátum elnyeréséhez. Az aránytalanságot növelte, hogy az országos kompenzációs pártlistáról a győztes egyéni jelöltek „fölösleges" többletvoksait is beszámították. A választókerü-

letek határait úgy vonták meg, hogy a hagyományosan jobboldali választók legyenek többségben, illetve ahol mindig a baloldal állt jobban, több szavazat legyen szükséges a győzelemhez. Fontos új elem volt a rendszerben az ún. kamupártok indulásának ösztönzése az ajánlások beszerzésének megkönnyítésével és anyagi előnyök biztosításával, ez pedig az ellenzék töredezettsége mellett a nem kormánypárti voksok szétszóródását és így értelmetlenné válását szolgálta. A nemzetiségi listákra szavazás lehetősége is a széttagoltságot erősítette. A kalkulációk szerint a külföldön élő magyar állampolgárok szavazatai is a Fideszt erősíthették. A választások lebonyolítására és a választás tisztaságára ügyelő szerveket a kormányoldal uralta. A médiaviszonyokban és a hirdetési piacon kialakított helyzet garantálta a jobboldal fölényét a választási propagandában.

Az új választási rendszerben könnyebbé vált a kis pártok indulása, de fellépésük végül nem sok vizet zavart

A korábbi kampányokban is fontos tényező volt az ellenfelek kriminalizálása, ami ezúttal sem maradt el. A pontos időzítésből az ellenzék a joghatóságok pártszolgálatos ténykedésére következtetett. A tiszta választásokat ellehetetlenítő körülmények miatt ellenzéki demonstrációkon fölvetődött, hogy bojkottot követeljenek, ezt azonban a pártok elvetették.

Természetesen az ellenzék állapota volt az elsődleges oka annak, hogy kormánypárti fölény rendíthetetlen maradt. Az ellenzék egymástól szellemiségükben, programjaikban és választótáborukban jelentősen eltérő, egymással szemben averziókat tápláló pártjai csakis úgy válhattak volna a kormánypárt esélyes riválisává, ha kezdettől együtt és egységes céllal, közös üzenetekkel lépnek fel. A kampány kezdetére ugyan megszületett az Összefogás nevű ötpárti szövetség (tagjai az MSZP, az Együtt 2014, a Demokratikus Koalíció, a Magyar Liberális Párt és a Párbeszéd Magyarországért), a nevet azonban kénytelenek voltak a választási harc közepette lecserélni, mert kiderült, hogy ugyanilyen néven egy korábban bejegyzett látszatpárt is indul a választásokon. Az eredetileg a Fidesz rendszerének leváltására létrehozott szövetség, amelynek egy része a *korszakváltás* jelszavával lépett fel, többféle változatban végül a *Kormányváltás* elnevezést használta, mintegy azt sugallva, hogy a választások tétje szokványos, nem pedig a NER megerősítéséről vagy elvetéséről szól.

A Magyar Szocialista Párt ellenzékben is képtelen volt újra váltópárttá erősödni, a szövetség legnagyobb tagjaként mégis domináns szerepre tört. Kemény és az ellenzéki tábort tovább ziláló küzdelemben el is érte, hogy Mesterházy Attila legyen a közös miniszterelnök-jelölt, vele veszítsék el biztosan a választásokat. A szocialisták elnöke Bajnai Gordonnal rivalizált ezért a szerepért, akit eredetileg a civil tüntetésszervező mozgalmakból alakult erő, az Együtt 2014 kívánt az összefogás élére állítani. A szervezet a programalkotó Haza és Haladás Alapítványból, az Egymillióan a Magyar Sajtószabadságért Egyesületből (Milla) és Magyar Szolidaritási Mozgalomból, egy szakszervezeti erőből állt össze. Szándékával szemben elkövette azt a hibát, hogy szövetséget kötve egyenrangúvá süllyesztette magát az összefogást elvető Lehet Más a Politika pártból kiszakadt *Párbeszéd Magyarországért* alakulattal. A pártok fölötti összefogás koncepciója ezzel hamvába holt. A *Demokratikus Koalíciót* hosszas párton belüli csatározás után Gyurcsány Ferenc az MSZP-ből kiszakadva hozta létre, eredetileg olyan ambícióval, hogy a liberális és a mérsékelt konzervatív szavazók egy részét is megnyerve váljanak rendszerváltó gyűjtőpárttá. A kísérlet nem sikerülhetett, már csak a karaktergyilkosság áldozatává lett, széles körökben bukott politikusként számon tartott volt miniszterelnök személye miatt sem.

Az Összefogás Párt bírósági bejegyzésével zavart keltett: megelőzte az Összefogás 2014 néven egyesülni kívánó demokratikus ellenzéki szövetséget, amelynek így új nevet kellett találnia

A Demokratikus Koalíció régóta az összefogást szorgalmazta, de voltak, akik Gyurcsány Ferenc személyében ennek akadályát látták

Az összefogás ötödik, legkisebb tagja a Fodor Gábor vezette, szinte csak nevében létező *Magyar Liberális Párt* volt.

A kormányváltók a rendszerszintű kritika és a frontális támadás helyett az „embereket érdeklő" problémacentrikus kampány mellett döntöttek. Először még a zavart okozó *Összefogás 2014* felirattal jelentek meg a nyomtatványok és azok az óriásplakátok is, amelyek a korábbi fideszes depressziókampányt idéző, letargikus alakokkal igyekeztek hitelteleníteni a Fidesz sikerpropagandáját. Szomorú arcú emberek a *„Stadion helyett kórház kell", „Valódi munkát, valódi bért!", „Nincs egymillió forintunk Paksra!"* és *„Nem akarok egykulcsos adót!"* feliratokat tartottak a kezükben. Olyasfajta kemény rendszerkritikát, amelyet a korábbi évek nagy ellenzéki demonstrációinak részesei igényeltek volna, ez a részletkérdésekre figyelő és enervált kampány nem tudott megvalósítani. A szövetség azt sem tudta a maga javára fordítani, hogy az Orbán-kormány négy évében szinte minden nagy társadalmi csoportot sérelem ért a kormány részéről. A korrupciós machinációkként napvilágra került, „mutyizásnak" vagy „lenyúlásnak" nevezett, de valójában a rendszer lényegi működését jelentő ügyek átfogó kritikája erőtlen volt, elégtelennek bizonyult a „Simicska–Orbán-maffiakormányt" támadó, *„Ők már jobban élnek, és ön?"* feliratú plakát. Az ellenzéki bírálatokat nagyban hiteltelenítette, hogy a kampányra időzítették a hatóságok Simon Gábor, az MSZP őrizetbe vett magas rangú vezetője botrányát. Átláthatatlan gazdagodását és egzotikus útlevélügyét a Fidesz a korábbi baloldali kormányzás botrányaihoz kapcsolva, azokat újrahasznosítva pertraktálta.

A Fidesz „bűnlajstroma" kevés volt a potenciális ellenzéki szavazók mozgósításához

LELTÁR 2010-2014

Mi történt az elmúlt 4 évben?

Voltak ötletek az ellenzéki oldalon, de az áttöréshez nem lett elég

Az öt párt kormányváltó szövetsége Mesterházy Attilával az élén nem keltette új erő benyomását

Az Összefogás név kényszerű elvetése után a következő ellenzéki kampányanyag-sorozat már a *„Kormányváltás – Esély mindenkinek"* jelszóval jelent meg, és igyekezett pozitív üzenetekkel meggyőzni a bizonytalan választókat. A nyolcpontos ígéretcsomag azonban alig érte el a közvélemény ingerküszöbét, amiben a körülményes fogalmazás mellett szerepe lehetett annak is, hogy a kampányt uraló határozott üzenetek világos megfogalmazása elmaradt. Elsikkadtak az olyan, egyébként hatásos programpontok is, mint a gyermekéhezés felszámolása. Jellemző volt, hogy a Fidesz „csodafegyverének", a rezsicsökkentésnek a hatását azzal igyekeztek mérsékelni, hogy ők maguk igazságosabb rezsicsökkentést ígértek.

A sok konfliktus után összeverbuvált Kormányváltás a közvélemény szemében – a Fidesz kampányának is köszönhetően – a régi, egyszer már megbukott Mesterházy–Bajnai–Gyurcsány-csapatként jelent meg, mintha mi sem változott volna négy év alatt, noha az ellenzékiség fő erejét adó civil mozgalmak éppen a változás érdekében határolódtak el a lejáratódott pártoktól. Mesterházy Attila gondosan betanult kampányműsorával fáradhatatlanul járta az országot, de korántsem tűnt Orbán Viktor alkalmas kihívójának.

UGYE ÖNNEK IS VILÁGOS, KI ÁLL A CÖF HAZUGSÁGHADJÁRATA MÖGÖTT?

A negatív kampány „kiszervezésének" legismertebb terméke: a bohócos plakát

Az Orbán-kormány melletti demonstrációkat szervező Civil Összefogás Fórum jelentős szerepet vállalt a választási harcban

Ismét szóba sem került, hogy a kampányban közvetlenül megmérkőzzenek.

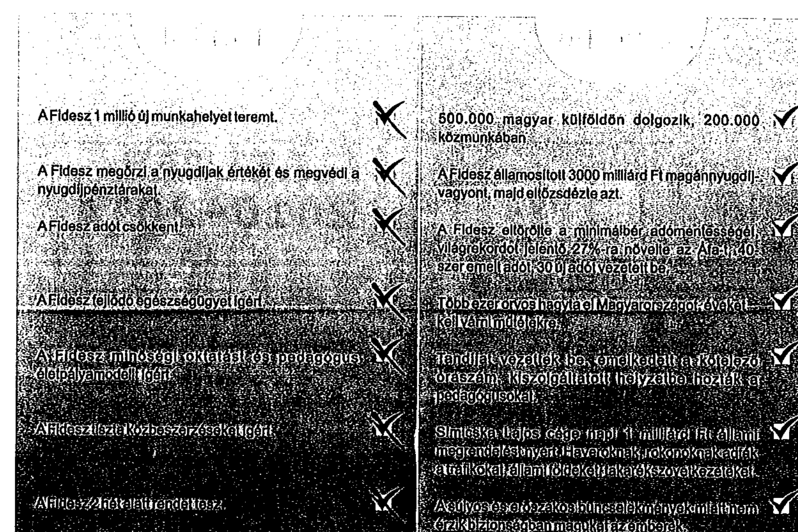
A Fidesz nyomasztó média- és reklámhordozó-fölényét tovább erősítette, hogy a negatív kampány döntő részét „kiszervezte": a Civil Összefogás Fóruma (CÖF) nevű, a fanatikus Orbán-rajongókat tömörítő és anyagiakkal jól ellátott szerveződésre bízta a lebonyolítását. Legjellemzőbb kampányeszközük a „bohócos" plakát volt, amely Mesterházy, Gyurcsány és Bajnai mellett a hosszú ideje büntetőeljárás alatt tartott Hagyó Miklóst illette a *„Nem érdemelnek több esélyt"* felirattal. Más plakátok a megszorítások újrakezdésével riogattak, ha netán mégis baloldali kormányzás következne. A szélsőjobboldali rivális, a Jobbik lejáratásának kísérlete sem maradt el. Az orosz titkosszolgálati kapcsolatai miatt kipécézett Kovács Béla képviselőjelölt lett a támadás célpontja.

A Fidesz fő szlogenje, a *„Magyarország jobban teljesít"* pozitív és bizakodást keltő, minden társadalmi csoportot és korosztályt megszólító képi megjelenítéssel uralta a köztereket. A kampány jellemző motívuma az ország felemelkedését sugalló, felfelé irányuló nyíl volt. A narancssárga alap mellett az élénk, világos színek és a derűs arcok is optimizmust árasztottak. *„Olcsóbb lett a rezsi", „250 ezer új munkahely", „Családi adókedvezmény", „Értékálló nyugdíjak"* – ezeket az eredményeket hirdették fő üzenetként, közülük mégis a rezsicsökkentés varázsigéjének sulykolása volt a legnyomatékosabb. Magabiztos, lehengerlő kampányt folytatott a Fidesz, győzelme egy pillanatra sem forgott veszélyben. Számára a tét a kétharmad ismételt elérése volt, amely révén megerősíthette az alaptörvénnyel bevezetett új rendszere legitimációját. Híveit is ezzel biztatta a részvételre.

Derű, optimizmus, szeretetteljes hangulat

Az előretörő Jobbikot kettős törekvés jellemezte. Egyfelől radikalizmusa fenntartásával erőt mutatott, a rendszerellenes indulatokat, kormányellenes érzelmeket a maga táborának bővítése érdekében igyekezett becsatornázni; másfelől mérsékelni kívánta az aggodalmakat, amelyeket szélsőséges megnyilatkozásai keltettek. Derűs, optimista kampányanyagaikban az „emberarcú jobbikos" szimpatikus, megbízható képét sugározták, amelyet a bulvársajtót is felhasználó „cukiságkampány" egészített ki. A *„Veled sikerülni fog!"*, a *„Kimondjuk. Megoldjuk"* és a *„Megélhetést, rendet, elszámoltatást!"* jelszavakhoz kapcsolódó populista ígéretekben nem volt fenyegető elem. Legfeljebb az elszámoltatás igénye és Nagy-Magyarország sziluettjének feltűnése jelezte, hogy a párt alapvető törekvéseiben nem történt változás. Kampányuk sikeres volt, a riogatás a Jobbikkal nem hatott, a radikális rendszerkritika iránti igény viszont sok elégedetlen választót indított a párt támogatására.

A parlamentbe jutásra még esélyes LMP viszont nem érte el a remélt sikert, eredménye kevéssel haladta meg az öt százalékot. A párt szakadása árán is kitartott a léte alapjának tekintett kétoldalú elhatá-

A Jobbik nem habozott Nagy-Magyarország sziluettjével kampányolni

Sok fiatalt vonzott a Jobbik közösséget, érzelmi azonosulást kínáló mozgalma

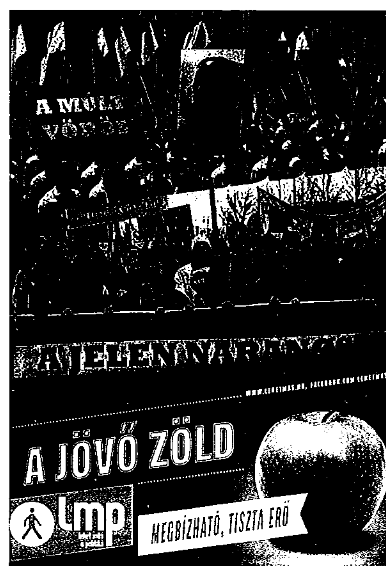

rolódás stratégiája mellett. Nemcsak a szerinte egyaránt lejáratódott jobb- és baloldal pártjait támadta, hanem a Fidesz-rendszer mellett az 1990-es köztársaság csődöt mondó rendszerét is bírálta. Időnként ugyan különbséget tett a két oldal kritikája között, de ez az érvelés a „senki földjére" jutott LMP-t nem segítette ki a bajból, legfeljebb a hosszú távú építkezés projektjének sikerében bízhatott. *„A jövő zöld"; „Megbízható, tiszta erő"* szlogenjei csupán a korábbi szűk támogatói réteget mozgósították a párt mellett.

A régi pártok közül a kisgazdák éppoly reménytelen helyzetben voltak, mint a kommunista Munkáspárt vagy a szociáldemokraták. Az SZDSZ nyomtalanul eltűnt. A maradék MDF a Jólét és Szabadság nevű szervezetet támogatta. Bokros Lajos az MDF után a konzervatív politikusokból alakult Modern Magyarország Mozgalom (MOMA) vezetőjeként lépett fel, de pártja önállóan csak a májusi európai parlamenti választásokon indult, az országgyűlési választásokon kívülről támogatta a Fidesz-ellenes összefogást.

A korábban is létező törpepártok mellett a semmiből előtűnt „kamupártok" dömpingje kevéssé zavarta a nagy pártok kampányát. Egy-egy szórólapra, plakátakcióra futotta erejükből, néhányuk megelégedett az állami források „lenyúlásával". A végeredményt tekintve sem okoztak zavart, minimális szavazatot vontak el a releváns pártoktól, inkább a választások komolysága iránt kelthettek kétséget.

Az egyfordulós választáson az egyéni választókerületeket a Fidesz relatív többséggel is letarolta (az ellenzék mindössze tíz helyen volt képes győzni), és a listás választásokat is fölényesen nyerte. Parlamenti mandátumainak aránya ismét meghaladta a kétharmadot, ellentmondást nem tűrő többsége birtokában alakulhatott meg a harmadik Orbán-kormány.

Az LMP önállóan indult, nem csatlakozott az ellenzéki összefogáshoz; jövőbeli megerősödése reményében ragaszkodott elveihez, feladta az azonnali eredményességet

AJÁNLOTT IRODALOM

Arash, Abizadeh: Democratic Elections without Campaigns? Normative Foundations of National Baha'i Elections. *World Order,* 2005/1 (37) 7–49.

Balogh Sándor: *Választások Magyarországon, 1945.* Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1984

Burján András: Internetes politikai kampány. *Médiakutató,* 2010. ősz. http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_03_osz/08_internet_kampany

Cieger András: *Politikai korrupció a Monarchia Magyarországán.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2011

Cseh Géza: Jókai Mór és az 1896. évi karcagi országgyűlési választás. In *Zounuk. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve* 7. 1992, 103–114.

Csekő Ernő: Etetés-itatás a követ- és képviselő-választásokon. *Győri Tanulmányok,* 2001, 25. 71–89.

Csigó, Péter: Mediatizált politika és kollektív spekuláció. *Replika,* 2015/6 (95) 59–78.

Fábri Anna: Választások a régi Magyarországon: Gezetlen és Körtvélyes. Politikai humor Jókai és Mikszáth műveiben. *Bárka,* 2003, 5. 63–75.

Feitl István: Az első népfrontválasztás – 1949. *Társadalmi Szemle,* 1994, 5. 73–85.

Feitl István–Ignácz Károly (szerk.): Önkormányzati választások Budapesten, 1867–2010. Napvilág Kiadó, Budapest, 2010.

Földes György–Hubai László (szerk.): *Parlamenti választások Magyarországon, 1920–2010.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2010

Gerhard Péter: A választás topográfiája. Az 1878-as pesti országgyűlési képviselő-választás korteshadjáratának térhasználata. *Korall,* 2011, 45. 136–161.

Gerő András: *Az elsöprő kisebbség. Népképviselet a Monarchia Magyarországán.* Gondolat, Budapest, 1988

Hargitai Lilla: Érez vagy gondolkodik a magyar választópolgár? Politikai hirdetések összehasonlító elemzése 1998, 2002. *Média-*

kutató, 2002. nyár. http://www.mediakutato.hu/cikk/2002_02_nyar/01_magyar_polgar

Hevesy Iván: A politikai plakát. *Nyugat,* 1922/8. http://www.epa.oszk.hu/00000/00022/00315/09566.htm

Hornok Cecília–Koren Miklós–Szeidl Ádám: Itt lefizetik a választókat. *Index,* 2014. április 28. http://index.hu/gazdasag/defacto/2014/04/28/itt_lefizetik_a_valasztokat/

Hubai László: *Magyarország XX. századi választási atlasza 1920–2000.* I–III. kötet + CD. Napvilág Kiadó, Budapest, 2001

Hubai László: Kampánytörténelem és történelem a kampányban. In *Hol a határ? Kampánystratégiák és kampányetika, 2002.* Szerk.: Sükösd Miklós–Vásárhelyi Mária. Élet és Irodalom, Budapest, 2002, 48–73.

Németh György: Hogyan nyerjük meg a választásokat? *Médiakutató,* 2005. tavasz. http://www.mediakutato.hu/cikk/2005_01_tavasz/01_hogyan_nyerjuk

Püski Levente: *A Horthy-rendszer (1919–1945).* Pannonica, Budapest, 2006

Ruszoly József: *Választási bíráskodás Magyarországon, 1848–1948.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980

Simándi Irén: *Küzdelem a nők parlamenti választójogáért Magyarországon, 1848–1938.* Gondolat, Budapest, 2009

Sipos Balázs: A Horthy-korszak politikai rendszere. In *Magyarországi politikai pártok lexikona (1846–2010).* Főszerk.: Vida István. Gondolat–MTA–ELTE Pártok, pártrendszerek, parlamentarizmus kutatócsoport, Budapest, 2011, 137–147.

Sipos Balázs: *Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban.* Argumentum, Budapest, 2011

Szabó Dániel: A magyar társadalom politikai szerveződése a dualizmus korában. *Történelmi Szemle,* 1992/3–4., 199–230.

Szerencsés Károly: *A kékcédulás hadművelet. Választások Magyarországon, 1947.* Ikva Könyvkiadó, Budapest, 1992

Varga Lajos: Országgyűlési választások a dualizmus korában. In Földes György–Hubai László (szerk.): *Parlamenti választások Magyarországon, 1920–2010.* Napvilág, Budapest, 2010, 15–45.

Zsuppán F. Tibor: A fegyveres erők és a parlamenti választások Magyarországon, 1867–1914. *Történelmi Szemle,* 1989/1–2., 49–59.

KÉPEK JEGYZÉKE

FORRÁSAINK

Complexul Muzeal Arad • Fortepan • Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár • Magyar Nemzeti Múzeum • *Magyarország Politikai Évkönyve.* Szerk.: Sándor Péter–Vass László. Kiadja a Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány • Országgyűlési Múzeum • Országos Széchényi Könyvtár • Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár (PIL) • Tragor Ignác Múzeum, Vác

5. oldal

Éljen az általános választói jog – Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár

8. oldal

A pozsonyi országgyűlés törvényhozóit megtisztelő országgyűlési ifjak egyik nemzeti színű zászlója, korabeli certifikációjával – Országgyűlési Múzeum

Z. Karvalics László

Hányféleképpen olvashatjuk a választási kampányok történetét?

10. oldal

Antik kampányszövegek a Thermopolium d'Asellina falán – Wikipedia

12. oldal

A Vasas élsportolói szavaznak az 1949. májusi országgyűlési választásokon – Fortepan, 33027. Fotó Kovács Márton Ernő

13. oldal

Makád az 1971-es országgyűlési választások idején – Fortepan, 47016. Fotó Urbán Tamás

14–15. oldal

Lovaskocsi szimbólumokkal, 1946 – Fortepan, 78619. Fotó Berkó Pál

17. oldal

Krassó György visszanevezi az utcát, 1989 – Fortepan, 60438. Fotó Philipp Tibor

Kedves Gyula

Régi formák új tartalommal

18. oldal

Kossuth Lajos követválasztási kortesmenete Pesten, 1847 – Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok

19. oldal

Választási zászló az 1848-as kampányból – Complexul Muzeal Arad

A rendi országgyűlésen a népképviselet elvét győzelemre segítő leköszönő országgyűlési követek köszöntése, 1848. április 20. – Complexul Muzeal Arad

20. oldal

Az országgyűlés összehívásáról szóló miniszterelnöki döntés közzététele, 1848. május 19. – Országgyűlési Múzeum

Kokárda 1848-ból – Complexul Muzeal Arad

21. oldal

A népképviseleti országgyűlés összehívására vonatkozó nádori és belügyminiszteri közös rendelet, 1848. május 20. – Országgyűlési Múzeum

A korteskedés kellékei 1848 nyarán – Complexul Muzeal Arad

22. oldal
Jegyzőkönyv a kisjenői kerület képviselőválasztásának eredményéről – Országgyűlési Múzeum
A választási kampány propagandaanyagának kellékei: jelszavakkal ellátott papírzászlók – Complexul Muzeal Arad
23. oldal
Makray László 48-as huszáralezredes későbbi képviselői kokárdája az 1848-as választási hagyományokra utal – Complexul Muzeal Arad
Jegyzőkönyv a kisjenői kerület képviselőválasztásának eredményéről – Országgyűlési Múzeum
24–25. oldal
A nemzeti színű zászlókra jelszavak kerültek a választási kampány során – Complexul Muzeal Arad
26. oldal
Az első népképviseleti országgyűlés képviselőházának helyt adó Vigadó eredeti épülete 1848-ban – Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok
27. oldal
Az első népképviseleti országgyűlés megnyitása, 1848. július 5. – Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok
Nits Sámuel nemzetőr kokárdája – Complexul Muzeal Arad
28. oldal
A népképviselet alapján történő választás elveiről tájékoztató felhívást tesz közzé Arad megye közgyűlése, 1848. május 6. – Országgyűlési Múzeum
29. oldal
A képviselővé választott Boczkó Dániel korteszászlója az orosházi 1848-as választási kampányból – Complexul Muzeal Arad
30–31. oldal
Az erdélyi országgyűlés is a Pozsonyban szentesített választási törvény alapján alkotta meg választójogi törvényét 1848 júniusában – Országgyűlési Múzeum
32. oldal
Kokárda 1848-ból – Complexul Muzeal Arad
32–33. oldal
Pest Lipótváros kinyomtatott választói névjegyzéke, 1848 – Országgyűlési Könyvtár
34. oldal
A Vigadóban ülésező képviselőház 1848 nyarán – Országgyűlési Múzeum
Az országgyűlés felsőháza a Nemzeti Múzeum dísztermében tartotta üléseit. 1849 nyarán a képviselőház is itt ülésezett a Vigadó épületének rommá lövése miatt – Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok

Cieger András
Karnevál és hadjárat

35. oldal
Kortesek, választók és bámészkodók – Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok
36. oldal
Választói igazolvány – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és kisnyomtatványtár
Választási kitűzők – Éljen gróf Zichy Béla Rezső – Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár
Választási kitűzők – Éljen Tallián Béla – Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár
37. oldal
Választási kitűző (Nagy Sándor) – Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár
Száz jelölt egy sorba... – Wikimedia Commons
38. oldal
Munkásnők! Munkások! – PIL 879. f. I/5/1910/809
A nép jogáért harcolunk! Hát mi nem vagyunk nép?... – PIL 879. f. I/5/1910/810
Éljen Dr. Hoffman Ottó! – Tragor Ignác Múzeum, Vác
Polgártársak! Népgyűlést... – Tragor Ignác Múzeum, Vác
39. oldal
Munkások! Magyarország grófjai... – PIL 879. f. I/1/1912/163
Munkások! Polgárok! Március 4-én... – PIL 879. f. I/1/1912/179
40. oldal
Meeting a városligeti iparcsarnokban – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár, Kis- és aprónyomtatvány gyűjtemény
Nem lesz addig nyugalom Magyarországon... – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár, Kis- és aprónyomtatvány gyűjtemény
Éljen az általános választói jog – Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár
Jog – Törvény – Igazság feliratú kitűző – Magyar Nemzeti Múzeum, Éremtár
41. oldal
Választójogi tüntetés, fotó – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Fényképtár
Kalapforgó-kortestollak. Khuen-Hédervár y grófé (felül) és Lévay Lajosé (alul) – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár
42. oldal
Gyöpre, magyar – Országos Széchényi Könyvtár
Ország-gyűlési csárdás – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
43. oldal
Kemény-induló (címlap és kotta) – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
44. oldal
Dr. Németh Imre párt bejárója, fotó – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Fényképtár
Polgártársak! Nemzetünknek és pártunknak... – Országos Széchényi Könyvtár
Sürgöny! – Országos Széchényi Könyvtár
45. oldal
T. elvtársunk! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
46. oldal
Mélyen tisztelt uram! – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és kisnyomtatványtár
Programm – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és kisnyomtatványtár
47. oldal
A haza minden előtt! – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár, Kis- és aprónyomtatvány gyűjtemény
48. oldal
Választási szerek – Borsszem Jankó – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
49. oldal
Alkotmányos élet – Borsszem Jankó – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
50. oldal
Linhart Vilmos festő, díszítő és zászlógyáros – Országos Széchényi Könyvtár
51. oldal
A Terézvárosból – Borsszem Jankó – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
52. oldal
Ehrlich Guszti... – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és kisnyomtatványtár
Kortes-számla – Gracza György: *A nevető Magyarország. Egyetemes adomagyűjtemény két kötetben.* Budapest, 1901
53. oldal
Éljen Horánszky Nándor! Plakátháború-karikatúra – *Vasárnapi Újság*, 1892
Pályázati felhívás – Gracza György: *A nevető Magyarország. Egyetemes adomagyűjtemény két kötetben.* Budapest, 1901
54. oldal
Vidéki választás csendőri biztosítással, fotó – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Fényképtár
55. oldal
Messzi földről... – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és kisnyomtatványtár
56. oldal
Kortesnóta – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár, Kis- és aprónyomtatvány gyűjtemény

Ignácz Károly
Korlátozás és ellenőrzés

57. oldal
E jelben győzünk – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1920, grafikus V. E.
58. oldal
Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1920
Anyám! Szavazz szociáldemokratára! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Bíró Mihály
59. oldal
Minden reménységünk a jövő nemzedék! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Verő
Keresztény ellenzék – Országos Széchényi Könyvtár, Kisnyomtatványtár, 1931, grafikus Schuck
Édesapám, kire szavaz? – Országos Széchényi Könyvtár, Kisnyomtatványtár, 1920, grafikus Varga Andor
60. oldal
A munkásság nélkül nincs építőmunka – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Bíró Mihály
Szociáldemokratára szavazzatok! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1930, grafikus Bíró Mihály
Anyák! Gyermekeink jövőjéért... – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1930, grafikus Markos György

Ütött az óra! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 192?

Anyám! Gondolj rám! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 192?

61. oldal

Rohamra! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Hirschy

Öntudatos munkások és polgárok – PIL 881. f. III/2/1922/5232, grafikus Nánay

62. oldal

Keresztény férfiak! Keresztény nők! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1920

Megtépett hazánknak széthúzó fiai, egyesüljetek! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Kovács Gyula

Apánk! Anyánk! Gondoljatok ránk! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1920, grafikus Györgyfi György

63. oldal

Hogyan kell szavazni! – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1926

64. oldal

Bethlen István a parlamenttel és más politikusok karikatúráival – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922

A szociáldemokrata párt – ahogy 1918–19-ben csinálták – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922

Mit akartok? – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Földes Imre

65. oldal

Hogyan élünk? – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1922, grafikus Földes Imre

Tilos a gyűlés! – PIL 881. f. III/2/1922/2594

66. oldal

Nemzeti Egység Pártja – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1935, grafikus Pólya Tibor

Szesztilalom – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1926

67. oldal

Nemzeti egységben a jövő – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1935, grafikus Márton Lajos

Gyermekeitek jövője függ a szavazataitoktól – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1935, grafikus Pólya Tibor

68. oldal

Ha nem akartok továbbra is... *Népszava* címlap, 1926. december 7. – PIL 881. f. III/222/1926/5876

Amerika nagy, szabad, gazdag, mert demokratikus! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1926

69. oldal

Vigyázzatok! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1926

A magyar feltámadásért! Egységes Párt – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1931, grafikus Köves Tivadar

70. oldal

Ezt az egyensúlyt akarja... – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1939

Súlyos megtorlást követel – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár, 1939

Magyar kézbe akarja adni a magyar földet... – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár, 1939

A választásokon minden szavazat... – PIL 881. f. III/1/1931/1593

71. oldal

Magyarok! Keresztények! – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1939, grafikus Klösz

Ki legyen a képviselőnk? – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1922

Ó, azok a plakátok... – *Nemzeti Újság,* 1922. május 28.

72. oldal

Az ucca a választás jegyében – *Népszava,* 1935. március 24.

73. oldal

Plakátvakarás – *Pesti Napló,* 1939. május 23.

74. oldal

Harcra a reakció ellen! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény, Plakát- és kisnyomtatványtár, 1930

75. oldal

Polgár, védd magad – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Tár

76. oldal

Ez nekem való! – PIL 881. f. III/2/1939/3537

Feitl István

Szabad választások, szabad kampány – 1945

77. oldal

Választás után – *Demokrácia,* 1945. október 18., 5. o.

78. oldal

Rendkívüli kiadás – PIL 882. f. IV/1/1945/7345

A mi jövőnkért küzd a Magyar Kommunista Párt – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus Mallász Gitta

A szavazólapon az utolsó... – PIL 882. f. V/1/1945/8261

79. oldal

Férjedet, fiadat hazahozza – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

A munkásság pártja, a nép pártja... – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus Konecsni György

A demokrácia földet adott – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

Ha beteg is, keljen fel – PIL 882. f. IV/1/1945/112

80. oldal

Vigyázz, kit választasz – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus Tamás Zoltán

A föld azé, aki megműveli – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus Kun

Dolgozó nő! Szavazz szociáldemokratára – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus Bálint–Bánki

81. oldal

Az MKP mutatja a helyes utat – PIL 882. f. IV/1/1945/6801

Az MKP elsöpri a reakciót – PIL 882. f. IV/1/1945/6800

Az MKP ökle lesújt a feketézőkre – PIL 882. f. IV/1/1945/6798

Az MKP győzelme – a reakció halála – PIL 882. f. IV/1/1945/6759

82. oldal

Néppel a népért küzd az NPP – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

Mérlegelj, azután szavazz – PIL 882. f. V/2/1945/8484

Reakciós nem szavaz az NPP-re – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus

Sváb nem szavaz az NPP-re – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

Feketéző nem szavaz az NPP-re – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus

83. oldal

A premieren – *Demokrácia,* 1945. október 7., 3. o.

Rákosi, Szakasits beszélnek Budapest népéhez – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény

Az egyenes út – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

Segíts őket hazahozni! – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

Szabadság, emberség, magyarság – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

84. oldal

A demokrácia kulcsa a kezedben van – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

Bort, búzát, békességet – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945

A kisgazdapárti Oltványi pénzügyminiszter szabotálta... – PIL 882. f. IV/1/1945/7244

A legnagyobb erő a te szavazatod – PIL 882. f. V/3/1945/8357

85. oldal

Békesség – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény

86. oldal

A kommunista művészek nagygyűlést tartanak – PIL 882. f. IV/1/1945/7275

Magyar asszony zsírral főz, ha a 4-es lista győz – PIL 882. f. IV/1/1945/4769

November 4.: Győzzön a 4-es lista – PIL 882. f. IV/1/1945/6051

Feitl István
Őszinte kampány – 1947

87. oldal
Több szavazat – több kenyér – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947
Válassz – háborút, vagy békét – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947, grafikus Gábor Pál
Munkás, paraszt, értelmiség pártja – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947, grafikus Bánki László
88. oldal
A kisemberek magántulajdonát védi az MKP – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947, grafikus Ék Sándor
Múzeumban – *Világ,* 1947. július 20., 6. o.
89. oldal
Az MKP 3 éves terve – PIL 882. f. IV/1/1947/5814
Jólétet és boldogságot hoz a falunak a 3 éves terv – OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947, grafikus Gönczi Gebhardt Tibor
Üdvözöljük hazatérő fiainkat – OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947, grafikus Kádár
A mi hároméves tervünk – *Pajtás,* 1947. augusztus 15.
Munkás, válassz – PIL 882. f. V/1/1947/8691
Válasszatok – PIL 882. f. V/1/1947/8692
90. oldal
Az asztalos leszögezi – PIL 882. f. V/1/1947/8699
A szakács kifőzi – PIL 882. f. V/1/1947/8700
A tanár megtanulta – PIL 882. f. V/1/1947/8693
Szavazz a radikális pártra – PIL 882. f. V/4/1947/8636
91. oldal
Békét a parasztok között… – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1945, grafikus Hámori
Magyar testvérünk – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Voltunk, vagyunk, leszünk – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947
1947. augusztus 20-án… – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
92. oldal
Államtitkár úr, mióta… – *Világ,* 1947. augusztus 8., 2. o.
Balogh páter pártja, a kettős kereszt pártja: ellenzéki párt! – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Magyar Függetlenségi Párt, kedden, 26-án este… – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
93. oldal
A Keresztény Női Tábor programja a tízparancsolat… – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1947
Hitünk – célunk… Független Magyar Demokrata Párt – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
Hazáért és szabadságért – PIL 882. f. IV/1/1947/4892
Aki nem él szavazati jogával… – PIL 882. f. V/3/1947/8451
A „kék cédula" – PIL 274. f. 9. cs. 43. ő.e. 134. lap
94. oldal
Ide tegye a keresztet – PIL 882. f. IV/1/1947/4910
Parlamentbe beszkártistát – PIL 882. f. IV/1/1947/4821
Ide szavazz – Szociáldemokrata Párt – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Itt az idő, válasszatok! – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Választás után ne panaszkodj – PIL 882. f. V/1/1947/8507
Hány ujjad van egy kezeden? – PIL 882. f. V/10/1947/5993
Tudja minden elemista – PIL 882. f. V/3/1947/8464
Magyar vagy? – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Magyarország a magyaroké – PIL 882. f. V/2/1947/8488
95. oldal
Demokrata Néppárt – Régi jó pénz volt a 6-os – PIL 882. f. V/7/1947/8582
Tulajdonod védelmére, családodért, hitedért – PIL 882. f. V/5/1945/8576
Híveinkhez! – PIL 882. f. V/6/1947/8552
8-as lista: Peyer-lista – PIL 882. f. V/4/1947/8625
Lendülj, kereszt, magosba – PIL 882. f. V/7/1947/8581
Munkás! Te is polgár akarsz lenni! – PIL 882. f. V/5/1947/8658

Feitl István
A Rákosi-korszak két választása – 1949 és 1954

96. oldal
Békéért, családodért, gyermekedért. Szavazz a Népfrontra! – PIL 882. f. IV/46/1949/8125
Szavazz a tanácsokra… – PIL 882. f. VI/1/1949/14
Népfrontra szavazol – 5 éves tervre szavazol – PIL 882. f. VI/1/1949/15
97. oldal
Egy kis tévedés – *Vidáman választunk,* 1949. május 15., 2. o.
Mit szólsz hozzá, kérlekalásan – *Vidáman választunk,* 1949. május 15., 3. o.
98. oldal
Vidáman választunk – *Vidáman választunk,* 1949. május 15., 1. o.
Önmagának ellensége… – PIL 882. f. IV/2/1949/5143
Gazda szeme hizlalja a jószágot – PIL 882. f. IV/2/1949/5145
5 éves tervvel a felemelkedés útjára – PIL 882. f. IV/2/1949/5140
99. oldal
Anyu, szavazni mész? – PIL 882. f. IV/2/1949/5141
Csak ezek nem szavaznak a Népfrontra – PIL 882. f. IV/2/1949/5138
Tökfilkó, aki… – PIL 882. f. IV/2/1949/5116
Amit Kossuth, Petőfi, Táncsics… – PIL 882. f. IV/2/1949/5085
100. oldal
Ries István, Nagybudapest képviselőjelöltje – PIL 882. f. IV/2/1949/6983 és PIL 882. f. IV/2/1949/6983 hátlap
101. oldal
Mindnyájan a népfrontra szavazunk – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
Magyar Függetlenségi Népfront – PIL 882. f. VI/1/1949/5
Fiatalság, rajta! – PIL 882. f. IV/41/1949/7676
102. oldal
Figyelem! – PIL 882. f. IV/41/1950/7655
… szavazónak! – PIL 882. f. IV/41/1950/7654
Vasvármegyei szavazólap – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Budapesti szavazólap – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
103. oldal
A 3 éves tervvel újjáépítettük… – PIL 882. f. VI/2/1949/6
Meghívó – PIL 882. f. VI/2/1949/10
104. oldal
A Magyar Függetlenségi Népfront nagybudapesti nőjelöltjei – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
105. oldal
A Magyar Függetlenségi Népfront nagybudapesti listavezetői – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
106. oldal
Választási DISZ harci híradó – PIL 882. f. IV/41/1953/7851

Feitl István
A Kádár-korszak választásainak kampányai

107. oldal
Ferencváros választópolgárai! – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Szavazz a Népfrontra! – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Választunk – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Választás 1945 előtt… – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
108. oldal
Választunk – *Népszabadság,* 1963. február 24., 14. o.
109. oldal
Budapesti szavazólap 1958. november 16. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Budapesti szavazólap 1963. február 24. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Budapesti szavazólap 1971. április 25. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Budapesti szavazólap 1975. június 15. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Budapesti szavazólap 1980. június 8. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Zala megyei szavazólap 1985. június 8. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Szavazólap, 1985. június 8. – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár
Buza Barna helye az ülésteremben – Magyar Nemzeti Múzeum, Kis- és Aprónyomtatványtár

110. oldal
Választási hirdetmény – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
111. oldal
Hirdetmény – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
Meghívó jelölőgyűlésre, 1975 – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
Meghívó jelölőgyűlésre, 1985 – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
112. oldal
Emléklap – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
Először az urnák előtt – Országos Széchényi Könyvtár, Kisnyomtatványtár
113. oldal
Boldog jövőnkért szavazz a Népfrontra – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
1971. IV. 25. – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
Szavazz a Népfront jelöltjeire – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és kisnyomtatványtár
114. oldal
Szavazz a Hazafias Népfront jelöltjeire – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
A Hazafias Népfront jelöltjei a nemzeti egység képviselői – Országos Széchényi Könyvtár, Aprónyomtatványtár
115. oldal
Támogassuk az április 25-i szavazással is… – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
1975. VI. 15.: Szavazzunk a szocializmusra, a békére! – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
116. oldal
A Hazafias Népfront budapesti országgyűlési képviselő-jelöltjei – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Gyűjtemény
118. oldal
Az ellenjelölt – *Népszabadság,* 1985. május 25., 21. o.

Ripp Zoltán
Rendszerváltó választások – 1990

119. oldal
Népszavazás az új Magyarországért – PIL 982. f. 4. cs. 1. ő.e.
Igazi választást! Pokolba a kékcédulákkal! – PIL 982. f. 1/11. ő.e.
120. oldal
Az ön szavazata lesz a mérleg nyelve – PIL 982. f. 1/12. ő.e.
Válassz!!! Kezedben a döntés! – PIL 982. f. 1/12. ő. e.
121. oldal
Szocdemek – PIL 982. f. 1/14/4. ő.e.
Elegünk van a tehetetlenségből – PIL 982. f. 1/14. ő.e.
1890–1990 – Szociáldemokrata Párt – PIL 982. f. 1/14. ő.e.
122. oldal
Mondd a papának… – PIL 982. f. 1/13. ő.e.
Tudtuk, Mertük, Tettük, Tesszük – PIL 982. f. 1/13. ő.e.
A demokráciához ellenzék is kell! – PIL 982. f. 1/13. ő.e.
123. oldal
Tiszta múlttal a tiszta jövőért – Szabad Demokraták – PIL 982. f. 1/16. ő.e.
Tudjuk, Merjük, Tesszük – PIL 982. f. 1/16. ő.e.
MDF-piac – PIL 982. f. 1/8. ő.e.
Sinkovits Imre képeslapja – PIL 982. f. 1/8. ő.e.
124. oldal
Tavarisi, konyec – PIL 982. f. 1/8. ő.e.
A Kereszténydemokrata Néppárt célkitűzései – PIL 982. f. 1/7. ő.e.
Tisztelt választópolgár! – PIL 982. f. 1/3. ő.e.
125. oldal
A Fidesz országos listája – PIL 982. f. 1/3. ő.e.
Itt és mást! Mit akar a Fidesz? – PIL 982. f. 1/3. ő.e.
Dr. Fodor Gábor – PIL 982. f. 1/3. ő.e.
Tessék választani – *Heti Válasz,* 2010. március 25.
126. oldal
MDF Választási Lap – PIL 982. f. 1/8. ő.e.
127. oldal
Adják vissza… – PIL 982. f. 1/4. ő.e.
Orbán Viktor rendszerzáró házibulira… – PIL 982. f. 1/3. ő.e.
Magyar Demokrata Fórum (címer) – PIL 982. f. 1/8. ő.e.
128. oldal
MDF – A föld nem a termelőszövetkezeteké – PIL 982. f. 1/8. ő.e.
Van, aki szabadon szereti – PIL 982. f. 1. cs. 16. ő.e.
Jöjjön el a te országod – PIL 982. f. 1. cs. 8. ő.e.

Ripp Zoltán
Az első kormányváltás – 1994

129. oldal
Mit akar a Független Kisgazdapárt? – PIL 982. f. 1/36. ő.e.
dr. Kovács Béla – PIL 982. f. 1/36. ő.e.
Hass, alkoss, gyarapíts – Dr. Vermes Péter – PIL 982. f. 1/41. ő.e.
130. oldal
Vesszen minden maradéka! – PIL 982. f. 1/49. ő.e.
Sorsod? Gyermeked? Jövőd? – PIL 982. f. 1/50. ő.e.
Ismer engem! Király Zoltán – PIL 982. f. 1/57. ő.e.
Tisztelt Polgárok! Kupa Mihály – PIL 982. f. 1/27. ő.e.
Ez az Ön szavazata! – PIL 982. f. 1/43. ő.e.
131. oldal
Felveszünk:… – PIL 982. f. 1/50. ő.e.
A mezőgazdaság pártján – PIL 982. f. 1/29. ő.e.
Mérlegeljen! – PIL 982. f. 1/46. ő.e.
132. oldal
Dr. Török Ferenc – PIL 982. f. 1/65. ő.e.
Magyarország nyerni fog – Pető Iván – PIL 982. f. 1/65. ő.e.
Bízom benne – PIL 982. f. 1/65. ő.e.
Dornbach Alajos – PIL 982. f. 1/65. ő.e.
Köszönöm szavazataikat – Magyar Bálint – PIL 982. f. 1/65. ő.e.
133. oldal
Játékos totó – PIL 982. f. 1/65. ő.e.
Győzni nagy kunszt-e… – PIL 982. f. 1/58. ő.e.
40 éves terror… – PIL 982. f. 1/54. ő.e.
134. oldal
Az az igazság, hogy… – PIL 982. f. 1/46. ő.e.
Harrach Péter – PIL 982. f. 1/40. ő.e.
Mi lesz veled, Magyarország? – PIL 982. f. 1/40. ő.e.
135. oldal
Keljen fel a sajtószabadság napja! – PIL 982. f. 1/35. ő.e.
Fantasztikus Fidesz-majális – PIL 982. f. 1/35. ő.e.
Anyák és apák napja – PIL 982. f. 1/35. ő.e.
Nemzeti Demokrata Szövetség – PIL 982. f. 1/61. ő.e.
Dr. Csizmadia László, Konzervatív Párt – PIL 982. f. 1/42. ő.e.
136. oldal
A megbízható megoldás – PIL 982. f. 1/54. ő.e.
Méltó a bizalomra! Szili Katalin – PIL 982. f. 1/54. ő.e.
137. oldal
Szavazzon a szocialistákra! – PIL 982. f. 1/54. ő.e.
Méltó a bizalomra! Csintalan Sándor – PIL 982. f. 1/54. ő.e.
A szocialisták! – PIL 982. f. 1/54. ő.e.
138. oldal
Horn Gyula – *Mi, szocialisták. Két évtized a történelemben.* Szerk.: Kodrucz Sándor, Sós László, Szabó József Jenő. Budapest, MSZP, 2009

Ripp Zoltán

Több mint kormányváltás – 1998

139. oldal
MIÉP-fórum – PIL 982. f. 1/78. ő.e.
Csak jobbra fordulhat! – PIL 982. f. 1/74. ő.e.
140. oldal
A jövő választása – PIL 982. f. 1/73. ő.e.
141. oldal
Kopogtatunk Önnél – PIL 982. f. 1/75. ő.e.
Dr. Perjés Gábor – PIL 982. f. 1/77. ő.e.
Felelős kormányt Pesten – PIL 982. f. 1/76. ő.e.
Szavazólap-minta – PIL 982. f. 1/74. ő.e.
142. oldal
A jó irány – PIL 982. f. 1/82. ő.e.
Még sok a tennivaló – Iványi Gábor – PIL 982. f. 1/82. ő.e.
Felelős kormányzás! Esély, növekedés, biztonság – PIL 982. f. 1/80. ő.e.
143. oldal
Molnár Gyula – PIL 982. f. 1/80. ő.e.
Ne dobja el! – PIL 982. f. 1/82. ő.e.
bit – a csapat, ahol te vagy a fontos – PIL 982. f. 1/80. ő. e.
144. oldal
Mi a nemzetet fogjuk képviselni! – PIL 982. f. 1/74. ő.e.
„Válasszon, melyik úton jár" – PIL 982. f. 1/80. ő.e.
145. oldal
Ne dobja el! MIÉP – PIL 982. f. 1/78. ő.e.
146. oldal
A jövő választása – PIL 982. f. 1/73. ő.e.
Van más választás – PIL 982. f. 1/73. ő.e.

Ripp Zoltán

Totális kampány, baloldali visszatérés – 2002

147. oldal
Most még választhat! – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
Kupa Mihály – Centrum – PIL 982. f. 1/86. ő.e.
148. oldal
A tett első, a szó második. Jöjjön el április 7-én – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
A haza nem eladó! – PIL 982. f. 1/88. ő.e.
A tett első, a szó második. Fidesz Magyar Polgári Párt–MDF – *Heti Válasz,* 2002. március 22.
149. oldal
Most már mindannyian tudjuk... – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
Megteremtjük, megvédjük – PIL 982. f. 1/89. ő.e.
150. oldal
Ráment a gatyája? – Számoljon velünk! – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
151. oldal
Magyarország többet érdemel! – *Heti Válasz,* 2002. március 22.
Ha unod a narancsot – PIL 982. f. 1/91. ő.e.
Létbiztonság, jogbiztonság, közbiztonság – PIL 982. f. 1/91. ő.e.
152. oldal
MSZP választási lap – PIL 982. f. 1/91. ő.e.
153. oldal
Lop-stop – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
Haverok, buli, junta – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
Kórházamat egy klubért! – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
Beteg az egészségügy? – Orbán elszállt – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
154. oldal
Elszálló Fidesz-ígéretek – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
Tessék választani! – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
Viktor! Ne játssz velünk! – PIL 982. f. 1/93. ő.e.
155. oldal
Dr. Balsai István – Igen! – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
A jövő elkezdődött – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
Mi készül itt? – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
Hiszünk a szeretet és az összefogás erejében – PIL 982. f. 1/87. ő.e.
156. oldal
Kormányváltó fesztivál – PIL 982. f. 1/91. ő.e.
A derű velünk van – PIL 982. f. 1/91. ő.e.
Hídfoglalás, fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve az 1988–2008 évekről.* CD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2009
Tüntetés, fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve az 1988–2008 évekről.* CD-ROM. Szerk.: Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2009

Ripp Zoltán

A kormány a helyén marad – 2006

157. oldal
Félelem – nem, biztonság – igen – PIL 982. f. 1/107. ő.e.
158. oldal
Igen. Megcsináltuk – *HVG,* 2206. február 11.
159. oldal
Igen. Gyurcsány Ferenc – Magyarországért, Önért – PIL 982. f. 1/107. ő.e.
A Fidesz veszélyezteti... – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
Orbán – mínusz – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
160. oldal
Fővárosi Választó – PIL 982. f. 1/108. ő.e.
161. oldal
Igen. Húzzunk bele! – PIL 982. f. 1/108. ő.e.
162. oldal
Több SZDSZ – több tudás – *Magyarország Politikai Évkönyve az 1988–2008 évekről.* CD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2009
Több SZDSZ – kevesebb adó – PIL 982. f 1/111. ő.e.
163. oldal
Akiknek semmi sem drága – *Magyar Vizsla* – PIL 982. f. 1/109. ő.e.
Rosszabbul élünk, mint négy éve – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
Jó választás, jobb élet – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
164. oldal
Nem – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
Na, ezt jól megcsinálták – *Magyarország Politikai Évkönyve az 1988–2008 évekről.* CD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2009
V2006 – Jelentkezési lap – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
Tájékoztató a 14. havi nyugdíj bevezetéséről – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
165. oldal
Utcarészlet, fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve az 1988–2008 évekről.* CD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2009
Kereszténydemokrata Néppárt – szövetségben – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
Flúgos futam – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
Aranypolgár – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
166. oldal
Szavazzon az MDF listájára – PIL 982. f. 1/104. ő.e.
Nélkülünk nincs valódi változás – MIÉP–Jobbik a Harmadik út – PIL 982. f. 1/105. ő.e.
NeMSZP – Táncolj, Feri – PIL 982. f. 1/108. ő.e.
167. oldal
Magyarország! Zavarosság? – Centrum – PIL 982. f. 1/96. ő.e.
Munkáspárt – PIL 982. f. 1/110. ő.e.
Most csak Magyarország számít – PIL 982. f. 1/98. ő.e.
168. oldal
Az MSZP kampánydala – *Magyarország Politikai Évkönyve az 1988–2008 évekről.* CD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2009
MSZP piros kockás szórólap – PIL 982. f. 5. cs.
Köszönjük! – PIL 982. f. 1/111. ő.e.

Ripp Zoltán

Totális ellenzékiségből kétharmados többség – 2010

169. oldal
MSZP-fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM és könyv. Szerk.: Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
170. oldal
Mesterházy Attila miniszterelnök-jelölt – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
Nagy a tét – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM és könyv. Szerk.: Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
171. oldal
Itt az idő, Magyarország – PIL 982. f. 1/115. ő.e.
Itt az idő! Változás – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
Mentsük meg az egészségügyet! – PIL 982. f. 1/115. ő.e.
172. oldal
Mondjatok le! – PIL 982. f. 1/121. ő.e.
6 milliárd forint... – PIL 982. f. 1/121. ő.e.
Ne engedjük! – PIL 982. f. 1/121. ő.e.
173. oldal
20 évet a 20 évért – PIL 982. f. 1/117. ő.e.
Radikális változást! – Hegedűs Lorántné – PIL 982. f. 1/117. ő.e.

Radikális változást! – PIL 982. f. 1/117. ő.e.
174. oldal
LMP-szív a Kossuth téren, fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
Lehet más a politika? – PIL 982. f. 1/118. ő.e.
Lehet átlátható a pártkassza? – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
175. oldal
Hirdetőtábla, fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
Magyarok. Demokraták. Függetlenek – PIL 982. f. 1/119. ő.e.
Mindenki hozzáad Magyarországhoz, óriásplakát-fotó – *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről.* DVD-ROM. Szerk. Sándor Péter–Vass László. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány–Arcanum, 2011
176. oldal
Újra Fidesz! – PIL 982. f. 1/115. ő.e.
Demokrata, 2010. április 14., címlap

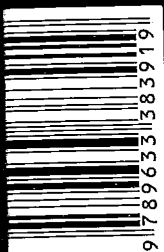
Ripp Zoltán
Új rendszer, újra kétharmados többség – 2014

177. oldal
Magyarország miniszterelnöke – PIL 982. f. 1/145. ő.e.
178. oldal
Magyarországi Cigány Párt – PIL 982. f. 1/156. ő.e.
A Haza Nem Eladó Mozgalom – PIL 982. f. 1/139. ő.e.
Új Dimenzió Párt – PIL 982. f. 1/169. ő.e.
Zöldek Pártja – PIL 982. f. 1/171. ő.e.
Seres Mária Szövetségesei – PIL 982. f. 1/165. ő.e.
179. oldal
Összefogás = jólét – PIL 982. f. 1/159. ő.e.
180. oldal
Demokratikus Koalíció – PIL 982. f. 1. cs. 160. ő.e.
A kormányváltó erő – Leltár – PIL 982. f. 1/160. ő.e.
Ma rajtunk múlik! – PIL 982. f. 1/160. ő.e.
181. oldal
Megdönteni Orbán Viktort – Az Együtt online plakátja, www.egyuttpart.hu
Most vasárnap kormányváltás – PIL 982. f. 1/160. ő.e.
182. oldal
Nem érdemelnek több esélyt – PIL 982. f. 1. cs. 160. ő.e.
Ugye Önnek is világos… – PIL 982. f. 1/145. ő.e.
Rónaszékiné Keresztes Mónika – PIL 982. f. 1/145. ő.e.
183. oldal
Szavazzunk Rogán Antalra! – PIL 982. f. 1/145. ő.e.
Ígéret – Valóság – PIL 982. f. 1/160. ő.e.

Kimondjuk, megoldjuk – PIL 982. f. 1/150. ő.e.
Jobbik Ifjúsági Tagozat – PIL 982. f. 1/150. ő.e.
184. oldal
LMP – Megbízható, tiszta erő – PIL 982. f. 1/152. ő.e.
Ezért dolgozik Magyarország zöld pártja – PIL 982. f. 1/152. ő.e.
A jövő zöld – PIL 982. f. 1/152. ő.e.

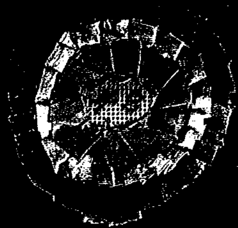

Képeskönyvet tart a kezében az olvasó. A magyar parlamenti választások változó kampányának plakátjai, szórólapjai, szavazólapok, régebbi korszakok esetében röplapok, kortestárgyak elevenednek meg a múlt századtól napjainkig. A kötetet 420 színes kép illusztrálja.

A fiataloknak már 1990 is történelem, az idősek pedig ráismerhetnek egy-egy régi, az emlékezetből kihullott kampányelemre, -technikára. Többek között kiderül a kötetből, hogy nem a rendszerváltással kezdődött a plakátháború, csak a Horthy- és a Kádár-korszak elfeledtette velünk, mert vagy tiltotta, vagy nem használta a többpárti vetélkedés eszközeit.

A szövegek biztos kapaszkodót jelentenek az eligazodásban. Titkos vagy nyílt volt a választási rendszer, kik és hányan szavazhattak, kik nyerték a megmérettetést, volt-e csalás szavazáskor? Milyen technikát választottak, akik meg akarták másítani a tisztességes eredményt – hiszen „ki ijedezne a sártól, mikor rókavadászat van?"

4900 Ft

PARLAMENTI VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOK MAGYARORSZÁGON

PARLAMENTI VÁLASZTÁSI KAMPÁNYOK MAGYARORSZÁGON